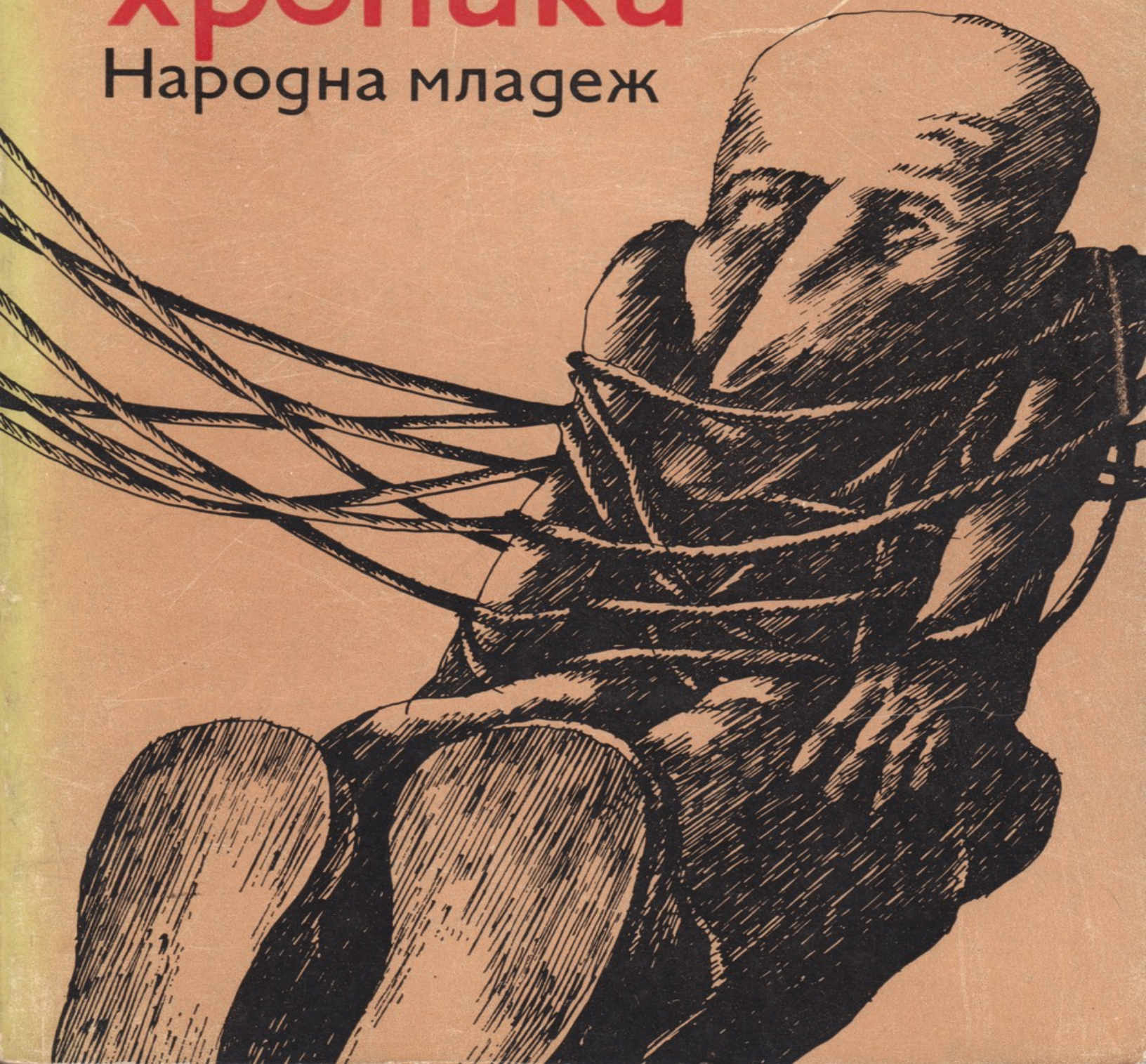

РЕЙ БРЕДБЪРИ

Марсиански
хроники

Народна младеж

РЕЙ БРЕДЪРИ МАРСИАНСКИ ХРОНИКИ

Превод: Никола Милев

chitanka.info

На моята съпруга Маргарит, с най-искрена любов.

„Хубаво нещо е да се удивлява човек“ — казал философът.
„Космическите полети отново направиха всички ни деца“

ЯНУАРИ 1999

РАКЕТНО ЛЯТО

Преди минута в Охайо беше зима: затворени врати, закрити прозорци, стъкла, ослепели от скреж, стрехи, обшити с ледени висулки: деца препускат по баирите със ски: жени в кожи, като черни мечки, бродят из заледените улици.

Но ето че изведнъж могъща топла вълна кръстоса градчето; заля го море от горещ въздух — сякаш някой бе оставил отворена вратата на пекарна. Знойна жега запулсира около къщите, храстите и децата. Ледените висулки падаха от стрехите, разбиваха се и се топяха. Вратите се разтваряха. Прозорците се открехваха. Децата събличаха вълнените си дрехи. Жените захвърляха премените си от мечи кожи. Снегът се топеше и под него се показваха миналогодишните — бледозелени полянки.

Ракетно лято. Тези две думи минаваха от уста на уста в разтворените, приветливи къщи. Ракетно лято. Жаркият пустинен въздух променяше скрежните рисунки върху прозорците, премахваше изкусните резби. Ските и шейните изведнъж станаха ненужни. Снегът, който се сипеше над градчето от студеното небе, се превръщаше в топъл дъжд още преди да докосне земята.

Ракетно лято. Хората се навеждаха от верандите, под дъждовните капки и гледаха нагоре към червенеещото се небе.

Ракетата стоеше на космодрума и изхвърляше розови огнени кълба и пещен жар. С всяко вздихание на мощните си тръби ракетата твореше лято в студеното зимно утро. Ракетата въздаваше климати и за кратко време из цялата околност настъпи същинско лято.

ФЕВРУАРИ 1999

ИЛА

Те живееха на планетата Марс в къща с кристални колони, на брега на едно пресъхнало море и всяка сутрин Можеше да се види как мисис К. яде златни плодове, които растяха по кристалните стени, или как чисти къщата с помощта на шепи магнетичен прах, който горещият вятър отнасяше заедно с нечистотиите. Привечер, когато древното море беше жежко и неподвижно и винените дървета в двора стърчаха като вцепенени, а старинното марсианско градче дремеше, затворено в себе си, и никой не се показваше навън от вратата, тогава можеше да се види как мистър К. чете някаква металическа книга в стаята си, като докосва с пръсти изпъкналите йероглифи, сякаш свиреше на арфа. И книгата пееше под неговите ръце с напевен, древен глас и разказваше за онова време, когато морето застиляло брега с червена пара и древните мъже отивали на война, въоръжени с металически насекоми и електрически паяци.

Мистър и мисис К. бяха живели на брега на мъртвото море цели двадесет години, техните бащи и деди също бяха живели в тази къща, която се бе обръщала като цвете към слънцето вече десет столетия.

Мистър и мисис К. не бяха стари. Като истински марсианци те имаха гладка, мургава кожа, очи жълти като златни монети и тих, мелодичен глас. По-рано обичаха да рисуват картини с химически пламъци, обичаха да плуват в каналите през сезона, когато винените дървета ги изпълваха със зелени води, и после до зори да бърбят под сините фосфоресциращи портрети в стаята за разговори. Сега те вече не бяха щастливи.

Сутринта мисис К. стоеше между колоните и слушаше как пустинните, безплодни пясъци се сторецвяват, превръщат се в жълт восък и сякаш се устремяват към хоризонта.

Нещо щеше да се случи.

Тя чакаше.

Наблюдаваше синьото марсианско небе така, като че ли то всеки миг щеше да се наежи, да се свие и да изхвърли на пясъка някакво светло, лъскаво чудо.

Ала нищо не се случи.

Уморена, тя чакаше; започна да се разхожда между изпускащите пара колони. От фреските на капителите почна да вали тих дъждец и охлаждайки нажежения въздух, нежно милваше кожата ѝ. В знойни дни това беше също като ходене из ручей. Подът на къщата заблестя под хладните струи. Чуваше се как нейният мъж свиреше без почивка на своите книги; старинните песни не изморяваха пръстите му. И тя спокойно си мислеше: как би желала един ден той отново да ѝ отдели малко време, да я държи и да я докосва като малка арфа, така както сега докосваше невъзможните си книги.

Уви! Тя поклати глава и едва сви рамене опрощавашо. Миглите ѝ се спуснаха лекичко и закриха златистите ѝ очи. Женитбата караше хората да застаряват, да свикват един с друг, макар и още млади.

Тя се отпусна в едно кресло, което тутакси само прие формата на нейното тяло. Плътно и неспокойно затвори очи.

И сънят дойде.

Мургавите ѝ пръсти затрепериха, протегнаха се нагоре, сякаш ловяха въздуха. Само след миг тя се изправи в креслото слисана, задъхана.

Бързо се огледа, като че ли очакваше да види някого пред себе си. Изглеждаше разочарована: пространството между колоните беше празно.

На триъгълната врата се показва нейният съпруг.

— Извика ли ме? — попита той раздражено.

— Не! — почти изкрещя тя.

— Стори ми се, че извика.

— Тъй ли? Аз задряхах и сънувах нещо — Посред бял ден? Това не се случва често с теб.

Тя изглеждаше така, сякаш видяното насън я беше замаяло.

— Странно, много странно — промърмори тя. — Този сън...

— Е?

На него явно му се искаше да се върне към книгите..

— Присъни ми се някакъв мъж.

— Мъж?

— Висок мъж, шест фута и един инч.

— Глупости. Това е великан, изрод.

— Но все пак — тя бавно подбираше думите си — той изглеждаше добре. Въпреки височината. И имаше... о, зная, на теб това ще ти се стори глупаво... но той имаше сини очи!

— Сини очи! Боже мой! — възкликна мистър К. — Какво ли ще ти се присъни следващия път? И предполагам, че е имал черна коса?

— Как позна? — развълнува се тя.

— Просто избрах най-невероятния цвят — студено отвърна той.

— Да, черна коса! — извика тя. — И много бяла кожа. Един съвсем необикновен мъж! Беше облечен в странни дрехи; той се спусна от небето и любезно поговори с мен.

Тя се усмихна.

— От небето? Каква нелепост!

— Той долетя в металическа машина, която блестеше на слънцето — припомни си мисис К. Тя затвори очи, за да си пресъздаде сънуваното. — Видях небето и нещо, което блестеше като подхвърлена във въздуха монета; изведнъж то започна да става все по-голямо и после падна леко на земята; това беше дълъг, сребрист кораб, закръглен, чужд кораб. Отстрани на сребърното нещо се отвори една врата и от нея излезе този висок мъж.

— Ако беше порботила повече, нямаше да имаш такива глупави сънища.

— А на мен това ми харесва — отговори тя, като се излегна в креслото. — Никога и не подозирах, че имам такова въображение. Черна коса, сини очи, бяла кожа! Какъв странен мъж и все пак тъй красив!

— Искат ти се.

— Ти си неучтив. Аз не съм го измислила нарочно; той сам ми се яви в ума, когато бях задрямала. Това дори и не приличаше на сън. Тъй неочаквано, тъй необикновено. Той ме погледна и каза: „Аз прелетях с тоя кораб от Третата планета. Казвам се Натаниел Йорк...“

— Глупаво име! — възрази съпругът. — Такова име въобще не съществува.

— Разбира се, че е глупаво. Та нали това беше насън! — съгласи се тя примирено. — Той каза още: „Това е първият полет в космоса. Ние сме само двама на кораба — аз и моят другар Берт.“

— Още едно глупаво име.

— Той каза: „Ние сме от един град на Земята, така се нарича нашата планета“ — продължи мисис К. — Това са неговите думи. Точно така каза: „Земята“. Той не говореше на нашия език. Но по някакъв начин аз го разбрах. С ума си. Телепатия, както изглежда.

Мистър К. се обърна. Нейният глас го спря.

— Ил! — тихо го извика тя. — Мислиш ли си понякога... хм... дали на Третата планета наистина има хора?

— На Третата планета животът е невъзможен — търпеливо обясни съпругът. — Нашите учени са установили, че в тамошната атмосфера има премного кислород.

— Но колко чудесно би било, ако там живееха хора! И ако те можеха да плуват през космоса с някакви особени кораби!

— Слушай, Ила, ти много добре знаеш, че аз не обичам тези сантиментални бръщолевения. Нека продължим да си гледаме работата.

Денят вече преваляше, когато, присъствайки между колоните под шумолящия дъжд, тя започна да пее. Една и съща мелодия отново и отново.

— Каква е тази песен? — сърдито извика най-последно мъжът, приближавайки се към огнената маса.

— Не знам.

Жената погледна нагоре, изненадана от себе си. В почуда сложи ръка върху устата си. Слънцето залязваше. С угасването на дневната светлина къщата се затваряше като някакво огромно цвете. Между колоните задуха вятър; на огнената маса ожесточено клокочеше локвичка от сребриста лава. Вятърът леко развя червеникавите коси на мисис К. и тихичко затананика на ухото ѝ. Тя стоеше мълчалива, загледана в далечината към просторното бледожълтеникаво морско дъно, и сякаш си спомняше нещо; очите ѝ бяха тъжни и влажни.

*С очите си само ти пий за мен
и с моите аз ще отвърна...*

Тя пееше тихо, бавно, нежно.

*Ръба на чашата ти целуни
и чашата аз ще целуна...*

Мисис К. повтори мелодията, сега вече без думи, затвори очи и ръцете ѝ сякаш подхвъркнаха с вятъра. Най-после млъкна.

Песента беше прекрасна.

— За пръв път чувам тази песен. Ти сама ли я измисли? — попита той, като я погледна строго.

— Не. Да. Не. Наистина не зная! — Тя беше смутена. — Аз дори не разбирам думите; те са на друг език!

— На какъв език?

Тя машинално хвърляше късчета месо в кипящата лава.

— Не знам. — След миг месото беше готово, тя го извади от огъня и го поднесе на мъжа си в една чиния. — О, навярно аз просто съм си измислила цялата тази щуротия. Сама не знам защо.

Той не каза нищо. гледаше как тя потапя месо в свистящата огнена локвичка. Слънцето бе залязло. Бавно, бавно нощта пропълзя в стаята, сякаш тъмно вино я изпълни до тавана, поглъщайки колоните и тях двамата. Само блясъкът на сребрилата лава осветяваше лицата им.

Тя отново затананика странната песен.

Изведнъж той скочи от стола и сърдито напусна стаята.

По-късно мъжът довърши вечерята си сам.

Ставайки от масата, той се протегна, погледна към нея и прозявайки се, предложи:

— Хайде да отидем с огнените птици в града тази вечер и да се позабавляваме.

— Сериозно ли говориш? — попита тя. — Да не си нещо болен?

— Какво има тук толкова странно?

— Но ние вече половин година никъде не сме излизали!

— Струва ми се, че това е добра идея.

— Как така си станал изведнъж толкова внимателен?

— Остави това — намръщи се той. — Искаш ли да отидем или не?

Тя погледна към бледната пустиня. Двете бели луни близначки изгряваха на хоризонта. Прохладна вода милваше пръстите на краката ѝ. Тялото ѝ леко потрепера. Много ѝ се искаше да си остане тук, да

седи тихо, безмълвно, неподвижно, докато не се случи това, което бе очаквала всеки ден, това, което не можеше, но би могло да се случи. Душата потръпна, докосната от някаква песен.

— Аз...

— Ще се почувствуващ по-добре — настоя той. — Хайде ела!

— Уморена съм — каза тя. — Някоя друга вечер.

— Ето ти шалчето. — Той ѝ подаде едно шишенце. — Месеци вече, откакто никъде не сме ходили.

— Ако не се смятат твоите пътувания до Кси Сити два пъти седмично. — Тя избягваше да го гледа.

— По работа — каза той.

— Работа? — прошепна си тя.

От флакона протече някаква течност, превърна се в синкава мъгла и тръпнеща се обви около шията на жената.

На гладкия прохладен пясък, светещи като разпалени въглини, чакаха огнените птици. Надуван от нощния вятър, във въздуха припляскваше белият балдахин, привързан с хиляди зелени ленти към птиците.

Ила легна под балдахина и по заповед на нейния мъж пламтящите птици се понесоха нагоре към тъмното небе. Лентите се изопнаха, балдахинът се издигна във въздуха. Пясъците изчезнаха отдолу с вой; синкавите хълмове прелитаха и прелитаха, оставяйки назад техния дом, колоните, от които капеше дъжд, затворените в клетки цветя, пеещите книги, шепнещите ручейчета на пода. Тя не гледаше към мъжа си. Чуваше го как подвиква на птиците, а те се издигаха все по-високо, като десет хиляди нажежени искри, като множество червеножълти ракети в небесата, теглейки след себе си балдахина като цветно листенце, припламнало сред вятъра.

Тя не виждаше плъзгащите се отдолу мъртви, древни градове, с къщи, като изрязани от кост шахматни фигури; не виждаше старите канали, пълни с пустота и сънища. Над сухи реки и сухи езера летяха те като лунна сянка, като пламтящ факел.

Тя виждаше само небето.

Съпругът проговори.

Тя гледаше към небето.

— Чу ли какво ти казах?

— Какво?

— Можеше да бъдеш по-внимателна — шумно въздъхна той.

— Бях се замислила.

— Не знаех, че си такава любителка на природата; но тази вечер ти просто не откъсваш очи от небето — каза той.

— Много е красиво.

— Аз току-що си мислех — бавно продължи съпругът — дали да се обадя на Хале тази вечер. Бих искал да го попитам дали можем да прекараме известно време около една седмица, не повече — при тях, в Сините планини: Просто ми хрумна...

— Сините планини! — Тя се хвана с една ръка за края на балдахина и рязко се обърна към него.

— О, това е само една идея.

— И кога искаш да тръгнем? — неспокойно попита тя.

— Бихме могли да тръгнем утре сутринта. Нали знаеш: рано пиле и прочие... — подхвърли небрежно той.

— Но ние никога не сме тръгвали толкова рано през годината!

— Е, сега ще направим изключение. Мислех си... — Той се усмихна. — Ще бъде добре да променим обстановката. Тишина и спокойствие. Ти знаеш. Или имаш някакви други планове? Ще отидем, нали?

Тя въздъхна, почака, сетне отговори:

— Не!

— Какво? — Неговият вик изплаши птиците. Балдахинът се разтърси.

— Не. — твърдо каза тя. — Аз няма да дойда.

Той я погледна. Те вече не проговориха. Тя се обърна настрана.

Птиците продължаваха да летят, десет хиляди искри, подгонени от вятъра.

В зори слънцето прониза с лъчите си кристалните колони, разтопи мъглата, върху която лежеше спящата Ила. Цяла нощ Ила бе висяла над пода, носена от меките килими на омарата, която се заизлива от стените, щом тя си легна. Цяла нощ бе спала върху тая тиха, неподвижна река като лодка сред безмълвен поток. Сега мъглата

се изгряваше, нивото на омарата бе почнало да спада, докато най-после Ила остана на брега на пробуждането.

Тя отвори очи.

Мъжът ѝ стоеше над нея. Той сякаш бе стоял тук и бе наблюдавал с часове. Без да знае защо, Ила просто не можеше да го погледне в очите.

— Ти пак си сънувала! — каза той. — Говореше непрекъснато и не ме остави да спя. Аз наистина мисля, че трябва да отидеш на лекар.

— Нищо ми няма.

— Ти говори много насън.

— Тъй ли? — Тя бързо се надигна.

В стаята беше студено. Сива утринна светлина обля Ила, докато лежеше.

— Какво сънува?

Тя помълча, докато си припомни.

— Корабът. Той пак се спусна от небето, кацна, от него излезе високият мъж и ми заговори. Той се шегуваше, смееше се и на мен ми беше приятно.

Мистър К. докосна с ръка колоната. Бликнаха струйки топла вода; парата прогони студа от стаята. Лицето на мистър К. беше безстрастно.

— А после — продължи тя — същият този мъж, със странното име Натаниел Йорк, каза, че аз съм красива... и ме целуна...

. — Ха! — извика мъжът и рязко се обърна; долната му челюст играеше.

— Но това е само насън — весело каза тя.

— Пази глупавите си женски сънища за себе си!

— Държиш се като дете! — Тя се отпусна върху последните снопчета от химическа мъгла. И след миг тихо се засмя: — Аз си спомних още нещо — призна си тя.

— Какво е то, говори! Какво? — изкрещя мъжът.

— Ил, ти си станал тъй нервен!

— Каж ми! — настоя той. — Ти не трябва да имаш тайни от мен!

Над нея се бе навело мрачно, сурово лице.

— Никога не съм те виждала такъв! — отговори Ила; на нея ѝ беше и страшно, и забавно. — Нищо особено не се случи, само дете

този Натаниел Йорк ми каза... хм, Каза ми, че ще ме вземе на кораба си горе на небето и ще ме заведе със себе си на своята планета. Разбира се, това са глупости.

— Значи глупости! — едва ли не изрева той. — Ти трябва да се чуеш отнякъде как любезничеше с него разговаряше с него, пееше с него през цялата нощ, господи! Ти трябваше да се чуеш!

— Ил!

— Кога ще дойде? Къде ще се спусне с проклетия си кораб?

— Ил, по-тихо! Не повишавай глас!

— По дяволите с моя глас! — В гнева си той се наведе над нея. — В този твой сън... — Той я стисна за китката на ръката. — Корабът се приземи в Зелената долина, нали? Отговаряй!

— Да, там...

— И това стана днес следобед, нали? — не стихваше той.

— Да, струва ми се, така беше. Но само насън!

— Добре — и той сърдито отхвърли ръката й. — Добре че поне си казваш истината! Аз чух всичко, що говореше насън, всяка думичка. Ти сама спомена за долината и часа.

Дишайки тежко, той се разхождаше между колоните като заслепен от мълния. Постепенно дишането му се успокои. Тя не сваляше очи от мъжа си — дали не е полудял? Най-после стана и тръгна към него.

— Ил... — прошепна тя.

— Остави ме.

— Ти си болен.

— Не. — И той уморено се усмихна насила. — Детинщини и нищо повече. Прости ми, скъпа. — Той грубо я потупа. — Много работих напоследък. Извинявай. Ще отида да полегна малко...

— Беше тъй кипнал.

— Сега съм добре. Отлично. — Той въздъхна. — Да забравим това. Знаеш ли, вчера чух един виц за Уел, исках да ти го разкажа. Ти ще приготвиш закуската, а пък аз ще разкажа вица, съгласна ли си? А за това повече няма да говорим. Какво ще речеш?

— То беше само сън.

— Разбира се. — Той машинално я целуна по бузата. — Само сън.

По пладне слънцето печеше високо и планините трептяха на светлината.

— Няма ли да ходиш в града? — попита Ила.

— В града? — Той леко повдигна вежди.

— Ти винаги ходиш там на този ден. — Тя намести една цветна клетка на подставката. Цветята се размърдаха и разтвориха гладките си жълти устенца.

Той затвори книгата.

— Не. Много е горещо. И късно.

— Да. — Тя привърши работата си и тръгна към вратата. — Скоро ще се върна.

— Почакай! Къде отиваш?

Тя беше вече на вратата.

— При Пао. Тя ме покани!

— За днеска ли?

— Не съм я виждала толкова време! Не е далече.

— В Зелената долина, ако не се лъжа.

— Да, малка разходка; не е далече. И аз реших, че... — Тя забърза навън.

— Съжалявам, много съжалявам — каза той и изтича да я настигне; видът му беше много загрижен. — Съвсем забравих: аз поканих доктор Нлле на гости!

— Доктор Нлле! — Тя се наклони към вратата.

Той я хвана за лакътя и решително я задърпа навътре в стаята.

— Да.

— Но Пао...

— Пао ще почака, Ила. Ние трябва да посрещнем Нлле.

— Само за няколко минути...

— Не, Ила.

— Не?

Той поклати глава.

— Не. Освен това до Паови има доста път. Все през Зелената долина, покрай големия канал, после надолу... нали? А днес ще бъде много, много горещо и на доктор Нлле ще му бъде много приятно да те види... Какво ще кажеш?

Тя не отговори. Искаше й се да се отскубне, да избяга. Искаше й се да крещи, да вика. Но продължаваше да седи в креслото, сякаш бе

попаднала в клопка и с безизразен поглед разглеждаше пръстите си, като ги въртеше бавно..

— Ила? — промърмори той. — Ти ще останеш в къщи, нали?

— Да — каза тя след дълго мълчание, — ще остана.

— Целия ден?

Гласът ѝ прозвуча глухо:

— Целия ден.

Денят преваляше, а доктор Нлле го нямаше никакъв. Изглежда че това много не учудваше съпруга на Ила. Когато стана вече доста късно, той промърмори нещо, отиде при един долап и извади някакво зловещо оръжие — малка жълтеникава тръба, която завършваше с няколко малки меха и автоматичен спусък. Той се обърна. На лицето му стоеше безизразна маска, изкована от сребърен метал — маската, която си слагаше всякога, когато искаше да скрие чувствата си; маската, чиито изпъкналости и вдлъбнатини прилягаха тъй съвършено към слабите му бузи, брадичка и чело. Той държеше в ръцете си своето зловещо оръжие и го разглеждаше под блясъка на маската. То непрекъснато бръмчеше като кошер. Оръжието можеше със силен трясък да изстрелва рояци златисти пчели. Страшни златисти пчели, които жият, отравят и падат мъртви като семена на пясъка.

— Къде си тръгнал? — попита тя.

— Какво? — той се бе заслушал в зловещото бръмчене на меховете. — Щом като доктор Нлле е закъснял, да не съм луд да го чакам. Отивам на лов. За малко. Скоро ще се върна. А ти оставаш тук и никакво излизане, ясно? — Сребърната маска заблестя.

— Да.

— И кажи на доктор Нлле, че ще се върна. Само да половувам малко.

Триъгълната врата се затвори. Стъпките му заглъхваха надолу по хълма.

Тя го проследи с поглед, докато той изчезна в слънчевата светлина. След това отново се залови да чисти с магнетическия прах и да обира свежите плодове от кристалните стени. Работеше усърдно и сръчно, ала от време на време я обхващаше някаква приятна

отпадналост и тя се чуваше да пее онази странна и неизлизаща от ума ѝ песен, загледана към небето, отвъд кристалните колони.

Тя притаи дъх и замря в очакване. Приближава се... Ей сега ще се случи.

Има дни, когато слушаш как се приближава страхотна буря, а наоколо ти цари напрегната тишина; после — едва доловимо налягане във въздуха и над земята се понася диханието на промяната с нейните напъни, сенки и изпарения. Въздухът напирва в ушите ти и ти се опъваш като струна в очакване на надигащата се буря. Започваш да трепериш. Небето се покрива с петна, с цветове; облаците се сгъстяват, планините придобиват металически отенък. Цветята в клетката тихичко въздишат, предупреждават. Чувствуващ как косата ти лекичко се раздвижва. Някъде в къщата часовникът напява: „Време, време, време, време...“ Тихо, нежно, като капеща върху кадифе вода.

И изведнъж — бурята! Електрически пламък и от непрогледния небосвод се изсипват всепоглъщащите вълни на черен прибой, на вечен унищожителен мрак.

Така бе и сега. Наближаваше буря, макар че небето беше ясно. Назряваше мълния, макар че не се виждаше никакъв облак.

Ила се разхождаше из притихналата лятна къща. Всеки миг на небето може да пламне мълния, ще последва силен гръм, кълбо дим, тишина, стъпки по пътеката, почукване на кристалната врата, тя ще изтича да му отвори...

„Глупавичка Ила! — мислено се усмихна тя. — С какви дивотии се занимава празният ти ум!“

И тогава — то се случи.

Нахлу гореща вълна, сякаш голям огън летеше във въздуха. Разнесе се вихрен, стремителен звук. В небето блесна метал.

Ила извика.

Изтича между колоните, силно разтвори вратата. Погледна към хълма. Но там нямаше нищо.

Искаше ѝ се да изтича надолу по склона, но се спря. Трябваше да стои тук, да не ходи никъде. Докторът щеше да дойде на гости, а съпругът ѝ щеше да се разсърди, ако тя избягаше.

Остана да чака на вратата, дишаше тежко и често, с протегната напред ръка.

Взря се, търсеше да види нещо там, където се намираше Зелената долина, ала не забеляза нищо.

„Глупава жена! — върна се в стаята. — Ти с твоята фантазия... Това беше само някаква птица, лист, вятър или риба в канала. Седни. И почини!“

Тя седна.

Чу се изстрел.

Ясен, пронизителен; звукът на зловещото оръжие, пълно с насекоми.

Тя изтръпна.

Изстрелът дойде някъде отдалеч. Един единствен. Далечно бърмчене на бързокрили пчели. Един изстрел. После още един — остър, студен и далечен.

Тя отново изтръпна и, без да знае защо, скочи на крака, започна да крещи и пици и не искаше да млъкне.

Втурна се вихрено през стаята и още веднъж широко отвори вратата.

Ехото замираше някъде далеч, далеч...

Изчезна.

Няколко минути Ила почака на двора; лицето ѝ беше бледо.

После с бавни стъпки, отпуснала глава, започна да се разхожда из окръжените с колони стаи, докосвайки с ръка разните предмети, устните ѝ трепереха; накрая седна в сгъстяващия се мрак на винената стая и зачака. След време взе да бърше една янтарна чаша с ръба на шарфа си.

И ето че някъде далеч се дочуха стъпки, които хрускаха по малките дребни камъчета.

Тя се изправи и застана сред стихналата стая. Чашата падна от ръката ѝ и се разби на парчета.

Вън пред вратата стъпките колебливо се забавиха.

Да заговори ли? Да извика ли: „Ела, о, ела!“

Тя пристъпи напред.

Стъпките вече се изкачваха по стъпалата. Нечия ръка изви дръжката.

Тя се усмихна към вратата.

Вратата се отвори. Усмивката изчезна.

Беше съпругът ѝ. Сребрилата му маска смътно проблясваше.

Той влезе в стаята и само за миг погледна жена си. Сетне с рязко движение отвори меховете на оръжието си, изтърси две мъртви пчели, чу как те шляпнаха на пода, стъпи върху тях и остави празната мехова пушка в ъгъла на стаята; а в това време Ила се наведе и напразно се опитваше да събере парчетата от разбитата чаша.

— Какво правиш? — попита тя.

— Нищо — отвърна мъжът, обърнат с гръб към нея. Той си свали маската.

— Пушката... чух те да стреляш. Два пъти.

— Половувах малко. Понякога на човек му се ще да поизлезе на лов. Пристигна ли доктор Нлле?

— Не.

— Чакай малко — и мъжът досадно щракна с пръсти. — Да, сега си спомням. Той трябва да ни посети утре следобед. Ама че съм глупав!

Седнаха да се хранят. Тя погледна храната и не мръдна ръце.

— Какво ти е? — попита той, без да вдига очи от месото, което потапяше в клокочещата лава.

— Не знам. Не съм гладна — каза тя.

— Защо не?

— Не знам. Просто не съм.

В небето вятърът се усилваше; слънцето залязваше. Стаята изведнъж стана малка и студена.

— Мъчех се да си спомня — каза тя в тихата стая, седнала срещу своя безстрастен, изправен златоок съпруг.

— Да си спомниш какво? — той отпи от виното си.

— Песента. Онази хубава, прекрасна песен. — Тя затвори очи и затананика, но това не беше същата песен. — Забравила съм я. А на мен някак си не ми се ще да я забравя. Ще ми се винаги да я помня. — Тя почна да маха с ръка, сякаш ритмичното движение можеше да ѝ помогне. След това се отпусна в креслото. — Не мога да си я спомня.

И заплака.

— Защо плачеш? — попита той.

— Не знам, не знам, но нищо не мога да сторя. Тъжно ми е и не знам защо. Плача, не знам защо, но плача.

Тя отпусна глава в ръцете си; раменете ѝ се разтърсиха пак и пак.

— До утре всичко ще мине — каза той.

Тя не го погледна; гледаше само към голата пустиня и към тъй светлите звезди, които се появяваха на черното небе, а някъде отдалеч се носеше усилващият се вой на вятъра и хладният плясък на водата в дългите канали. Ила затвори очи, цялото ѝ тяло трепереше.

— Да — каза тя, — до утре всичко ще мине.

АВГУСТ 1999

ЛЯТНА НОЩ

В каменните галерии хората стояха на групи, преливащи се в сенки между синкавите хълмове. Мека вечерна светлина падаше над тях от звездите и от двете марсиански луни. Отвъд мраморния амфитеатър, скрити в тъмнината и далечината, се разстилаха малки градове и вили, неподвижни сребристи езерца, а каналите блестяха от единия край на хоризонта до другия. Лятна вечер на спокойната, улегнала планета Марс. По зелената вода на каналите се плъзгаха лодки, изящни като бронзови цветенца. В безкрайните дълги редици от къщички, които се виеха около склоновете като вкаменени змии, влюбените лениво си шепнеха в прохладните нощни легла. По осветените от факли алеи още притичваха закъснели деца, стиснали в ръце златни паяци, които изплитаха тънка паяжина. Тук-там върху някоя маса, в клокочещата сребриста лава, се приготвяваше късна вечеря. В амфитеатрите на стотици градове, разположени откъм нощната страна на Марс, мургави марсианци с очи като златни монети се бяха събрали на забава и внимателно следяха естрадите, откъдето тихите мелодии на музикантите се лееха като аромата на цветя.

На една естрада пееше жена.

Слушателите леко зашумяха.

Песента секна. Певицата сложи ръка на гърлото си. После кимна на оркестрантите и те започнаха отначало.

Оркестърът засвири и тя отново запя; този път слушателите ахнаха, наведоха се напред, неколцина изненадани мъже станаха на крака — сякаш над амфитеатъра се впусна зимен мраз. Защото сега жената пееше някаква странна, страшна, необикновена песен. Тя се помъчи да спре думите, които излизаха от устата ѝ, ала те продължаваха:

Красива е тя като нощта,

*озарена от звездни лъчи,
но най-красиви от всичко в света
са нейните сини очи.*

Певицата притисна устата си. Тя се стъписа, онемя.

— Какви бяха тези думи? — недоумяваха оркестрантите.

— Каква беше тази песен? На какъв език?

Когато почнаха пак да надуват златните си инструменти, отново зазвуча тази странна мелодия и бавно се понесе сред слушателите, които сега високо разговаряха и напускаха местата си.

— Какво става с теб? — питаха се музикантите един друг.

— А ти що за мелодия свиреше?

Певицата се разплака и бързо изчезна от сцената.

Публиката се разотиваше. Навсякъде, по всичките смутени марсиански градове, се беше случило същото нещо. Над тях бе полъхнал студ, сякаш от небето се сипеше сняг. В тъмните алеи под факлите, децата пееха:

*...тя дойде и намери шкафчето празно,
така че бедното ѝ куче си остана гладно.*

Хей, деца! — разнесе се нечий глас. — Каква е тази песничка? Откъде сте я научили?

— Ние просто си я измислихме така, изведнъж. Думи, които не разбираме!

Затръскаха се врати. Улиците опустяха. Над синкавите хълмове изгря зелена звезда.

По цялата нощна страна на Марс мъжете се събуждаха от това, което лежащите до тях възлюбени си тананикаха в мрака.

— Каква е тази песен?

И ето че в хиляди вили посред нощ жените се събуждаха и надаваха вик. Обливаха се в сълзи и трябваше да бъдат успокоявани.

— Хайде спи! Какво има? Лош сън?

— Утре ще се случи нещо страшно.

— Нищо няма да се случи. При нас всичко е наред. Конвулсивен плач.

— То се приближава все повече и повече, и повече!

— Нищо не може да ни се случи! Абсолютно нищо. А сега спи!

Тихо беше в ранното, марсианско утро, тихо като в тъмен, прохладен кладенец; звездите блестяха във водата на каналите; и във всяка стая, свити на кълбо, дишаха децата, стиснали в ръце златните си паяци; влюбените лежаха прегърнати, луните бяха залезли, факлите изстинали, а мраморните амфитеатри обезлюдели.

И единственият звук преди пукване на зората идеше от далечна, самотна улица, където нощният пазач се разхождаше в сумрака и пееше някаква странна, непозната песен...

АВГУСТ 1999

ЗЕМНИТЕ ХОРА

Някой чукаше на вратата и не искаше да спре. Мисис Ттт сърдито отвори.

— Е, какво има?

— Вие говорите английски? — учуди се мъжът, застанал на прага.

— Говоря, както си зная — отвърна тя.

— Прекрасен английски език!

Мъжът беше облечен в някаква униформа. Зад него стояха още трима; всички бяха неспокойни, усмихнати и целите изпоцапани.

— Какво желаете? — рязко попита мисис Ттт.

— Вие сте марсианка! — Мъжът се усмихна. — Тази дума сигурно ви е непозната. Така казваме ние долу, на Земята. — Той кимна на спътниците си. — Ние сме от Земята. Аз съм капитан Уилямс. Кацнахме на Марс само преди час. И сега сме тук. Втората експедиция! Преди нас имаше Първа експедиция, ала ние не знаем какво се е случило с нея. Но, така или иначе, ние сме вече тук. И вие сте първата марсианка, която срещаме.

— Марсианка! — вдигна тя вежди.

— Искам да кажа, че вие живеете на Четвъртата планета от Слънцето. Нали така?

— Елементарна истина — изсумтя жената, като ги измери с поглед.

— А ние... — той притисна пълната си розова ръка към гърдите — ние сме жители на Земята, нали, момчета?

— Тъй вярно, сър! — откликнаха другите в хор.

— Това е планетата Тирр — каза жената, — ако искате да знаете истинското ѝ име.

— Тирр, Тирр! — разсмя се високо капитанът; — Чудесно име! Но обяснете ни, добра женичке, откъде накъде вие говорите тъй добре английски?

— Аз не говоря, аз мисля — отвърна тя. — Телепатия! А сега сбогом! И всичко хубаво!

И тя блъсна вратата.

Само след миг този ужасен човек почна да чука отново.

Тя дръпна вратата.

— Какво искате още? — учудено попита тя.

Мъжът стоеше на същото място, опитвайки се да се усмихне, но без предишния успех. Той протегна ръце към нея.

— Струва ми се, че вие не разбирате...

— Какво? — отсече тя.

Мъжът я изгледа изумен.

— Ние идем от Земята!

— Нямам време — рече тя. — Днес ми се струпа много работа: да готвя, да чистя, да шия и какво ли не. Вие вероятно искате да видите мистър Ттт; той е горе, в кабинета си.

— Да — смутено каза мъжът от Земята, като запремига. — На всяка цена трябва да видим мистър Ттт.

— Той е зает! — И тя отново тръшна вратата. Ала сега на вратата се зачука нахално високо.

— Слушайте! — изкрещя мъжът, щом жената се показа отново. Той скочи вътре, сякаш искаше да я изненада. — Така не се посрещат гости!

— Ах, чистия ми под! — извика тя. — Кал! Махайте се! Ако искате да влезете в моя дом, първо си изчистете обувката.

Мъжът учудено изгледа мръсните си ботуши.

— Сега не е време за подобни дребнавости! — заяви той. — Сега би трябвало да празнуваме!

Той упорито я загледа, като че ли това можеше да я накара да го разбере.

— Ако кристалните ми кифли са прегорели — закрещя жената, — ще ви цапна с някоя тояга!

И тя надзърна в малката гореща печка. После се върна — зачервена, потна. С яркожълти очи, с мургава кожа, слабичка и чевръста като насекомо. С остър, металически глас.

— Почакайте тук. Ще отида да видя дали мога да ви пусна при мистър Ттт за малко. По каква работа искате да го видите?

Мъжът изруга тъй страшно, сякаш тя го бе ударила с чук по ръката.

— Кажете му, че сме дошли от Земята и че това се случва за пръв път!

— Какво се случва? — Тя вдигна мургавите си ръце. — Нищо, нищо... Сега ще се върна.

Стъпките ѝ отекнаха в каменната къща.

А във невероятно синьото марсианско небе беше жежко и тихо като дълбоко топло море. Над марсианската пустиня като над огромен, праисторически кипящ котел се издигаше и трепереше гореща мараня. Легнал на една страна върху склона на близкия хълм се виждаше малък космически кораб. От него до вратата на каменната къща се нижеха следи от големи стъпки.

От горния етаж се дочуха възбудени гласове. Долу мъжете се споглеждаха един друг, пристъпваха от крак на крак, триеха ръце и оправяха коланите си. Отгоре се развика мъжки глас. Женският глас отговори. След петнадесет минути земните хора, не знаейки какво да правят, почнаха да влизат и излизат от кухнята.

— Да запушим ли? — каза един от тях.

Някой извади цигари и те запушиха. Бледи струйки дим се понесоха бавно из въздуха. Мъжете си заоправяха куртките, после яките. Гласовете отгоре продължаваха да кънтят и бръмчат. Капитанът погледна часовника си.

— Двайсет и пет минути — забеляза той. — Какво става с тях там горе?

Той отиде към прозореца и погледна навън.

— Горещ ден — каза един от мъжете.

— Хм, да — лениво отвърна друг в ранния следобеден зной.

Гласовете отгоре се превърнаха в глухо мърморене, после съвсем замряха. В къщата всичко утихна. Мъжете чуваха само собственото си дишане.

Цял час измина в тишина.

— Дали не станахме причина за някаква неприятност? — рече капитанът. Той отиде и надзърна през вратата на гостната.

Мисис Ттт беше там и поливаше цветята, които растяха посред стаята.

— Знаех си аз, че съм забравила нещо — рече тя, когато видя капитана. Тя отиде в кухнята. — Извинявайте! — И му подаде късче хартия. — Мистър Ттт е много зает. — Тя се зае отново с готвенето. — Освен това на вас ви е нужен не той, а мистър Ааа. Идете с тая бележка в съседното имение край синия канал и мистър Ааа ще ви каже всичко, което искате да узнаете.

— Ние нищо не искаме да узнаваме — възрази капитанът, надувайки дебелиите си бърни. — Ние и без това вече знаем всичко.

— Вие разполагате с бележката, какво искате повече? — рязко попита тя. И млъкна окончателно.

— Добре — каза капитанът. На него все още не му се щеше да си отиде. Той продължаваше да стои, сякаш чакаше за нещо. Също като дете, загледано в гола коледна елха. — Добре — повтори той, — да вървим, момчета!

Четиримата мъже излязоха вън в душния безмълвен летен ден.

Половин час по-късно мистър Ааа, който седеше в библиотеката си и сърбаше електрически пламък от металическа чаша, чу гласове отвън, на каменната пътека. Той погледна през прозореца и видя четиримата, облечени в еднакви униформи мъже, които примигваха нагоре към него.

— Вие ли сте мистър Ааа? — извикаха те.

— Аз.

— Мистър Ттт ни изпрати при вас! — изкрещя капитанът.

— Защо? — попита мистър Ааа.

— Той беше зает!

— Но това е просто скандално — с ирония каза мистър Ааа. — Той да не мисли, че аз си нямам друга работа, освен да забавлявам хората, с които той не може да се разправя?

— Това не е най-важното нещо, ър! — извика капитанът.

— За мене е най-важното. Трябва да прочета цял куп книги — Мистър Ттт не мисли за другите. Той не за пръв път се показва тъй несъобразителен към мен. Моля, господине, не махайте с ръце, преди да съм свършил. И внимавайте какво ви казвам. Хората обикновено ме слушат, когато говоря. Или се помъчете да ме изслушате почтително, или ще престана да разговарям с вас.

Долу четиримата мъже смутено затъпкаха на едно място и разтвориха уста. Вените на лицето на капитана се издуха, в очите му

дори се показаха сълзи.

— А сега кажете ми — продължи лекцията си мистър Ааа, — според вас похвално ли е от страна на мистър Ттт да се държи тъй неучтиво?

Четиримата мъже изумено го гледаха през страшния зной. Капитанът не се стърпя и каза:

— Ние идем от Земята!

— Според мен той просто не се държи по джентълменски — сърдито мърмореше мистър Ааа.

— Космически кораб! Ние долетяхме с ракета. Ей я там.

— И все пак той не за пръв път се показва толкова неблагоприятен!...

— Разбирате ли? Чак от Земята!

— Той просто ми досажда; ще го викна по телефона и ще му дам да се разбере, да-да!

— Само ние четиримата — аз и тези трима. Екипажът на моя кораб.

— Ще му се обадя, да! Ето какво ще направя, и то още сега.

— Земя. Ракета. Хора. Полет. Космос.

— Ще го извикам и хубавичко ще го насоля! Както трябва! — заяви мистър Ааа и изчезна от прозореца също като кукла в куклен театър.

Чу се как по някакъв неизвестен апарат и механизъм се поведе остър спор. А долу на двора капитанът и хората му тъжно поглеждаха назад към своята красавица ракета, полегнала на склона — тъй изящна и стройна, и родна.

Мистър Ааа се върна на прозореца, изпаднал в див възторг.

— Извиках го на дуел, честна дума! Чувате ли?... Дуел!

— Мистър Ааа... — търпеливо подхвана отново капитанът.

— Ще го просна мъртъв! Така да знаете!

— Мистър Ааа, моля ви, изслушайте ме. Ние прелетяхме шестдесет милиона мили.

Мистър Ааа за пръв път обърна внимание на капитана.

— Откъде казахте, че сте вие?

Върху лицето на капитана цъфна белозъба усмивка. Той прошепна на хората си: „Най-последно нещата почват да се оправят!“ А към мистър Ааа извика:

— Ние прелетяхме шестдесет милиона мили. От Земята!
Мистър Ааа се прозя.

— По това време на годината са петдесет милиона, не повече. — Той взе в ръка някакво страшно наглед оръжие, — А сега аз трябва да вървя. А вие дръжте тази глупава бележка, макар че не разбирам каква полза може да имате от нея, идете през онзи там хълм в малкото градче Иопр и разкажете всичко на мистър Иии. Той е човекът, когото трябва да видите. А не мистър Ттт, този кретен... когото аз ще убия! И не мен, защото вие не сте по моята специалност.

— Специалност, специалност — подразни го капитанът. — Трябва ли непременно да се занимавате с някаква специална работа, за да посрещнете хора от Земята?

— Не говорете глупости, това е известно на всички! — И мистър Ааа изтича надолу по стълбите. — А сега сбогом и всичко хубаво!

И той се втурна навън по пътеката като побеснял кронциркул^[1].

Четиримата космонавти стояха като гръмнати. Най-последно капитанът рече:

— Не, ние все пак ще намерим някой, който ще ни изслуша.

— И какво ще стане, ако сега си отидем и после се върнем — унило произнесе един от мъжете. — Ако излетим и после отново кацнем на Марс. Да им дадем време да се окопитят и да подготвят нашето посрещане.

— Може и така да направим — промърмори умореният капитан.

Градчето гъмжеше от хора; марсианците влизаха и излизаха от къщите, поздравяваха се един друг. Те носеха маски — златни, сини, розови маски — за по-приятно разнообразие; маски със сребърни устни и бронзови вежди, усмихнати маски или намръщени маски, съобразно с нрава на собственика.

Земните хора, потънали в пот от дългата разходка, се спряха и попитаха едно малко момиченце къде живее мистър Иии.

— Там — кимна с глава детето.

Нетърпеливо, но внимателно капитанът се отпусна на едно коляно и се загледа в миловидното детско личице.

— Слушай, момиченце, искам да поговоря с теб.

Той я сложи на коляното си, нежно обхвана с широките си длани нейните свити ръчички, сякаш се готвеше да и разкаже някоя

приспивна приказка, която с удоволствие бавно и подробно оформяше в ума си.

— Да, малката, слушай какво ще ти кажа. Преди шест месеца на Марс е долетяла друга ракета. В нея имаше един мъж на име Йорк и неговият помощник. Ние не знаем какво се е случило с тях. Може би са катастрофирали някъде. Те са дошли с ракета. И ние също пристигнахме с ракета. Ти трябва да я видиш! Огромна ракета! Така че ние сме Втората експедиция, а преди нас е била Първата. И ние летяхме дълго, чак от Земята...

Момиченцето неволно си освободи едната ръка и плесна златната си маска, която изразяваше безразличие. После извади един златен паяк играчка и го пусна на земята; капитанът продължаваше да говори. Паякът играчка послушно запълзя нагоре по коляното ѝ, а тя хладнокръвно го наблюдаваше през цепнатините на безизразната си маска; капитанът приятелски я подруса и продължи да и вълпява своя разказ.

— Ние сме земни хора — говореше той. — Вярваш ли ми?

— Да. — Момиченцето гледаше изкосо какво чертаят в праха малките ѝ крачета.

— Отлично. — И капитанът полудобродушно-полузлобно я щипна по ръката, за да накара момиченцето да го погледне. — Ние си построихме ракета. Вярваш ли?

Момиченцето пъкна пръст в носа си.

— Тъхъ.

— И... извади си пръста от носа, малката ми... аз съм командирът на тази ракета и...

— Досега никой не е навлизал в космоса с такава голяма ракета — издекламира малкото създанийце, затворило очи.

— Чудесно! Как отгатна?

— Телепатия. — И тя небрежно изтри пръст о коляното си.

— Е? И това никак ли не те вълнува? — извика капитанът. — Не се ли радваш?

— Вие по-добре идете веднага при мистър Иии! — Тя пусна играчката си на земята. — Той с удоволствие ще поговори с вас.

Момиченцето избяга, а златният паяк играчка се спусна подире ѝ.

Капитанът продължи да седи на едно коляно и да гледа след момиченцето, с протегнатата ръка. Почувства как очите му се навлажняват. Погледна празните си ръце. Устата му се отвори безпомощно. Другарите му стояха до него, загледани в собствените си сенки. И плюха върху каменната настилка...

Мистър Иии сам отвори вратата. Той беше тръгнал на лекция, но беше готов да им отдели една минутка, ако те побързат да влязат и да му кажат от какво имат нужда...

— От малко внимание — каза капитанът уморен, със зачервени очи. — Ние идем от Земята, имаме ракета, четирима сме: екипаж и командир, капнали сме от умора, гладни сме и искаме да поспим някъде. Бихме желали някой да ни връчи ключа на града или нещо подобно, да ни стисне ръката и да извика „Урааа!“ и да каже: „Поздравяваме ви, момчета!“ Това е горе-долу всичко, което искаме...

Мистър Иии беше висок, слаб ипохондрик, с жълти очи, скрити зад дебели сини кристални очила. Той се наведе над писалищната си маса и умислено запрелиства някакви книжа, като от време на време хвърляше изпитателни погледи към гостите си.

— Боя се, че имам тези формуляри под ръка. Така ми се струва. — Той прерови всички чекмеджета на масата си. — Къде ли съм ги дянал? — Той сбърчи вежди. — Някъде, някъде тук... А, ето ги! Моля! — Той настойчиво подаде формулярите на капитана. — Вие, разбира се, трябва да подпишете тези бланки.

— Трябва ли да прочетем всичките тия „бабини деветини?“

Дебелите очни стъкла на мистър Иии се взряха в капитана.

— Вие казахте, че сте от Земята, нали? В такъв случай ви остава само да подпишете.

Капитанът се подписа.

— И другарите ми ли трябва да подпишат?

Мистър Иии погледна капитана, погледна другите трима мъже и избухна в подигравателен смях.

— И те да подпишат! Ха ха! Това е чудесно! Те... те... да се подпишат! — По бузите му затекоха сълзи. Той се плесна по коляното и се наведе, задавен от смях, който излизаше от широко разтворената му уста. После се хвана за масата и се изправи. — Те да се подпишат!

Четиримата космонавти се намръщиха.

— Какво има тук смешно?

— Те да се подпишат! — въздъхна мистър Иии, изнемощял от смях. — Толкова е смешно! Трябва непременно да разкажа това на мистър Ххх. — Той провери подписания формуляр и продължи да се смее. — Изглежда, че всичко е наред. — Той кимна с глава. — Дори клаузата за евтаназия, ако в краен случай това се окаже необходимо. И той отново се закикоти.

— Клауза за какво?

— Без приказки. Имам нещо за вас. Ето. Вземете, този ключ.

Капитанът се изчерви.

— Това е голяма чест.

— Това не е ключът на града, глупчо! — отсече мистър Иии. — А ключ от Дома. Идете надолу по коридора, отворете голямата врата, влезте и хубаво затворете вратата след себе си. Там можете да пренощувате. А утре заран ще изпратя мистър Ххх да ви види.

Капитанът нерешително взе ключа. Стоеше загледан в пода. Хората му не се помръдваха. Сякаш бяха загубили всичката си кръв и „ракетна треска“. Бяха напълно пресушени.

— Е, какво? Какво не ви харесва? — попита мистър Иии. — Защо чакате? Какво искате? — той се приближи до капитана, наведе глава и го загледа в лицето. — Хайде! Говорете!

— Страхувам се, че вие дори не можете... — подхвана капитанът. — Тоест искам да кажа... да се опитате да помислите за това... — Той се поколеба. — Ние доста поработихме, изминахме толкова дълъг път и може би вие просто бихте могли да ни стиснете ръката и да кажете... поне... едно: „Браво, момчета!“ Не мислите ли? — Той млъкна.

Мистър Иии небрежно му подаде ръка.

— Поздравявам ви! — Той се усмихна някак студено. — Поздравявам ви. — После се обърна. — Трябва да вървя. Не забравяйте ключа!

И без да им обръща повече внимание, сякаш те се бяха стопили на пода, мистър Иии почна да се разхожда из стаята и да пъха някакви книжа в малката си чанта. Това продължи не по-малко от пет минути. И през цялото време той нито веднъж не се обърна към четиримата навъсени мъже, които едва стояха на нозете си, с наведени глави, с помръкнали очи. Мистър Иии излезе навън и почна съсредоточено да разглежда ноктите си...

Четиримата мъже се затътриха надолу по коридора в сумрака на късния следобеден час. Скоро се намериха пред една голяма блестяща сребърна врата, която отвориха със сребърния ключ. Влязоха вътре, затвориха вратата и се огледаха.

Бяха попаднали в просторна, окъпана в слънчева светлина зала. Мъже и жени стояха до масите или стояха на групи и разговаряха. При щракането на вратата те се обърнаха и започнаха да разглеждат четиримата мъже, облечени в униформи.

Един от марсианците пристъпи към тях и се поклони.

— Аз съм мистър Ююю — представи се той.

— А пък аз: капитан Джонатан Уилямс от Ню Йорк, на Земята — каза равнодушно капитанът.

Изведнъж в залата сякаш избухна бомба! Таванът затрепери от викове и възгласи. Размахвайки ръце, марсианците възторжено крещяха, събаряха масите, блъскаха се един друг; от всички страни на залата мъже и жени се втурнаха към земните хора, запрегръщаха ги и ги понесоха и четиримата на ръце. Шест пъти обиколиха с тях цялата зала, шест пъти направиха ликуващи кръгове около масите, като подскачаха, пляскаха с ръце и пееха.

Земните мъже толкова се стъписаха, че цяла минута яздеха мълчаливо върху люлеещите се рамене, преди да започнат да се смеят и да си подвикват един на друг:

— Хей! Това вече е съвсем друго нещо!

— Наздраве! Това се казва живот! Браво! Ехе-е! Уха-а! Урааа!

Те тържествено си смигаха един на друг, вдигаха ръце и пляскаха във въздуха.

— Е-хей!

— Ура! — ревеше тълпата.

Марсианците сложиха земните мъже на масата. Виковете и врявата стихнаха. Капитанът едва ли не се заплака.

— Благодарим ви! Много ви благодарим!

— Разкажете ни нещо за себе си — предложи мистър Ююю.

Капитанът се изкашля.

Слушателите възторжено охкаха и ахкаха. Капитанът им представи своите помощници; всеки един от тях произнесе кратка реч и остана смутен и развълнуван от гръмките овации, с които го посрещаха и изпращаха.

Мистър Ююю потупа капитана по рамото.

— Колко е хубаво да срещнеш тук друг човек от Земята! Аз също съм от Земята.

— Какво казахте?

— Мнозина от нас тук са от Земята.

— Вие? От Земята? — Капитанът изблещи очи. — Не може да бъде! И вие ли долетяхте с ракета? Тогава през кой век са започнали космическите полети? — В гласа му имаше разочарование. — Откъде сте вие?

— Туиереол. Аз прелетях тук със силата на духа си преди много, много години.

— Туиереол... — бавно засрича капитанът. — Не познавам тази страна. А какво казахте за силата на духа?

— Това е мис Ррр, тя също е от Земята. Нали, мис Ррр?

Мис Ррр кимна и някак странно се усмихна.

— И мистър Ууу, и мистър Щщщ, и мистър Ввв!

— А пък аз съм от Юпитер! — представи се един мъж, изпъчвайки гърди.

— Аз съм от Сатурн! — добави друг мъж с хитро проблясващи очи.

— Юпитер! Сатурн! — мърмореше капитанът, като премигваше.

Настъпи тишина; марсианците се тълпяха около космонавтите, сядаха до празните маси, които съвсем не изглеждаха приготвени за банкет. Жълтите им очи горяха, над скулите им имаше тъмни сенки. Изведнъж капитанът забеляза, че в залата нямаше никакви прозорци; светлината сякаш проникваше през стените. Имаше само една врата. Капитанът сви вежди.

— Не ми е ясно! Къде се намира тази страна Туиереол. Близко ли е до Америка?

— Какво е това... Америка?

— Не сте ли слушали за Америка? Казвате, че сте от Земята, а не знаете за Америка!

Мистър Ююю сърдито повдигна глава.

— На Земята има само морета и нищо друго. Там няма суша. Самият аз съм оттам и зная!

— Почакайте! — Капитанът отстъпи назад. — Да, вие изглеждате като истински марсианец. Жълти очи, мургава кожа.

— Цялата земя е покрита с джунгли! — гордо заяви мис Ррр. — Аз съм от Орри, на Земята, страна на сребърната култура!

Капитанът се обърна и запремества поглед от едно лице на друго, от мистър Ууу на мистър Ююю, от мистър Ююю на мистър Ззз, от мистър Ззз на мистър Ннн, мистър Ссс, мистър Ббб. Той видя как жълтите им очи се разширяват и свиват на светлината, как погледът им става ту напрегнат, ту отпуснат. Капитанът започна да трепери. Най-после се обърна към хората си и мрачно промълви:

— Разбирате ли всичко това?

— Какво, капитане?

— Това съвсем не е тържествено посрещане — уморено отвърна капитанът. — Това не е никакъв банкет, никакъв импровизиран прием в наша чест. И тези тук не са никакви официални лица! Погледнете им очите! Послушайте ги какво говорят!

Космонавтите притаиха дъх. Само бялото на очите им бавно шареше из затворената зала.

— Сега вече разбирам — гласът на капитана прозвуча сякаш някъде отдалеч — защо всички ни даваха все нови адреси и ни отпращаха от един на друг, докато срещнахме мистър Иии, който ни отпрати по някакъв коридор и дори ни даде ключ, за да отворим вратата и... да я затворим. И ето ни сега тук...

— Но къде се намираме, капитане?

Капитанът дълбоко въздъхна.

— В лудница.

Настъпи нощ. Тишината цареше в просторната зала, озарена от мъждивото сияние на лампиони, скрити зад прозрачните стени. Четиримата земляци седнаха около една дървена маса, унило наведоха глави и тихичко си зашепнаха. Скупчени на пода спяха мъже и жени. Нещо мърдаше из тъмните къшета: самотни фигури странно размахваха ръце. Всеки половин час един от космонавтите отиваше към сребърната врата, опитваше се да я отвори и се връщаше при масата.

— Безполезно е, капитане. Ние сме затворени както трябва.

— Значи са ни взели за умопобъркани, сър?

— Точно така. И затова не ни посрещнаха възторжено. Те просто ни търпяха като психически болни, каквито, изглежда, тук се срещат често. — И той показа спящите наоколо тъмни фигури. — Това са

параноици, всички до един! И как само ни посрещнаха те! За миг на мене ми се стори — в очите му блеснаха искри и тутакси загаснаха, — че най-сетне ние дочакахме тържествения миг! Всичките тия викове и песни, и речи... Хубаво беше, нали... докато траеше.

— Докога ще ни държат тук, капитане?

— Докато им докажем, че не сме психопати.

— Но това е много лесно.

— Да се надяваме, че е така...

— Вие не изглеждате много сигурен, капитане.

— Вярно. Погледнете към онзи ъгъл.

В мрака седеше на колене един мъж. От устата му излизаше синкав пламък, който скоро се превърна в малка, закръглена, гола жена. Тя бавно се понесе из въздуха сред дима на кобалтовата светлина, като нашепваше нещо и въздишаше.

Капитанът кимна с глава към другия ъгъл. Там стоеше жена, с която ставаха чудни превъплъщения. Най-напред тя се оказа затворена в някаква кристална колона; след това се превърна в златна статуя, после в дълга полирана тояга от кедър, и накрая — отново в жена.

Навсякъде из полунощната зала мъже и жени правеха разни фокуси от тънки виолетови пламъци, които непрекъснато се превръщаха в нещо, изменяха се, защото нощта бе време за копнежи и метаморфози.

— Вълшебства, магьосничества — прошепна един от земните мъже.

— Не, халюцинации. Те ни предават своето бълнуване така, че ние да виждаме халюцинациите им. Телената; Самовнушение и телепатия.

— Това ли ви тревожи, капитане?

— Да. Ако халюцинациите могат да ни се струват — и не само на нас — тъй реални, ако халюцинациите могат да бъдат тъй убедителни и правдоподобни, тогава няма нищо чудно в това, че нас ни вземат за психопати! Щом като онзи мъж може да прави малки жени от синкав пламък, а онази там жена е способна да се превръща в статуя, тогава за нормалните марсианци напълно естествено е да си помислят, че и нашият ракетен кораб е плод на нашата болна фантазия.

— Ах! — въздъхнаха тримата космонавти в тъмнината.

Наоколо им в просторната зала непрекъснато избухваха сини пламъци, разгаряха се и изчезваха. Малки демончета от червен пясък подскачаха между зъбите на спящите мъже. Жени се превръщаха в мазни змии. Миришеше на зверове и влечуги.

Сутринта всички изглеждаха нормални, щастливи и здрави. Нямаше вече никакви бесове, никакви пламъци. Капитанът и неговите хора чакаха пред сребърната врата, надявайки се, че тя ще се отвори.

Мистър Ххх се появи след около четири часа. Те подозираха, че поне три часа той бе стоял във вратата, бе ги следил и изучавал, преди да влезе вътре, за да ги извика и заведе в малкия си кабинет.

Той беше добродушен, усмихнат мъж, ако можеше да се вярва на маската му, върху която бяха изобразени не една, а три различни усмивки. Обаче гласът, който се чуваше изпод маската, не принадлежеше на чак толкова усмихващ се психиатър.

— Е, какво ви тревожи?

— Вие ни смятате за умопобъркани, но това не е вярно — рече капитанът.

— Напротив, аз съвсем не мисля, че всички вие сте умопобъркани. — И психиатърът насочи към капитана една мъничка палка. — Само вие, уважаеми господине. Всички останали са с вторични халюцинации.

Капитанът се плесна по коляното.

— Така било значи! Ето защо мистър Иии се закикоти, когато го попитах дали и моите другари трябва да подпишат формулярите!

— Да, мистър Иии ми разказа за това. — Психиатърът се изкиска през извития прорез на устата върху маската. — Хубава шега! Но за какво говорехме? Да, вторични халюцинации. При мен идват жени, от ушите на които пълзят змии, След като ги излекувам, змиите изчезват.

— Ние с радост ще се подложим на вашето лечение. Започвайте!

Мистър Ххх остана изненадан.

— Забележително! Малцина искат да бъдат излекувани. Работата е там, че лечението е доста драстично.

— Нищо. Започвайте! Сигурен съм — вие сами ще се уверите, че сме здрави.

— Позволете ми още веднъж да прегледам вашите документи; искам да бъда сигурен, че всичко е готово за „лечението“. — Той прелисти някаква папка. — Да. Виждате ли, случаи като вашия имат

нужда от специални методи на лечение. Онези в залата са от по-лека форма. Но когато работите са отишли тъй далече, както у вас — с първични, вторични, слухови, обонятелни и вкусови халюцинации, съчетани с мними осезателни и оптически възприятия, — тогава положението е твърде сложно. Налага ни се да прибегнем до евтаназия.

Капитанът изрева и скочи на крака.

— Е, слушайте! Това вече не може да се търпи! Започвайте: изследвайте ни, чукайте ни по коляното, проверете пулса ни, накарайте ни да сядаме и да ставаме, задавайте ни въпроси!

— Можете да говорите, колкото си щете!

Капитанът говори разпалено цял час. Психиатърът го слушаше.

— Невероятно — замислено промърмори той. — Никога не бях слушал такова подробно фантастично бълнуване.

— Дявол да го вземе! Ние ще ви покажем нашата космическа ракета! — изрева капитанът.

— С удоволствие бих я видял. Можете ли да я покажете тук, в тази стая?

— Разбира се. Тя се намира във вашата папка, под буквата „Р“.

Мистър Ххх внимателно прегледа азбучника, разочаровано цъкна с език и старателно затвори папката.

— Защо ме накарахте да търся? Тук няма никаква ракета.

— Разбира се, че няма. Кретен такъв! Аз се пошегувах. Но кажете ми: може ли един умопобъркан да се шегува?

— Понякога се срещат доста необикновени прояви на хумор. А сега заведете ме при вашата ракета. Бих искал да я поразгледам.

Беше жежко пладне, когато те пристигнаха при ракетата.

— Така! — Психиатърът пристъпи към кораба и почука стената с ръка. Разнесе се мек звън. — Мога ли да вляза вътре? — попита той лукаво.

— Можете.

Мистър Ххх влезе в кораба и остана там доста дълго време.

— Какво ли не е патила моята глава, но такова нещо... — Капитанът дъвчеше пура и чакаше. — Как ми се ще да се върна долу, на Земята, и да им кажа да не се разправят повече с този Марс. Такива подозрителни дръвници!

— Струва ми се, капитане, че мнозина от марсианците са умопобъркани. Нищо чудно, че са така недоверчиви.

— Както и да е, всичко това ми е тъй дяволски противно.

Половин час психиатърът тършува, чука, слуша, мириша, опитва на вкус и най-сетне се измъкна от кораба.

— Е, сега уверихте ли се? — извика капитанът като някой глух.

Психиатърът затвори очи и почеса носа си.

— Това е най-невероятният, най-поразителният пример на мними възприятия и хипнотическо внушение, с който някога съм се сблъсквал. Разгледах вашата така наречена „ракета“. — И той почука с пръст върху обвивката на корпуса. — Чувам я: слухова илюзия. — Той въздъхна. — Помиришвам я: обонятелна халюцинация, предизвикана от телепатическо предаване на чувствата. — Той целуна обвивката на ракетата. — Усещам и нейния вкус: вкусова фантазия!

Психиатърът протегна ръка на капитана. — Поздравявам ви! Вие сте психопатически гений! Това е истински шедьовър! Вашата способност по телепатически път да прожектирате своите психопатически фантазии в съзнанието на други субекти и да поддържате силата на техните халюцинации е просто невероятна. Другите наши пациенти обикновено се концентрират върху зрителни халюцинации, в най-добрия случай в съчетание със слухови халюцинации. А вие се справяте с целия комплекс! Вашата умопобърканост е просто съвършена!

— Моята умопобърканост... — Капитанът пребледня.

— Да, прекрасна умопобърканост! Метал, гума, гравитатори, храна, дрехи, гориво, оръжие, стълби, гайки, болтове, лъжици — разгледах най-малко десет хиляди предмети на вашия кораб. Никога не бях виждал толкова сложна картина. Дори и сенки имаше под койките... и под всяко нещо! Такова съсредоточаване на волята! И всяко нещо — независимо от това как и кога го проверявах — можеше да се помирише, да се почувствува, да се чуе и да се опита на вкус! Позволете ми да ви прегърна!

Най-после той се отдръпна от капитана.

— Ще напиша за това една монография и това ще бъде най-сериозната ми работа! Идущия месец ще изнеса доклад по този въпрос в Марсианската академия на науките! Погледнете се само! Та вие сте променили дори и цвета на очите си от жълт на син, и кожата ви не е

мургава, а розова. Ами тези дрехи — и петте пръста на ръцете ви вместо шест! Пълна биологическа метаморфоза под влиянието на психическо разстройство! Ами вашите трима приятели...

Психиатърът извади един малък пистолет.

— Вие, разбира се, сте неизлечим. Нещастен, удивителен човек! Само смъртта ще ви донесе избавление. Какво е вашето последно желание?

— Спрете, за бога! Не стреляйте!

— Бедният! Аз ще ви излекувам от това страдание, което ви е накарало да си въобразявате тази ракета и тези три същества. Поразително зрелище: да видя как изчезват и вашите приятели, и вашата ракета в момента, в който ви убия! Ах, каква прекрасна статия ще напиша в резултат на днешните си наблюдения „Разпадане на еротическите илюзии“!

— Аз съм от Земята. Казвам се Джонатан Уилямс, тези...

— Да-да, зная — любезно каза мистър Ххх и натисна спусъка.

Капитанът падна с куршум в сърцето. Другарите му изреваха.

Мистър Ххх ококори очи и се втренчи в тях.

— Вие продължавате да съществувате? Това е просто безпрецедентно! Халюцинация с инерция във времето и пространството! — И той насочи пистолета си към тях. — Нищо, аз ще ви накарам да изчезнете.

— Не! — извикаха космонавтите.

— Слухова илюзия дори и след смъртта на болния — делово забеляза мистър Ххх, убивайки и тримата мъже.

Те лежах на пясъка неподвижни, но иначе — все същите.

Мистър Ххх ги ритна с крак. След това почука върху ракетата.

— Тя не изчезна! Те не изчезнаха! — И той отново стреля в безжизнените трупове. После отстъпи назад. Усмехнатата маска падна от лицето му.

Изражението върху лицето на психиатъра бавно се промени. Долната му челюст увисна. Пръстите му изпуснаха пистолета. Погледът му стана тъп, празен, пуст. Той издигна ръце и се завъртя в кръг. Спъна се в мъртвите тела, лиги изпълниха устата му.

— Халюцинации — трескаво промълви той. — Вкус. Зрителни образи. Мирис. Звук. Усет. — Той размаха ръце. Облещи очи. По устните му се показва пяна.

— Махайте се! — извика мистър Ххх към мъртвите тела. —
Махай се! — изрева той към ракетата.

Погледна към треперещите си ръце.

— Заразил съм се — прошепна отчаяно той. — Премина и в мен!
Телепатия. Хипноза. Сега съм луд, умопобъркан. Заразен съм от
халюцинации във всичките им чувствени форми. — Той се спря, после
започна да търси пистолета със схванатите си пръсти. — Остава само
едно средство. Един-единствен начин да ги заставя да се махнат, да
изчезнат.

Разнесе се изстрел. Мистър Ххх падна. Под слънцето лежах
четирите трупа. До тях остана и мистър Ххх.

Ракетата стоеше наклонена върху огрения от слънцето хълм и не
изчезна.

Когато привечер марсианците от градчето намериха ракетата, те
дълго се чудеха и маеха какво може да бъде това нещо. Никой не позна.
Така че ракетата бе продадена на един вехтошар, който я откара и
разби на парчета.

Цялата нощ вали дъжд. На другия ден времето беше ясно и
топло.

[1] пергел с дъгообразни извивки. Б. пр. ↑

МАРТ 2000

ДАНЪКОПЛАТЕЦЪТ

Той искаше да отлети с ракетата на Марс. Рано сутринта отиде на космодрума и започна да крещи през телената ограда на хората в униформи, че иска да отиде на Марс. Каза им, че е данъкоплатец, че се нарича Причард и че има пълното право да отлети на Марс. Не беше ли роден тук, в Охайо? Не беше ли добър гражданин? Тогава защо той да не може да отлети на Марс? Размахвайки юмруци, той им каза, че иска да напусне Земята; всеки здравомислещ човек искал да се махне от Земята. След около три години на Земята щяла да избухне голяма атомна война и той не искал да бъде тук, когато това се случи. Той и хиляди други като него, които имали малко ум в главата си, биха отишли на Марс. Питайте ги тях самите! Да избягат от войните, от цензурите, от бюрокрацията и военните служби, от правителства, без чието разрешение не можели нищо да предприемат и които контролирали и изкуството, и науката! „Вие може да си останете на Земята, ако искате!“ Той обаче бил готов да даде дясната си ръка, сърцето, главата, само и само да отиде на Марс! Какво трябва да направи, къде да се подпише, какви връзки трябва да има, за да стигне на Марс.

В отговор те само му се изсмяха през телената ограда. Освен това той съвсем не искал да отива на Марс, казваха те. Не знае ли той, че Първата и Втората експедиция пропаднали, изчезнали безследно? И че участниците в нея вероятно са загинали?

Но това още нищо не доказвало, никой не знаел какво точно се е случило, крещеше той, вкопчил се в телената ограда. Може там да има реки от мед и масло и капитан Йорк и капитан Уилямс просто не искат да се върнат. Така че — ще му отворят ли вратата и ще го пуснат ли в ракетата на Третата експедиция или той трябва да влезе насила? Те му казаха да си затваря устата.

Той видя как космонавтите тръгнаха към ракетата.

— Почакайте! — извика той. — Не ме оставяйте тук, в този ужасен свят, аз трябва да се махна оттук; скоро ще започне атомната война! Не ме оставяйте на Земята!

Те насила го издърпаха настрана от оградата, тръшнаха вратата на полицейската кола и го откараха в утринния час. А той притисна лице до задното прозорче и тъкмо преди колата да завие по един хълм, видя червените пламъци, дочу силното бучене и усети мощното сътресение — сребрилата ракета се стрелна нагоре, оставяйки го на тази незабележителна планета Земя, в това незабележително понеделнишко утро.

АПРИЛ 2000

ТРЕТАТА ЕКСПЕДИЦИЯ

Корабът се спусна от космоса. Зад него останаха звездите, умопомрачаващите скорости, блестящите движения и безмълвните космически бездни. Корабът беше нов: в него имаше жар, в металическите му клетки се намираха хора; сега летеше сред мъртва тишина, излъчваше топлина и огън. Той носеше седемнадесет мъже, включително и капитана. Тълпата от космодрума в Охайо бе крещяла, махала с ръце нагоре към слънцето; ракетата бе разцъфнала като гигантско цвете от светлини и огън и се бе втурнала в космоса — така започна Третата експедиция към Марс!

Сега корабът с желязна точност навлизаше в горните слоеве на марсианската атмосфера. Той все още бе въплъщение на красота и мощност. Бе летял през тъмните бездни на космоса като някакво призрачно морско чудовище; бе се промъкнал край старата луна и се бе втурнал напред в необятни пустоши, пронизвайки ги една след друга. Хората в нея, изтощавани, подхвърляни насам-натам, бяха боледували и сетне оздравявали. Един от тях бе умрял, затова останалите шестнадесет се притискаха сега към дебелите стъкла на илюминаторите и с разширени очи гледаха как отдолу под тях стремително се върти и нараства Марс.

— Марс! — извика щурманът Лустиг.

— Добрият, стар Марс! — каза археологът Семюел Хинкстън.

— Да! — кимна капитан Джон Блек.

Ракетата кацна на една зелена поляна. Недалеч се виждаше елен, отлят от чугун. Още по-нагоре на зелената площ дремеше на слънцето висока кафява къща, викториански стил, цялата украсена с множество спирали и завъртулки, със сини, розови, жълти и зелени стъкла на прозорците. На верандата растеше мъхеста герания; окачена с куки на тавана, висеше люлка, която ветрецът леко полюшваше наляво надясно, наляво надясно. Отгоре на къщата имаше малка кула с ромбически кристални стъкла и конически покрив. През широкия

прозорец на първия етаж се виждаше пулт с нотите на песента: „Красивата Охайо“.

Около реката във всички посоки се простираше малък град, зелен и неподвижен в сиянието на марсианската пролет. Виждаха се къщи — бели и от червени тухли, високи кленови дървета, наклонени от вятъра. Издигаха се черковни камбанарии с безмълвни златни камбани.

Всичко това космонавтите видяха през илюминаторите. След това се спогледаха един друг и отново се загледаха навън. И всеки се хвана за лакътя на съседа си, сякаш изведнъж му бе станало невъзможно да диша. Лицата им пребледняха.

— Дявол да ме вземе! — прошепна Лустиг, като търкаше лице с изтръпналите си пръсти. — Дявол да ме вземе!

— Това просто не може да бъде! — рече Семюел Хинкстън.

— Боже мой! — въздъхна капитан Джон Блек.

От кабинета си химикът съобщи:

— Капитане, атмосферата е разрежена. Но кислородът е достатъчен. Опасност няма.

— Тогава ще излезем, нали? — каза Лустиг.

— Чакайте — отвърна капитан Джон Блек. — Трябва да разберем какво представлява всичко това.

— Малко градче, капитане, въздухът е тънък, но може да се диша.

— Малко градче, което много прилича на земно градче — добави археологът Хинкстън. — Невероятно. Просто не може да бъде и все пак то е пред нас.

Капитан Джон Блек разсеяно го погледна.

— Мислите ли, Хинкстън, че цивилизациите на две различни планети могат да се развиват с еднакви темпове и в едно и също направление.

— Не бих мислил, че това е възможно.

Капитан Блек стоеше пред илюминатора.

— Погледнете онези там герании. Съвсем нов вид, познат на Земята само през последните петдесет години. А спомнете си колко хиляди години трябва да изминат за еволюирането на едно или друго растение. И после, кажете ми, логично ли е у марсианците да се намират: първо, именно такива цветни стъкла на прозорците; второ,

такива кулички; трето, люлки на терасите; четвърто, някакъв инструмент, който много прилича на пиано и навярно е пиано; и пето, ако погледнете внимателно през лещата на този телескоп, ще видите, че някой марсиански композитор е издал своя музикална пиеса, наречена не другояче, а „Красивата Охайо“, което ще рече, че на Марс ще намерим и река Охайо. Е, логично ли е всичко това?

— Капитан Уилямс... разбира се! — извика Хинкстън.

— Какво?

— Капитан Уилямс и тримата му спътници! Или Натаниел Йорк и неговия партньор. Това обяснява всичко!

— Това не обяснява абсолютно нищо! Доколкото можахме да установим, ракетата на Йорк е експлодирала още в деня на кацването на Марс и двамата космонавти са загинали. Що се отнася до Уилямс и неговите хора, техният кораб е бил разрушен на втория ден след пристигането им. Във всеки случай по това именно време прекратиха работата си техните радиопредаватели; ако бяха живи, те щяха да се опитат да се свържат с нас. Както и да е, от експедицията на Йорк е изминала само една година, а пък капитан Уилямс и неговите хора са слезли тук през миналия август. Но да допуснем, че те са живи — възможно ли е, дори с помощта на самите гениални марсианци, за едно тъй кратко време да построят цял град, и то така, че той да изглежда толкова стар? Погледнете внимателно: този град е най-малко на седемдесет години. Вижте дървения стълб на верандата; погледнете дърветата — вековна гора, цялата! Не, всичко това няма нищо общо нито с Йорк, нито с Уилямс. Това е нещо друго. И никак не ми харесва. И докато не разбере какво именно представлява всичко това, няма да стъпя навън от кораба.

— Да, и освен това — добави Лустиг — Уилямс и спътниците му са били убити от някое враждебно марсианско племе там, а ние получихме нареждане да слезем в това полушарие. За да се избегне нова подобна катастрофа. Следователно ние се намираме в област, която, доколкото ни е известно, нито Йорк, нито Уилямс са зърнали.

— По дяволите! — каза Хинкстън. — Аз все пак искам да вляза в този град... с ваше разрешение, капитане. Може и да се окаже, че на всички планети от нашата слънчева система разумът и цивилизацията са се развивали по сходни пътища. Възможно е ние да стоим пред

прага на най-крупното психологическо и метафизическо откритие на нашата епоха.

— Предпочитам да почакам малко — рече капитан Джон Блек.

— А може би, капитане, ние сме свидетели на явление, което за пръв път ще докаже съществуването на Бога по най-категоричен начин!

— Има си мнозина вярващи и без подобни доказателства, мистър Хинкстън.

— Да, и аз съм един от тях, сър. Ала съвсем ясно е, че град като този не може да съществува без намесата на божественото провидение. Всички тези подробности, детайли... Всичко това ме изпълва с такива чувства, че не знам дали трябва да се смея, или да плача.

— Тогава не прави нито едното, нито другото, докато не разберем на какво сме се натъкнали.

— Натъкнали? — намеси се Лустиг. — На нищо не сме се натъкнали. Хубаво, тихо, потънало в зеленина градче, което много прилича на старомодното селище, където аз съм се родил. На мен просто ми харесва.

— Кога си роден, Лустиг?

— През хиляда деветстотин и петдесета, сър.

— А ти, Хинкстън?

— Хиляда деветстотин петдесет и пета. В Гринел, Айова. И като гледам това градче, сякаш се намирам у дома.

— Хинкстън, Лустиг, аз бих могъл да бъда ваш баща. Вече съм на осемдесет години. Роден съм през хиляда деветстотин и двадесета в Илинойс, но благодарение на божията милост и на науката, която през последните години се научи как да подмладява някои старци, аз се намирам тук, на Марс. Не се чувствавам по-изморен от вас, но съмненията ми са много по-големи от вашите. Това градче изглежда тъй спокойно, тъй приветливо и прохладно, тъй много прилича на Грийн Блъф, Илинойс, че просто ме плаши. Премного прилича на Грийн Блъф! — И капитанът се обърна към радиста. — Свържете се със Земята. Предайте, че кацнахме. Това е всичко. Кажете им, че подробен доклад ще им бъде изпратен утре.

— Да, капитане.

Капитан Блек погледна през илюминатора; лицето му изглеждаше като лице на човек на четиридесет, а не на осемдесет

години.

— А сега слушайте, Лустиг. Вие, аз и Хинкстън ще излезем да поразгледаме градчето. Другите ще останат в ракетата. Ако с нас се случи нещо, те ще могат да офейкат. По-добре е да загинат трима, отколкото целият кораб. В случай на нещастие нашият екипаж ще може да предупреди следващата ракета. Нея ще поведе капитан Уайлдър, тя трябва да излети към края на декември, ако не се лъжа. Ако на Марс се намират някакви враждебни сили, новата експедиция ще трябва да бъде добре въоръжена.

— Но и ние сме добре въоръжени. Носим цял арсенал!

— Тогава предайте на момчетата да бъдат в бойна готовност. Хайде, Лустиг, Хинкстън! Да вървим!

И тримата космонавти се спуснаха надолу по корабната стълба.

Беше прекрасен пролетен ден. Кацнала на цъфнало ябълково дърво, една червеношийка пееше непрекъснато. Дъжд от бели листенца се сипеше надолу, когато вятърът докосваше зелените клончета и нежно благоухание се носеше наоколо. Някъде в градчето някой свиреше на пиано и мелодията ту се усилваше, ту заглъхваше във въздуха — нежна приспивна мелодия: „Прекрасният мечтател“. В друга къща изтъркан и скърцащ грамофон съскаше песента „Скитане в сумрака“, изпълнявана от Хари Лодър.

Тримата космонавти застанаха във пред ракетата. Жадно поемаха силно разредения въздух, сетне тръгнаха бавно надолу, като внимаваха да не се изморяват.

Сега на грамофона прозвуча друга плоча.

*Искам юнска нощ,
лунна нощ... и теб...*

Лустиг се разтрепера; Семюел Хинкстън също.

Небето беше ясно и спокойно; някъде под хладните скали и сенчестия гъсталак на някоя клисура ромолеше прохладен ручей. Чуваше се тропотът на конски копита, трополенето на подрусваща се каруца.

— Капитане! — каза Семюел Хинкстън. — Както искате, но иначе не може да бъде, друга възможност няма; полетите към Марс са

започнали още преди Първата световна война!

— Не.

— Как другояче може да се обясни съществуването на тези къщи, на този чугунен елен, на пианото, музиката? — Хинкстън настойчиво стисна лакътя на капитана и се загледа в неговото лице. — Представете си, че някога, да речем, около хиляда деветстотин и пета година, е имало хора, които са мразели войната и тайно са се сговорили с някои учени, построили са ракета и са пристигнали тук, на Марс...

— Невъзможно е, Хинкстън.

— Но защо? В хиляда деветстотин и пета година светът е бил съвсем друг; тогава е било много по-лесно да се запази това в тайна.

— Само че не и такова сложно нещо, като една ракета! Не, това не може да се запази в тайна.

— Те се преселили на тази планета и естествено са си построили къщи също като на Земята, защото са донесли със себе си и същата култура.

— И през всичките тези години са живели тук? — попита капитанът.

— Точно така — живели са в мир и спокойствие. Възможно е да са отлетали до Земята още няколко пъти, за да пренесат хора, нужни за заселването на такова едно градче; а после са прекратили полетите си от страх да не бъдат открити. Ето защо и градчето изглежда тъй старомодно. Лично аз не мога да открия нито един предмет, произведен след хиляда деветстотин двадесет и седма година. А вие? Впрочем космическите полети може да са започнали много по-рано, отколкото ние предполагахме. Още преди няколко столетия в някой отдалечен край на Земята? И малцината хора, които отдавна са пристигнали на Марс, са пазили това в тайна и са слизали на Земята само от време на време.

— От вашите уста звучи почти правдоподобно.

— Не почти, а напълно! Доказателството е тук, пред очите ни. Остава само да срещнем някои хора и предположението ни ще бъде потвърдено.

Гъстата зелена трева поглъщаше шума на ботушите им. Миришеше на току-що окосено сено. Капитан Джон Блек усети как въпреки неговата воля душата му се изпълва с някакво блаженство и

спокойствие. Бяха изтекли тридесет години, откакто за последен път бе пребивавал в такова малко градче; сега бръмченето на пролетните пчели го успокояваше и омайваше, а свежестта на събуждащата се природа падаше като балсам на душата му.

Те стъпиха на верандата. Глухо ехо отекваше изпод дъските при всяка тяхна стъпка, докато се приближаваха към замрежената врата. През мрежата видяха преградения с мънистена завеса коридор, кристалния полилей и една картина от Максфилд Париш, окачена на стената над удобното кресло, стил Морие. Вътре миришеше на нещо старинно, на таванско помещение и на нещо безпределно уютно. Чуваше се как звънтяха парченцата лед в каната с лимонада, В отдалечената кухня — тъй като денят беше горещ — някой приготвяваше студена обедна закуска. Тънък женски глас тихо и нежно тананикаше някаква песен.

Капитан Джон Блек натисна звънеца.

От дъното на коридора се дочуха леки, деликатни стъпки и зад мрежата се появи жена на около четиридесет години с приветливо лице, облечена така, както навярно са се обличали през хиляда деветстотин и девета година.

— С какво мога да ви бъда полезна? — попита ги тя.

— Моля за извинение — нерешително подхвана капитан Блек, — но ние търсим... тоест бихте ли ни помогнали...

Той млъкна. Тя го гледаше с тъмните си учудени очи.

— Ако продавате нещо... — започна тя.

— Не, не, почакайте! — извика той. — Какъв е този град?

Тя го изгледа от горе до долу.

— Какво искате да кажете с това: какъв град е този? Нима е възможно да се намирате в един град и да не знаете как се нарича?

Капитанът имаше такъв вид, сякаш повече от всичко му се искаше да отиде и да седне под сянката на някое ябълково дърво.

— Ние не сме оттук. Искаме да разберем как се е намерил този град тука и как вие сте попаднали в него.

— Вие да не сте преброителна комисия?

— Не.

— На всички е известно — продължи тя, — че градът е построен през хиляда осемстотин шейсет и осма година. Но може би вие просто искате да се пошегувате с мен?

— Нищо подобно! — бързо извика капитанът. — Ние сме от Земята.

— Искате да кажете изпод Земята? — учуди се тя.

— Съвсем не. Ние отлетяхме от третата планета Земя с космически кораб. И слязохме тук, на четвъртата планета Марс...

— Този град — жената започна да обяснява така, както се говори на малко дете — е Грийн Блъф, Илинойс, на континента, който се нарича Америка, разположен между двата океана, Атлантическия и Тихия, на света, наричан още и Земя. А сега отивайте си със здраве!

И тя заситни надолу по коридора, разтваряйки с пръсти мънистената завеса.

Тримата мъже се спогледаха.

— Да счупим вратата — предложи Лустиг.

— Не бива. Това е частна собственост. О, Господи!

Те прекосиха верандата и седнаха на стъпалата.

— Не ти ли минава през ума, Хинкстън, че може би ние някак си сме се заблудили, че по някакъв начин сме се отбили по пътя си и чисто и просто сме се върнали назад, кацнали сме отново на Земята?

— А как бихме могли да направим такова нещо?

— Не знам. Не знам. Боже мой, нека си помисля!

— Та нали проверявахме всяка миля от пътя — продължи Хинкстън. — Нашите хронометри ни даваха точни сведения. Минахме покрай Луната, навлязохме в необятния космос и пристигнахме тук. Аз не се съмнявам ни най-малко, че сега се намираме на Марс.

— А може и да се е случило нещо с пространството, с времето — намеси се Лустиг. — Представете си, че ние сме се объркали в четирите измерения и сме се върнали на Земята преди тридесет — четиридесет години?

— О, стига, Лустиг!

Лустиг отиде към вратата, натисна звънеца и извика в полутъмната прохладна стая:

— Коя година сме сега?

— Хиляда деветстотин двацет и шеста, разбира се — отвърна жената, която седеше на един люлеещ се стол и бавно отпиваше от

лимонадата.

— Е, чухте ли? — обърна се с рязко движение Лустиг. — Хиляда деветстотин двайсет и шеста! Ние сме отлетели в миналото! Това е Земята.

Лустиг седна. Те вече не се съпротивяваха на ужасната, изненадваща мисъл, която сякаш ги пронизваше. Ръцете им нервно стискаха коленете.

— Това не съм очаквал! — каза капитанът. — Става ми някак страшно, разбирате ли, много страшно! Как може наистина да се случи подобно нещо? Айнщайн трябваше да бъде тук-сега...

— Ще ни повярва ли някой в този град? — попита Хинкстън. — Ех, на каква опасна игра сме се хванали... Искам да кажа, времето, четвъртото измерение! Не е ли по-добре да се качим на ракетата и да отлетим за дома?

— Не. Поне докато не опитаме някоя друга къща.

Те отминаха три къщи и се спряха пред една малка бяла хижа, сгушила се под сянката на огромен дъб.

— Обичам да бъда логичен, доколкото е възможно — каза капитанът. — А струва ми се, че ние още не сме стигнали до същността на въпроса. Да допуснем, Хинкстън, че вашето предположение е вярно, тоест че космическите полети са започнали много отдавна. И след като поживели тук доста години, земните хора започнали да тъгуват по Земята. Отначало тази носталгия взела формата на лека невроза, после се развила в пълна психоза, която заплашвала да се превърне в безумие. Какво бихте сторили вие като психиатър в този случай?

Хинкстън поразмисли.

— Аз навярно бих започнал постепенно да преустройвам марсианската цивилизация така, че с всеки изминат ден тя да заприличва все повече и повече на земната. Ако съществува начин да се пресъздадат тук земните растения, пътища, езера, дори и океаните, аз бих направил това. После с помощта на масова хипноза бих внушил на цялото население, на всички обитатели на подобно градче, че тази планета в действителност не е никакъв Марс, а самата Земя.

— Отлично, Хинкстън. Струва ми се, че сега сме на прав път. Жената в онази къща там просто си мисли, че се намира на Земята и нищо повече. Това предпазва нейния разсъдък. Тя, както и всички

останали жители на това градче са обект на най-грандиозния миграционен и хипнотически експеримент, който вие някога ще имате случай да наблюдавате.

— Точно така, капитане! — извика Лустиг.

— Несъмнено! — добави Хинкстън.

— Добре — въздъхна капитанът. — Сега нещата се поизясниха и на мене ми е по-леко. Все пак в това има някаква логика. Иначе всички тия приказки за времето, за пътуване назад и напред във времето, ужасно ми размътиха главата. Но ако моето предположение се окаже вярно... И той се усмихна. — Е, тогава нас ни очаква голяма популярност сред местното население.

— Сигурен ли сте? — каза Лустиг. — Така или иначе, тези хора са нещо като пилигрими и умишлено са избягали от Земята. Може би те съвсем няма да ни се зарадват. А може и да се опитат да ни изгонят или... да ни убият.

— Нашето оръжие е по-ефикасно. Но напред към следващата къща!

Ала едва прекосили тревистата градинка, Лустиг се спря, погледна надолу по тихата сънлива уличка и извика:

— Капитане!

— Какво има, Лустиг?

— О, капитане, капитане, какво виждам...

И Лустиг почна да плаче. Вдигна ръце и закърши разтрепераните си пръсти; по лицето му се изписа учудване, радост и недоверие. Изглеждаше, като че ли всеки миг може да полудее от щастие. Погледна надолу по улицата и се втурна напред, като се препъваше тромаво, падаше, ставаше и продължаваше да тича.

— Вижте, гледайте!

— Не го оставяйте да избяга! — И капитанът се спусна да го настигне.

Лустиг тичаше бързо и крещеше. Той зави в един двор, някъде по средата на сенчестата улица, и скочи на верандата пред една голяма зелена къща с бронзов петел на покрива.

Удряше по вратата, крещеше и плачеше, когато Хинкстън и капитанът дотичаха при него. И тримата дишаха тежко, пъхтяха, изтощени от бягането в разрежения въздух.

— Бабо! Дядо! — извика Лустиг. Старец и старица стояха на прага.

— Дейвид! — извикаха те с хрипкави гласове и се втурнаха навън да го прегръщат, да го тупат по гърба и да го оглеждат. — О, Дейвид, Дейвид! След толкова години! Колко си пораснал, момчето ни, какъв голям си станал! Дейвид, момчето ни, как се чувствуваш?

— Бабо, дядо! — хлипаше Дейвид Лустиг. — Вие изглеждате просто чудесно! Чудесно!

Той ги оглеждаше, обръщаше, целуваше, прегръщаше, плачеше до тях и отново ги оглеждаше, примигвайки към дребничките стари хора. Слънцето светеше, подухваше вятър, тревата се зеленееше, вратата стоеше широко отворена.

— Влез, момчето ни, влез! Има леден чай за теб, пресен, колкото искаш!

— Аз съм с приятели. — Лустиг се обърна, смеейки се, и нетърпеливо махна с ръка на капитана и на Хинкстън. — Капитане, елате тук!

— Здравейте! — приветствуваха ги старите. — Заповядайте, влезте! Приятелите на Дейвид са и наши приятели. Не се стеснявайте!

В гостната стая на стария дом беше прохладно в един ъгъл високо и равномерно тиктакаше бронзов старинен часовник. Имаше меки възглавнички на широките кушетки, книги по целите стени, дебел килим с ярки цветни украшения, а в ръката — изпотена чаша с леден чай, който тъй приятно разхлаждаше пресъхналия език.

— Пийте, наздраве! — Чашата на бабата звънна о порцелановите ѝ зъби.

— Откога сте тук, бабо? — попита Лустиг.

— Откакто умряхме — рязко отвърна тя.

— Откакто... вие, какво? — Капитан Блек остави чашата си.

— О, да — кимна Лустиг. — Те умряха още преди тридесет години.

— И вие седите тук, като че ли това е нищо? — възкликна капитанът.

— Шшшт! — лукаво намигна старицата. — Кой сте вие, та се месите в тези работи? Ние сме тук и това е всичко. Какво всъщност е

животът? Кому са нужни всичките тия „за какво“, „защо“ и „накъде“? Ние знаем само, че сме тук отново живи и не задаваме никакви въпроси. Дава ни се втора възможност. — Тя се заклатушка несигурно, отиде при капитана и му протегна тънката си китка на ръката. — Пипнете!

Капитанът пипна ръката ѝ.

— Истинска е, нали?

Той кимна.

— Е, тогава — тържествено каза тя — защо ви трябва да задавате не знам какви си въпроси?

— Виждате ли — отвърна капитанът, — ние просто не сме си и представяли, че ще намерим на Марс подобно нещо.

— И сега го намерихте. Смея да кажа, че на всяка планета ще намерите не малко неща, които ще ви открият колко неизповедими са пътищата господни.

— Значи това тук е царството небесно? — попита Хинкстън.

— Глупости! Нищо подобно! Тук е просто друг свят и на нас ни се дава втора възможност. Защо? Това никой никога не ни е казвал. Но нали и на Земята никой не ни обясни защо се намирахме там. На другата Земя искам да кажа. От която сте пристигнали вие. И откъде можем ние да знаем дали преди нея не е имало някоя друга?

— Добър въпрос — рече капитанът.

Лустиг не преставаше да се усмихва на своите прародители.

— Дявол да го вземе, толкова е хубаво да ви видя пак, тъй много се радвам!

Капитан Блек стана и небрежно се тупна с ръка по бедрото.

— А сега ние трябва да вървим. Благодарим за почерпката.

— Вие ще се върнете, нали? — казаха старите. — Ще ви чакаме за вечеря.

— Благодарим, ще гледаме да дойдем. Но имаме много работа. Моите хора ме чакат там, в ракетата и...

Гласът му секна. Той погледна учудено към вратата. Някъде отдалеч в обилната слънчева светлина се чуваха гласове, викове, приветствени възгласи.

— Какво е това? — попита Хинкстън.

— Сега ще узнаем. — Капитан Джон Блек тутакси изскочи на двора и се затича през зелената полянка към улицата на марсианското

градче.

Той се спря и се загледа към ракетата. Всички изходи бяха отворени, а хората му се спускаха през глава навън и приветствено размахваха ръце. Наоколо се бе събрала огромна тълпа марсианци; космонавтите се втурваха сред тях, смесваха се с тях, пробиваха си път между тях, разговаряха, смееха се и се ръкуваха. Някои затанцуваха от радост, други се трупяха на групи. Ракетата стоеше празна, напусната.

В слънчевата светлина избухна блясъкът на духова музика, от високо издигнатите басове и тропети се разнесоха ликуващи звуци. Гърмяха барабани, пронизително пищяха флейти. Златокоси девойчета подскачаха наоколо. Момчетата викаха „Ура!“ Дебели мъже черпеха познати и непознати с десетцентови пури. Градският кмет произнесе приветствено слово. След това един по един членовете на екипажа, хванали подръка майка от едната страна, баща или сестра от другата, забързаха надолу по улицата към малките хижи и просторните къщи.

— Стойте! — изкрещя капитан Блек.

Една след друга вратите на къщите се затвориха.

Жегата се понесе нагоре към ясното пролетно небе, всичко наоколо потъна в тишина. Духовият оркестър се скри зад един ъгъл. Само изоставената ракета блестеше и искреше самотна под слънцето.

— Дезертъори! — извика капитанът. — Доброволно напуснаха кораба! Кожата им ще съдера, кълна се! Те имаха заповед!...

— Капитане — рече Лустиг, — не бъдете тъй строг към тях. Всички те се срещнаха със своите роднини и близки...

— Това не ги оправдава!.

— Но помислете за техните чувства, капитане, когато са видели около кораба толкова познати лица!

— Те имаха заповед, дявол да ги вземе!

— А как бихте постъпили вие, капитане?

— Щях да изпълня заповедта... — Устата на капитана така си и остана отворена.

По тротоара под лъчите на марсианското слънце към тях се приближаваше висок, усмихнат младеж на около двадесет и шест години, с удивително светлосини очи.

— Джон! — извика младежът и се затича към тях.

— Какво? — залитна капитанът.

— Джон, стари вагабонтино!

Младият мъж се спусна, сграби ръката на капитана и го потупа по гърба.

— Ти ли си? — каза капитан Блек.

— Разбира се, кой друг може да бъде?

— Едуард! — без да изпуска ръката на непознатия, капитанът се обърна към Лустиг и Хинкстън: — Това е брат ми Едуард. Ед, запознай се с моите приятели: Лустиг, Хинкстън! Моят брат!

Те се потупваха, друсаха си ръцете, после се прегърнаха.

— Ед!

— Джон, безделнико...

— Ти изглеждаш чудесно, Ед! Но, Ед, какво значи всичко това? Ти никак не си се променил през всичките тия години. Та нали беше на двайсет и шест, когато почина, а аз — само на деветнайсет. Боже мой, след толкова години и ето те пак! Но какво значи всичко това?

— Мама те чака — каза Едуард Блек, усмихвайки се.

— Мама?

— И татко също.

— Татко? — Капитанът едва не падна като от силен удар. Запристъпва напред някак вдървено, сякаш краката му не искаха да го слушат. — Мама и татко живи? Къде са?

— В старата ни къща, на Дъбова улица.

— В старата къща... — Очите на капитана се изпълниха с възторг и изумление — Чувате ли, Лустиг, Хинкстън?

Но Хинкстън вече го нямаше. В долния край на улицата той бе забелязал родната си къща и се бе затичал нататък. Лустиг се смееше.

— Сега вече разбирате, капитане, какво е станало с нашите хора при ракетата. Те не са могли да постъпят другояче.

— Да, да — и капитанът зажумя. — Сега ще отворя очи и теб вече няма да те има. — Той запремига. — Но ти си тук. Боже мой, Ед, колко добре изглеждаш...

— Да вървим. Обедът ни чака. Аз предупредих мама.

— Капитане — каза Лустиг, — ако ви потрябвам... аз ще бъда при старите, при баба и дядо.

— Какво? Да, разбира се, Лустиг. После... Едуард го хвана подръка и го помъкна напред.

— Ето я и нашата къща. Помниш ли я?

— И още как! Хайде на бас, че аз пръв ще стигна до верандата.

Те се впуснаха в надпревара. Дърветата шумяха над главата на капитан Блек, земята тъгнеше под нозете му. И в този изумителен „сън наяве“ той видя как златистата фигура на Едуард Блек го надминава; видя как стремително се приближава родната му къща с широко отворена врата.

— Надбягах те! — извика Едуард.

— Да, аз съм вече старец — задъхваше се капитанът, — а ти си още младеж. Освен това ти винаги си ме изпреварвал! Или си забравил?

На вратата стоеше мама — пълничка, розовичка, сияеща. А зад нея със започнали да побеляват коси стоеше татко, стиснал лулата си в ръка.

— Мамо, татко!

Капитанът изтича към тях нагоре по стълбите също като някое дете.

Денят беше прекрасен и дълъг. След като се нахраниха, те седнаха в гостната; той им разказа всичко за своята ракета, а те кимаха с глава и му се усмихваха. Мама си беше все същата, а татко отхапваше края на пурата и замислено я запалваше — съвсем по старому. На вечеря ядоха голяма пуйка; времето летеше незабелязано. И когато крехките кокалчета бяха чисто оглозгани и самоотвержено лежаха в чиниите, капитанът се облегна назад и дълбоко въздъхна в знак на ситост и доволство. Нощта покри всички дървета и украси небето; лампите в добрия стар дом засветиха с ореоли от розови сияния. От другите къщи по цялата улица се носеше музика, звукове на пиано, хлопане на врати.

Мама сложи плоча на виктролата^[1] и изигра един валс с капитан Джон Блек. От нея лъхаше на същия парфюм, запомнен още от онова лято, когато тя и татко бяха убити при една железопътна катастрофа. Но сега те леко се въртяха в ритъма на танца и ръцете му обгръщаха една действителна, жива мама.

— Не всеки ден на човек се представя втора възможност да живее — каза майката.

— Ще се събудя утре сутринта — рече капитанът — и ще се намеря пак в ракетата, в космоса и от всичко това няма да има нито следа.

— Не, прогони тези мисли! — възкликна тя ласкаво. — Не си блъскай главата. Бог е милостив към нас. Нека бъдем щастливи.

— Прощавай, мамо. — Плочата завърши със съскане.

— Ти си изморен, синко. — Бащата показа с края на лулата си. — Твоята спалня те чака и старият железен креват... всичко е както си беше.

— Но аз трябва да събера хората си.

— Защо?

— Защо ли?... Хм... не знам. Може би няма защо... Не, няма никаква причина за това, разбира се, че няма. Сега те всички ядат или спят. Един хубав сън няма да им навреди.

— Лека нощ, синко! — Майка му го целуна по бузата. — Колко е хубаво, че пак си у дома.

— Да, у дома е хубаво.

Той остави този малък свят на цигарения дим, на парфюма, на книгите и на меката светлина и се заизкачва нагоре по стълбите, като не преставаше да говори с Едуард. Едуард блъсна една врата и Джон видя своето жълто, пиринчено легло, познатите вимпели от колежа и една много извехтяла, изтъркана шуба от ракунова^[2] кожа, която той поглади с притаена нежност.

— Много ми дойде — промълви капитанът. — Просто съм капнал от умора. Толкова много неща се случиха днес! Като че ли съм стоял под проливен дъжд цели четиридесет и осем часа без чадър и без палто. До костите съм пропит от впечатления...

Едуард разстла нашироко снежнобелите чаршафи и посви възглавниците. После отвори прозореца, оставяйки нощното благоухание на жасмин да нахлуе в стаята. Вън се лееше лунна светлина, носеха се звуци на далечна танцова музика и тихи гласове.

— Значи това е то Марс — каза капитанът, като се събличаше.

— Да, това. — Едуард се събличаше мудро; лениво изхлузи ризата над главата си и откри златистия тен на плещите си и на здравия си мускулест врат.

Светлините угаснаха; те се намериха в леглото един до друг, така както е било — преди колко десетилетия. Подпрян на лакти, капитанът вдишваше напоения с аромата на жасмин въздух, който нахлуваше отвън и полюшваше леките дантелени завеси на прозореца в тъмната

стая. Вън на полянката, сред дърветата, някой бе навил джобен грамофон.

Капитанът си спомни за Мерилин.

— И Мерилин ли е тук?

Легнал по гръб в квадрата от лунна светлина, която нахлуваше през прозореца, брат му не бързаше да отговори.

— Да — почака и после добави: — Сега не е в града, но ще се върне утре сутринта.

Капитанът затвори очи.

— Много искам да видя Мерилин.

В тишината на квадратната стая се чуваше само тяхното дишане.

— Лека нощ, Ед.

Пауза.

— Лека нощ, Джон.

Капитанът блажено се изтегна на постелята, давайки воля на мислите си. Сега за пръв път от него се свлече напрежението на деня и той най-после беше способен да разсъждава логично. Всичко, всичко беше само емоции. Духовият оркестър, познатите лица, роднините... Но сега...

„Но как? — чудеше се той. — Как бе извършено всичко това? По какъв начин? И защо? С каква цел? Какво е това — проява на доброта от страна на някакво божествено провидение? Наистина ли господ тъй много мисли за своите деца? Но как, защо и за какво?“

И той преразглежда теориите, споменати рано през деня от Хинкстън и Лустиг, под влияние на първите впечатления. После започна да прехвърля в ума си всякакви нови теории и предположения лениво, сякаш подхвърляше плоски камъчета в дълбините на своя разум, обръщаше ги и така, и иначе и смътни проблясъци припламваха в неговото съзнание. Мама. Татко. Едуард. Марс. Земя. Марс. Марсианци.

Кой ли е живял тук, на Марс, преди хиляда години? Марсианци? Или винаги е било така, както днес?

Марсианци. Той бавно повтори тази дума вътре в себе си.

И едва ли не се засмя на глас. Изведнъж съвсем неочаквано той се бе натъкнал на най-глупавото предположение. По тялото му премина хлад. Не беше нищо особено, разбира се. Съвсем невероятно. Глупаво. Забрави го! Просто смешно.

И все пак... „Да предположим... Да, само да предположим, че на Марс наистина живеят марсианци, че те са забелязали как се приближава нашият кораб, видели са и нас вътре в този кораб. И че те ни мразят... Да допуснем също — просто от любопитство, — че те са решили да ни унищожат като нашественици, като нежелани гости; както и да извършат това по някакъв хитроумен начин, така че да приспят нашата бдителност. Тогава с какво оръжие биха могли марсианците да си послужат срещу земните хора, които притежават атомно оръжие?“

Получи се и интересен отговор. Телепатия, хипноза, възпоминания, въображение.

„Да предположим, че всичките тия къщи съвсем не са действителни, че този креват не е действителен, че всичко това е продукт на моето собствено въображение, материализирано с помощта на марсианска телепатия и хипноза — размишляваше капитан Джон Блек. — В действителност тези къщи може да имат съвсем друг вид, марсиански вид, но съобразявайки се с моите желания, марсианците нарочно са направили това да изглежда като моя роден град, като моята родна къща, за да приспят моята подозрителност. Та няма има по-добър начин да бъде заблуден един човек, по-добра примамка от собствените му родители?“

„И този град тъй стар, също като през хиляда деветстотин двадесет и шеста година, когато нито един от моите хора още не е бил роден! Когато аз съм бил само на шест години, когато действително бяха на мода плочите на Хари Лодер и по стените висяха картините на Максвел Париш, когато съществуваха мънистени звезди, песента «Прекрасната Охайо» и архитектура на началото на двадесетия век. Ами ако марсианците са извели всичките тези представи за това градче само и единствено от моя собствен ум? Казват, че детските спомени са най-ясни, най-живи. И веднъж създали градчето според моите спомени, те са го населили с най-любимите роднини и близки, живущи в паметта на хората от ракетата!“

„И да допуснем, че тия създания, които спят в съседната стая, съвсем не са моите родители, а марсианци, с необикновено развит интелект, способни да ме държат под хипноза през цялото това време?“

„И този духов оркестър? Какъв потресающ, изумителен план! Първо омотай ума на Лустиг, после на Хинкстън; след това събери огромна тълпа; а когато космонавтите виждат майки, лели, чичовци, възлюбени, починали преди десет-двадесет години — нищо чудно, че те забравят дадените им нареждания, втурват се навън и изоставят кораба! Какво по-естествено от това? Какви подозрения могат да изникнат тук? Може ли да има нещо по-просто? Човек не може да си задава много въпроси, когато съвсем неочаквано вижда пред себе си възкръсналата си майка; той просто онемява от щастие! И ето какъв е резултатът на всичко това: ние сме се пръснали по разни домове, лежим в креватите, не разполагаме с никакво оръжие, с което да се защитим, а ракетата стои там под лунната светлина празна, напусната. Колко ужасно, колко страшно ще бъде, ако се окаже, че всичко това е част от някакъв дяволски хитър план, измислен от марсианците, за да ни разделят и победят, за да ни убият до един! И може би по някое време през нощта този мой брат, който сега лежи до мен, изведнъж ще се преобрази, ще се претопи, ще стане съвсем друго същество — страшно, враждебно... ще стане марсианец. И за него ще бъде много лесно, просто да се обърне в леглото и да забие ножа в сърцето ми. И във всичките останали къщи надолу по улицата десетина други братя или бащи изведнъж ще се преобразят, ще стиснат ножовете и ще извършат същото нещо над нищо неподозиращите, унесени в сън хора от Земята...“

Ръцете на Джон Блек затрепериха под покривката. Стана му студено. Изведнъж всичко това престана да бъде теория. Изведнъж го обхвана неизказано силен страх.

Той се надигна в леглото и се послуша. Нощта бе много тиха. Не се чуваше никаква музика. Вятърът бе спрял. Брат му спеше до него.

Той внимателно се повдигна и отмести одеялото. Измъкна се от леглото и тръгна тихичко към вратата. В това време се чу гласът на брат му:

— Къде отиваш?

— Какво?

Гласът на брат му бе станал студен.

— Попитах те: къде отиваш?

— Да пия вода.

— Но ти не си жаден.

— Жаден съм наистина.

— Не, не си!

Капитан Джон Блек се втурна напред. Извика два пъти. И никога не стигна до вратата.

Сутринта духовият оркестър свиреше тъжен, траурен марш. По всички улици, от всеки дом излизаха малки скръбни процесии, носещи дълги сандъци; и по окъпаните от слънцето паважи пристъпваха, облени в сълзи, бабите, майките, сестрите, братята, чичовците и бащите. Те отиваха към черковния двор, където вече ги чакаха току-що изкопани гробове и нови надгробни плочи. Шестнадесет гроба и шестнадесет надгробни плочи.

Кметът произнесе кратка заупокойна реч, лицето му изглеждаше ту като лицето на кмета, ту като нещо друго. Там бяха и майката, и бащата на Джон Блек заедно с неговия брат Едуард. Те плачеха и лицата им постепенно се променяха, загубваха познатите черти.

Дядото и бабата на Лустиг също бяха там и ридаеха, а лицата им се топяха като восък и блестяха така, както блестят всички неща през някой топъл ден.

Ковчезите бяха спуснати в гробовете. Някой промърмори нещо за „внезапната и ненавременна кончина на шестнадесет прекрасни мъже, загинали през нощта...“

Буци пръст затрополяха по капациите на ковчезите. Духовият оркестър засвири „Колумбия, бисер на океана“, после замарширува в такт и изчезна надолу по улицата. Този ден всички си почиваха.

[1] Радиограмофон марка „Виктор“. Б. пр. ↑

[2] *Рақун* — вид нощна мечка Б. пр. ↑

ЮНИ 2001

МАКАР ЧЕ СВЕТЛА Е ЛУНАТА...

Когато излязоха от ракетата в нощния мрак, времето беше тъй студено, че Спендър започна да събира сухи марсиански вейки, за да накладе малък огън. Той не каза нито дума за това, че трябва да отпразнуват пристигането си на Марс; просто събра сухи вейки, подпали ги и застана да гледа как горят.

В заревото, което осветяваше разреждения въздух, над пресъхналото марсианско море той погледна през рамо към ракетата, която бе ги донесла всички — капитан Уайлдър, Чероки, Хетъуей, Сем Паркхил и самия него — през безмълвни, тъмни звездни простори и бе ги стоварила сред този безжизнен, фантастичен свят.

Джеф Спендър чакаше да започне врявата. Той наблюдаваше другите мъже и чакаше всеки миг те да почнат да скачат, да крещят. И това ще стане, щом премине вцепенението от мисълта, че те са „първите“ хора на Марс. Никой не казваше нищо, но в дъното на душата си мнозина от тях очевидно се надяваха, че техните предшественици не са успели да стигнат Марс и че първенството принадлежи на тази, Четвъртата експедиция. С това те не желяеха никому нищо лошо. Обаче стояха и си мислеха за това, мислеха си за очакващите ги почести и слава, докато дробовете им привикваха на разредената атмосфера, от която главата ти почти се замайва, ако се движиш много бързо.

Гибс се приближи към току-що разгорелия се огън и попита:

— Защо си играете с тия дърва, нали в ракетата има химическо гориво?

— Не е важно — отвърна Спендър, без да вдигне глава.

Неучтиво, просто немислимо би било още през първата нощ на Марс да вдигат шум и да показват някаква непозната, глупава, светла играчка — наречена печка. Би изглеждало като някакво вносно богохулство, като подигравка. Ще му дойде времето и на това; ще имат случай да хвърлят празни кутии от кондензирано мляко в гордите

марсиански канали; да се развяват, да подскачат и шумолят по самотните сиви дъна на марсианските морета страници от „Ню Йорк Таймс“; ще има време за банановите кори и мазните излетни опаковни хартийки да се затъркалят сред изящно очертаните развалини на древните марсиански градове. Всичко ще стане, за всичко ще има време. При тази мисъл той вътрешно потръпна.

Спендър подхранваше огъня с ръка по такъв начин, сякаш принасяше жертва на мъртъв исполин. Те бяха кацнали сред някакво огромно гробище. Тук бе загинала цяла една цивилизация. Елементарната вежливост изисква, щото поне първата им нощ тук да бъде прекарана в тишина и благоговение.

— Не. Според мен това не е никакво празненство! — обърна се Гибс към капитан Уайлдър. — Аз бих предложил, сър, да раздадем няколко бутилки джин и месо и да се повеселим.

Капитан Уайлдър гледаше към мъртвия град, който се простираше на една миля от тях.

— Всички сме изморени — каза той разсеяно, сякаш бе насочил цялото си внимание към мъртвия град и забравил своите хора. — Може би утре вечер. Сега трябва да се радваме, че се добрахме дотук през цялото това космическо пространство, че никой от нас не загина и че по ракетата няма ни следа от метеори.

Космонавтите се трупаха около огъня. Те бяха двадесет на брой, някои се подпираха върху раменете на другарите си, други си оправяха коланите. Спендър внимателно ги наблюдаваше. Те не бяха доволни. Бяха рискували живота си за едно велико дело. Сега им се искаше да се напият до полуда, да викат, да гърмят, да покажат какви прекрасни момчета са те — пробили път през космоса и пристигнали с ракета на Марс. На Марс!

Но сега всички мълчаха.

Капитанът даде нареждане. Един от космонавтите изтича в ракетата и донесе консерви, които бяха отворени и храната разпределена без много шум. Хората започнаха да разговарят. Капитанът седна и направи кратък преглед на полета. Те вече знаеха всичко това, но им беше приятно да го чуят със съзнанието, че то е вече минало, че всичко е завършило благополучно. За обратния път не им се говореше. Някой спомена за това, ала другите го заставиха да

млъкне. В двойната лунна светлина бързо се мяркаха лъжиците; храната се оказа вкусна, виното — още по-вкусно.

На небето проблесна пламък и след миг спомагателната ракета кацна зад техния стан. Спендър гледаше как малкият трюм се отвори и оттам излезе Хетъуей, лекар и геолог — всеки един от тях имаше по две специалности, за икономия на място в ракетата. Хетъуей тръгна бавно към капитана.

— Е, какво ново? — попита капитанът.

Хетъуей се загледа към далечните градове, които мъждееха под звездната светлина. Сетне преглътна и втренчи поглед в Уайлдър.

— Онзи град там е мъртъв, капитане, мъртъв е вече от хиляди години. Също и онези три града горе в планината. Но в петия град, на двеста мили оттук...

— Е?

— През миналата седмица са живели хора... Спендър скочи на крака.

— Марсианци — добави Хетъуей.

— Къде са те сега?

— Мъртви — каза Хетъуей. — Влязох в една къща. Предполагам, че и тя, както другите къщи в останалите градове, е била изоставена преди много столетия. Но, о, небеса! Колко трупове имаше там! Сякаш ходех сред купища есенни листа! Като сухи съчки и парченца изгоряла хартия — това беше останало от тях! И съвсем пресни. Умрели са най-много преди десет дни.

— А в другите градове? Не видяхте ли нещо живо?

— Абсолютно нищо. След това проверих още няколко града. От пет града четири са напуснати преди хиляди години. И аз съвсем не мога да си представя какво се е случило с техните обитатели. Обаче във всеки пети град намирах същото нещо. Трупове. Хиляди трупове.

— А от какво са умрели? — Спендър дойде по-близо.

— Вие няма да повярвате.

— Какво ги е убило?

— Дребна шарка — отговори кротко Хетъуей.

— Невъзможно!

— Да. Направих анализи. Дребна шарка. Морбили. Действието на тази болест върху марсианците съвсем не е било като при земните хора. Предполагам, че тяхната обмяна на веществата е реагирала по

друг начин. Всички са почернели като въглени и изсъхнали, превърнали са се в крехки люспи. Но причината е дребна шарка. Изглежда, че и Йорк, и капитан Уилямс, и капитан Блек — и трите експедиции — са пристигнали на Марс. Но какво е станало с тях; след това, един бог знае. Ала ние поне знаем какво те съвсем неволно са причинили на марсианците.

— И никакъв друг признак на живот?

— Възможно е, разбира се, неколцина марсианци — ако са били достатъчно съобразителни — да са избягали в планините. Но дори и така да е, готов съм да се обзаложа, че тук вече не съществува проблем, свързан с туземци. С Марс всичко е свършено!

Спендър се обърна и отново седна до огнището, загледан в огъня. Дребна шарка, господи! Само като си помисля! Една раса се развива за милиони години, усъвършенствува се, строи градове като онези там, прави всичко възможно да утвърди своите представи за достойнство и красота и накрая умира! Една част умира бавно, естествено, още преди нашето време, срещнала смъртта с достойнство. Но останалата! Дали останалите марсианци умират от болест с някакво изискано или ужасно, или възвишено име? Не, дявол да го вземе, нищо подобно! Те загиват от дребна шарка, детска болест, болест, която на Земята не погубва дори и децата! Това не е честно, не е справедливо. Това е все едно да се каже, че древните гърци са загинали от заушка или че гордите римляни на своите хълмове са били покосени от гъбички по краката! Поне да бяхме дали на марсианците време да си приготвят погребалните дрехи, да легнат по-удобно, да изглеждат по-хубави, да измислят някоя друга причина за смъртта си! Така не може — от някаква мръсна, глупава дребна шарка! Та това е съвсем несъвместимо с тяхната архитектура, с целия техен свят!

— Добре, Хетъуей, сега се нахрани.

— Благодаря, капитане.

Само след миг всичко се забрави. Мъжете заговориха за други неща.

Спендър не сваляше очи от тях. Той не се докосна до храната си в чинията, останала в ръцете му. Почувствува как наоколо ставаше студено. Звездите се спускаха по-близо, светеха по-ярко.

Когато някой заговаряше много високо, капитанът отговаряше тихичко и другите неволно понижаваха глас, стараяйки се да му

подражават.

Въздухът беше чист и свеж. Спендър дълго седя и вдишваше с наслада необикновения аромат. В него имаше неща, които той не можеше да разпознае: цвят, химически вещества, прах, вятър...

— ... Или пък онзи път в Ню Йорк, когато пипнах оная блондинка... как се казваше?... Джини! — говореше Бигз. — Гадже и половина!

Спендър целият настръхна. Ръката му затрепери. Очите му неспокойно заиграха под тънките редки мигли.

— Тогава Джини ми каза... — продължи Бигз. Избухна дружен смях.

— Пък аз я мляснах! — извика Бигз, без да изпуска бутилката от ръката си.

Спендър остави чинията си настрана. Заслуша се в шепота на прохладния вятър. Любуваше се на белите марсиански сгради, пръснати като парчета лед по дъното на пресъхналото море.

— Какво гадже, ах, какво гадже! Барут! — Бигз изпразни бутилката в широко отворената си уста. — Имал съм ги много, ала на такова нещо не бях попадал!

Във въздуха се понесе острият мирис на потното тяло на Бигз, като погледна за миг към Спендър, после отново към бутилката си. — И така, една нощ ние с Джини...

Един от космонавтите, на име Шенке, донесе акордеона си и започна да свири някакъв ситен танц; тутакси наоколо му се заиздигаха облаци прах.

— Ихаа! — извика той. — Жив съм!

— Еха-хаа! — изреваха останалите мъже, хвърляйки на тревата празните си чинии. Трима от тях застанаха един до друг, заповдигаха крака като гърли от музикално ревю и пускаха солени шеги. Другите пляскаха с ръце и викаха в очакване да се случи нещо. Чероки свали ризата си и се завъртя, показвайки голите си потни гърди. Лунната светлина блестеше върху ниско подстриганата му коса и младежките му, гладко обръснати бузи.

Вятърът подгони лека пара на дъното на пресъхналото море, огромни, изваяни от камък фигури гледаха надолу към сребрилата река и мъждукащия огън.

Шумът и врявата се усилваха, числото на играчите растеше, някой засвири на устна хармоника, друг пък задуха на гребен, обвит в тънка хартия. Отворени и изпити бяха още двамазет бутилки. Бигз се клатушкаше наоколо и се опитваше да ръководи танците, като пляскаше и размахваше ръце.

— Хайде, командире, ставайте! — извика Чероки на капитана и затананика някаква песен.

Капитанът трябваше да се хване на хорото. Той направи това без желание. Лицето му бе мрачно. Спендър го гледаше и си мислеше: „Горкият! Каква ноц! Те не знаят какво правят. На тях би трябвало още преди полета да им се обясни как да изглеждат, как да ходят и как да се държат прилично на Марс поне през първите няколко дни.“

— Достатъчно! — Капитанът се извини с това, че е изморен, и седна. Спендър се загледа в гърдите на капитана. Те не се повдигаха по-често от обикновено. И лицето му не беше изпотено.

Акордеон, хармоника, вино, викове, танци, вопли, глъч, блъсканица, дрънкане на съдове, смях.

Залитайки, Бигз се добра до брега на марсианския канал. Той носеше шест празни бутилки и почна да ги хвърля една след друга в дълбоката синя вода. Потъвайки, бутилките издаваха глухи, кълколещи звукове.

— Аз те кръщавам, кръщавам те, кръщавам те... — мърмореше Бигз с набъбнал език. — Кръщавам те, Бигз, Бигз, канал Бигз...

Преди някой друг да успее да се помръдне, Спендър скочи на крака, прескочи огъня и изтича към Бигз. Той удари Бигз по зъбите, сетне по ухото. Бигз залитна и падна във водата. Чу се плясък. Спендър мълчаливо чакаше Бигз да се покатери обратно по каменистия бряг. Но в това време останалите мъже вече държеха Спендър за ръцете.

— Хей, Спендър, какво става с теб? Какво правиш? — питаха те.

Бигз се добра до брега и се изправи на крака; от него течеше вода. Той видя, че другите държат Спендър.

— Така значи — каза той и запристъпва напред.

— Стига! — извика капитан Уайлдър.

Мъжете пуснаха Спендър. Бигз се спря, загледан в капитана.

— Добре, Бигз, иди се преоблечи. Вие, момчета, продължавайте да се веселите. А вие, Спендър, елате с мен!

Веселбата продължи. Уайлдър отиде настрана и се обърна към Спендър.

— Можете ли да ми обясните това, което току-що се случи? — каза той.

Спендър погледна към канала.

— Не зная. Просто ме хвана срам. От Бигз, от нас самите, от целия този шум. Господи, каква картина!

— Пътят ни беше дълъг. Трябва да им олекне и на душата.

— Но къде е тяхното уважение, сър? Къде е чувството им на достойнство?

— Вие сте изморен, Спендър, и гледате на нещата съвсем другояче, не като тях. Налагам ви глоба от петдесет долара.

— Слушам, сър. Не е толкова неприятно, като си помисля, че те може да ни гледат как се правим на глупаци.

— Те ли?

— Марсианците. И все едно — дали са живи, или мъртви.

— По-вероятно е, че са мъртви. — — каза капитанът. — Знаят ли те според вас, че ние сме тук?

— Старото нещо не знае ли винаги за появяването на новото?

— Така предполагам. Човек може да си помисли, че вие вярвате в духове.

— Аз вярвам в нещата, произведени с труд; а има доказателства, че на Марс са били извършени много неща. Има улици и къщи, и книги, предполагам; и широки канали, кули с часовници, обори, може би не за коне, но все пак за някакви домашни животни, да речем дори... с дванайсет крака. Защо не? Накъдето и да погледна, навсякъде — предмети и съоръжения, които са били използвани.

До тях са се докосвали, употребявали са ги в продължение на много столетия. Попитайте ме дали вярвам в духа, вложен в тия неща от хората, които са ги ползували, и аз ще кажа: да. А те са тук, около нас. Нещата, които са имали свое предназначение. Планините, които са имали свои имена. И ние винаги ще се чувствуваме някак неловко, когато речем да ползуваме тези неща и предмети. И имената на планините ще ни звучат някак неестествено; ние ще ги назовем с нови имена, ала старите ще си останат, ще съществуват някъде във времето, през което планините, както и представите за тях са били свързани именно с тези имена. Названията, които ние ще дадем на каналите, на

върховете и градовете, ще им допаднат като звънец на свиня. Ние можем да се свързваме с Марс, колкото си щем, ала никога няма да установим истинска връзка. В края на краищата това ще ни ядоса и знаете ли какво ще направим тогава с Марс? Ще го разпердушиним, ще му съдерем кожата и ще го преустроим според нашия вкус.

— Ние няма да разрушим Марс — рече капитанът. — Той е много голям и прекрасен.

— Сигурен ли сте? Ние, земните хора, имаме тая дарба да разрушаваме огромното и прекрасното. И ако не открихме щанд за кренвирши в храма на Карнак в Египет, то беше само защото мястото се намира настрана от главния път и няма голяма търговска стойност. Но Египет е само една малка част от Земята. Обаче тук... тук всичко е древно и необикновено, ние все трябва да се установим някъде и да почнем да го замърсяваме. И ето че този канал ще наречем в чест на Рокфелер, планината ще назовем с името на крал Джордж, морето ще стане море Дюпон, ще има и градове с имена като Рузвелт, Линкълн и Кулидж, но всичко това ще бъде неправилно, защото тук всяко място вече си има свое собствено подходящо име.

— Това е вече ваша работа, на археолозите, да откриете старите имена, а ние... ще ги използваме.

— Шепа хора като нас... срещу всички търговски интереси? — Спендър погледна към пълните с метални руди планини. — Те знаят, че ние дойдохме днес, за да им напакодим; и сигурно ни мразят.

Капитанът поклати глава.

— Не виждам никаква омраза. — Той се заслуша във вятъра. — Съдейки по вида на градовете им, марсианците са били добри, красиви и мъдри хора. Приемали са съдбата си като нещо неизбежно. Очевидно те са се помирявали с това, че измират, и в отчаянието си не са почнали да воюват, не са разрушили своите градове. Всички селища, които видяхме досега, са останали непокътнати. И, струва ми се, че ние, с нашето присъствие тук, не им пречим повече, отколкото биха им пречили някои играещи на поляната деца, защото те са познавали и разбирали децата. И кой знае, може би всичко това ще ни направи по-добри хора. Вие не забелязахте ли, Спендър, необикновено тихото поведение на нашите хора, докато Бигз не ги накара насила да се веселят? Колко смирено, дори плахо се държаха те! Поразмислиш ли се искрено върху всичко това, ще разбереш, че ние не сме чак толкова

силни; че сме просто деца в широки гащеризони, шумни, пъргави деца, които се хвалят със своите ракетни и атомни играчки. Но един ден, някога, Земята ще стане такава, какъвто е Марс сега. Тази среща с Марс ще ни накара да изтрезнеем. Нагледен урок от история на цивилизацията. Ние ще се учим от Марс. А сега — горе главата! Да се върнем и се повеселим! И глобата си остава в сила.

Но веселбата някак не вървеше. Откъм мъртвото море непрестанно духаше вятър. Той се виеше в кръг около космонавтите, около капитана и Джеф Спендър, когато те се върнаха при групата. Вятърът вдигаше прах и напираше срещу лъскавата ракета, разтягаше акордеона; а прахът задръсти изтърканата хармоника. Прахът влезе в очите им, а вятърът подхвана висока, звучна нота. Изведнъж той утихна тъй неочаквано, както се бе появил.

Но и веселбата бе утихнала.

Хората стояха прави и неподвижни под тъмното студено и равнодушно небе.

— Хайде, момчета, скачайте! — Бигз в чисти, сухи дрехи излезе от ракетата, мъчейки се да не гледа към Спендър. Гласът му заглъхна като в празна аудитория. Самотно. Сякаш наоколо нямаше никой. — Хайде да се веселим!

Никой не се помръдна.

— Хей, Уайти, какво става с твоята хармоника?

Уайти изсвири някаква трела. Тя прозвуча някак смешно и фалшиво. Уайти изтръска влагата от хармониката и я прибра в джоба си.

— Що за увеселение е това? — пожела да узнае Бигз. Някой прегърна акордеона. Той простена като умиращо животно. И това бе всичко.

— Добре, тогава ние с моята бутилчица ще се повеселим двамката! — Бигз приклепна до ракетата и надигна плоската джобна бутилка към устата си.

Спендър го наблюдаваше, без да се помръдне дълго време. После пръстите му бавно запълзяха нагоре по треперещите му бедра, напипаха пистолета и започнаха да милват кожата кобур.

— Които искат, могат да дойдат с мен в града — съобщи капитанът. — Тук при ракетата ще оставим охрана и ще отидем въоръжени за всеки случай.

Желаещите се строиха и преброиха. Четиринадесет от тях искаха да отидат; Бигз също застана в строя, смееше се и размахваше бутилката. Шестима решиха да останат.

— Но да тръгваме! — извика Бигз.

Отрядът мълчаливо закрочи под лунната светлина. Те стигнаха в покрайнините на дремещия мъртъв град, залян от светлината на двете надбягващи се луни. И сенките, които започваха от нозете им, бяха двойни сенки. Космонавтите притаиха дъх, сякаш спряха да дишат цели няколко минути. Чакаха нещо да се размърда в този безжизнен град, да се възправи някаква сива фигура, да се зададе в галоп по безлюдното морско дъно някакъв побелял призрак, яхнал на обвит в броня древен кон, с незнайна кръв, от невиждана порода.

Въображението на Спендър изпълни улиците с живот. Като призрочни синкави светлилки се движеха хора по каменните настилки, чуваше се неясно мърморене, чудновати животни препускаха по сивочервените пясъци. На всеки прозорец стоеше човек и навеждайки се над перваза, бавно протягаше ръка, сякаш потъваше в морето на вечността и махаше към някой, който се движеше в бездънното пространство в подножието на посребрените от луната кули. Някакво вътрешно ухо долавяше далечна музика и Спендър се помъчи да си представи как изглеждат инструментите, които могат да свирят така. Цялата околност беше пълна с видения.

— Хей! — извика Бигз, като се изправи и сложи длани около отворената си уста. — Хей, има ли хора в този град?

— Бигз! — смъмри го капитанът.

Бигз млъкна.

Те крачеха надолу по павираната с плочи улица. Сега всички разговаряха само шепнешком, защото имаха чувството, че са навлезли в някаква огромна читалня или гробница, където вятърът се разхождаше и звездите светеха. Капитанът говореше полугласно. Чудеше се къде се бяха дянали жителите на града, що за хора са били, кои са били техните крале и от какво са загинали. Той тихичко се питаше: как са могли да построят такъв дълготраен град и дали някога са ходили на Земята? Дали те не са били родоначалниците на земната раса преди десетина хиляди години? Като нас ли са били глупави, когато са вършили глупости?

Никой не се помръдваше. Луните сякаш ги бяха оковали, замразили. Вятърът тъпчеше бавно около тях.

— Лорд Байрон — каза Джеф Спендър.

— Какъв лорд? — капитанът се обърна и го изгледа.

— Лорд Байрон, поет от деветнадесетия век. Преди много-много години той написал едно стихотворение, което много подхожда на този град и изразява чувствата, които би трябвало да изпитват марсианците, ако от тях е останало нещо за изпитване на чувства. Такива стихове би могъл да напише последният марсиански поет.

Мъжете стояха неподвижни, сенките им също.

— Какво е това стихотворение? — попита капитанът. Спендър пристъпи от крак на крак, вдигна ръка, за да си спомни, и мълчаливо зажумя за миг; после, спомняйки си, той започна бавно и тихо да произнася думите на стихотворението, а другите го слушаха най-внимателно.

*И няма веч ръка в ръката
ний с теб да бродим във нощта;
макар че светла е луната
и още жива — любовта.*

Градът беше пепелносив, висок и неподвижен. Лицата на мъжете се обърнаха към светлината.

*От ножа ножницата гине,
душата в огън се топи.
Сърцето иска да почине,
Венера трябва да поспи.
Макар че светла е луната
и че нощта е за любов —
ний няма веч ръка в ръката
да бдим под лунния покров.*

Земните хора мълчаливо стояха в центъра на града. Нощта беше ясна и безоблачна. Не се чуваше никакъв звук, само вятърът. Пред тях се простираше площад, чиято плочна мозайка изобразяваше древни животни и хора. Космонавтите се навеждаха и ги разглеждаха.

Изведнъж Бигз болнаво се оригна. Очите му потъмняха. Ръцете му се издигнаха към устата; той преглътна конвулсивно, затвори очи, наведе се; гъста струя напълни устата му, изхвъркна навън, бликна с плясък на плочите и заля изображенията. Това се повтори два пъти. Остра винена миризма изпълни прохладния въздух.

Никой не се помръдна да помогне на Бигз. На него продължаваше да му е лошо.

Спендър го изгледа за миг, после се обърна и тръгна из улиците на града сам-самичък, под лунната светлина. И нито веднъж не се спря, не погледна назад към мъжете на площада.

Те се прибраха към четири часа сутринта. Излегнаха се на одеялата, затвориха очи и вдишваха неподвижния въздух. Капитан Уайлдър седеше до огъня и го поддържаше със съчки. Два часа след това Мак Клюр отвори очи.

— Не спите ли, капитане?

— Чакам Спендър. — Капитанът леко се усмихна. Мак Клюр се позамисли.

— Знаете ли, капитане, на мене ми се струва, че той никога няма да се върне. Сам не зная защо, но просто чувствавам, че няма да се върне.

Мак Клюр се обърна на другата си страна. Огънят изпраця и замря.

Измина цяла седмица, а Спендър не се мярна. Капитанът изпрати няколко групи да го търсят, но те се върнаха и доложиха, че не знаят къде може да е отишъл Спендър. Той щял сам да се върне, когато му дойде времето, казваха те. И въобще той знаел само да охка и пъшка. Отишъл си и много му здраве!

Капитанът премълча, но записа всичко в корабния дневник.

Настана утро — би могло да бъде понеделник или вторник, или който и да е друг ден на Марс. Бигз седеше на брега на канала,

провесил крака в прохладната вода — да киснат — и подложил лице на слънцето.

Отдолу покрай канала идеше човек. Неговата сянка падна върху Бигз. Бигз погледна нагоре.

— Е, проклет да бъда!... — възкликна Бигз.

— Аз съм последният марсианец — рече човекът и извади пистолета си.

— Какво каза? — попита Бигз.

— Ще те убия.

— Стига! Що за шега е това, Спендър?

— Изправи се и умри като мъж!

— За бога, прибери този пистолет!

Спендър натисна спусъка само веднъж. Бигз поседя за миг на ръба на канала, после се наведе напред и падна във водата. Изстрелът беше тих като шепот. Бавно, небрежно трупът се понесе по ленивото течение на канала, издавайки глух, бълбукащ звук, който скоро утихна.

Спендър прибра пистолета си в кобура и безшумно се отдалечи. Слънцето грееше над Марс. Лъчите му пареха по ръцете на Спендър и се плъзгаха по непроницаемото му лице. Той не се втурна да тича, а крачеше така, сякаш нямаше нищо ново освен дневната светлина. Отиде към ракетата; някои от мъжете гълтаха току-що приготвената закуска под навеса, изграден от готвача.

— А, ето го и нашия Самотник — каза някой.

— Здравей, Спендър! Отдавна не сме се виждали!

Четиримата мъже до масата внимателно разглеждаха човека, който от своя страна мълчаливо ги наблюдаваше.

— Ти с твоите проклети развалини! — присмя му се готвачът, който разбъркваше някаква черна течност в едно гърне. — Също като гладно куче, попаднало сред куп кокали.

— Може и така да е — каза Спендър. — Но аз все пак пооткрих някои неща. Какво ще кажете, ако ви съобщя, че видях един марсианец да се промъква насам.

Четиримата мъже оставиха вилиците си.

— Вярно ли? Къде?

— Това не е важно. Но позволете ми да ви задам един въпрос. Как бихте се чувствували вие, ако бяхте марсианци и ако във вашата страна се появят някакви чужденци и почнат да я разрушават?

— Аз знам точно как бих се чувствувал — каза Чероки. — В жилите ми има малко кръв от племето чероки. Моят дядо ми е разказвал много неща от историята на Оклахома. Така че, ако тук се намира някой марсианец, аз съм на негова страна.

— А вие? — предпазливо попита Спендър останалите мъже.

Никой не отговори; тяхното мълчание беше достатъчно красноречиво. С други думи: граби, колкото можеш и както можеш, каквото намериш — все е твое; ако ближният ти си обърне бузата, цапни го здравата... и тъй нататък...

— И така — рече Спендър, — аз срещнах един марсианец.

Мъжете недоверчиво го гледаха.

— Там, в едно от мъртвите селища. Не очаквах, че ще го срещна. Нямах никакво намерение да го търся. Не знам какво правеше там. Цяла седмица прекарах в едно малко градче, мъчех се да разчета древната им писменост, изучавах тяхното старинно изкуство. И ето че един ден видях марсианеца. Той се появи за миг и после изчезна. Ден-два не се мярна никакъв. Аз седях и се занимавах със старите писмени знаци, когато той отново се появи. Това се повтори няколко пъти и всеки път той се приближаваше все повече и повече. И в деня, когато аз най-после разгадах и усвоих марсианския език — това е тъй просто, а има и пиктограми, които много помагат, — марсианецът застана пред мене и рече: „Дайте ми вашите ботуши!“ Аз му дадох ботушите си, а той рече: „Дайте ми вашите дрехи и всичките си принадлежности“. Аз му дадох всичко, а той пак: „Дайте ми и вашия пистолет“. Аз му дадох и пистолета. Тогава той каза: „А сега елате с мен и вижте какво ще се случи“. И така, марсианецът дойде в лагера и сега е тук.

— Не виждам никакъв марсианец — възрази Чероки.

— Много съжалявам.

Спендър извади пистолета си. Разнесе се слабо бръмчене. Първият куршум прониза мъжа отляво; вторият и третият повалиха крайния отдясно и този, който седеше в средата. Ужасеният готвач се обърна и бе сразен от четвъртия куршум. Той падна възник в огъня и остана да лежи там, докато дрехите му се подпалиха.

Ракетата блестеше под слънцето. Трима мъже седяха на масата, ръцете им не се помръдваха, закуската им изстиваше пред тях. Само Чероки, невредим гледаше Спендър с тъпо недоумение.

— Можеш да дойдеш с мен — каза Спендър. Чероки не отговори.

— Ти можеш да ми станеш сътрудник. — Спендър чакаше.

Най-сетне Чероки можа да проговори.

— Ти ги уби — каза той, осмелявайки се да погледне мъжете край него.

— Те си го заслужиха.

— Ти си полудял!

— Възможно е. Но ти можеш да дойдеш с мен.

— Да дойда с теб? За какво? — извика Чероки, мъртвоблед, със сълзи на очи. — Махай се, махай се оттук!

Лицето на Спендър стана свирепо.

— А пък аз си помислих, че ти ще ме разбереш.

— Махай се! — Чероки посегна към пистолета си. Спендър стреля за последен път. Чероки вече не се помръдна.

Спендър се олюля. Прокара длан по потното си чело. Погледна към ракетата и изведнъж започна целият да трепери. Едва не падна, тъй силна беше физическата реакция. Лицето му изглеждаше като лице на човек, който се пробужда от хипноза, от сън. Той седна за миг и заповяда на треперенето да изчезне.

— Спри! Спри веднага! — заповяда той на тялото си. Всяка негова клетка конвулсивно се тресеше. — Престани!

Той притисна тялото си със силата на своята воля, докато изстиска от него и последната тръпка. Ръцете му спокойно се отпуснаха върху кротките колене.

Спендър стана; безшумно и сръчно пристегна на гърба си раница, пълна с продукти, Ръката му отново затрепери само за миг, но той решително каза: „Не!“ и тя се укроти. И с твърди стъпки той навлезе сред нагорещените червени хълмове. Сам.

Жарещото слънце се издигна високо на небето. Един час покъсно капитанът излезе от ракетата да закуси шунка с яйца. Той тъкмо отвори уста да поздрави четиримата космонавти, седнали до масата, когато усети във въздуха лекия мирис на пистолетен дим. Видя, че готвачът лежи на земята, покрил с тялото си цялото огнище. Четиримата мъже седяха пред изстиналата вече храна.

В това време от ракетата слязоха Паркхил и още двама. Капитанът стоеше на пътя им; той може би нямаше сили да свали

поглед от мълчаливите мъже до масата, от тяхната странна поза.

— Съберете хората, всички до един! — заповяда капитанът.

Паркхил изтича надолу към канала.

Капитанът докосна Чероки. Чероки бавно се прегъна и падна от стола. Слънцето искреше в острата му, късо-подстригана коса, върху скулестото му лице.

Екипажът се събра.

— Кой отсъства?

— Само Спендър, сър. Бигз намерихме в канала... — Спендър.

Капитанът погледна възправените към светлото небе планини. Слънцето си показва зъбите в жежка гримаса.

— Дявол да го вземе! — уморено каза капитанът. — Защо не е дошъл да поговори с мен?

— Трябваше да поговори с мен! — извика Паркхил; очите му яростно святкаха. — Щях да му пръсна мозъка с един куршум, това щях да направя аз!

Капитан Уайлдър кимна към двамата космонавти.

— Донесете лопати! — каза той.

Горецо беше за копаене на гробове. Откъм пресъхналото море духаше топъл вятър и хвърляше прах в очите им, докато капитанът обръщаше страниците на библията. Когато той затвори книгата, някой вдигна лопата и върху увитите в платно трупове потекоха бавни струйки от пясък.

Те се върнаха при ракетата, защракаха затворите на винтовките си, окачваха гранати на коланите си и проверяваха дали пистолетите им излизат лесно от кобурите. На всеки бе даден определен участък от хълмовете. Капитанът нареждаше кой къде да отиде, без да повишава глас, без да помръдне ръце, които висяха отпуснати на бедрата му.

— Да вървим! — рече той.

Спендър видя как на различни места в долината се издигат облачета прах и разбра, че преследването бе започнало, и то организирано. Той сложи настрана тънката сребърна книга, която бе чел, седнал удобно върху един плосък камък. Страниците на книгата бяха тънки като цигарена хартия, от чисто сребро, изрисувани на ръка в черно и златно. Това беше философски трактат от преди десет хиляди години; той го бе намерил в една от вилите на марсианското градче в долината. Спендър неохотно остави книгата настрана.

Отначало той си бе помислил: „Има ли смисъл? Ще си седя тук и ще чета, докато те дойдат и ме убият.“

Сутринта, след като бе застрелял шестимата мъже, Спендър почувствува някаква тъпа празнота, после му стана болно и накрая го завладя странно спокойствие. Но и това чувство на спокойствие започна да преминава, когато видя праха, който се издигаше над следите на неговите преследвачи, и в душата му отново нахлу ожесточението.

Той пи малко студена вода от походната си манерка. После стана, протегна се, прозя се и се заслуша в успокоителната тишина на окръжаващата го долина. Колко хубаво би било, ако той и неколцина измежду неговите познати на Земята можеха да се заселят тук и да доживеят живота си без шум, без тревоги...

Спендър взе в една ръка книгата, а в другата — пистолета си и тръгна. Наблизо течеше бързоструен поток, с дъно от бели гладки камъчета и големи скали на брега. Спендър се съблече на скалите и влезе във водата да се поизкъпе. Без да бърза, той се облече и отново стисна пистолета си.

Престрелката започна около три часа следобед. По това време Спендър се намираше вече високо в планината. Потерята го следеше през три марсиански планински градчета. Над градчетата, пръснати като бели камъчета, бяха разположени летните вили на някоя зелена поляна, до някой поток, където древните марсиански семейства си бяха изградили басейни, облицовани с плочки, библиотеки и разработили дворове с бликащи фонтани. Спендър си позволи да поплува половин час в един напълнен с дъждовна вода басейн в очакване да го настигне потерята.

Когато напускаше малката вила, наблизо се разнесоха изстрели. На около двадесет фута зад него се пръскаха парчета керемиди. Спендър изтича, скри се зад скалистите издатини, обърна се и още с първия си изстрел повали едного от преследвачите си.

Спендър знаеше, че те ще образуват обръч и той ще попадне в клопка. Ще го обкръжат от всички страни, ще започнат да се приближават и ще го хванат. Странно, че те още не си служат с гранатите... Капитан Уайлдър лесно би могъл да заповяда това.

„Но аз съм много фин човек, за да ме пръснат на парчета — мислеше си Спендър. — Това е мнението и на капитана. Иска му се да

ме погуби само с една дупчица в тялото ми. Не е ли това чудно? Иска моята смърт да бъде чиста, за да умра прилично. Никаква мръсотия! Но защо? Защото той ме разбира. И защото ме разбира, той е готов да рискува своите добри момчета, само и само да ме улучи с точен изстрел в главата. Не е ли така?“

Десетина изстрели се разнесоха един след друг и камъните около Спендър заподскачаха. Той стреляше систематично, понякога дори и без да вдига поглед от сребърната книга, която не изпускаше от ръка.

Капитанът се показва под жарките слънчеви лъчи с винтовка в ръка. Спендър насочи пистолета си към него, ала не стреля. Вместо това той се прицели в друга посока и ожули върха на една скала, зад която се криеше Уайти. Оттам се разнесе яростен вик.

Изведнъж капитанът се изправи. В ръката си държеше бяла носна кърпа. Той каза нещо на хората си, остави винтовката настрана и тръгна нагоре по склона. Там лежеше Спендър. Той също се изправи на крака с готов пистолет в ръка.

Капитанът се приближи и седна на един горещ камък, избягвайки да погледне към Спендър.

Капитанът бръкна в джоба на куртката си. Спендър стисна здраво пистолета.

— Цигара? — предложи капитанът.

— Благодаря. — Спендър взе една цигара.

— Огън?

— Имам си.

Те всмукнаха един-два пъти в пълна тишина.

— Горещо — каза капитанът.

— Много.

— Добре ли се чувствуваш тук?

— Отлично.

— И колко време мислиш, че ще издържиш?

— Колкото е нужно, за да очистя една дузина хора.

— Защо не изби всички ни тая сутрин, когато имаше възможност? Можеше спокойно да свършиш това.

— Зная. Загубих кураж. Когато много ти се иска да завършиш нещо, ти започваш сам себе си да лъжеш. Казваш си: другите не са прави, само ти си прав. Но скоро, след като бях започнал да убивам онези хора, аз разбрах, че те са прости глупаци и че не е трябвало да ги

убивам. Ала беше вече късно. Тогава не можех да убивам повече, затова дойдох тук, където бих могъл отново да поизлъжа себе си и да се ядосам, да си възвърна нужното настроение.

— И възвърна ли го?

— Не съвсем.

Капитанът огледа цигарата си.

— Защо го направи?

Спендър спокойно сложи пистолета в нозете си.

— Защото разбрах, че ние можем само да мечтаем за всичко това, което марсианците са притежавали. Те са спрели там, където ние би трябвало да спрем преди сто години. Аз поведох из техните градове, опознах тия хора и бих бил щастлив да ги нарека мои прадеди.

— Да, там са имали прекрасен град. — Капитанът кимна с глава към едно от многото селища.

— Но не е само това. Разбира се, градовете им са добри. Те са знаели как да съчетават изкуството със своя начин на живот. За американците изкуството винаги е било отделно, странично — нещо, което намира място само в таванската стая на побъркания син. Нещо, което се приема, така да кажем, в неделни дози, примесено с малко религия, А тези марсианци са имали всичко — и изкуство, и религия, и прочие...

— И ти мислиш, че те са знаели за какво е всичко това?

— Сигурен съм.

— И затова почна да убиваш хората?

— Когато бях дете, родителите ми ме заведоха да видя Мексико Сити. Никога няма да забравя как се държеше баща ми — шумно и надменно. А пък майка ми не харесваше тамошните хора, защото рядко се миели и кожата им била мургава. Сестра ми — тя въобще избягваше да говори с тях. Само на мен ми хареса всичко. И аз съм напълно уверен, че ако баща ми и майка ми попаднеха на Марс, те и тук биха се държали по същия начин. Средният американец извърща поглед от всичко необикновено. Ако не носи чикагска дамга, значи нищо не струва. Само като си помисля! Боже мой, само като си помисля! Ами войната? Вие сте слушали речите в Конгреса преди нашето излитане... Значи, ако всичко излезе добре, ако експедицията успее, на Марс ще бъдат открити три атомни лаборатории и склад за

атомни бомби. Което ще рече — край на Марс! И всичките тия чудеса ще изчезнат. Но, кажете ми, как бихте се чувствували вие, ако някой марсианец се избълва на пода в Белия дом?

Капитанът мълчеше и слушаше.

Спендър продължи.

— Ами представителите на другите търговски интереси? На минната промишленост, на пътническите бюра... Спомняте ли си какво стана с Мексико, когато Кортес и неговите мили приятели пристигнаха от Испания? Цяла една култура бе унищожена от алчни, праведни фанатици! Историята никога няма да прости на Кортес!

— Но и ти не постъпи много етично днес — забеляза капитанът.

— А какво друго можех да сторя? Да влизам в спор с вас? Аз съм сам-самичък срещу цялата тази подла ненаситна шайка долу на Земята. Те ще започнат да хвърлят тук мръсните си атомни бомби, да се борят за бази за нови войни. Малко ли е това, че са разорили вече една планета, та трябва да разорят и друга? Да замърсяват чужди води? Празни глави! Когато попаднах тук, на мен ми се стори, че съм се избавил не само от тяхната така наречена култура, но и от тяхната етика и обичаи. Помислих си, че тук техните правила и закони не ме засягат. Оставаше ми само да ви убия всичките и да си живея по моему.

— Обаче не излезе така — каза капитанът.

— Не. След като убих петия долу на закуска, аз открих, че не съм успял да се обнова напълно, че не съм станал истински марсианец. Не е така лесно да се отърсиш от всичко, което си усвоил долу на Земята. Но сега душевното ми равновесие се възвърна. Ще ви убия всички до един. Това ще забави изпращането на следващата експедиция най-малко с пет години. Засега няма друга готова ракета освен нашата. На Земята ще чакат новини година, две и понеже няма да чуят нищо от нас, ще се побоят да изпратят друга експедиция. Ще им трябва два пъти повече време да построят нова ракета, да направят стотина извънредни опитни конструкции, за да се застраховат срещу нови неуспехи.

— Тук си прав.

— От друга страна, ако вие се върнете и представите благоприятен отчет, това ще ускори масовото нашествие на Марс. Ако имам късмет, аз ще живея до шейсет години и ще посрещна всяка нова

експедиция. Ще пристига само по една ракета, и то не повече от веднъж в година-две и екипажът ѝ няма да наброява повече от двадесет души. Аз, разбира се, ще се сприятелявам с тях, ще им разказвам, че нашата ракета неочаквано е експлодирала — аз ще я хвърля във въздуха още тази седмица, след като се справя с вас, — а след това ще ги убивам всичките до един. По този начин Марс ще остане непокътнат още половин век. А след време може би земните жители ще прекратят опитите. Спомняш ли си как хората загубиха желание да строят цепенлини, които винаги се подпалваха и падаха на земята?

— Ти всичко си премислил и запланувал — призна капитанът.

— Точно така.

— И все пак: ние сме повече. Подир час кръгът около теб ще се стесни и ти ще бъдеш мъртъв.

— Аз успях да открия един подземен проход и едно скривалище, което вие никога няма да намерите. Ще отида да прекарам там няколко седмици. Докато вашата бдителност отслабне. Тогава ще дойда и ще ви очистя един по един.

Капитанът кимна с глава.

— Разкажи ми нещо за тази твоя цивилизация тук — рече той, като показа с ръка към разположените по възвишенията селища.

— Те са знаели как да живеят в съгласие с природата, как да се спогаждат с природата. Не са си давали много зор да открият къде точно е границата между човека и животното. Тази грешка направихме ние, когато се появи Дарвин. Ние се ухилихме и притиснахме в обятията си него, и Хъксли, и Фройд. После открихме, че Дарвин и нашата религия не се спогаждат. Или поне на нас така ни се струваше. Защото бяхме глупави! Опитахме се да поотместим настрана Дарвин, Хъксли и Фройд. Ала те не искаха много да се помръднат. Тогава като същински идиоти ние се захем да разрушим религията. И успяхме доста добре. Загубихме вярата си и започнахме да си блъскаме главата: какъв е смисълът на живота? Щом изкуството не е нищо друго освен изразяване на неудовлетворени страсти и религията е само една самоизмама, тогава за какво живеем? Вярата ни даваше отговор на всички въпроси. Но с появяването на Дарвин и Фройд тя отиде на бунището. Ние си бяхме и все още сме загубени хора.

— А тези марсианци, изглежда, са „намерени“ хора? — попита капитанът.

— Да. Марсианците са знаели как да съчетават науката и религията така, че те да не се отричат една друга, а взаимно да си помагат, да се допълват.

— Та това е просто идеално!

— Така е било. Много бих желал да ви покажа как всичко това е изглеждало в действителност.

— Моите хора ме чакат.

— Само за половин час. Предупредете ги, капитане.

Капитанът се поколеба, после стана и с висок глас даде нареждане на хората си, пръснати под хълма.

Спендър го заведе в едно малко марсианско селище, изградено от чист прохладен мрамор. Те видяха големи фризове с изображения на прекрасни животни, някакви котки с бели лапи, жълти кръгове — символи на слънца, статуи на животни, напомнящи бикове, статуи на мъже и жени и на огромни кучета с благородни черти.

— Ето ви отговора, капитане.

— Не разбирам...

— Марсианците са познавали тайната на живота сред животните. Животното не се пита в какво се състои смисълът на живота. То живее. Живее единствено заради самия живот. То се радва и наслаждава на живота. Вижте само тези статуи: навсякъде символистични изображения на животни.

— Езически култ.

— Напротив, това са символи на бога, символи на живота. На Марс също е било време, когато у Човека е имало и твърде много от човека и твърде малко от животното. Но хората на Марс разбрали, че за да продължават да живеят, те трябва веднъж завинаги да престанат да си задават въпроса: Защо живеят? Животът сам по себе си е бил отговорът. Целта на живота е била продължението на живота и живеенето колкото се може по-добре. Марсианците забелязали, че те си задавали въпроса: „Защо въобще живеем?“ — най-често в разгара на войни и бедствия, когато не можело да се намери отговор. Но когато цивилизацията си възвръщала своето равновесие и спокойствие, когато войните спирали, тогава въпросът ставал безсмислен. Животът ставал хубав и нямало защо да се спори върху него.

— Изглежда, че марсианците са били доста наивни.

— Само тогава, когато наивността им намирала оправдание. Те се излекували от стремежа си всичко да разрушават, всичко да развенчават. Те слели в едно религията, изкуството и науката, защото по начало науката е само едно изследване на чудото, което ние не можем да си обясним, а изкуството — тълкуване на това чудо. Те никога не позволявали на науката да съкруши етичното, красивото. Всичко това е въпрос на мярка. Земният човек разсъждава: „В тази картина цветът като цвят не съществува. Науката може да докаже, че цветът — това е само начинът, по който са разположени клетките в дадено вещество, така че да могат да отразяват светлината. Следователно цветът не е никаква действителна част от предмета, попаднал в полето на моето зрение.“ А марсианецът, като много по-умен, би казал: „Това е прекрасна картина. Тя е създадена от ръката и мозъка на вдъхновен човек. Нейната идея и цветове са взети от живота. Хубаво нещо.“

Настъпи пауза. Седнал под лъчите на следобедното слънце, капитанът с любопитство разглеждаше безмълвното мраморно градче.

— Аз с удоволствие бих останал да живея тук — каза той.

— Можете, ако искате.

— Ти предлагаш на мене?

— Има ли някой измежду вашите подчинени, способен да разбере всичко това? Те са професионални циници и вече непоправими. Защо искате да се върнете на Земята заедно с тях? За да не останете назад от разните Джонсовци? Да си купите вертолет също като на Смит? Да слушате музика не с душата си, а с портмонето си? Тук, в едно дворче, намерих запис на марсианска музика, изпълнена преди не по-малко от петдесет хиляди години. Тя все още звучи. Музика, която вие никога не ще чуете. Останете и я чуите! Тук има и книги. Аз вече ги чета доста свободно. И вие бихте могли.

— Всичко това изглежда доста забележително, Спендър.

— Тогава няма ли да останете?

— Не. Но за поканата все пак ти благодаря.

— Вие разбира се, не ще позволите и на мен да остана мирно и тихо. Аз ще трябва да ви убия всичките до един.

— Ти си оптимист.

— Аз имам за какво да се боря и за какво да живея; това ме прави и по-добър убиец. Сега в мен се породил нещо като религия, така

да се каже: аз отново се уча как да дишам, как да лежа на слънце, за да почернея, как да усещам слънчевите лъчи, как да слушам музика и да чета книги. А какво може да ми предложи на мен вашата цивилизация?

Капитанът пристъпи от крак на крак и поклати глава.

— Много съжалявам, че се случи така. Съжалявам за всичко.

— Аз също. А сега мисля, че е време да ви заведе обратно, за да можете да подновите атаката си.

— Да, струва ми се.

— Капитане, аз няма да ви убия. Когато всичко се свърши, вие ще останете жив.

— Какво?

— Още отначало реших да ви пощадя.

— Хм...

— Аз ще ви избавя от тях, от другите. Когато те бъдат убити, тогава вие може би ще поразмислите.

— Не — каза капитанът. — В моите жили тече премного земна кръв. Ще трябва да те преследвам докрай.

— Дори и ако имате тая възможност да останете тук?

— Да, смешно наистина, но дори и тогава. Не зная защо. Никога не съм си задавал този въпрос. Но ето че пристигнахме.

Те се бяха върнали на мястото, където се бяха срещнали.

— Ще дойдеш ли с мен доброволно, Спендър? Предлагам ти това за последен път.

— Не, благодаря. — Спендър подаде ръката си. — Искам да ви помоля нещо. Ако вие победите, направете ми една услуга. Постарайте се, доколкото силите ви позволяват, да отложите разрушаването на тази планета поне с петдесет години, докато археолозите се потрудят както трябва. Обещавате ли?

— Обещавам.

— И още едно нещо: просто си мислете за мен като за някой безнадежден психопат, който в един летен ден окончателно се побърква и никога вече не идва на себе си. Може би така ще ви бъде по-леко...

— Ще помисля. Сбогом, Спендър. Всичко хубаво.

— Вие сте странен човек — каза Спендър, когато капитанът заслиза надолу по пътеката срещу топлия вятър.

Най-после капитанът се завърна при своите прашни хора, които бяха престанали да вярват в неговото завръщане, той премигаше срещу слънцето и дишаше тежко.

— Има ли нещо за пиене? — попита капитанът. — Той сети как някой сложи в ръката му прохладна бутилка. — благодаря.

Той пи, сетне изтри устата си.

— И така — каза той, — внимавайте! Няма защо да бързаме, имаме достатъчно време. Не искам ние да даваме повече жертви. Трябва да го убиете. Той отказа да дойде с мен. Постарайте се да го повалите с един куршум. Не го правете на решето. Това трябва да се свърши.

— Ще му пръсна проклетия мозък — каза Сем Паркхил.

— Не, само в гърдите — каза капитанът. И той видя пред себе си суровото, пълно с решителност лице на Спендър.

— Проклетият му мозък! — каза Паркхил. Капитанът му върна бутилката с трепереща ръка.

— Чухте какво ви казах. Само в гърдите. Паркхил си промърмори нещо под носа.

— Хайде! — каза капитанът.

Те отново се разгънаха; ту ходеха бавно, ту се впускаха бегом и пак започваха да крачат нагоре по нажежения склон, където изведнъж навлизаха в прохладни, дъхащи на мъх пещери или пък попадаха сред ярко осветени полянки, които ухаеха на сгорещени камъни.

„Колко противно е да бъдеш умен и похватен — мислеше си капитанът, — когато в дъното на душата си не чувствуваш, че си умен и похватен, пък и не искаш да бъдеш такъв. Да се промъкваш тайно, да измисляш всякакви хитрости и да се гордееш с тези свои хитрости. Мразя това чувство, че съм прав, когато в дъното на душата си не съм уверен, че съм прав. Кой сме ние в края на краищата? Мнозинство?... Това ли е отговорът. Мнозинството е винаги безпогрешно, не е ли така? Винаги, винаги! То не може дори и за един кратък миг да сгреси, нали? И не е сгрещавало нито веднъж в десет милиона години, нали?“

Той си мислеше: „Какво представлява това мнозинство и кои влизат в него? За какво мислят те и защо са станали именно такива и никога ли няма да се променят, и още... Кой дявол ме тласна и мене в това проклето мнозинство? Не се чувствавам добре. И каква е тук

причината: клаустрофобия, страх от тълпата или просто здрав смисъл? Може ли един човек да бъде прав, когато целият свят е уверен в своята правота? Но да не мислим за това. Нека пълзим по корем, дебнешком и натискаме спусъка... Ей така! И така!“

Неговите хора притичваха и падаха, отново притичваха, прилякваша в сенките и показваха зъбите си, отваряйки уста за въздух, защото разределеният въздух не беше подходящ за тичане и те трябваше да си почиват по цели пет минути, да дишат тежко — с черни искри пред очите си, да гълтат бедния въздух, без да могат да се наситят, да притварят очи и накрая да се изправят пак на крака и да вдигат винтовките си, за да раздират този летен разреден въздух с огън и гръм.

Спендър лежеше там, където го остави капитанът и стреляше само при удобен случай.

— Ще пръсна проклетия му мозък по камънаците! — крещеше Паркхил, тичайки нагоре към върха.

Капитанът се прицели в Сем Паркхил. Сетне отпусна пистолета си и с ужас го заоглежда.

— Какво правите вие? — попита той изтръпналата си ръка и пистолета.

Той насмалко щеше да застреля Паркхил в гърба.

— Господи помилуй!

Той видя как Паркхил продължаваше да тича, после падна, търсейки прикритие.

Около Спендър бавно се затягаше тънка, движеща се мрежа от хора. Той лежеше на върха зад две канари, уморено кривейки уста от недостиг на въздух, с цели локви пот под мишниците си. Капитанът видя двете канари. Между тях имаше пролука, широка около четири инча, която оставяше гърдите на Спендър незащитени.

— Ей, ти! — извика Паркхил. — Ето ти един куршум за твоя череп!

Капитан Уайлдър чакаше. „Хайде, Спендър, бягай — мислеше си той. — Бягай, както беше намислил. Остават ти само няколко минути. Бягай сега, а след време се върни, Хайде! Нали каза, че ще избягаш? Скрый се някъде в катакомбите, които, казваш, си открил, остани там и си живеи месеци, години, чети си твоите забележителни книги и се

къпи в твоите храмови къпални. Хайде, човече, бягай, преди да е станало късно.“

Спендър не се помръдна от мястото си.

— Какво става с него? — попита се капитанът.

Той вдигна пистолета си. Наблюдаваше как хората му прибягваха и се укриваха. Погледна към кулите на малкото чисто марсианско селище, които приличаха на остро изрязани шахматни фигури, огрени от следобедното слънце. Погледна канарите и пролуката между тях, откриваща гърдите на Спендър.

Паркхил се впусна напред и яростно закрепця.

— Не, Паркхил! — извика капитанът. — Не мога да ти позволя да извършиш това. Нито който и да е от вас. Само аз!

Той вдигна пистолета и се прицели.

„Ще ми бъде ли чиста съвестта след това? — запита се капитанът. — Ще постъпя ли правилно, ако аз сам извърша това? Да, безспорно. Аз знам какво върша и защо го върша, и всичко е наред, понеже съм уверен, че аз съм правият. Аз се надявам и вярвам, че с целия си живот ще оправдая тази своя постъпка.

Той кимна с глава на Спендър.

— Бягай! — извика той с шепот, който никой друг не чу. — Давам ти още трийсет секунди да избягаш. Само трийсет секунди!

Часовникът цъкаше върху китката на ръката му. Капитанът следеше как се движи стрелката. Хората му притичваха напред. Спендър не се помръдваше. Часовникът цъкаше доста дълго време и доста силно в ушите на капитана.

— Хайде, Спендър, бягай, изчезвай! Тридесетте секунди изтекоха.

Пистолетът бе насочен към целта. Капитанът пое въздух.

— Спендър — каза той, въздишайки. И дръпна спусъка.

Ефирно облаче каменен прах се издигна под слънцето — това бе всичко, което се случи. Ехото на изстрела заглъхна.

Капитанът се изправи и извика към хората си:

— Той е мъртъв!

Другите не повярваха. От техните места не можеше да се види пролуката между канарите. Те видяха как капитанът им изтича сам нагоре към върха и си помислиха, че той или е много храбър, или пък се е побъркал.

Изминаха няколко минути, преди те да го последват.

Те се събраха около тялото и някой продума:

— В гърдите ли? Капитанът погледна надолу.

— В гърдите — каза той. Той забеляза как се променяше цветът на камъка под тялото на Спендър. — Не мога да разбера защо не избяга, както бе намислил. Защо остана и позволи да бъде убит.

— Кой знае? — каза някой.

А Спендър лежеше пред тях, едната му ръка стискаше пистолета, а другата — сребърната книга, която ярко блестеше на слънцето.

«Може би заради мен? — мислеше си капитанът. — Защото отказах да се присъединя към него? Може би на Спендър му е било противно да ме убие? Или пък се различавам с нещо от тези, другите? Това ли е било причината? Той навярно е смятал, че може да разчита на мен... Какъв друг отговор може да има?»

Никакъв. Той коленичи пред безжизненото тяло.

«Аз трябва да оправдая някак си тази своя постъпка — мислеше си той. — Сега не мога да го измамя. Ако той е смятал, че в известно отношение аз приличам на него и затова не ме е убил, тогава мен ме чака огромна работа! Да, разбира се, така е. Аз също съм Спендър, той остава да живее в мен, само че аз мисля, преди да стрелям. Аз въобще не стрелям, не убивам. А направлявам хората. И той не е могъл да ме убие, защото е видял в мен самия себе си, само че при малко по-други условия.»

Капитанът усети как слънцето стопля врата му. Той чу собствения си глас:

— Ех, ако само беше поговорил с мен, преди да почне да убива, ние щяхме да поразмислим и да намерим някакво разрешение.

— Какво разрешение? — каза Паркхил — Какво бихме могли ние да разрешаваме заедно с такива като него?

Равнината, скалите, синьото небе излъчваха зной, който сякаш пееше в ушите.

— Може и да сте прав — рече капитанът. — Ние никога не бихме могли да се разберем. Спендър и аз... може би. Но Спендър и вие, и вам подобните — не, никога! За него е по-добре така. Дайте да пийна малко от манерката.

Именно капитанът предложи да погребат Спендър в празната гробница. Бяха открили едно древно марсианско гробище. Те

положиха Спендър в един сребърен ковчег, скръстиха ръцете му на гърдите и сложиха до него восък и вина от преди десет хиляди години. И последното нещо, което видяха, беше неговото спокойно лице.

Те постояха малко в древната гробница.

— Мисля, че ще бъде добре за вас от време на време да си спомняте за Спендър — каза капитанът.

Те излязоха от гробницата и плътно затвориха мраморната врата.

На другия ден Паркхил започна да стреля в един от мъртвите градове, като се прицелваше в кристалните стъкла на прозорците, в нежните върхове на изящните кули и ги пръскаше на парчета. Капитанът хвана Паркхил и му изби зъбите.

АВГУСТ 2001

ЗАСЕЛНИЦИТЕ

Земните хора дойдоха на Марс.

Дойдоха, защото се страхуваха или защото не се страхуваха, защото бяха щастливи или защото бяха нещастни, защото се чувствуваха пилигрими или не се чувствуваха пилигрими. Всеки си имаше своя собствена причина. Оставяха досадни жени или досадни служби, или досадни градове: пристигаха, за да намерят нещо или да се избавят от нещо; да изкопаят нещо, да заровят нещо или пък да забравят нещо. Пристигаха с големи очаквания, с малки очаквания или без никакви очаквания. Ала в много градове върху цветни плакати повелително сочеше един властен показалец: За тебе има работа на небето: посети Марс! И хората тръгваха на път, отначало малцина, няколко десетки, защото повечето от тях чувствуваха, че им прилошава още преди ракетата да бъде изстреляна в космоса. И тази болест се наричаше Самота. Защото трябваше само да си представиш как твоят роден град се смалява, става като юмрук, после като лимон, сетне като глава на топлийка и накрая изчезва в огнената реактивна струя — за да добиеш чувството, че никога не си се раждал, че не е имало никакъв град, че ти не си никъде, около тебе космос и нищо близко, само чужди, непознати хора. А когато твоят щат — Илинойс или Айова, Мисури или Монтана — изчезне сред море от облаци и, още повече, когато целите Съединени щати се свият и превърнат в мъгливо островче и цялата планета стане някаква кална футболна топка, отхвъркнала в безкрая — тогава ти се оказваш съвсем сам, самотен скитник в космическите простори и не можеш да си представиш какво те очаква там, закъдето си тръгнал.

Ето защо и първите хора бяха малцина. Числото на преселниците растеше пропорционално на броя на земните хора, пристигнали вече на Марс: колкото повече, толкова по-добре. Но първите, Самотниците, трябваше сами да се грижат за себе си...

ДЕКЕМВРИ 2001

ЗЕЛЕНО УТРО

Когато слънцето залезе, той приседна край пътеката, приготви си лека вечеря и докато слагаше хапка след хапка в устата си и дъвчеше замислено, слушаше как огънят пращи. Изминал бе още един ден, подобен на тридесет други дни: още в ранно утро бе изкопал множество хубави ями, посадил бе в тях семена, пренасял бе вода от бистрите канали. Сега, схванат от тежка умора, той лежеше и гледаше небето, където една тъмна окраска се сменяше с друга.

Наричаше се Бенджамин Дрискол и беше на тридесет и една година. Той искаше само едно нещо — да позелене целият Марс, да се покрие с високи, буйни дървета, които да раждат въздух, повече въздух; да стават все по-големи и по-големи с всеки изминат сезон: да охлаждат градовете през знойното лято и да задържат зимните ветрове. Едно дърво може да прави толкова много неща: да придава цвят, да пази сянка, да ражда плодове или да стане център на детски игри — цял един небесен свят, където човек може да се катери или да се провисва. Великолепно архитектурно произведение, извор на храна и радост — ето що е дървото. Но преди всичко дървото е източник на прохладен въздух за дробовете, на нежно шумолене, което гали слуха и те приспива нощем, когато лежиш в снежнобялата постеля.

Той лежеше и слушаше как черната земя се свива в очакване на слънцето, на дъждовете, които все още не идват. Прилепил ухо към земята, той чуваше стъпките на бъдещите години в далечината и си представяше как посадените днес семена се разлистват, раззеленяват и извисяват нагоре към небето, излъчвайки клон след клон, докато целият Марс се превърне в слънчев лес, в светла овощна градина.

Рано сутринта, щом малкото бледно слънце изплува над нагънатите хълмове, той ще стане, ще изгълта набързо закуската заедно с дима, ще стъпче жаравата, ще нарами раницата си и отново ще избира места, ще копае, ще сади семена, фиданки, ще утъпква леко земята, ще полива, после ще продължи нататък, като си подсвирква и

поглежда към ясното небе, което по пладне ще става все по-светло и по-жежко.

— Ти имаш нужда от въздух — каза той на своя огън.

Огънят, това е жив, румен другар, който игриво те поздравява с ръка, а през прохладните нощи дреме топъл до теб, примигващ със сънливите си розови очи. — Ние всички имаме нужда от въздух. Тук, на Марс, въздухът е разреден. Бързо се изморяваш. Също като че живееш някъде високо в Андите, в Южна Америка. Вдъхнеш, а не усещаш нищо.

Не ти достига.

Той опипа гърдния си кош. Колко много беше пораснал за тридесет дни! Да, тук трябва да разширят дробовете си, за да поемат повече въздух. Или пък да садят повече дървета.

— Ето защо съм тук сега — каза той. Огънят изпращя. — В училище ни разказваха за Джони Ябълковото дърво: как ходел из Америка и сажал ябълкови дървета. А пък аз върша нещо много повече. Разсаждам дъбове, брястове, кленове и всякакви други дървета — трепетлики, кестени и кедри. Аз произвеждам не само плодове за стомаха, а и въздух за дробовете. Помислете си само: колко много кислород ще дават тези дървета, когато пораснат!

Той си спомни деня, в който пристигна на Марс. Както и хиляди други, той се бе взирал тогава в тихата утрин и си бе мислил: «Как ли ще се чувствавам тук? Какво ще правя, ще има ли работа за мен?»

След това бе загубил съзнание.

Някой поднесе под носа му шишенце с амоняк, той се закашля и дойде на себе си.

— Нищо, ще се оправите — каза лекарят.

— Какво ми стана?

— Въздухът тук е много разреден. Някои не могат да понасят това. Струва ми се, че вие ще трябва да се върнете обратно на Земята.

— Не! — Той седна, ала в същия миг пред очите му причерня и Марс се завъртя два пъти под него. Ноздрите му се разшириха, той накара гърдите си да поемат дълбоко от нищото. — Аз ще свикна! Аз трябва да остана тук!

Оставиха го на мира; той лежеше и дишаше като риба на сухо и си мислеше: «Въздух, въздух, въздух. Искат да ме върнат обратно поради липса на въздух.» И той извърна глава, за да погледне

хълмовете и долините на Марс. Втренчи поглед в тях и първото нещо, което забеляза, бе, че не се виждаха никакви дървета, нито едно дръвче, накъдето и да погледнеше, колкото и да гледаше. Тази земя, изглежда, сама се е наказала — навсякъде богато наторена почва, а по нея нищо, нито дори една тревичка. «Въздух — помисли си той, вдишвайки шумно разреденото нищо. — Въздух, въздух!» И горе на хълмовете, в сянката на техните склонове, дори край поточетата — нито едно дръвче, нито една зелена тревичка! Разбира се! Отговорът се роди не в неговото съзнание, а в гърлото, в дробовете му. И тази мисъл изведнъж го ободри, също като глътка чист кислород. Дървета и трева. Погледна ръцете си и ги обърна с дланите нагоре. Той ще разсажда трева и дървета. Ето неговата работа: да се бори против същото това нещо, което може да му попречи да остане тук. Той ще обяви война на Марс — лична, агробиологическа война! Ето я древната марсианска почва... нейната собствена растителност е съществувала толкова дълго време, че се е изтъркала, изродила. А какво ще стане, ако се посадят нови видове растения? Земни дървета — големи, клонести мимози, плачуци върби, величествени евкалипти. Тогава какво? Може само да се предполага какви минерални богатства се крият в тукашната почва — незасегнатата, неизползувана, защото древните папрати, цветя, храсти и дървета са загинали от собственото си изтощение.

— Трябва да стана! — извика той. — Трябва да видя Координатора.

Половин ден той и Координатора разговаряха за това какво расте в зелена премяна. Ще минат месеци, ако не и години, преди да може да започне планомерно разсаждане. Досега храната се доставяше от Земята в замразени летящи висулки; само няколко обществени градини бяха разработени по хидропоничен начин.

— Така че — каза Координатора — това е твоя работа. Ние ще те снабдим, доколкото е възможно, със семена и някои съоръжения. Засега в ракетите няма много място за товар. Страхувам се, че тъй като тези първи селища са свързани с рудниците, твоят проект за зелени насаждения няма да бъде посрещнат с ентузиазъм...

— Но нали вие ще ми разрешите да го изпълня?

Разрешиха му. Дадоха му един мотоциклет. Той напълни багажника със семена и разсади, отиде в пустинните долини, остави машината и тръгна пеша да залесява земята.

Това стана преди тридесет дни; през това време той нито веднъж не се обърна, не погледна назад. Защото погледнеше ли назад, значи да отпадне духом — времето беше извънредно сухо и едва ли някое семенце беше поникнало. Може би всичко беше загубено... Четири седмици навеждане и прегъване — на вятъра! И той гледаше само напред, вървеше напред по широката плитка долина под слънцето, все по-далеч от Първия град и чакаше — чакаше да завали дъжд...

Над сухите хълмове се трупаха облаци и той се наметна с одеялото. Самият Марс бе непредвидим като времето. Дрискол чувствуваше как напечените от слънцето хълмове потъваха в нощния мрак и си мислеше за богатия чернозем — за богатата мастиленочерна почва — тъй черна и лъскава, че едва ли не мърдаше, не пълзеше в ръката му; мислеше си за буйната, сочна почва, от която биха могли да израснат могъщи, исполински бобови шушулки, от които ще се заронят крециящи зърна великани и ще раздрусат Земята.

Сънливият огън се превърна в пепел. Въздухът потрепера — в далечината се затъркаляха колела на талига. Гръм. Неочакван дъх на влага. «Тази нощ — помисли си той и протегна ръка да види дали вали. — Тази нощ.»

Нещо го шибна по челото и той се събуди.

По носа и по устните му течеше вода. Друга капка го удари по окото и за миг го премрежи. Трета се разби о бузата му.

Дъжд.

Прохладен, нежен, тих, той ръмеше от високото небе — вълшебен еликсир, лъхац на чаровност, звезди и въздух; той носеше ситен като пипер пращец и се плъзгаше по езика му като отлежал херес.

Дъжд.

Дрискол седна. Одеялото се смъкна, по синята му работна риза пробягваха тъмни петна: дъждовните капки ставаха все по-едри и по-едри. Огънят изглеждаше така, като че ли по него играеше и го тъпчеше някакъв невидим звяр, и скоро се превърна в сърдит дим. Дъждът валеше. Огромният черен небосвод в миг се разцепи на шест аспидносинкави парчета, като чудно напукан емайл, и се втурна надолу. Той видя десетки милиарда дъждовни кристали, които при падането си се колебаеха само толкова, колкото бе нужно да ги заснима апарат с електрическа искра. После отново мрак и вода.

Дрискол стана вир-вода, но седеше и се смееше; обърна лицето си нагоре, докато дъждовните капки шибаха миглите му. Той плесна с ръце, скочи на крака и обиколи малкия си лагер; беше един часът през нощта.

Дъждът валя непрекъснато цели два часа, после спря. Появиха се току-що измити звезди, по-ярки от всякога.

Бенджамин Дрискол извади от целофановата си торба сухи дрехи, преоблече се, легна и щастливо заспа.

Слънцето бавно се издигна над хълмовете. Лъчите му се промъкнаха тихичко над земята и събудиха мистър Дрискол.

Той полежа малко, преди да стане. Бе работил и чакал цял един месец — дълъг, горещ месец; и сега, като се изправи, той най-сетне за пръв път се обърна и погледна натам, откъдето бе дошъл.

Беше зелено утро.

Докъдето погледът му стигаше, нагоре към небето се издигаха дървета. Не едно, не две, не десетина, а всичките тия хиляди дървета, които той бе посадил като семена или фиданки. И то не някакви мънички дръвчета, не фиданки, не нежни храстчета, а големи дървета, цели великани, дървета, високи колкото десет души, зелени, огромни, кръгли и буйни дървета с проблясващи сребристи листа, шепнещи под слънцето; дълги редици дървета по планинските склонове, лимонови дървета и липи, секвои и мимози, дъбове и брястове, трепетлики, вишни, кленове, ясени, ябълкови, портокалови, евкалиптови дървета — ошибани от буйния дъжд, подхранени от чуждата вълшебна почва. И още докато ги гледаше, от тях излизаха нови клонки, разтваряха се нови пъпки.

— Невъзможно! Невероятно! — възкликна Бенджамин Дрискол.

Но долината и утрото бяха зелени.

А въздухът!

От всички страни като жив поток, като планинска река струеше свежият въздух, кислородът, бликащ от зелените дървета. Можеше да се види как той трептеше и преливаше към небето на кристални вълни. Кислород, свеж, чист, зелен, прохладен кислород, който превръщаше долината в делта на река. Само след миг в града ще се разтворят вратите, хората ще се втурнат срещу това кислородно чудо, ще го помирисват, ще го поемат с жадни гърди, бузите им ще почервенееят,

носовете им ще премръзнат, дробовете им ще се съживят, сърцата им ще заподскачат и уморените им тела ще се понесат във вихрен танц.

Мистър Бенджамин Дрискол дълбоко-дълбоко вдъхна от влажния зелен въздух и изпадна в безсъзнание.

Преди да се събуди, още пет хиляди дървета бяха издигнали глави нагоре към жълтото слънце.

ФЕВРУАРИ 2002

СКАКАЛЦИТЕ

Ракетите изгаряха сухите ливади, превръщаха скалите в лава, дърветата във въглини, водата в пара, разтапяха пясъка и кварца в зелено стъкло, което се пръскаше навсякъде като парчета счупено огледало, отразяващи ракетното нашествие. Ракетите пристигаха с барабанен грохот в нощта. Ракетите пристигаха като рояци скакалци и се настаняваха сред кълба от розов дим. А от ракетите се изсипваха хора с чукове в ръце — да придадат познатия им приличен вид на този чужд свят, да избият всичко необикновено; от устата им стърчаха гвоздеи, така че те приличаха на стоманенозъби хищници; гвоздеи, които те изплюваха в чевръстите си ръце, докато сковаваха панелни къщички и ги покриваха с летви, за да се укрият от страшните звезди, и поставяха зелени щори, за да се предпазят от нощта. И когато дърводелците бяха отминали бързешком, пристигнаха жените с цветните саксии и пъстри басми, с купища съдове и подхванаха познатия кухненски шум, за да заглушат тишината на Марс, която чакаше във вратите и под засенчените прозорци.

В продължение на шест месеца на голата планета бяха издигнати десетина малки градове, пълни с безброй съскащи неоновии тръби и жълти електрически крушки. Около деветдесет хиляди души пристигнаха на Марс, а на Земята мнозина други си стягаха багажа...

АВГУСТ 2002

НОЩНА СРЕЩА

Преди да отиде горе в сините планини, Томас Гомес спря на една от самотните бензиностанции.

— Не се ли чувствуваш малко самотен тук, дядка?

Старецът изтри предното стъкло на малкия камион.

— Добре ми е.

— А харесва ли ти Марс?

— Харесва ми. Винаги има нещо ново. Миналата година, когато пристигнах тук, аз реших да не очаквам нищо, да не питам за нищо, да не се изненадвам от нищо. Ние трябва да забравим Земята и всичко, което е било. Трябва да се приспособим и да разберем, че тук всичко е различно. Аз страшно се забавлявам, като гледам какво е времето тук! Марсианско време. Денем адска горещина, нощем адски студ. А необикновените цветя, необикновените дъждове — всичко това просто ме опиянява. Дойдох тук да си почина, мислех си — ще дочакам края на живота си някъде, където всичко е по-другояче. Това е много важно за един старец. Младежите не желаят да разговарят с него, а другите старци страшно му досаждат. Ето защо си помислих, че най-доброто нещо за мене е да си намеря някое местенце, тъй различно от другите, че стига само да си отвориш очите — и душата ти ще се зарадва! И така, аз се настаних на тази бензиностанция. И ако тук стане много оживено, много шумно, ще се преместя на някое старо, по-тихо шосе, където ще мога да припечелвам само толкова, колкото ми е нужно да преживявам и все пак да ми остава достатъчно време да чувствавам, че тук всичко е тъй различно.

— Добре си намислил, дядка — каза Томас; мургавите му ръце лежаха отпуснати върху кормилото. Настроението му бе отлично. Беше работил цели десет дни в една от новите заселнически колонии, сега имаше два дни почивка и отиваше да се повесели.

— Сега вече от нищо не се учудвам — каза старецът. — Само гледам и събирам впечатления. Ако не можеш да приемеш Марс такъв,

каквто е, тогава по-добре е да се върнеш обратно на Земята. Тук всичко е някак наопаки: почвата, въздухът, каналите, туземците (наистина аз още не съм видял нито един от тях, но казват, че били някъде тъдява), часовниците. Даже и моят часовник се държи някак странно. Тук дори и времето е с главата надолу. Понякога ми се струва, че съм сам-самичък на цялата тази проклета планета, че няма никой друг. Бих се обзаложил, че е така! Чувствувам се като осемгодишно момченце, притиснато, а наоколо ми всичко високо и огромно. Бога ми, тук е най-подходящото място за един старец. Винаги съм нащрек и винаги щастлив. Знаеш ли какво представлява Марс? Марс прилича на играчката, която получих за Коледа преди седемдесет години — не зная дали някога си имал такова нещо, — наричат го калейдоскоп: вътре парченца кристал, парцалчета, мъниста и всякакви дрънкулки. А вдигнеш ли го срещу слънцето и погледнеш в него — дъхът ти просто спира. Какви шарки! Ето какво е Марс. Наслаждавай му се и не искай от него да стане друг. Господи, а знаеш ли ти, че онова там е шосе, прокарано от марсианците преди повече от шестнадесет столетия, все още е в добро състояние? Дължите долар и петдесет цента; благодаря и лека нощ.

Томас подкара колата по древното шосе и тихичко се смееше.

Това беше дълъг път през хълмове и мрак; той държеше кормилото, като от време на време пресягаше към кошницата с храна и си вземаше по някой бонбон. Така пътува цял час, без да срещне никаква друга кола, без да види никаква светлинка, само широкия път под него, бръмченето и рева на мотора, а наоколо Марс — потънал в тишина. Марс бе винаги тих, но тази нощ беше по-тих от всякога. Покрай Томас летяха пустини, пресъхнали морета и планински върхове, извишени към звездите.

Тази нощ във въздуха се усещаше дъхът на времето. Той се усмихна, разглеждайки наум това свое хрумване. Хубава мисъл. А всъщност на какво мирише времето? На прах, на часовници и хора. Ами ако поискаш да узнаеш как «звучи» времето? Като вода, препускаща в тъмна пещера, като плачещи гласове, като прах, който се сипе по капациите на празни кофи за смет, като дъжд. Ако отидеш подалеч и се запиташ как изглежда времето? То изглежда като сняг, падащ безшумно в тъмна стая, или като някогашен ням филм, в който сто милиарда лица, подобно на новогодишни балончета, падат надолу,

надолу и изчезват в нищото. Ето как именно мирише Времето, как изглежда и как звучи. А тази нощ — Томас протегна ръка навън от прозореца на камиона, — тази нощ, така да се каже, то можеше дори да се докосне.

Той караше камиона между хълмовете на Времето. Нещо го бодна по врата и Томас се изправи, гледайки внимателно напред.

Навлезе в един малък мъртъв марсиански град, спря мотора и потъна в окръжаващата го тишина. Притаил дъх, той седеше в кабината и гледаше навън към бялналите се под лунната светлина сгради, необитавани вече цели векове. Великолепни, съвършени сгради, сега само в развалини, но все пак великолепни.

Като запали мотора, Томас покара колата още миля-две, сетне отново спря, излезе от кабината, взе си кошничката с храна и се отправи към едно малко възвишение, откъдето можеше да гледа надолу към прашния град. Отвори термоса и си наля чаша кафе. Край него прелетя някаква нощна птица. На душата му беше много леко, много спокойно.

Около пет минути след това Томас дочу някакъв звук. Горе, някъде в планината, там, където древното шосе правеше завой, той забеляза някакво движение, слаба светлинка, после се разнесе слабо бръмчене.

Томас бавно се обърна, държейки чашата в ръка. От планината се спускаше нещо необикновено, нещо странно.

Някаква машина, прилична на жълтозелено насекомо на богомолка; тя плавно се носеше в прохладния въздух, смътно очертана, по тялото ѝ трептяха безброй зелени диаманти, блестяха фасетирани рубинови очи. Нейните шест крака стъпваха по древното шосе с лекотата на ситен, ръмящ дъжд, а от гърба на машината един марсианец, с очи като разтопено злато, гледаше към Томас така, сякаш гледаше в кладенец.

Томас вдигна ръка и мислено извика: «Здравей!», ала устните му не се помръднаха. Защото това беше марсианец. Но Томас бе плувал на Земята в сини реки, покрай които минаваха непознати лица, беше ял с чужди хора в чужди домове и най-доброто му оръжие всякога е била неговата усмивка. Той не носеше пистолет. И сега не почувства нужда от пистолет, макар че сърцето му някак си се сви от страх.

И в ръцете на марсианеца нямаше нищо. За миг те се гледаха един друг през прохладния въздух.

Томас направи първата стъпка.

— Здравейте! — каза той.

— Здравейте! — каза марсианецът на своя език. Те не се разбраха един друг.

— «Здравейте» ли казахте? — попитаха и двамата едновременно.

— Какво казахте? — продължиха те всеки на своя език.

И двамата се намръщиха.

— Вие кой сте? — попита Томас на английски.

— Какво правите тук? — произнесоха устните на странника по марсиански.

— Къде отивате? — попитаха и двамата с озадачени лица.

— Аз се казвам Томас Гомес.

— А пък аз Мю Ка.

Нито един от тях не разбра другия, но всеки потупа с пръст гърдите си и смисълът стана ясен и на двамата. Изведнъж марсианецът се засмя.

— Почакайте!

Томас усети как някой го докосва по главата, макар че никой не бе го пипнал.

— Ето — рече марсианецът на английски, — така е по-добре.

— Та вие научихте моя език толкова бързо!

— Това не е нищо.

Не знаейки какво да си кажат, и двамата смутено се загледаха в димящата чаша кафе в ръката на Томас.

— Нещо ново? — попита марсианецът, като оглеждаше ту него, ту чашата, подразбирайки очевидно и него, и чашата.

— Мога ли да ви предложа една чашка?

— Да. Благодаря.

Марсианецът слезе от машината си.

Втора чаша бе напълнена с димящо кафе. Томас я подаде на марсианеца.

Ръцете им се срещнаха и като в мъгла се вплетоха една в друга.

— Господи Исусе! — извика Томас и изпусна чашата.

— Сили небесни! — възкликна марсианецът на своя език.

— Видяхте ли какво стана? — прошепнаха и двамата.

И двамата изстинаха от ужас.

Марсианецът се наведе да вземе чашата, ала не можа да я докосне.

— Господи — извика Томас.

— Наистина! — марсианецът се опита няколко пъти да хване чашата, ала напразно. Той се изправи, поразмисли малко, сетне извади от пояса си нож.

— Хей! — извика Томас.

— Вие не разбрахте, дръжте! — рече марсианецът и подхвърли ножа.

Томас протегна двете си ръце. Ножът мина през ръцете му и падна на земята. Томас се наведе да го вземе, ала не можа да го хване и се отдръпна разтреперан.

Той се загледа в марсианеца, изправен на фона на небето.

— Звезди! — каза Томас.

— Звезди! — отвърна марсианецът и на свой ред се загледа в Томас.

През тялото на марсианеца светеха ярки, бели звезди; неговата плът беше извезана със звезди също като малки погълнати пращинки в тънкия фосфоресциращ стомах на пихтиеста медуза. Звездите трептяха като виолетови очи в стомаха и гърдите на марсианеца, блестяха в китките на ръцете му като скъпоценни камъни.

— Аз виждам през вас! — каза Томас.

— И аз през вас! — отвърна марсианецът, отстъпвайки крачка назад.

Томас се оципа, усети топлината на собственото си тяло и се успокои. «Всичко е наред — помисли си той, — аз все още съществувам.»

Марсианецът докосна с ръка носа и устните си.

— Не съм безплътен — тихичко каза той. — Аз съм жив!

Томас озадачено го погледна.

— Но ако аз съществувам, тогава вие сте... мъртъв!

— Не, вие!

— Дух!

— Призрак!

Те се показваха един друг с пръст, а в техните крайници звездните лъчи блестяха като кинжали, като ледени висулки, като

светулки. Те отново провериха усещанията на плътта си и всеки поотделно се убеди, че самият той е жив, непокътнат, изпълнен с топлина, с вълнение, недоумение, със страхопочитание и че онзи, да, онзи, другият, е нереален, някаква призрачна призма, улавяща и отразяваща светлините на далечни светове.

«Аз съм пиян — помисли си Томас. — Утре няма да кажа никому за това, нито думичка!»

Те стояха там, на древното шосе, без да се помръднат.

— Вие откъде сте? — попита най-сетне марсианецът.

— От Земята.

— Какво е това?

— Там! — Томас кимна към небето.

— Отдавна ли?

— Пристигнахме миналата година. Не помните ли?

— Не.

— А вие всички бяхте мъртви, почти всички. Останали сте само малцина, не знаете ли?

— Това не е вярно.

— Да, мъртви. Аз сам видях труповете. Черните тела в стаите, във всички къщи, мъртви. Хиляди трупове.

— Глупости! Ние сме живи!

— Мистър, марсианците са унищожени от епидемия, но това, изглежда, ви е неизвестно. Вие трябва да сте се спасили по някакъв начин.

— Аз не съм се спасил и не е имало от какво да се спасявам. Какво искате да кажете? Сега отивам на тържество, на празненство при канала, близо до Ениалските планини. И миналата нощ бях там. Нима вие не виждате града? — марсианецът показа с ръка.

Томас погледна и видя развалините.

— Но този град е мъртъв вече хиляди години. Марсианецът се разсмя.

— Мъртъв ли? Аз спях там миналата нощ.

— А пък аз бях там миналата неделя и по-миналата неделя, и сега току-що минах оттам: само развалини! Виждате ли срутениите колони?

— Срутени? Аз ги виждам отлично, лунната светлина ми помага. Изправени, стройни колони!

— Улиците са покрити с прах — каза Томас.

— Улиците са чисти!

— Каналите са празни, пресъхнали.

— Каналите са пълни с лавандулово вино!

— Градът е мъртъв.

— Градът е жив! — възрази марсианецът, смеейки се още по-гърмко. — Вие съвсем грешите. Виждате ли всичките тези карнавални огньовете? Там има прекрасни ладии, стройни и изящни като жени, и прекрасни жени, стройни и изящни като ладии; жени, чиято кожа има цвета на пясък, жени с огнени цветя в ръка. Аз ги виждам, виждам ги как тичат из улиците, мънички жени, в далечината. И аз отивам там, на празненството, на фестивал; цяла нощ ще се носим в лодки по канала, ще пеем, ще пием, ще се любим. Още ли не виждате?

— Мистър, онзи град е мъртъв като изсъхнал гущер. Попитайте когото искате от нашите. А що се отнася до мен, аз отивам в Грийн Сити — новото селище на Илинойското шосе. А вие сте се побъркали. Ние докарахме тук милиони квадратни фута дървен материал от Орегон, няколко десетки тона хубави стоманени гвоздеи и построихме две прекрасни малки селища, каквито вие още не сте виждали. Тази вечер ще открием едно от тях. От Земята ще пристигнат няколко ракети с нашите жени и любими момичета. Ще има народни танци и уиски...

Марсианецът тревожно се размърда.

— Вие казахте: там, в онази посока?

— Да, и ракетите са там — Томас го заведе към края на хълма и показва надолу. — Виждате ли?

— Не.

— Да, там са, дявол да го вземе! Онези дълги, сребристи неща.

— Не ги виждам.

Сега пък Томас се разсмя.

— Вие сте сляп.

— Аз виждам отлично. Вие сте този, който не вижда.

— Добре, но вие виждате новото селище, нали?

— Нищо не виждам освен океана, и че сега има отлив.

— Господине, този океан се е изпарил още преди четиридесет столетия.

— Е, това е вече прекалено.

— Но това е истина, уверявам ви!

Лицето на марсианеца стана много сериозно.

— Почакайте. Вие наистина ли не виждате града така, както аз ви го описах? Яркobelите колони, изящните, стройни ладии, празничните огньове — аз ги виждам тъй ясно! Слушайте! Аз дори чувам как там пеят. Не е толкова далече.

Томас се послуша и поклати глава.

— Не.

— А пък аз — продължи марсианецът, — аз от своя страна не виждам това, което вие описвате. Тогава?...

Те отново изстинаха, сякаш някой посипа телата им с лед.

— А може би...?

— Какво?

— Вие казахте «от небето»?

— От Земята.

— Земя, само име, нищо друго... — рече марсианецът. — Но... преди час, когато минавах край прохода... — Той докосна врата си. — Аз усетих...

— Студ?

— Да:

— А сега?

— Пак студ. Странно. Нещо ставаше със светлината, с хълмовете, с широкия път. Нещо необикновено. И светлината, и широкият път като че ли не бяха те; за миг в мен се породило такова чувство, като че ли аз бях последното живо същество на този свят...

— Така беше и с мен! — възкликна Томас; той сякаш разговаряше развълнувано със стар, добър приятел, доверявайки му нещо съкровено.

Марсианецът затвори очи и отново ги отвори.

— Това може да означава само едно нещо. И то е свързано с Времето. Да, вие сте фикция на Миналото!

— Не, вие сте от Миналото — каза земният човек, като поразмисли.

— Колко сте сигурен! Можете ли да докажете кой е от Миналото и кой от Бъдещето? Коя година сме сега?

— Две хиляди и втора.

— Какво значи това за мен?

Томас помисли и сви рамене.

— Нищо.

— Все едно аз да ви кажа, че сега сме 4 462 853 година по нашия календар. Нищо и повече от нищо. Къде е компасът, по който да определим положението на звездите?

— Но развалините са доказателство! Те доказват, че аз съм бъдещето, аз съм жив. А вие сте мъртъв!

— Цялото мое същество опровергава това. Моето сърце тупти, стомахът ми иска храна, устата ми жадува за вода. Не, не, никой от нас не е нито жив, нито мъртъв. Впрочем всеки е повече жив, отколкото мъртъв. А още по-вярно е, че сме някъде по средата. Двама странника, които се срещат на път в нощта. Двамина пътници, непознати един на друг. Вие казвате: развалини?

— Да. Страх ли ви е?

— Та кой иска да види Бъдещето? И вижда ли го изобщо някой някога? Човек може да погледне в лицето на Миналото, но помислете си... вие казвате: колоните са рухнали? И морето е пресъхнало, и каналите са празни, и девойките мъртви, и цветята повехнали? — Марсианецът млъкна, после отново погледна надолу към града. — Но те са там! Аз ги виждам. Не е ли това достатъчно за мен? Те ме чакат, каквото и да казвате вие.

Точно така и ракетите в далечината чакаха Томас, чакаха го селищата и жените от Земята.

— Ние никога няма да се съгласим един с друг — каза той.

— Тогава нека се съгласим да не се съгласяваме — предложи марсианецът. — Има ли някакво значение кой е Миналото и кой — Бъдещето, щом като и двамата сме живи, защото това, което ще дойде, то ще дойде — утре или след десет хиляди години. Откъде знаете вие дали това тук не са храмове от вашата собствена цивилизация след десет хиляди години, превърнати в развалини? Не знаете. Тогава и не питайте. Ала нощта е много къса. Ето празничните светлини излитат към небето, излитат и птиците.

Томас протегна ръка. Марсианецът също.

Ръцете им не се докоснаха: те се стопиха една в друга..

— Ще се срещнем ли пак?

— Кой знае? Може би през някоя друга нощ.

— Бих желал да дойда с вас на вашия празник.

— А пък аз да посетя вашите нови градове, да видя кораба, за който говорихте, да видя хората, да чуя за всичко, което ви се е случило.

— Довиждане — каза Томас.

— Лека нощ.

Марсианецът безшумно изчезна между хълмовете на зелената си металическа богомолка, а земният човек обърна своя камион и го подкара мълчаливо в обратна посока.

— Господи, какъв сън беше това... — въздъхна Томас; стиснал кормилото, той си мислеше за ракетите, за жените, за силната ракия, за вирджинските танци, за предстоящата веселба.

«Какво странно видение беше това» — мислеше си марсианецът, като препускаше напред и си мислеше за празненството, за каналите, за ладиите, за златооките жени, за песните...

Нощта беше тъмна. Луните бяха залезли. Само звездите блещукаха над пустото шосе; никакъв звук, никакви моторни коли, нито едно живо същество, нищо. И така беше до края на тази прохладна тъмна нощ.

ОКТОМВРИ 2002

БРЕГЪТ

Марс беше като далечен океански бряг и хората го заливаха като вълни. Всяка нова вълна различна и по-мощна от предишната. Първата вълна донесе хора, привикнали на простор, на студ, на самота, мършави златотърсачи и пастири със съсухрени от годините лица, с очи като глави на гвоздеи и ръце, набръчкани като стари ръкавици, готови да пипнат, каквото им попадне. Марс им допадеше, защото те бяха израснали в равнини и прерии, също тъй просторни като марсианските поля. Те обзавеждаха и подреждаха голите места така, че другите по-лесно да се решат да ги последват. Поставяха стъкла в празните рамки и запалваха в къщите огньовете.

Това бяха първите мъже на Марс.

А знаеше се кои щяха да бъдат първите жени.

Втората вълна би трябвало да донесе хора от други страни, с друг език, с други идеи. Но ракетите бяха американски и преселниците бяха американци, а Европа и Азия, Южна Америка, Австралия и Океания само гледаха как римските свещи изчезват във висините и ги оставят долу на Земята. Целият свят беше зает с войни или с мисли за война.

Така че и вторите преселници бяха американци. Оставили многоетажните килери и подземните железници, те всецяло си почиваха в обществото на мълчаливите мъже от степните, бурениясали щати — мъже, които познаваха цената на мълчанието и с това им помагаша да намерят душевно спокойствие, след като дълги години бяха живели наблъскани в тунелите, кутийките и килерите на Ню Йорк.

И сред тези втори мъже имаше такива, които, съдейки по техните очи, изглеждаха, като че ли са тръгнали при самия господ...

ФЕВРУАРИ 2003

ИНТЕРМЕДИЯ

Те донесоха със себе си петнадесет хиляди линейни фута орегонски бор за построяването на Десетия град, седемдесет и девет фута калифорнийски секвои и сковаха чисти, спретнати градчета по бреговете на каменните канали. В неделя вечер зад червено-синьо-зелените матови стъкла на черковните прозорци припламваха светлини и се чуваха гласове, които пееха номерираните черковни химни. «Сега ще изпеем 79. А сега ще изпеем 94.» В някои къщи усърдно тракаха пишещи машини; работеха писателите; или скърцаха пера — творят поетите; или цареше тишина — там живееха бившите босяци. Всичко това и много други неща създаваха впечатлението, като че някакво стихийно земетресение бе раздрусало основите и избите на някое градче в Айова, а после смерч с приказна сила в един само миг бе пренесъл цялото градче на Марс, без то да се усети...

АПРИЛ 2003

МУЗИКАНТИ

Момчетата скитаха и се промъкваха в най-отдалечените кътчета на Марс. Те носеха ароматни книжни кесии, в които от време на време пъхаха нос, за да вдъхнат сочния мирис на шунка и краставички с майонеза и да послушат влажното къклолене на оранжадата в топлите бутилки. Размахвайки торбите си, пълни с изчистен воднистозелен кромид лук, с ароматен лебервурст, червен кетчъп и хляб, те се закачаха помежду си, престъпвайки забраните на строгите си майки, тичаха и крещяха:

— Който стигне пръв, ще напердаши другите!

Момчетата излизаха на дълги разходки през лятото, есента и през зимата. През есента беше най-весело, защото тогава си въобразяваха, че тичат из окапалите есенни листа също както на Земята.

Като шепа каменни топчета се пръскаха момчетата — с червендалести лица, с мънистеносини очи — на мраморните площадки край каналите и с притаен дъх си подвикваха команди, ухаещи на лук. Защото сега, навлезли в забранения мъртъв град, никой вече не крещи: «Последният ще бъде момиче!» или «Първият ще бъде музикант!». И ето ги най-сетне в безжизнения град: вратите на къщите са отворени и на момчетата им се струва, че чуват отвътре някакво слабо шумолене като на есенни листа. С тояги в ръце те се промъкват тихичко напред, притиснати рамо до рамо, без да забравят думите на своите родители: «Не там! Не, в нито един от старите градове! Само да посмееш — така ще те напердаша, че добре ще ме запомниш! Аз ще позная по обувките!»

А ето ги сега в мъртвия град: орляк момчета, изгълтали вече половината от храната си; те се закачат, подвикват си едно на друго със съскащ, притаен шепот.

— Хайде напред!

И изведнъж едно от момчетата се откъсва, втурва се през вратата на близката каменна къща, изтичва през гостната стая в спалнята, където, без дори да погледне, почва да подскача, да рита наоколо с крака; и във въздуха се понасят черни листа, крехки, тънки като парченца от полунощно небе. След него притичват още шест момчета, но музикант ще бъде първото момче; само то ще свири на ксилофона от бели кости, покрити с черни парцали. Като снежна топка се изтъркулва наяве голям череп, момчетата крещят! Ребра като крака на паяк, ребра, звънливи като струни на глуха арфа, и смъртните парцали се извиват в черна вихрушка около момчетата, подхванали свой лудешки танц: те се боричкат, блъскат се, трупат се накуп и падат върху листата, върху тази напаст, която бе превърнала мъртвите в сухи парцали и прах, в играчки за момчета, в чиито стомаси бълбука газирана оранжада.

Оттук — в съседната къща, после в още седемнадесет къщи; не трябва да се забравя, че във всеки град нахлуват Пожарникарите; те изгарят всички ужасни зарази, пречистват с лопати и сандъци, изгребват и откарват абаносовите отпадъци и белите като захарни пръчки кости и бавно, но сигурно отделят страшното от обикновеното. Така че те, момчетата, трябва да играят неуморно. Пожарникарите скоро ще дойдат!

И ето, блеснали от пот, те ръфат последните си сандвичи. Сетне още едно последно ритане, още един последен концерт на маримбофона, още едно последно налитане върху купищата парцали — и хайде у дома!

Майките проверяват обувките — дали няма по тях черни люспички. Намерят ли — момчето получава топла баня, а от баща си — хубав родителски пердах.

Към края на годината. Пожарникарите бяха изгребали вече всички есенни листа и бели ксилофони; на веселите игри настъпи край.

ЮНИ 2003

ВИСОКО В НЕБЕСАТА

— Чу ли?

— Какво?

— Негрите, чернокожите!

— Е, та що?

— Напускат, заминават, обират си крушите. Не си ли чул?

— Какво искаш да кажеш: обират си крушите? Как смеят да вършат това?

— Могат. И вече го вършат.

— Навярно само неколцина?

— Всички до един! Всички негри от Южните щати.

— Не. ..

— Точно така.

— Не мога да повярвам, докато не видя с очите си. И къде отиват, в Африка?

Мълчание.

— На Марс!

— Тоест на планетата Марс?

— Точно така.

Те стояха под нагорещения навес на верандата на железарския магазин. Някой спря да си разпалва лулата. Друг плю в горещия пладнешки прах.

— Те не могат да напуснат, по никакъв начин!

— Но те вече напускат, така или иначе, напускат.

— Откъде знаеш?

— Говори се навсякъде и по радиото току-що съобщиха.

Мъжете се размърдаха, сякаш куп прашни статуи оживяха.

Самюел Тиис, собственикът на железарския магазин, се засмя някак тъжно, насила.

— А пък аз тъкмо се чудех какво се е случило със Сили. Преди час го изпратих с моя велосипед при мистър Бордман. А ето че още го

няма. Дали пък не е отпрашил към Марс, този чернокож глупчо?

Мъжете изпуфтяха.

— Аз само казвам: дано ми върне велосипеда, иначе... Кражби не търпя от никого, бога ми!

— Слушайте!

Мъжете се обърнаха, блъскайки се нервно един друг.

Нагоре някъде по улицата като че ли се бе отпушил бент. Топли черни вълни нахлуваха и заливаха градчето. Между ослепително белите брегове от градски магазини сред безмълвни дървеса прииждаше черен поток. Сякаш някаква меласа се надигаше, пълзеше по светлоканеления прах на пътя. Бавно, бавно растеше лавината от мъже и жени, коне и лаещи кучета, малки момчета и момичета. А от устата на хората — част от този поток — се носеше шумът на река — река, която в летния ден тече нанякъде, ромолеща, невъзвратима. И в този бавен, неспирен, тъмен поток, който разсичаше ослепителното сияние на деня, с блясъка на слонова кост, с някаква будна белота проблясваха хиляди очи. Те гледаха напред, гледаха наляво, надясно, докато реката, дългата безкрайна река, напускаше старото корито и си проправяше ново. Многобройни притоци — поточета и ручей — с различни течения и цветове се бяха слели в едно, бяха образували тази майка-река и продължаваха нататък. Покрай издуващите се крайбрежни стръмнини плуваха гласовити дядовски будилници, цъкащи кухненски часовници, носеха се кудкудякащи кокошки в кафези, плачещи бебета; в този гъст водовъртеж се мяркаха кучета и котки, тук-там за миг изпъкваха матраци и пружини, показваха се разпердушинените пълнежи на дюшеците, сандъци и кошове, снимки на мургави старци в дъбови рамки. Реката неспирно течеше, а мъжете на терасата пред железарския магазин седяха като сърдити ловджийски кучета и не знаеха какво да правят; беше вече късно да заприщят бента.

Самюел Тиис все още не можеше да повярва.

— Но кой им е осигурил транспорта, дявол да го вземе? Как мислят те да стигнат до Марс?

— Ракети — каза дядо Куортърмейн.

— Глупости! Откъде ще вземат ракети?

— Спестили са си пари и са ги построили.

— За пръв път чувам това.

— Изглежда че негрите са държали всичко в тайна. Построили са си ракетите сами, не знам къде... Може би в Африка.

— Но как е възможно? — разсърди се Самюел Тиис, разхождайки се по терасата. — Няма ли закони?

— Та те не обявяват война на никого — спокойно отвърна дядото.

— А откъде ще отлетят, дявол да ги вземе дано, заедно с техните тайни и заговори! — изкрещя Тиис.

— По разписание всички негри от този град трябва да се съберат край езерото Луун Лейк. В един часа ракетите ще кацнат там, ще ги вземат и отнесат на Марс.

— Трябва да се телефонира на губернатора, да се извикат граждански отряди — беснееше Тиис. — Те трябваше да ни предупредят по-рано!

— Жена ти пристига, Тиис.

Мъжете се обърнаха.

По нагорещената улица в безветрената светлина прииждаха бели жени — една, две и още много — всички със замислени, учудени лица, всички с шумолещи като стара хартия фусты. Някои плачеха, други се мръщеа. Всички идеаха за мъжете си. Те блъскаха въртящите се врати на баровете и изчезваха някъде навътре. Влизаха в тихи бакалски магазини. Нахлуваха в дрогерии и гаражи. Една от тях, мисис Клара Тиис, застана в праха пред железарския магазин и гледаше с присвити очи своя разгневен и надут мъж; а зад нея се влачеше черната набъбнала река.

— Трябва да си дойдеш в къщи, съпруже. Не мога да предумам Люсинда.

— Няма сега да си ходя в къщи заради някаква чернокожа негодница!

— Тя си отива. Какво ще правим без нея?

— Оправяй се сама. Аз няма да пълзя на колене пред нея.

— Но тя е нещо като член на нашето семейство — проплака мисис Тиис.

— Не реви! Няма да ти позволя да цивриш пред хората за някаква си...

Хлипането на жената го възпря. Тя си избърса очите.

— Аз ѝ говорих: «Люсинда, остани — казах ѝ, — ще ти увеличи заплатата, ще бъдеш свободна две нощи през седмицата, ако искаш.» Но тя си остана твърда като камък. Никога не бях я виждала такава. Тогава я попитах: «Не ме ли обичаш, Люсинда?» А тя каза, че ме обича, но че трябвало да си отиде, просто така се налагало и нищо повече! След това изчисти къщата, избърса праха, сложи закуската на масата и си тръгна... отиде до вратата и се спря с две бохчи в краката ѝ, едната отляво, другата отдясно... тогава ми подаде ръка и каза: «Сбогом, мисис Тиис!» И си замина. Закуската чакаше на масата, а на нас просто не ни се ядеше. И сега си е още там сигурно; беше започнала да изстива, когато излязох.

Тиис едва ли не я удари.

— По дяволите, мисис Тиис! Хайде, марш в къщи! Намерила си къде да устройваш сцени...

— Но, татко... съпруже...

Самюел изчезна в душния сумрак на магазина. След няколко секунди се появи отново със сребърен пистолет в ръка.

Жена му си беше отишла.

Черната река се влачеше между сградите с непрестанно шумолене, скърцане и сподавено шепнене. Шествието беше тихо, спокойно, пълно с огромна решителност; никакъв смях, никакво неприличие, само едно плавно, целеустремено, непрестанно течение.

Тиис приседна на самия ръб на своя тежък дъбов стол.

— Ако някой от тях посмее само да се усмихне, ще го пратя на онзи свят, ей богу!

Мъжете чакаха.

Реката бавно пълзеше в сънливите обедни часове.

— Е, Сем, изглежда че ще трябва сам да вършиш черната си работа — подсмихна се дядо Куортърмейн.

— Ръката ми не трепва, когато стрелям и по белите! — Тиис не погледна към дядото.

Дядото се обърна и замълча.

— Ей, ти там, почакай малко! — Самюел Тиис скочи от терасата, протегна ръка и хвана за юздите един кон, на който яздеше висок негър. — Хайде, Белтър, слизай долу!

— Да, сър. — И Белтър се смъкна на земята. Тиис го изгледа от главата до петите.

— Я ми кажи какво си намислил да правиш?

— Но, мистър Тиис...

— Тръгнал си на път, нали? Също като в песента... как й бяха думите... «Високо в небесата»... Така ли беше?

— Да, сър. — Отвърна негърът и зачака.

— А не си ли забравил, че ми дължиш петдесет долара, Белтър?

— Не, сър.

— И сега искаш да офейкаш, нали? А камшик не искаш ли?

— В цялата тая блъсканица, сър, съвсем съм забравил. Просто ми е изхвъркнало от ума.

— Изхвъркнало му от ума... — Тиис злобно смигна към своите зрители на терасата. — Дявол да го вземе, мистър, знаеш ли какво ще направиш сега?

— Не, сър.

— Ще останеш тук и ще ми отработиш тези петдесет зелени хартийки или аз няма да се казвам Самюел Тиис!

Той се обърна и тържествено се усмихна на хората под навеса.

Белтър гледаше потока, изпълнил улицата, черния поток, който неудържимо течеше между магазините, черния поток, на колелета, на коне, в прашни обуца, черния поток, от който Белтър тъй внезапно бе изтръгнат. Той се разтрепери.

— Пуснете ме, мистър Тиис. Аз ще ви изпратя оттам парите, обещавам ви!

— Слушай, Белтър! — Тиис сграбчи негъра за презрамките и като подръпваше ту едната, ту другата, сякаш те бяха струни на арфа, пренебрежително сумтеше и показваше костеливия си пръст нагоре към небето, към самия бог. — Знаеш ли ти, Белтър, какво те чака там горе?

— Това, което са ми казвали.

— Това, което са му казвали! Исусе Христе! Чувате ли? Това, което са му казвали... — Тиис нехайно подръпваше Белтър за презрамките, люлееше го сякаш на шега и тикаше показалец в черното му лице. — Ти ще летиш нагоре и все по-нагоре, Белтър, като светла ракета на четвърти юли... и бум! От вас ще остане само пух и прах, който ще се разнесе по целия космос. Тия изкуфели учени, те не знаят нищичко, те ще ви изстребят до един, помни ми думата!

— Все ми е едно.

— Радвам се да чуя това. Защото знаеш ли какво има там, на онази планета Марс? Има кръвожадни чудовища, с очи — ей такива, като гъби мухоморки! Нали си виждал картинките в научните списания, които купуваш от лавките по десет цента парчето? Е, тия чудовища ще връхлетят върху вас и ще изсмучат мозъка от костите ви!

— Все ми е едно, все ми е едно, все ми е едно. — Белтър гледаше как потокът отминава край него, как го оставя. Пот покри черното му чело. Той като че ли ей сега щеше да припадне.

— И там е такъв студ! Няма въздух, ще паднеш, ще се затръшкаш като риба, ще отвориш уста и ще умреш... ще се задушаваш, ще се задушаваш и ще умреш! Харесва ли ти това?

— Много неща не ми харесват, сър. Моля ви, сър, пуснете ме! Ще закъснея.

— Ще те пусна, когато аз поискам! Сега ще си поговорим с теб вежливо, най-вежливо, докато аз ти позволя да си отидеш и ти добре знаеш това. Значи искаш да попътуваш, така ли? Да, мистър, иска ти се да попътуваш «високо в небесата»... Но сега се връщай в къщи, дявол да те вземе, и отработи тези петдесет доларчета, които ми дължиш! Ще ти трябват тъкмо два месеца...

— Но ако остана да ги отработя, ще изпусна ракетата, сър!

— Ах, колко жалко! — Тиис се опита да изглежда натъжен.

— Вземете моя кон, сър.

— Конят не се признава за законно платежно средство. Ти няма да се помръднеш, докато не си получи парите.

Тиис ликуваше. Беше в отлично настроение.

Наоколо се бе събрала малка група чернокожи мъже; те стояха и слушаха. Свел надолу глава Белтър трепереше. Един стар негър пристъпи напред.

— Мистър.

Тиис го изгледа набързо.

— Е?

— Колко ви дължи този човек, мистър?

— Това не е твоя работа!

Старецът погледна към Белтър.

— Колко, синко?

— Петдесет долара.

Старецът протегна черните си ръце към мъжете около него.

— Тук сме двайсет и пет души. Всеки да даде по два долара, и то веднага; няма време за разпавии.

— Аха! — извика Тиис, като изпъчи величествено целия си ръст. Парите се събраха. Старецът ги сложи в шапката си и я подаде на Белтър.

— Синко — каза той, — сега вече няма да изпуснеш ракетата. Белтър погледна в шапката и се усмихна.

— Да, струва ми се, че няма да я изпусна, сър.

— Веднага им върни парите! — изкрещя Тиис.

Белтър почтително се поклони и му поднесе парите, ала Тиис не се докосна до тях; тогава негърът ги сложи на прашната земя до краката му.

— Ето ви парите, сър — каза той. — Много ви благодаря.

Усмихвайки се, Белтър скочи на седлото, шибна коня и поблагодари на стареца, който сега яздеше редом с него; скоро и двамата изчезнаха от погледа на белите мъже.

— Кучи син! — прошепна Тиис, гледайки към слънцето с притворени очи — Кучи син!

— Вземи си парите, Самюел! — каза един от мъжете на верандата.

Това се случваше по целия дълъг път. Малки бели момчета с боси крака тичаха наоколо и крещяха:

— Тези, които имат, помагат на тези, които нямат! Така че всички получават свобода! Един богаташ даде на един бедняк двеста доларчета, за да се заплати! Друг пък даде на всеки десет, пет, шестнайсет доларчета... така е навсякъде, всички така правят!

Белите мъже седяха с кисели физиономии. Те примигваха и жумяха, сякаш по лицето ги шибяха вятърът, пясъкът и горещината.

Ярост задушаваше Самюел Тиис. Той се изкачи на терасата и се загледа в преминаващите тълпи. Размаха пистолета си. И не след дълго, когато просто трябваше да върши нещо от яд, той започна да крещи към всички, към всеки негър, който поглеждаше нагоре към него.

— Бум! Още една ракета излетя! — крещеше той с всичкия си глас. — Бум! Ей богу!

Черните глави гледаха само напред, никой не даваше вид, че го слуша; само бялото на очите им бързо се извъртваше към него и

обратно.

— Тря-я-с! Всички ракети на парчета! Викове, ужас, смърт! Бум! Боже всемогъщи! Колко ми е драго, че съм си тук на майката земя! А ония там — на дърво без корен? Ха-ха!

Потропваха копита и вдигаха прах. Подрънкваха каруци с разнебитени ресори.

— Бум! — гласът на Тиис кънтеше самотно в горещината, силейки се да уплаши праха и нажеженото небе. — Ух! Негри по целия космос! Дано някой метеор ви чукне ракетата и ви пръсне като дребни рибки, ей богу! Космосът е пълен с метеори! Известно ли ви е това? Така е! Като сачми, дори по-гъсти! Те ще надупчат вашите тенекиени ракети като патици, като глинени лули! Стари консервни кутии, натъпкани с черна лакерда! Тръгнаха да пукат като пушкала: бум, бум, бум! Тук десет хиляди убити, там още десет хиляди! Летят ли, летят в космоса, около Земята, летят во веки веков, изстинали, премръзнали в небитието... О, господи! Чувате ли, ей, вие там, чувате ли?

Мълчание. Реката течеше широка и неспирна. Тя бе влизала във всички памучни полета и колиби, бе отвлякла оттам всички скъпоценности и сега влачеше часовници, перални дъски, копринени бохчи и прозоречни корнизид надолу към някакво далечно черно море.

Минаваше два часа по обед. Приливът намаляваше, започваше отливът. Не след дълго реката съвсем пресъхна, в градчето настъпи тишина, мек прах покри магазините, седящите мъже, високите нагорещени дървета.

Тишина.

Мъжете на терасата се ослушваха.

Не се чуваше нищо и тяхното въображение, техните мисли полетяха към околните ливади. От ранно утро цялата околност се оглушаваше от неизменния хор на разни звукове. Верни на установения обичай, тук-там нечии гласове се издигаха в песен, под клонестите мимози си гугукаха влюбени, край рекичката звънтеше чистият смях на малките негърчета; из полята се мяркаха гърбове и ръце; от дъсчените къщурки, обвити в зеленина, се носеха шеги и весели викове.

А сега сякаш над цялата страна се бе извил стихийен вятър и бе отнесъл всички звукове. Не се чуваше нищо. Мъртва тишина. На кожени панти висяха отворени грубо скованите врати, В безмълвния

въздух висяха изоставените люлки от стари автомобилни гуми. Опустели бяха плоските камъни за пране край реката; по изоставените бостани самотно се излежаваха любеници, топлейки скритите си сокове на слънцето. Паяци изплитаха нови мрежи в напуснатите хижи; прахът се процеждаше на златисти иглици през пробитите покриви. Тук-там мъждееше някой забравен в бързината огън и набрал внезапно сили, припламваше и почваше да опожарява сухите остатъци в някоя разхвърляна сламена колиба. И тогава тишината биваше нарушавана от кроткото ръмжене на изгладнелия огън.

Мъжете седяха на терасата пред железарския магазин като вкаменени, без да мигат, без да преглъщат.

— Не мога да разбера защо трябваше да напуснат именно сега... когато нещата се оправят. Та нали всеки ден получават все повече и по-големи права. Какво искат те още в края на краищата? Избирателният данък е отменен, един след друг щатите приемат закони, забраняващи линчуването, настъпва равноправие във всяко отношение. Какво повече искат те? Печелят почти толкова пари, колкото и белите хора — а ето че си отиват...

Откъм долния край на опустялата улица се зададе велосипедист.

— Гръм и мълнии, Тиис, ето че твоят Сили пристига!

Велосипедът спря пред верандата; на него седеше чернокожо седемнадесетгодишно момче — несъразмерен дангалак — с дълги ръце и крака, с валчеста като диня глава. То погледна нагоре към Самюел Тиис и се усмихна.

— А, значи съвестта ти заговори и ти се върна — каза Тиис.

— Не, сър, аз просто дойдох да ви върна велисопеда.

— Но защо... не можа да влезе в ракетата ли?

— Не, не за това, сър.

— Не ми казвай защо! Слизай долу, няма да ти позволя да ми крадеш нещата! — Тиис блъсна момчето, велосипедът падна. — Влизай вътре и започвай да лъскаш месинга.

— Какво казахте? — ококори очи момчето.

— Това, което чу! Има оръжие за разопаковане и един сандък гвоздеи, току-що пристигнал от Натчез...

— Мистър Тиис...

— Едно чекмедже за чукове трябва да се поправи...

— Мистър Тиис, господарю!

— Още ли си тук? — Тиис го погледна свирепо.

— Мистър Тиис, мога ли днес да си взема отпуск — почна да се извинява момчето.

— И утре, и в други ден, и по-други ден... нали? — рече мистър Тиис.

— Да, боя се, че е така, сър.

— И има защо да се боиш! Ела тук — Тиис заблъска момчето вътре в магазина и извади от бюрото лист хартия. — Помниш ли това?

— Какво е то, сър?

— Твоят трудов договор. Ти си го подписал, ето и твоя кръстен знак, виждаш ли? Отговаряй!

— Не съм го подписвал аз, мистър Тиис. — Момчето се разтрепери, — Всеки може да направи такъв знак.

— Слушай, Сили. Договор: «Аз се задължавам да работя за мистър Самюел Тиис две години, начинаей от 15 юли 2001 година; и ако искам да напусна, ще го предупредя за това четири седмици по-рано и ще продължа да работя, докато мястото ми се заеме от друг.» Това е то... — Тиис потупа документа, очите му святкаха. — Ако ми създаваш неприятности, ще отидем в съда.

— Не мога! — проплака момчето; по бузите му протекоха сълзи. — Ако не замина днес, няма да замина никога!

— Много добре те разбирам, Сили, да, и ти съчувствам, момчето ми. Но ние ще се държим с тебе добре... и ще те храним добре. А сега влизай и се залавяй на работа, и избий от главата си всичките тези глупости, разбираш ли? Само така, Сили. — Тиис мрачно се усмихна и потупа момчето по рамото.

Момчето се обърна и изгледа старите мъже, които седяха на верандата. Сълзи премежваха очите му.

— Може би... може би... някой от тия господата... Мъжете вдигнаха очи под знойната, неспокойна сянка и погледнаха първо към Тиис, сетне към момчето.

— Ти да не искаш да кажеш, че някой бял човек може да заеме твоето място?

Дядо Куортърмейн вдигна зачервените си ръце от коленете. Той замислено погледна в далечината и рече: — Слушай, Тиис, какво ще кажеш за мен?

— Какво?

— Аз ще работя вместо Сили.

На верандата всички мълчаха.

Тиис се олюля.

— Дядка... — рече той предупредително.

— Пусни момчето. Аз ще почистя, каквото трябва.

— Наистина ли, наистина ли... ще направите това? — Сили се впусна към стареца. Той се смееше и плачеше едновременно, не вярвайки на ушите си.

— Разбира се.

— Дядка — рече Тиис, — не си пъхай проклетия нос в тази работа!

— Пусни момчето да си търси късмета, Тиис.

Тиис отиде при Сили и го хвана за ръката.

— Той е мой. Ще го заключа в задната стая до довечера.

— Недейте, господарю, мистър Тиис.

Момчето се разплака. Неговият рев отекна във въздуха под навеса. Очите му плътно се затвориха. Отдолу по улицата се зададе стар, раздрънкан форд, натоварен с последните чернокожи.

— Това са моите хора, мистър Тиис. О, моля ви се, моля ви се, за бога!

— Тиис — каза един от мъжете, като стана, — пусни момчето!

Стана и друг мъж.

— И аз това казвам.

— И аз — обади се трети.

— Няма смисъл, Тиис — заговориха всички. — Стига толкова.

— Пусни го.

Тиис напипа пистолета в джоба си. Видя лицата на мъжете. После извади празната си ръка от джоба и каза:

— Значи така, е?

— Да, така! — обади се някой. Тиис пусна момчето.

— Добре. Пръждосвай се! — Той размаха ръка към задната част на помещението. — Надявам се, че няма да оставиш партушините си да загрозяват моя магазин.

— Не, сър!

— Обери си парцалите от твоя килер и ги изгори!

Сили поклати глава.

— Ще ги взема със себе си.

— Няма да ти позволят да ги намъкнеш в оная проклета ракета...

— Ще ги взема със себе си — кротко настоя момчето. Сили изтича през магазина към пристройката. Чуваше се как мете и разчиства. Не след дълго той се появи отново, натоварен с пумпали, мраморни топчета, стари прашни хвърчила и разни джунджурии, събирани за няколко години. В това време пристигна и фордът; Сили се качи в колата и затвори вратата. Тиис стоеше на верандата, усмихвайки се горчиво.

— И какво мислиш ти да правиш там, горе?

— Ще започна отначало — каза Сили. — Ще си отворя свой железарски магазин.

— Ах, ти, негоднико, значи затова си стоял при мен, да научиш занаята, после да избягаш и да работиш другаде..

— Не, сър, аз никога не съм и помислювал, че така ще се случи. Но ето че се случи. Нима съм виновен, че съм се учил на нещо, мистър Тиис?

— Предполагам, че си имате и имена за вашите ракети.

Цветнокожите гледаха към единствения си часовник в предната част на форда.

— Да, сър.

— Като «Илия и колесницата», «Голямото колело», «Малкото колело», «Вяра», «Надежда» и «Милосърдие»?

— Ние си имаме имена за корабите, мистър Тиис.

— Навярно «Син божи» и «Свети дух»? Ами не нарекохте ли някоя от ракетите си в чест на Първата баптистка църква, а, малкият?

— Ние трябва да вървим, мистър Тиис.

Тиис се засмя.

— Не нарекохте ли една от тях «Лети по-ниско», а друга — «Благолепна колесница»^[1]?

Автомобилът потегли.

— Сбогом, мистър Тиис.

— А имате ли ракета, наречена: «Търкаляйте се, мои кокалчета»?

— Сбогом, мистър!

— Ами «Отвъд Йордан»? Ха! Добре, момче, тръгвай, качвай се на твоята ракета, излитай; хвъркнете във въздуха, запалете се, аз няма да плача!

Колата се задрусва сред облаци прах. Момчето се изправи, сложи ръце около устата си и за последен път извика:

— Мистър Тиис, мистър Тиис, а какво ще правите вие сега по цели нощи? Какво ще правите нощем, мистър Тиис?

Тишина. Колата изчезна надолу. Улицата опустя.

«Какво ли искаше да каже с това, дявол да го вземе? — недоумяваше Тиис. — Какво ще правя нощем?...»

Тиис гледаше как вдигнатият прах уляга и изведнъж му стана ясно.

Спомни си за нощи, когато към неговия дом пристигаха автомобили, пълни с мъже — коленете им стърчат, още повече стърчат дулата на пушките им, като от каруци, пълни с жерави, под тъмните дървета в лятната нощ. Мъже със зли очи... Реват клаксони, той блъска вратата, стиска пушката, смее се вътре в себе си, а сърцето му подскача като на десетгодишно момче; и всички препускат с колите по летния път в нощта с навито дебело въже в краката им; кутии с нови патрони издуват като гърбици палтата на мъжете. Колко такива нощи бе имало през последните години, нощи, през които насрещният вятър разрошваше косите над злите им очи и виеше победоносно, когато те намираха някое удобно дърво, хубаво здраво дърво, и почукваха на вратата на някоя черна хижа.

— Значи това е имал наум този кучи син? — Тиис скочи на улицата под слънцето. — Назад, копеле недно! Какво ще правя аз нощем, е? Ах, ти гад, ти подлец такъв...

Въпросът на Сили беше съвсем уместен. Тиис се почувствува болен, празен. «Наистина, какво ще правим сега нощем?» — мислеше си той. — Сега, когато всички си отидоха? — На душата му беше пусто, а в главата му — празно. Той извади от джоба пистолета си, прегледа патроните.

— Какво ще правиш, Сам? — попита някой.

— Ще убия онзи мръсник.

— Не се разпалвай толкова — рече дядото.

Но Самюел Тиис беше вече изчезнал зад магазина. Само след миг той се върна в откритата си кола.

— Кой ще дойде с мен?

— Аз бих желал да се повозя — каза дядото, като стана.

— Има ли друг?

Никой не отговори.

Дядото седна в колата И блъсна вратата. Вдигайки облаци прах, Самюел Тиис изкара колата на пътя и я засили напред, под яркото слънчево небе. И двамата мълчаха. Над сухите полета трептеше знойна мараня.

Спряха на един кръстопът.

— Накъде ли са отишли, дядка?

Дядо Куъртърмейн запремига.

— Мисля, че са взели направо.

Те продължиха напред. Самотно бръмчеше моторът по летните дървета. Пътят беше пуст, но те скоро започнаха да забелязват нещо в далечината. Тиис намали ход и се наведе навън; жълтите му очи яростно святкаха.

— Дявол да го вземе, дядка! Виждаш ли какво са направили тия мръсници?

— Какво? — попита дядо Куъртърмейн.

Покрай пустия селски път, наредени в спретнати купчини, образуващи безкрайна редица, бяха струпани стари летни кънки, шарени бохчи, пълни с разни непотребности, стари обуца, колела от каруци, купища вехти панталони, палта и стари шапки, парчета ориенталски порцелан, който някога нежно бе подрънквал на вятъра, тенекиени кутии с розови гerdани, подноси с восъчни плодове, кутии с монети ; от времето на конфедерацията, празни корита, дъски за пране, въжета за простиране, сапун, някое детско велосипедче с три колела, някоя градинска ножица, количка за кукли, кутии с подскачащи дяволчета, цветно стъкло от негърска баптистка църква, комплект автомобилни спирачки, вътрешни гуми, матраци, дюшеци, кушетки, люлеещи се столове, бурканчета с помада, джобни огледала. И всичко това не беше захвърлено току-така, наслуки, а сложено внимателно, с чувство, с вкус върху прашните бордюри край пътя; сякаш целият град бе минавал тук с препълнени ръце, а в това време изведнъж се бе разнесъл звукът на мощна тръба, хората бяха положили вещите си в праха и се бяха възнесли нагоре към синьото небе.

— „Няма да ги изгорим!“... Може ли? — яростно извика Тиис. — Не, те не искаха да ги изгорят, както, им казвах аз, а трябваше да ги носят и да ги сложат тук, на пътя — цели и непокътнати — само

и само да им се полюбуват за последен път! За какви ли не се мислят тия чернокожи, о, господи, какво ли не си въобразяват!

И той подкара лудо машината, километър след километър, надолу по пътя; връхлиташе на купчините, газеше ги, смазваше, чупеше, разпръскваше книжни вързопи и огледала, тоалетни принадлежности, столове.

— Така, дявол да ви вземе... Така ви се пада! Предната гума жално изсвистя. Колата се заклатушка като пияна и се врязва в канавката, Тиис се блъсна в предното стъкло.

— Ах, кучият му син! — Самюел се изтърси от праха и застана край колата, едва ли не заплакал от яд.

Той погледна безлюдния, потънал в тишина път.

— Сега вече никога няма да ги настигнем, никога!

Докъдето погледът му стигаше, се виждаха само внимателно наредени вързопи и купчини, и още вързопи, бохчи, като изоставени жертвеници под топлия вятър, в гаснещия ден.

Подир час Тиис и дядото, уморени, се върнаха пеша пред железарския магазин. Там все още седяха мъжете, послушваха се и гледаха към небето. Тиис току-що седна и започна да сваля тесните си обувци, когато някой извика:

— Гледайте!

— По дяволите! — каза Тиис и махна с ръка.

Ала другите погледнаха. И някъде далече те видяха как златистите вретена се издигат във висините и изчезват, оставяйки зад себе си огнени следи.

По памучните полета вятърът лениво шеташе между снежнобелите кичури. В по-далечните бостани се търкаляха недокоснати любеници, набраздени като шарени котки под слънцето.

На верандата мъжете седяха, гледаха се един друг, поглеждаха и към жълтото въже, внимателно навито и сложено на полицата в магазина, към лъскавите гилзи на патроните в мукавените кутии, към сребърните пистолети и дългите черни металически винтовки, които висяха тихо и мирно в сянката под тавана. Някой пхна сламка в устата си. Друг почна да чертае някаква фигура в праха.

Най-сетне Самюел Тиис тържествено вдигна едната си обувка, обърна я, разгледа я отвътре и каза:

— А вие забелязахте ли? До последната минута той ме наричаше „мистър“ и „господарю“, ей богу!

[1] Негърски религиозни песни. Б. пр. ↑

2004–2005

НОВИ ИМЕНА

Те дойдоха, заеха необикновените, странни синкави земи и им дадоха свои, нови имена. Така се появиха: ручейт Хинкстън, площадката Лустиг, реката Блек, гората Дрискол, планината Перегрин и градът Уайлдър — всичките в чест на различни хора и това, което те бяха извършили. Там, където марсианците бяха убили първите земни хора, израсна селището Ред Таун, име, свързано с кръв. А мястото, където загина втората експедиция, беше наречено Втори опит. Навсякъде, където при кацане космонавтите бяха опърлили земята със своите огнени снаряди, бяха оставили имена също като купчини сажди; и, разбира се, имаше планина Спендър Хил, както и град, наречен Натаниел Йорк...

Старите марсиански имена бяха названия на вода, въздух и хълмове. Названия на снегове, които се топяха и стичаха в каменните корита на каналите, а оттам — в пресъхналите морета. Имена на погребани магьосници, на кули и обелиски; И ракетите разбиваха като чукове тези названия, разбиваха мрамора на парчета, разпръскваха фаянсовите табели с имената на старите градове върху развалините, на които се възправяха огромни пилони с нови имена: Айрънтаун, Стилтаун, Алюминиум Сити, Електрик Вилдж, Корнтаун, Грейн Вила, Детройт II — всички металически и механически названия от Земята.

А когато градовете бяха кръстени, появиха се гробищата; те също получиха имена: Зелената могила, Белият мъх, Тихият хълм, Малка почивка; и първите покойници легнаха в своите гробове.

Но когато всяко нещо беше забодено с карфички, подредено, сложено на своето място, когато всичко бе станало безопасно и сигурно, когато градовете се утвърдиха достатъчно и самотата стана почти невъзможна — тогава от Земята почнаха да прииждат всезнаещите сноби. Те идваха на гости и в отпуск, идваха да си купят сувенири, да си направят по някоя снимка, да подишат „марсиански въздух“; идваха да правят разни проучвания и да въвеждат

социалистически закони; идваха със своите звезди и кокарди, правила и устава, донасяйки и семената на бюрокрацията, която бе уплела Земята като ненаситен бурен, и ги насаждаха на Марс навсякъде, където можеха да хванат корен. Те започнаха да планират бита, нравите и библиотеките; започнаха да наставляват, да блъскат наоколо същите тия хора, които се бяха преселили на Марс, за да избягнат всяко наставление, назидание и блъскане.

И нямаше нищо чудно в това, че някои от тези „блъскани оттук-оттам“ хора започнаха да се противопоставят...

АПРИЛ 2005

ЪШЪР II

„През целия този скучен, тъмен, безшумен есенен ден аз яздех сам на кон през необикновено пуста местност, над която висяха тежки, потискащи облаци, и най-последно, когато вечерните сенки паднаха над земята, аз се намерих пред мрачното имение на Ъшър...“^[1].

Мистър Уилям Стендал престана да чете. Пред него върху нисък черен хълм се издигаше Замъкът, на чийто крайъгълен камък бе издълбано: 2005 година.

Мистър Бигелоу, архитектът, каза:

— Всичко е готово. Ето ви ключа, мистър Стендал. Двамата мъже помълчаха, застанали един до друг в тихия есенен следобед. В краката им, върху тъмната като гарванови пера трева, шумоляха чертежите.

— Замъкът на Ъшър — със задоволство произнесе мистър Стендал. — Проектиран, построен, купен, платен. Струва ми се, че мистър По би останал предоволен!

Мистър Бигелоу го погледна изкосо.

— Всичко ли отговаря на вашите желания, сър?

— Да!

— Добри ли са цветовете? Безутешен и ужасен ли е общият изглед?

— Много безутешен, много ужасен!

— Стените — мрачни?

— Поразително мрачни!

— Езерото достатъчно „черно и страшно“?

— Невероятно „черно и страшно“.

— А тръстиката — ние я боядисахме, както знаете — сива и повехнала ли е достатъчно?

— До погнуса!

Мистър Бигелоу погледна архитектурния проект. Той цитира едно от поръченията:

— Целият комплект внушава ли „студенина, тъпа болка в сърцето, мрачна пустота в ума“? Замъкът, езерото, имението?

— Вашият труд си заслужава парите, мистър Бигелоу. Всичко е тъй красиво, бога ми!

— Благодаря. Аз нямах никаква представа какво трябва да постигна. Слава богу, че вие разполагате със свои, частни ракети, иначе на нас никога нямаше да ни позволят да пренесем тук необходимите съоръжения. Вие сте забелязали, че тук цари постоянен здрач, в това кътче земя е винаги октомври, винаги пусто, безжизнено, мъртво. Това ни костваше немалко усилия. Ние убихме всичко. Десет хиляди тона ДДТ. Не остана нито една змия, нито една жаба, нито една марсианска муха! Вечен сумрак, мистър Стендал, и аз се гордея с това. Скрити машини засенчват слънчевата светлина. Тук винаги е „безутешно“.

Стендал се опиваше от тази безутешност, потиснатост, от зловонните изпарения, от цялата „атмосфера“, замислена и създадена тъй изкусно. А самият Замък! Ужасната овехтялост, зловещото езеро, лишеите, всеобщата гнилоота! Синтетически материали или не — кой би могъл да познае?

Той погледна към есенното небе. Някъде отгоре, отвъд, в далечината се намираще слънцето. Някъде на планетата Марс беше април — златист месец със синьо небе. Някъде високо ракетите си прогаряха път надолу, за да цивилизоват тази прекрасно-мъртва планета. Ревът и воят на техния стремителен полет заглъхваха в този мрачен, звуконепроницаем свят, свят на древна есен.

— Сега, когато моята задача е завършена — смутено заговори мистър Бигелоу, — мога ли да ви попитам какво мислите да правите с всичко това?

— С имението Ъшър? Не се ли сецтате?

— Не.

— Името „Ъшър“ нищо ли не значи за вас?

— Нищо.

— А това име: Едгар Алън По?

Мистър Бигелоу отрицателно поклати глава.

— Разбира се. — Стендал съдържано изсумтя, изразявайки едновременно учудване и презрение. — Откъде бихте могли да знаете вие за гениалния мистър По? Той е починал много отдавна, още преди

Линкълн. Всичките негови книги бяха хвърлени във Великия огън. Преди тридесет години — в 1975.

— Аха — досетливо кимна мистър Бигелоу. — Един от ония...

— Да, един от тях, Бигелоу, един от тях. Той и Лъвкрефт, Хоторн и Амброуз Бийрс, всички повести за ужаси и страхотии и разните там фантазии, а също и всички романи за бъдещето били изгорени.. Безмилостно. Прокарали закон. Всичко започнало на дребно, с песъчинки, още през хиляда деветстотин и петдесета — шейсета година. Започнали с ограничаване издаването на книги с карикатури, после на детективски романи и, разбира се, филми. Изпадали ту в една, ту в друга крайност, налагали се различни групи, политически предубеждения, религиозни предразсъдьци. Винаги имало малцинство, което се страхувало от нещо... и превъзхождащо мнозинство, което се страхувало от непонятното, от бъдещето, от миналото, от настоящето, страхувало се само от себе си и от собствената си сянка.

— Ясно.

— Страхували се от думата „политика“. Която в края на краищата сред най-изтъкнатите реакционни кръгове станала синоним на „комунизъм“, и както чувам, само за едно произнасяне на тази дума човек можел да заплати с живота си! И притиснати от всички страни — тук затягали гайка, там завинтвали винт, оттук блъскали, оттам дърпали — изкуството и литературата скоро заприличали на огромни жилави бонбони, които разтегляли, усуквали, стискали, връзвали на възел и подхвърляли насам-натам, докато най-сетне те загубили всякаква гъвкавост и всякакъв вкус. После окастрили кинокамерите, театрите потънали в мрак и могъщата Ниагара на печатните произведения се превърнала в безобидна струйка от „чист“ материал. Вярвайте ми, дори и понятието „бягство от действителността“ било смятано за размирно.

— Наистина ли?

— Да-да! Всеки човек, казвали те, трябва да погледне действителността в лицето. Да вижда само Действителното и Настоящото! Всичко, което не попадало в тази категория — вън, да го няма! Всички прекрасни литературни измислици, всички полети на фантазията — да бъдат застреляни на място. И така в една неделна утрин преди тридесет години, в 1975, тях ги изправили до стената на

една библиотека: Санта Клаус, Конникът без глава, Снежанка и Пепеляшка, и Майката Гъска — всички ревели в един глас! — и ги разстреляли; след това изгорили книжните замъци и вълшебните жаби, и старите царе, както и хората, които „оттогава заживели щастливо“ (защото, както се знае, никой никога не заживявал щастливо!). „Имало едно време“ се превърнало в Никога! Те пръснали на вятъра праха на Омагьосания Рикши заедно с черепите на Страната Оз; наскрили на парчета Добрата Глинда и Озма, разложили Многоцветко в спектроскоп, а Джек Тиквената глава поднесли със сладък сос на трапезата на Бала на Биолозите! Граховата шушулка била задушена от бюрократически бурени! Спящата красавица се събудила от целувката на някакъв научен работник и издъхнала под фаталната игла на неговата спринцовка! Накарали Алиса да пие от една бутилка нещо, от което тя се смалила толкова много, че не можела вече да крещи: „Все по-любопитно и по-любопитно!“ А Вълшебното огледало ударили веднъж с чука и го разбили на парчета заедно с всички Червени крале и раци!

Стендал стисна юмруци. „Господи, като че ли всичко това се бе случило вчера!“ Лицето му стана червено, той се задъхваше.

Мистър Бигелоу стоеше слисан от това бурно изказване. Той премигна един-два пъти и каза:

— Извинете. Не разбирам за какво говорите. Тези имена нищо не значат за мен. Съдейки по това, което чух, огънят е бил повече от полезен.

— Махайте се! — изкрещя Стендал. — Вашата работа е свършена, сега се пръждосвайте, глупак с глупак!

Мистър Бигелоу извика дърводелците и си отиде. Мистър Стендал остана сам пред своя Замък.

— Слушайте вие! — обърна се той към невидимите ракети — Аз дойдох на Марс, за да се избавя от вас, Чисти души, но с всеки изминат ден вие долитате тук все повече и повече като мухи на мърша. Така че аз ще ви покажа някои неща, ще ви дам да се разберете. Ще ви науча аз вас за това, което направихте на Земята с мистър По. От днес нататък внимавайте! Замъкът Ъшър започва своята работа!

И той размаха юмрук към небето.

Ракетата се приземи. От нея излезе жизнерадостен човек. Погледна към Замъка и в сивите му очи проблесна неудоволствие и

досада. Прекоси окопа и застана пред дребничкия мъж.

— Вие се казвате Стендал, нали?

— Да.

— Аз съм Гарет, инспектор от Управлението по Нравствения климат.

— Значи най-после пристигнахте и на Марс, вие, пазители на Нравствения климат? Аз тъкмо се чудех кога ли ще се покажете насам.

— Пристигнахме миналата седмица. Скоро ще сложим всичко в ред и тук, както на Земята. — Той нервно размаха служебната си карта по посока на Замъка. — Разкажете ми нещо за това място, Стендал.

— Това е Замък, пълен с призраци, ако щете.

— Не ми се ще това, Стендал, никак не ми се ще. „Призраци“... ужасно!

— И много просто. През сегашната, две хиляди и пета година от рождението на нашия господ бог, аз издигнах едно механическо светилище. В него медни прилепи хвърчат по електронни лъчи, месингови плъхове сноват из пластмасови изби, танцуват автоматични скелети; тук са настанени автоматични вампири, шутове, вълци и беля призраци рожби на химия и изобретателност.

— От това се страхувах и аз — каза Гарет, като се усмихна. — Страхувам се, че ще трябва да разрушим този ваш Замък.

— Знаех, че ще дойдете, щом се научите какво става тук.

— Аз щях да дойда по-рано, ала ние, от Управлението, искахме да разберем какви са вашите намерения, преди да се намесим. Демонтьорите и Огнената бригада могат да пристигнат още преди вечеря. До полунощ цялото ваше имение ще бъде сринато до основи, мистър Стендал. Според моите разбирания, сър, вие просто сте сглупили. Хвърлили сте на вятъра пари, спечелени с такъв труд. Та всичко това навярно ви е струвало три милиона долара...

— Четири милиона! Но виждате ли, мистър Гарет, аз наследих двадесет и пет милиона, когато бях още съвсем млад. Мога да си позволя известно прахосничество. Но не е ли жалко това, дето строежът бе извършен само преди час, и ето че вие сте вече тук с вашите Демонтьори. Не бихте ли могли да ми позволите да си поиграя с тази моя Играчка — е, да речем, за около двадесет и четири часа?

— Вие знаете закона. Неумолим. А той гласи: никакви книги, никакви сгради, нищо, което по някакъв начин може да се свърже с

призраци, вампири, феи и каквито и да било създания на въображението.

— Вие скоро ще почнете да изгаряте и господата Бабит!^[2]

— А вие вече ни причинихте доста неприятности, мистър Стендал. Разполагаме с вашето досие. Преди двайсет години. На Земята. Вие и вашата библиотека.

— Да, аз и моята библиотека. И още неколцина такива като мен. Разбира се, По беше вече отдавна забравен, забравени бяха Оз и други подобни създания. Но аз си направих малко скривалище. Ние си имахме свои библиотеки — аз и още няколко частни лица, — докато вие изпратихте своите хора с факли, своите опепелители, които накъсаха моите петдесет хиляди книги и ги изгориха. Вие изгорихте на клада и всички чудотворци; казахте на вашите филмопроизводители, че ако въобще искат да вършат нещо, то нека снимат и преснимат Ърнест Хемингуей. Боже мой, колко пъти съм гледал „За кого бие камбаната“! Трийсет различни постановки. И всичките реалистични. О, реализъм! Този реализъм! Дяволите да го вземат...

— По-добре е да се въздържате от всякакъв сарказъм!

— Мистър Гарет, вие трябва да представите пълен доклад, нали?

— Да.

— В такъв случай само от любопитство елате да поразгледате. Няма да ви отнеме повече от една минутка.

— Добре. Вървете напред. И никакви дяволии. Имам пистолет.

Вратата на замъка Ъшър изскърца и се разтвори. Повея влажен въздух. Дочуха се силни въздишки и стонове, сякаш в забравените катакомби дишаха невидими мехове.

По каменния под заподскача на задните си крака някакъв плъх. Гарет извика и го ритна с крак. Плъхът се преметна и от найлоновата му кожа се изсипа цял рояк металически бълхи.

— Поразително! — Гарет се наведе, за да може да го разгледа по-добре.

В една ниша седеше стара вещица; восъчните ѝ ръце трепереха над няколко оранжевосини карти за игра. Тя клатеше глава и съскаше с беззъбата си уста към Гарет, като потупваше с пръсти мазните си карти.

— Смърт! — изкрещя тя.

— Точно такава неща имах предвид и аз — рече Гарет. — Просто възмутително!

— Ще ви позволя вие лично да я изгорите.

— Наистина ли? — зарадва се Гарет. Сетне изведнъж се намръщи. — Вие говорите за това тъй небрежно.

— За мене беше достатъчно само да построя това място. За да мога да кажа, че съм постигнал целта си. Че съм успял да създам средновековна атмосфера в съвременния скептически свят.

— И аз самият, сър, така да се каже, неволно се възхищавам от вашия гений.

Гарет гледаше: край него шушукащо и шепнещо плуваше във въздуха мъгливо облаче, което скоро се превърна в красива призрачна жена. Далече някъде във влажния коридор бръмчеше някаква машина. Като захарен памук от центрофуга оттам излизаше и се разстиляше из безмълвната зала мърмореща мъгла.

Отнякъде се появи маймуна.

— Махай се! — извика Гарет.

— Не бойте се — Стендал потупа животното по черните гърди. — Това е робот. Меден скелет и прочие, както и вещицата. Ето!

Той разроши козината на маймуната, отдолу блесна металически корпус.

— Виждам — Гарет боязливо протегна ръка и помилва робота. — Но защо, мистър Стендал, защо е всичко това? Какво ви е прихванало?

— Бюрокрацията, мистър Гарет. Ала сега нямам време да ви обясня. Властите скоро ще разберат всичко. — Той кимна на маймуната. — Хайде!

Маймуната уби мистър Гарет.

— Готови ли сме, Пайкс?

Пайкс вдигна поглед от масата.

— Да, сър.

— Вие свършихте отлична работа.

— Затова ми и плащат, мистър Стендал — тихо отвърна Пайкс. Той повдигна пластичния клепач на робота, постави стъклената очна ябълка и ловко прикрепил към нея каучуковите мускули. — Готово.

— Досущ като мистър Гарет.

— А с него какво ще правим, сър? — Пайкс кимна с глава към каменната плоча, където лежеше мъртъв истинският мистър Гарет.

— Най-добре е да го изгорите, Пайкс. За какво ни са потрябвали двамина мистър Гаретовци?

Пайкс подкара с количка трупа на мистър Гарет към тухления крематориум.

— Всичко хубаво! — каза Пайкс, натика мистър Гарет вътре и тресна вратата.

Стендал се обърна към робота Гарет.

— Ясно ви е какво трябва да правите, нали, Гарет?

— Да, сър. — Роботът се надигна и седна. — Трябва да се върна в управлението по Нравствения климат. Ще представя допълнителен доклад. Ще отложи всяка операция най-малко с четиридесет и осем часа. Ще кажа, че трябва да извърша по-подробно разследване.

— Добре, Гарет. Желая ви успех.

Роботът избърза навън към ракетата на Гарет, влезе в нея и отлетя.

Стендал се обърна.

— А сега, Пайкс, трябва да изпратим и останалите покани за тази вечер. Аз мисля, че ще прекараме доста весело, а вие?

— Дори много весело!... Като се има предвид, че сме чакали цели двайсет години... Те си смигнаха един на друг.

Точно седем. Стендал погледна часовника си. Време е вече. Седнал удобно в креслото, той превърташе в ръка чашата с херес. Горещ над него, между дъбовите тавански греди, пискаха и смигаха прилепи с крехки медни скелети под каучукова плът. Той вдигна чашата си към тях. — За нашия успех!

Сетне се отпусна назад, затвори очи и мислено разгледа всичко отначало. Как ще олекне на душата му на стари години... Как ще отмъсти на това антисептическо правителство за ужасните разправи с литературата, за огнените кладни. Как се бяха напластявали гневът и омразата у него през всичките тия години! Как във вцепенената му душа бавно, постепенно бавно бе назрявал този план до деня, когато преди три години бе срещнал Пайкс.

Да, именно Пайкс. Пайкс, чиято огорчена душа бе заприличала на дълбок овъглен кладенец, пълен с жлъчна киселина. Кой беше този

Пайкс? — Само най-великият от всички тях! Пайкс, човекът с десет хиляди лица: фурия, дим, синя мъгла, прозрачен дъжд, прилеп, горгона, чудовище — това е Пайкс! „По-добър от Лон Чаней1, патриарха?“ — попита се Стендал. Чаней, когото бе гледал в старите него филми много нощи поред... Да, по-добър от Чаней. По-добър от онзи, другия, едновременен артист — как се казваше? — Да, Карлоф2! Много по-добър! Ами Лугоси3? (1, 2, и 3 Киноартисти, изпълнители главно на криминални и детективски роли.) Никакво сравнение! Пайкс е единствен, неподражаем! Ето че и него бяха ограбили, отнели му бяха правото да фантазира, за него вече нямаше място на Земята, нямаше пред кого да покаже изкуството си. Забранено му беше дори и да играе пред огледалото за свое лично удоволствие!

Бедният Пайкс — невероятният, обезоръженият Пайкс! Какво ли си чувствувал ти през онази нощ, когато са конфискували твоите филми — издърпани, изскубнати като живи вътрешности от кинокамерите, от твоите черва: сграбчвали ги, навивали ги на кълба, хвърляли ги в пещта и ги изгаряли! Било ли е така тъжно и болно, както да ти унищожат петдесет хиляди книги без никакво обезщетение? Да. Да. Стендал усети как ръцете му изстиват от леден гняв. И ето че един ден — какво би могло да бъде по-естествено от това? — те се срещнаха и заговориха; техните разговори продължиха безброй нощи над безброй чаши кафе; и от всичките тези разговори, от горчивата наслойка в душата им се роди замъкът Ъшър.

Мощен звън на черковна камбана. Гостите започнаха да пристигат.

Усмиввайки се, Стендал отиде да ги посрещне.

Роботите чакаха — пораснали без никакви спомени. Чакаха работи в зелена коприна с цвета на горско езеро, в коприна с цвета на жаби и папрат. Чакаха работи с жълти коси, с цвета на слънце и пясък. Лежаха работи, гресирани, с тръбести кости, изрязани от бронз и потопени в желатин. В гробовете за не живите и не мъртвите, в сковани от летви сандъци, чакаха метрономи, за да бъдат навити и пуснати в действие. Миришеше на смазочни масла и месингови стърготини. Царуваше гробна тишина. Роботи и от двата пола, но безполови. С имена, ала безименни, с лица, ала безлики, заимствали от човека всичко освен човешкото, роботите се взираха в своите приковани с гвоздеи капачета на кутиите, върху които пишеше:

„Франкоборот“; работи, изпаднали в някакво небитие, което не можеше да се нарече смърт, защото преди него не бе имало живот. Но ето че гръмко зареваха изважданите гвоздеи. Една след друга падаха капачките. По кутиите почнаха да се мяркат сенки, стискани от нечия ръка, тулумбички да разливат машинно масло. Тихичко зацъка някакъв механизъм, пуснат в движение. После още един и още един, докато наоколо всичко затрака като в огромен часовникарски магазин. Мраморните очи разтвориха широко гумените си клепачи. Ноздрите затрепериха. Роботите, покрити с маймунска козина и с космите на бели зайци, станаха на крака: близнаците Туидълдъм и Туидълди, Лигавата костенурка, Сънчо-Дремчо; залюляха се бледи удавници в морето — със сол и водорасли вместо плът, увиснаха посинели обесници с ококорени, подобни на стриди очи; създания от лед и бляскава сърма; глинени джуджета и картонени феи; Тик-Так, Грубиянинът, Дядо Мраз сред изкуствено създадена снежна виелица, Синята Брада с бакенбарди като ацетиленови пламъци. Изплуваха кълба от серен дим със зелени огнени езици, някакъв огромен люспест змей; дракон с бумтяща огнена пещ в стомаха се промъкна през вратата; и вой, и трясък, и рев, и тишина, и втурване, и вятър... Десет хиляди капачета се разтвориха и отново се затвориха. Часовникарският магазин се премести в замъка Тъшър. Нощта на вълшебствата настъпи.

Над имението полъхна топъл вятър. Ракетите на гостите пристигаха, като изгаряха небето и превръщаха есента в пролет.

От тях излизаха мъже във вечерно облекло, последвани от жени с изящни, причудливи прически.

— Значи това е то Тъшър!

— Но къде е вратата?

В този миг се появи Стендал. Жените бърбеха и се смееха. Мистър Стендал вдигна ръка и помоли за тишина. После се обърна, погледна нагоре към един прозорец високо в стената на Замъка и извика:

— Рапунцела, Рапунцела, спусни си косата!

Една прекрасна девойка погледна от прозореца срещу нощния вятър и спусна надолу златистите си коси. Тия коси се сплетоха, развяха се и се превърнаха в стълба, по която веселите гости можеха да се изкачат в Замъка.

Най-видните социолози! Най-способните психолози! Най-изтъкнатите политици, бактериолози и невролози! Всички са тук, изправени между влажните стени.

— Добре дошли!

Мистър Трайън, мистър Оуън, мистър Дън, мистър Ланг, мистър Стифънз, мистър Флетчър и още двајсетина знаменитости!

— Заповядайте, влезте!

Мис Гибз, мис Поуп, мис Чърчил, мис Блънт, мис Дръмонд и още две дузини блестящи жени.

Всички до един — видни, най-видни личности, членове на Дружеството за борба срещу фантазията, защитници на забраната на стария празник „Вси светии“ и Гай Фокс; убийци на прилепи, унищожители на книги, факлоносци; всички до един порядъчни, неопетнени граждани, които бяха предоставили на простите хора първи да дойдат на Марс и да извършат грубата работа — да погребат марсианците, да дезинфекцират селищата, да построят новите градове, да поправят пътищата и въобще да отстранят всяка възможна опасност. А после, когато атмосферата бе станала почти Безопасна, тези Рушители на Радости, тия субекти с формалин вместо кръв и очи с цвета на йодова тинктура пристигнаха да установяват своя Нравствен климат и да разпределят своите Добродетели. И всички те бяха негови приятели! Да, през миналата година долу на Земята той внимателно, предпазливо се бе запознал с всеки един от тях, бе ги направил свои приятели!

— Добре дошли в просторните покои на Смъртта! — извика той.

— Слушайте, Стендал, какво значи всичко това?

— Скоро ще видите. Всички да се съблекат! Ей там, в онези кабинни. Облечете дрехите, които ще намерите там. Мъжете на тази страна, жените — от другата.

Гостите стояха смутени и объркани.

— Не зная дали би трябвало да останем тук — каза мис Поуп. — Не ми харесва всичко това. Прилича на... богохулство.

— Глупости! Това е Костюмиран бал!

— Изглежда ми твърде противозаконно... — подсмърчаше наоколо мистър Стифънз.

— Оставете! — изсмя се Стендал. — Повеселете се поне веднъж. Утре всичко това ще бъде развалини. Влизайте в кабините!

Замъкът блестеше от живот и цветове: шутове звъняха със звънчета, бели мишки танцуваха миниатюрен кадрил под музиката на джуджета, които гъделичкаха малки цигулчици с малки лъкчета, знаменца трептяха по опърлените греди, цели орляци прилепи кръжеха около зиналите уста на горгони, които бълваха прохладно, опияняващо пенливо вино. През седемте зали на костюмирания бал течеше ручей. Гостите се навеждаха и откриваха, че това бе херес. Гостите излизаха от кабините, минали от един век в друг, покрили лицата си с маскарadni домина, и ето че самото надяване на тези маски анулираше правото им да преследват и осъждат фантазиите и ужасите. Жените се развяваха наоколо в червени дълги рокли и се смееха. Мъжете ги окръжаваха с внимание. По стените пълзяха сенки, хвърляни неизвестно от кого, тук-там висяха огледала, в които нищо не се отразяваше.

— Всички сме станали вампири! — смееше се мистър Флетчър. — Мъртъвци!

Седем зали, всяка в различен цвят: една сива, една пурпурна, една зелена, една оранжева, друга бяла, шеста виолетова и седмата облицована в черно кадифе. В черната зала един абаносов часовник гръмко отмерваше часовете. И от зала в зала между фантастичните роботи, сред Сънчо-Дремчовците и Лудите зайци, сред Джуджетата и Великаните, Черните котки и Белите кралици се носеха опиянените най-сетне гости; а под техните танцуващи нозе подът пулсираше тежко и глухо, сякаш скритото под него сърце не можеше повече да задържа своето вълнение.

— Мистър Стендал!

Шепот.

— Мистър Стендал!

До него застана чудовище с лице на самата Смърт. Това беше Пайкс.

— Трябва да поговорим насаме.

— Какво има?

— Ето! — Пайкс протегна костеливата си ръка. В нея имаше полустопени, обгорели колела, гайки, винтове, болтове.

Стендал дълго ги разглежда. Сетне отведе Пайкс в един коридор.

— Гарет? — попита той шепнешком. Пайкс кимна.

— Той ни бе изпратил робот на свое място. Току-що намерих тези неща, когато чистех крематориума.

Известно време и двамата разглеждаха зловещите винтове.

— Това значи, че всеки момент може да пристигне полицията — каза Пайкс. — Нашият план пропада.

— Не се знае — Стендал погледна към танцуващите жълти, сини и оранжеви хора. Музиката се носеше на вълни през замъглените просторни зали. — Би трябвало да се сетя, че Гарет не е толкова глупав да се яви лично. Но почакайте!

— Какво има?

— Нищо. Нищо сериозно. Гарет ни изпратил робот. Но ние му изпратихме обратно друг робот. И ако не го прегледа по-внимателно, той няма да забележи подмяната.

— Разбира се!

— Този път той ще се яви сам, лично. Сега е сигурен, че нищо не го застрашава. Трябва да го очакваме всяка минута, собственолично! Още вино, Пайкс!

Големият звънец иззвъня.

— Ето го, пристига, бас държа, че е той. Иди посрещни мистър Гарет.

Рапунцела спусна надолу златистите си коси.

— Мистър Стендал?

— Мистър Гарет. Истинският мистър Гарет?

— Той същият — Гарет огледа влажните стени и танцуващите гости. — Реших, че е по-добре да видя с очите си. Човек не може да разчита на работи. Още повече на чужди работи. Като предпазна мярка аз извиках също и Демонтьорите. Подир час те ще бъдат тук и ще сринат до основи това отвратително гнездо.

Стендал се поклони.

— Благодаря за предизвестиято. — Той махна с ръка. — А дотогава, моля, позабавлявайте се. Чашка вино?

— Не, благодаря. Какво става тук? Колко ниско може да падне човек!

— Разберете това сам, мистър Гарет.

— Безобразие! — каза Гарет.

— Страшно безобразие — потвърди Стендал.

Някъде изпищя жена. Отнякъде дотича мис Поуп, лицето ѝ побеляло като сирене.

— Току-що се случи нещо ужасно! Една маймуна удуши мис Блънт пред очите ми и я натика в комина!

Те се загледаха в отвора на комина и видяха, увиснали надолу, дългите жълтеникави коси. Гарет извика.

— Ужасно! — изхлипа мис Поуп и само след миг утихна. Запремига с очи и се обърна. — Мис Блънт!

— Да — каза мис Блънт, заставайки до нея.

— Но аз току-що ви видях натъпкана в комина!

— Не — засмя се мис Блънт. — Това беше робот, създаден по мой образ. Изкусна репродукция!

— Но, но...

— Не плачи, миличка. Аз съм жива и здрава. Позволете ми да погледна себе си. Да, ето къде съм била! Горее в комина, както ти каза. Смешно, нали?

Мис Блънт се отдалечи, смеейки се.

— Ще пийнете ли нещо, Гарет?

— Да, моля. Малко се поразстроих. Боже мой, какво място! Напълно си заслужава да бъде разрушено. За един миг аз...

Гарет пи.

Нов писък. Четири бели зайци носеха на гърба си мистър Стифънз надолу по едно стълбище, което се бе появило в пода по някакъв магически начин. Със завързани ръце и крака мистър Стифънз бе отнесен в някаква яма, където бе оставен да гледа как отгоре, над проснатото му, изстинало от ужас тяло се клатеше и спускаше все по-ниско и по-ниско остро като бръснач, огромно стоманено махало.

— Аз ли съм това там, долу? — попита мистър Стифънз, заставайки редом до Гарет. Той се наведе над ямата. — Колко странно наистина, да наблюдаваш собствената си гибел!

Махалото се залюля за последен път.

— Наистина реалистично — каза мистър Стифънз, като се обърна и отдалечи.

— Още малко вино, мистър Гарет?

— Да. Ако обичате.

— Това няма да трае дълго. Демонтьорите скоро ще дойдат.

— Слава богу!

И за трети път — друг писък.

— Сега пък какво има? — неспокойно попита Гарет.

— Сега е мой ред — каза мис Дръмонд. — Погледнете!

Втора мис Дръмонд, която крещеше с пълен глас, бе закована в един ковчег и спусната във влажната, студена земя под пода.

— Та аз си спомням това нещо! — възкликна инспекторът от Управлението по Нравствения климат. — От старите забранени книги. „Преждевременно погребение“. Да, също другите неща: Ямата, Махалото, Маймуната, Комина. „Убийствата на улица «Морг». Аз сам изгорих тази книга. Точно така!

— Още малко вино, Гарет? Само че дръжте по-здраво чашата си!

— Боже мой, вие наистина имате въображение, и то какво въображение!

Те стояха и гледаха как загинаха още петима: един в устата на дракон, другите бяха хвърлени в някакво черно блато, където потънаха и изчезнаха.

— Искате ли да видите какво сме приготвили за вас? — попита Стендал.

— Разбира се — каза Гарет. — Защо не? Ние и без това ще вдигнем цялото това гнездо във въздуха. Вие сте отвратителен!

— Тогава да вървим. Оттука.

И той поведе Гарет надолу, под пода, през множество проходи и още по-надолу, по спираловидни стълби, под земята, в катакомбите.

— Какво искате да ми покажете тук? — попита Гарет.

— Самия вас убит.

— Моя двойник?

— Да. И нещо друго.

— Какво?

— Амонтилядо — каза Стендал, крачейки напред с издигнат в ръка фенер. Скелети се показваха наполовина от ковчезите си. Гарет стисна носа си, лицето му изразяваше отвращение.

— Какво казахте?

— Никога ли не сте слушали за Амонтилядо?

— Не!

— Не познавате ли това? — Стендал посочи към една килия.

— Откъде бих могъл да го познавам?

— А това? — Усмивайки се, Стендал извади от гънките на мантията си една мистрия.

— Какво представлява това?

— Елате — каза Стендал.

Те влязоха в килията. В тъмнината Стендал окова полупияния инспектор във вериги.

— Боже мой, какво правите? — извика Гарет, като трополеше наоколо с веригите.

— Мъча се да бъда ироничен... или, ако щете: кова желязото, докато е горещо. Не пречете на човек, който се мъчи да бъде ироничен. Това не е учтиво. Ето, готово!

— Но вие ме оковахте във вериги!

— Точно така.

— Какво ще правите сега?

— Ще ви оставя тук.

— Вие се шегувате.

— Хубаво шегуване.

— Къде е моят двойник? Няма ли да видим как го убиват?

— Няма никакъв двойник.

— Но другите?! ..

— Другите са мъртви. Тези, които видяхте да убиват, бяха живите, истинските хора. А двойниците, роботите, стояха отстрани и гледаха.

Гарет мълчеше.

— Сега вие трябва да кажете: «В името на бога, Монрезор!» — рече Стендал. — А пък аз ще отговоря: «Да, в името на бога!» Няма ли да кажете това? Хайде, кажете го!

— Глупак!

— Какво, трябва ли да ви придумвам? Говорете. Кажете: В името на бога, Монрезор!“

— Няма да кажа, идиот! Пуснете ме оттук! — Той беше отрезнял.

— Хайде, сложете това! — Стендал му подхвърли нещо, което звънтеше.

— Какво е това?

— Шапчица със звънчета. Сложете я и тогава аз може би ще ви пусна.

— Стендал!

— Сложете я, казвам ви!

Гарет се подчини. Звънчетата иззвъняха.

— Нямате ли чувството, че всичко това се е случило вече някъде? — попита Стендал, като започна да работи с мистрията, хоросана и тухлите.

— Но какво правите?

— Зазиждам ви. Единият ред е готов. А ето и втория.

— Вие сте полудял!

— Няма да споря по този въпрос.

— Ще отговаряте пред закона за това!

Тананикайки си, Стендал потупа една тухла и я постави върху влажния хоросан.

От потъващата в мрак килия се разнесоха крясъци, удари и виковете. Стената растеше.

— Кряскайте, колкото си щете — каза Стендал. — Така ще бъде по-весело!

— Пуснете ме, пуснете ме!

Оставаше да се сложи още една, последна тухла. Крясъците не спираха.

— Гарет? — тихо извика Стендал.

Гарет мълчеше.

— Гарет — продължи Стендал, — знаете ли защо постъпих така с вас? Защото вие изгорихте книгите на мистър По, без дори да ги прочетете. Вие послушахте съвета на други хора, че те трябва да бъдат изгорени. Иначе бихте отгатнали какво мисля да правя с вас. Невежеството е фатално, мистър Гарет.

Гарет мълчеше.

— Всичко трябва да бъде извършено прецизно — каза Стендал, като издигна фенера така, че светлината му да проникне в килията върху приведената фигура. — Позвънете лекичко със звънчетата!

Звънчетата иззвъняха.

— А сега, ако кажете „В името на бога, Монтрезор!“, аз може би ще ви пусна на свобода.

Лицето на инспектора се появи в светлината на фенера. Кратко колебание и ето че прозвучаха гротескните думи:

— В името на бога, Монтрезор!

— Ах! — въздъхна доволно Стендал. Той сложи последната тухла на мястото ѝ и плътно я зазида с хоросан.

— Requiescat in pace^[3], скъпи приятелю!

Той бързо излезе от катакомбата.

В полунощ още с първите удари на часовника в Замъка всичко утихна.

Появи се Червената смърт.

Стендал се облегна за миг на вратата и погледна още веднъж. Сетне изтича навън от голямата къща през окопа към мястото, където го чакаше вертолет.

— Готово, Пайкс?

— Готово.

— Това е краят.

Усмивайки се, те гледаха към величествената сграда. Тя започна да се разпада по средата като от земетресение; и докато се любуваше на изумителната картина, Стендал слушаше как зад него Пайкс тихо и напевно рецитира:

„... пред очите ми всичко се завъртя, когато видях как огромните стени се разпадат и рухват. Разнесе се продължителен бумтеж като от хиляди водопади; дълбокото, тъмно езеро пред краката ми тъжно и безшумно се затвори над развалините на замъка Ъшър.“

Вертолетът се издигна над кипящото езеро и отлетя на запад.

[1] Едноименен разказ от Едгар Алън По. Б. пр. ↑

[2] Герой на едноименния роман от Синклер Луис. Б. пр. ↑

[3] Почивай в мир (лат.). Б. пр. ↑

АВГУСТ 2005

СТАРИТЕ ХОРА

И накрая — както трябваше да се очаква — на Марс почнаха да пристигат стари хора; те идваха по следите на шумните пионери, изтънчените сноби, професионалните пътници, романтичните проповедници, които бяха търсили нов начини на препитание и печалби.

Хора сухи и слаби, хора, които през цялото време прислушваха сърцето и опипваха пулса си и непрекъснато наливаха разни сиропи в изкривените си уста, хора, които по-рано, през октомври, се отправяха в общи вагони към Калифорния, а през април — в третокласни параходи към Италия, тези съсухрени мумии, тези живи мощи, най-после се появиха и на Марс...

СЕПТЕМВРИ 2005

МАРСИАНЕЦЪТ

Сините планини се издигаха и чезнеха някъде нагоре в дъжда, а дъждът падаше надолу в дългите канали; старецът Лафарж и жена му излязоха от къщи да погледат.

— Първият Дъжд през сезона — забеляза Лафарж.

— Добре е — въздъхна жената.

— Тъкмо навреме!

Те затвориха вратата. Вътре в стаята почнаха да греят ръцете си на огъня. Трепереха. През прозореца видяха как в далечината дъждът блестеше по стените на ракетата, която ги бе донесла от Земята.

— Само едно нещо ме тревожи... — каза Лафарж, разглеждайки ръцете си.

— Какво? — попита жената.

— Да бяхме взели с нас и Том...

— Пак ли започваш, Лаф!

— Не, няма... прости ми.

— Ние дойдохме тук, за да прекараме старините си на спокойствие, а не да мислим за Том. Толкова време измина, откакто почина, и ние трябва да го забравим — и него, и всичко, що е било на Земята.

— Имаш право — каза той и отново протегна ръце към огъня. Очите му сезираха в пламъците. — Няма вече да говоря за това. Само че... тъй ми липсва нашата неделна разходка с колата до Грийн Лон парк, където слагахме цветя на гроба му. Това ни беше единственото излизане. ..

Синкавият дъжд нежно се сипеше над къщата.

В девет часа легнаха да спят; хванати за ръка, те лежаха мълчаливо — той на петдесет и пет, тя на шейсет — в мрака, изпълнен с шума на дъждовната нощ.

— Ана! — тихо извика той.

— Да? — отвърна тя.

— Чу ли нещо?

Те се послушаха в шума на вятъра и дъжда.

— Нищо — каза тя.

— Някой извири — каза той.

— Не, нищо не чух.

— Ще отида да видя все пак.

Той облече халата си и мина през цялата къща към входната врата. Поколеба се за миг, сетне я отвори широко и студените капки го шибнаха по лицето. Духаше вятър.

Вън пред вратата стоеше дребничка фигура.

Светкавица проряза небето и вълна от бяла светлина обля лицето; то гледаше към изправения на вратата Лафарж.

— Кой е там? — извика Лафарж разтреперан.

Никакъв отговор.

— Кой е? Какво искате?

Пак никакъв отговор.

Лафарж почувствува страшна умора.

— Кой сте вие? — извика отново той.

Жена му се появи зад него и го хвана за ръка.

— Защо викаш?

— Някакво момче стои вън на двора и не иска да се обади — каза старецът разтреперан. — Много прилича на Том!

— Ела да си легнем. Така ти се е видяло.

— Но то е там; виж сама!

Лафарж отвори вратата по-широко, за да може и тя да види. На двора духаше студен вятър, падаше ситен дъжд, а фигурката стоеше и ги гледаше с унесен поглед. Старата жена се хвана за вратата.

— Върви си! — каза тя, махайки с едната си ръка. — Отивай си!

— Не прилича ли на Том? — попита старецът. Фигурката не се помръдваше.

— Страх ме е — каза старата жена. — Заклучи вратата и ела да си легнем. Не искам да го видя.

Тя се върна в спалнята, като охкаше тихичко. Старецът стоеше на вятъра, ръцете му мръзнаха под студения дъжд.

— Том! — извика тихо той. — Том, ако това си ти, ако по някакво чудо си ти, аз няма да заключвам вратата. И ако ти е студено и

искаш да влезеш да се постоплиш, просто влез след малко и полегни до огнището; там има мека кожена постелка.

Той затвори вратата, ала не я заключи.

Жена му го усети, когато се върна в леглото, и потръпна.

— Ужасна нощ. Чувствувам се тъй остаряла — простена тя.

— Тихо, тихо — успокояваше я той, като я прегърна. — Спи.

Най-после тя заспа.

И тогава, заслушвайки се, той чу как вратата лекичко се отвори, пропускайки дъжда и вятъра, после се затвори. Той дочу леки стъпки около огнището и слабо дишане. „Това е Том“ — каза си той.

Мълния блесна в небето и разкъса мрака на парчета.

Сутринта слънцето силно припичаше.

Мистър Лафарж отвори вратата на гостната и бързо се огледа.

— На постелката нямаше никой.

Лафарж въздъхна.

— Остарявам — каза си той.

После излезе навън и тръгна към канала, за да донесе кофа прясна вода за миене. На прага той едва ли не събори младия Том, който вече носеше препълнена кофа с вода.

— Добро утро, тате!

— Добро утро, Том.

Старецът се отстрани. Босото момче избърза през стаята, остави кофата и се обърна, усмихвайки се.

— Какъв хубав ден!

— Да, прекрасен — предпазливо отговори старецът. Момчето се държеше, като че ли нищо не е било. Започна да се мие с донесената вода.

Старецът пристъпи напред.

— Том, как попадна тук? Жив ли си?

— А защо да не съм жив? — Момчето погледна нагоре към баща си.

— Но, Том... Грийн Лон парк, всеки неделен ден... цветята и... — Лафарж трябваше да седне. Момчето пристъпи, изправи се пред него и го хвана за ръката. Старецът почувства пръстите му — топли и силни.

— Ти наистина си тук... и това не е сън?

— Но вие искате да бъда тук, нали? — разтревожи се момчето.

— Да, да, Том!

— Тогава защо са тия въпроси? Тук съм и толкоз!

— Но майка ти, това ще бъде такъв удар...

— Не се тревожи за нея. През нощта аз пях и за двама ви, това ще помогне да ме приемете, особено на нея. Аз знам какво значи да се случи нещо тъй неочаквано. Почакай тя да дойде и ще видиш...

Той се засмя, разтърсвайки меднорусите си къдрици на главата. Очите му бяха много сини и ясни.

— Добро утро, Лаф и Том! — Майката излезе от спалнята, навивайки косите си на кравай. — Не е ли наистина прекрасен ден?

Смеейки се, Том се обърна към баща си:

— Виждаш ли?

Тримата заедно закусиха хубавичко на сянка зад къщата. Мисис Лафарж донесе бутилка слънчогледово вино, сложена настрана, и тримата пиха по чашка. Лафарж никога не бе виждал жена си тъй весела. Ако у нея имаше каквото и да било съмнение относно Том, то тя не го изказваше. За нея всичко беше съвсем естествено. То почна да става все по-естествено и за Лафарж.

Докато майката изнасяше съдовете, той се наклони към сина си и тихичко го попита:

— На колко години си сега, синко?

— Нима не знаеш, тате? На четиринадесет, разбира се.

— Но кой си ти в действителност? Ти не можеш да бъдеш Том, но все пак си някой... Кой?

— Недей! — Момчето изплашено покри лицето си с ръце.

— На мене можеш да кажеш — настоя старецът. — Аз ще разбера. Ти си марсианец, нали? Слушал съм разни неща за марсианците; разбира се, нищо определено. Те се срещали много нарядко и когато се появявали между нас, те правели това в образа на хора от Земята. Ето и ти сега... ти си Том и все пак не си Том.

— Защо не можете да ме приемете такъв, какъвто съм? — изкрещя момчето, като зарови лице в дланите си. — Не се съмнявайте, много ви моля, не се съмнявайте в мен!

То се обърна и побягна навън.

— Том, върни се!

Ала момчето продължи да тича към далечния град.

— Къде отива Том? — попита майката, която се бе върнала за останалите съдове. Тя погледна мъжа си в лицето. — Ти си му казал нещо, уплашил си го, нали?

— Ана — заговори той, като взе ръката ѝ. — Ана, ти спомняш ли си нещо за Грийн Лон парк, за панаира и как Том се разболя от пневмония?

— За какво говориш ти? — засмя се жената.

— О, нищо... — тихо каза той.

В далечината покрай канала бавно улягаше прахът, вдигнат от нозете на тичащия Том.

В пет часа следобед, при залез слънце, Том се върна. Той недоверчиво изгледа баща си.

— Ще започнеш ли пак да ме разпитваш? — поиска да знае той.

— Не, няма — отвърна Лафарж.

Момчето се усмихна. Зъбите му се бялнаха.

— Чудесно!

— А ти къде ходи?

— Към града. Насмалко щях да остана там. Мене едва ли... — Момчето помълча, търсейки подходящата дума. — Мене едва ли не ме впримчиха...

— Какво искаш да кажеш „впримчиха“?

— Там, край канала, има малка ламаринена къща и когато минавах покрай нея, мене едва ли не ме накараха... ако това беше станало, аз никога вече нямаше да се върна тук, при вас. Не знам как да го обясня, няма такива думи, не мога да разказвам и аз сам не зная... то е някак странно, не искам да говоря за това.

— Тогава няма да говорим. По-добре иди се измий. Време е за вечеря.

Момчето изтича да се мие.

А само след десетина минути по спокойната повърхност на канала се зададе лодка, тикана плавно от висок, сух чернокос мъж, който държеше в ръцете си дълъг прът.

— Добър вечер, брат Лафарж — каза той, като спря лодката.

— Добър вечер, Саул, какво ново?

— Новини всякакви тази вечер. Нали познаваш Номленд, онзи, дето живее в ламаринената хижа край канала?

Лафарж се вцепени.

— Да. Е, и?

— Знаеш и що за вагабонтин е бил, нали?

— Говореше се, че напуснал Земята, защото убил някакъв човек.

Саул се подпря на мокрия прът и се загледа в Лафарж.

— Спомняш ли си името на убития от него човек?

— Не беше ли Гилингс?

— Точно така, Гилингс. Да, и ето че преди около два часа същият този Номленд изтичал в града и се развикал, че видял Гилингс — жив, тук, на Марс, днес следобед! Молел се да го хвърлят в затвора, за да се спаси от Гилингс. Но в затвора не го приели. Така че Номленд се върнал в къщи и преди двайсет минути — както ми разказаха — си пръснал мозъка с един куршум. Аз току-що идвам оттам.

— Хм-хм... — каза Лафарж.

— Ето какви дяволски неща се случват — каза Саул. — Е, хайде, Лафарж, лека нощ!

— Лека нощ.

Лодката се понесе надолу по спокойните води на канала.

— Вечерята е готова — извика мисис Лафарж.

Мистър Лафарж седна на масата, стисна ножа и погледна насреща към Том.

— Том — каза той, — какво прави днес следобед?

— Нищо — отвърна Том с пълна уста. — Защо?

— Просто исках да знам. — Старецът затъкна края на салфетката под яката си.

Към седем часа вечерта мисис Лафарж пожела да отидат в града.

— Вече няколко месеца откакто не съм ходила там — каза тя.

Ала Том не искаше.

— Аз се боя от града — каза той. — От хората. Не искам да ходя там.

— Голямо момче, а какви неща приказва! — настоя Ана. — Не искам и да чуя! Ти ще дойдеш с нас, щом аз казвам!

— Ана, ако момчето не желае... — намеси се старецът.

Но с мисис Лафарж не можеше да се спори. Тя едва ли не насила ги наблъска в лодката и тримата, заедно се отправиха нагоре по канала, под вечерните звезди. Том лежеше на дъното по гръб със затворени очи и никой не можеше да каже дали спи, или не... Старецът не свалеше очи от него, чудейки се. „Кой е този — питаше се той, — що за

създание, което жадува за любов не по-малко от нас? Кой е той и какво е той, който, за да се спаси от самотата, идва сред чужди същества, приел гласа и образа на човек, запомнен само от нас, и остава сред нас, приет и щастлив най-после? От коя планина, от коя пещера, потомък на каква изчезваща раса, все още населяваща тази планета, когато ракетите са почнали да пристигат от Земята?“ Лафарж поклати глава. Това той не можеше да узнае. Така че в края на краищата това беше Том и толкоз!

Старецът погледна напред към града и почувствува някаква омраза към него. Ала мислите му отново се върнаха към Том и Ана и той си каза: „Може би не постъпваме добре, дето задържае Том при нас — макар и за кратко време, когато от това не получаваме нищо освен неприятности и скръб. Но как да се откажем от това, което тъй много сме желали, макар че то може да трае само един ден, после да изчезне и самотата да стане още по-непоносима, тъмните ноци още по-тъмни, дъждовните вечери още по-влажни?... По-добре да ни лишат от храна, отколкото да ни отнемат него...“

И той погледна към момчето, което тъй спокойно си спеше в дъното на лодката. По едно време то изхлипа — нещо му се бе присънило.

— Хората — промърмори то насън, — как само се променят те... Примката...

— Успокой се, успокой се, момче! — Лафарж помилва меките му къдрици и Том утихна.

Лафарж помогна на жената и сина да излязат от лодката.

— Ето че пристигнахме! — Ана се усмихна на светлините, заслушана в музиката, която излизаше от питейните заведения, в песните на пианата, на грамофоните, любуваше се на влюбените двойки, които се разхождаха подръка из оживените улици.

— Да бях си останал в къщи — каза Том.

— Ти никога не си говорил така — възрази майката. Винаги обичаше да бъдеш в града събота вечер.

— Стой близо до мен — прошепна Том. — Не искам да ме впримчат.

Ана дочу тези думи.

— Спри да говориш така. Хайде да вървим!

Лафарж усети в ръката си ръката на момчето и силно я стисна.

— Аз съм с теб, Томи — Лафарж погледна лутащата се край тях тълпа, която сега и него изпълни с тревога. — Няма да стоим дълго.

— Глупости! — обади се Ана. — Ще прекараме тук цялата вечер.

Когато пресичаха улицата, трима пияни мъже се изпречиха пред тях. Последва суматоха, блъсканица, бъркотия; разделиха ги; Лафарж се огледа и остана вцепенен.

Том го нямаше.

— Къде е Том? — сърдито попита Ана. — Такъв си е той... винаги гледа да избяга, щом му се удаде случай. Том!

Лафарж изтича наоколо из тълпата, но Том го нямаше.

— Той ще се върне; той ще бъде при лодката, когато дойде време да си тръгнем — уверено каза Ана и поведе мъжа си назад към киното. Изведнъж сред тълпата настъпи някакво оживление и покрай Лафарж притичаха мъж и жена. Той ги позна — Джо Сполдинг и неговата съпруга. Те изчезнаха, преди Лафарж да успее да им заговори.

Озъртайки се тревожно, той купи два билета и безропотно последва жена си в неприветливата тъмнота на кинозалата.

В единадесет часа Том не се яви на пристана. Мисис Лафарж беше станала много бледа.

— Нищо, майко — каза Лафарж, — не се тревожи. Аз ще го намеря. Почакай ме тук.

— Върни се по-скоро! — Гласът ѝ заглъхна сред ромоленето на водата.

С ръце в джобовете Лафарж тръгна из нощните улици. Наоколо една след друга гаснеха светлините. Тук-там по прозорците още надничаха хора — нощта беше топла, макар че горе сред звездите все още се мяркаха буреносни облаци. Крачейки, Лафарж си спомни как момчето непрекъснато говореше за страха си от впримчване, от тълпите, от градувете. „Глупава работа — мислеше си умореният старец. — Навярно момчето си е отишло завинаги, а може би и въобще не го е имало...“ Лафарж зави по малка уличка, вглеждайки се в номерата на къщите.

— Ти ли си, Лафарж?

Пред една врата, пушейки лула, седеше мъж.

— Здравей, Майк.

— Какво, поскарахте ли се с жената? И сега си излязъл, за да се поуспокоиш?

— Не. Просто се разхождам.

— Изглеждаш, като че ли си загубил нещо. Но като става дума за загубени неща... тази вечер някой намери нещо. Познаваш ли Джо Сполдинг? Помниш ли дъщеря му Лавиния?

— Да.

Лафарж изстина. Това беше като сън, който се повтаря. Той знаеше точно какво ще му кажат.

— Лавиния се върна в къщи тази вечер — каза Майк, пушейки с лулата си. — Ако си спомняш, преди месец тя се бе загубила на дъното на мъртвото море. После намериха труп, който беше вече доста обезобразен, и помислиха, че е тя. Оттогава Сполдингови не бяха на себе си. Джо говореше навсякъде, че тя не била мъртва, че това не било нейното тяло. И изглежда, че той е бил прав. Днес Лавиния се появи...

— Къде? — Лафарж взе да диша трудно, сърцето му затуптя бързо.

— На Главната улица. Сполдингови току-що си купували билети за кино. И изведнъж сред тълпата се мярнала Лавиния. Представи си каква картина! Отначало тя не ги познала. Те я последвали надолу по улицата и я заговорили. Тогава тя си спомнила.

— А ти видя ли я?

— Не, но я чух да пее. Помниш ли как тя обичаше да пее „Чудните брегове на Ломондското езеро“? Аз току-що я чух да пее тази песен за баща си, там у тях. И как само пееше... трябваше да я чуеш! Прекрасна девойка. Когато чух, че е загинала, помислих си — каква беда, какво нещастие! А сега всичко е тъй хубаво.., тя се е върнала. Но ти нещо не изглеждаш добре... Ела да пийнеш малко уиски...

— Не, Майк, благодаря. — И старецът тръгна нататък.

Той чу как Майк му пожела лека нощ, ала не отговори, а отправи поглед към двуетажната къща, чийто висок кристален покрив беше отрупан с пищни кичури алени марсиански цветя. Отзад, над градината, бе надвиснал балкон с вит железен парапет; прозорците на втория етаж светеха. Беше вече доста късно, ала той все пак си помисли: „Какво ще се случи, с Ана, ако се върна в къщи без Том?“

Този втори удар, тази втора смърт... как ще понесе тя всичко това? Дали ще си спомни за първата смърт... за този сън и за това внезапно изчезване? О, господи, аз трябва да намеря Том заради Ана! Бедната Ана, сега тя чака там, на пристана...

Той се спря и вдигна глава. Някъде горе гласове пожелаваха лека нощ на други нежни гласове, хлопаха врати, гаснеха светлини и през цялото време се чуваше тиха песен. След миг на балкона се показа една много хубава девойка на около осемнадесет години.

Лафарж извика нагоре срещу вятъра.

Девойката се обърна и погледна надолу.

— Кой е там? — попита тя.

— Аз съм — каза старецът и съзнавайки колко странно и глупаво ѝ бе отговорил, онемя; само устните му продължаваха да мърдат безмълвно. Дали да извика: «Том, синко, това съм аз, твоят баща?» Как да заговори с нея? Тя ще го сметне за луд и ще извика родителите си.

Девойката се наведе над парапетите във вълнуваната от вятъра светлина.

— Аз ви познавам — тихичко каза тя. — Моля, идете си. Вие нищо не можете да сторите.

— Ти трябва да се върнеш! — Думите сами излязоха от устата му, преди Лафарж да успее да ги задържи.

Горе осветената от луната фигура се отдръпна в сянката и изчезна, остана само гласът.

— Аз не съм вече ваш син — каза гласът. — Ние не трябваше да идваме в града...

— Ана чака на пристана!

— Много съжалявам — отвърна тихият глас. — Но какво мога да сторя? Аз съм щастлива тук, мене ме обичат така, както ме обичахте и вие. Аз съм това, което съм, и взимам това, което ми се дава. Сега е вече късно: те ме държат в плен...

— Но помисли за Ана. Какъв удар ще бъде това за нея...

— Мислите в този дом са извънредно силни и аз съм като в затвор. Не мога отново да стана това, което бях.

— Но ти си Том, ти беше Том, нали? Или пък се подиграваш със стареца... Ти не си наистина Лавиния Сполдинг или си?

— Аз не съм нито този, нито онзи; аз съм си аз. Където и да се намирам, аз съм някой; и сега аз съм някой; и вие нищо не можете да

промените.

— Но за тебе е опасно да останеш в града. При нас, на канала, е по-добре. Там никой нищо не може да ти стори — умоляваше старецът.

— Вярно... — гласът се поколеба. — Но сега аз трябва да мисля за тия хора. Какво ще стане с тях, ако утре сутринта се окаже, че съм изчезнала — този път завинаги? Наистина майката знае какво съм аз, тя се досеща, както се досетихте и вие. Струва ми се, че те всички се досещат, само че не ме разпитват. Човек не разпитва Провидението. Ако действителността е недостъпна, с какво е по-лоша мечтата? Може би аз не съм тази, която те са загубили, но за тях аз съм дори нещо похубаво — идеал, създаден от техните мечти. И сега аз трябва да избирам: или да причиня болка на тях, или на вашата жена.

— Но те са голямо семейство — петима. По-лесно ще понесат загубата!

— Моля ви — каза гласът, — изморена съм.

Гласът на стареца стана по-твърд:

— Ти трябва да дойдеш с мен! Аз не мога да оставя Ана да страда отново. Ти си нашият син. Ти си мой син, ти принадлежиш на нас.

— Не, моля ви! — сянката на балкона потрепери.

— Ти не принадлежиш на този дом, на тези хора!

— Не, не правете това с мене!

— Том, Том, синко, послушай ме. Върни се, спусни се надолу по тези лиани. Хайде, по-скоро, Ана ни чака. При нас ще имаш истински дом и всичко, каквото пожелаеш.

Лафарж непрестанно се взираше нагоре към балкона, със силното желание това да се сбъдне.

Сенките се размърдаха, лианите зашумяха. И накрая тихият глас произнесе:

— Добре, тате.

— Том!

В лунната светлина надолу по лианите се плъзна чевръста момчешка фигура. Лафарж протегна нагоре ръце да го поеме.

Горе в стъклата блесна светлина. През един от решетъчните прозорци се провикна глас:

— Кой е там?

— По-живо, момче!

Още светлини, още гласове.

— Стой! Ще стрелям! Вини, добре ли си? Тропот на тичащи нозе.

Старецът и момчето се впуснаха да бягат през градината.

Разнесе се изстрел. Куршумът се удари в стената до самата порта.

— Том, ти — нататък! Аз ще тичам насам, за да ги заблудя. Бягай към канала; ще се срещнем там след десет минути. Хайде!

Те се разделиха.

Луната се скри зад облак: Старецът тичаше в тъмнината.

— Ана, аз съм тук!

Треперейки, старата жена му помогна да влезе в лодката.

— Къде е Том?

— Сега ще дойде.

Те се обърнаха и гледаха към тесните улички и спящия град. Още се виждаха закъснели пешеходци: един полицай, нощен пазач, ракетен пилот, неколцина самотни мъже, прибиращи се след нощни срещи, четирима мъже и жени, които, смеейки се, излизаха от един бар. Някъде, глухо се носеше музика.

— Защо го няма още? — попита майката.

— Ще дойде ей сега.

Но Лафарж вече не беше сигурен. Какво, ако пак са хванали момчето — някъде, по някакъв начин, докато то е бързало към пристана, тичайки из полунощните улици, между тъмните къщи? Разбира се, разстоянието беше дълго, дори и за едно младо момче, но все пак Том би трябвало да пристигне тука пръв.

Изведнъж някъде в далечината по заляната с лунна светлина улица се зададе някаква тичаща фигура.

Лафарж нададе вик, ала тутакси млъкна: пак оттам някъде, в далечината, се носеха други гласове, тропот на други нозе. В прозорец след прозорец блесна светлина. Самотната фигурка тичаше през широкия площад към пристанището. Това не беше Том, просто някакво тичащо същество, чието лице блестеше като сребро под светлината на безбройните глобуси, струпани около площада. Но колкото повече се приближаваше то, толкова по-познато ставаше; и когато фигурката пристигна при лодката — ето че това беше Том! Ана

плесна с ръце, Лафарж побърза да отвърже лодката. Но беше вече късно.

Защото от улиците на смълчания площад излезе някакъв мъж, после друг, една жена, още двама мъже, мистър Сполдинг — те всички тичаха. Изведнъж се спряха стъписа ни, объркани. Поогледаха се наоколо, искаше им се да се върнат по домовете си... не беше ли това само някакъв кошмар, някакво безумие? Но ето че тръгнаха отново напред, спираха се, колебаеха се и пак се впускаха да тичат.

Да, беше вече късно. Дошъл бе краят на тази необикновена вечер, на това необикновено събитие. Лафарж премяташе в ръце въжето, с което връзваха лодката. Чувствуваше се много самотен и премръзнал. Под лунната светлина се виждаше как хората мятат крака, тичат, препускат с широко отворени очи, докато на пристана се събра малка тълпа от десет души. Те просто се взираха в лодката. Крещяха.

— Не мърдай, Лафарж! — Сполдинг държеше пистолет.

Сега стана ясно какво се бе случило. Том бе препускал сам из осветените от луната улици, подминавайки пешеходците. Полицаят забелязал стрелкащата се фигура. Обърнал се кръгом, вгледал се в лицето, произнесъл някакво име и извикал: «Стой!» Той видял известен престъпник. И така из целия път — тук мъж, там жена, нощен пазач, ракетен пилот — за всеки един от тях тичащата фигура представлявала нещо различно: този или онзи познат, това или онова лице, това или онова име.. Колко много имена били произнесени през последните пет минути! Колко много лица били познати в лицето на Том — и все лъжливи!

И така из целия път — преследваният и преследвачите, мечтата и мечтателите, дивечът и хрътките. Надолу из целия път неочаквано откритие, блясък на познати очи, произнасяне на старо, полузабравено име, припомняне на минали времена и тълпата все растяла и растяла. Всеки скачал и се втурвал напред, а в това време — като образ, отразен в десет хиляди огледала, в десет хиляди очи — тичащото видение се появявало и изчезвало с лице: едно за тези отпред, друго за тези отзад, трето за още несрещнатите, още невидените.

И ето ги сега всички тук, при лодката, и всеки иска мечтата да бъде негова, тъй както ние искаме тя да бъде само Том, не и Лавиния, ни Уилям, ни Роджер, нито който и да е друг, помисли си Лафарж. Но сега всичко е свършено. Нещата бяха отишли твърде далеч.

— Излизайте от лодката всички! — заповяда Сполдинг. Том стъпи на пристана. Сполдинг го хвана за ръката.

— Ти идваш с мен, у дома. Аз знам всичко.

— Стой! — намеси се полицаят. — Той е арестуван. Казва се Дексхър. Търси се за убийство.

— Не! — простена една жена — Това е моят съпруг! Нима аз не познавам мъжа си?

Други гласове запротестираха. Тълпата напираше. Мисис Лафарж прегърна Том.

— Това е моят син и вие нямате никакво право да го обвинявате в каквото и да било! Ние трябва да си ходим в къщи!

А Том целият трепереше и се тресеше. Той изглеждаше като болен. Тълпата се трупаше около него, притискаше го, протягаше яростно ръце, хващаше го, дърпаше го.

Том закрещя.

И пред техните очи почна да се променя. Беше Том и Джеймс, и някакъв мъж на име Суитчман, и друг на име Бътърфилд; той беше градският кмет и младото момиче Юдит, и съпругът Уилям, и съпругата Клариса... Той беше като мек восък «в ръцете» на тяхното въображение. А те ревяха, настъпваха, притискаха го, умоляваха го. Той продължаваше да крещи, протягаше ръце към тях и лицето му се преобразяваше при всеки техен зов.

— Том! — извика Лафарж.

— Алис! — извика друг.

— Уилям!

Те го хващаха за ръка, въртяха го, дърпаха го към себе си, докато той ужасен нададе последен вик и се строполи на земята.

Том лежеше — изстиващ разтопен восък, лицето му беше като многото лица, едно око синьо, друго златисто, косата му — кафява, червена, жълта, черна, едната вежда дебела, другата тънка, едната ръка голяма, другата малка.

Те стояха над него, сложили пръсти на устните си. После се наведоха.

— Той е мъртъв! — каза най-послед някой. Започна да вали.

Дъждът падаше върху хората, а хората гледаха към небето.

Те се обърнаха и отначало бавно, после все по-бързо почнаха да се разотиват, сетне се впуснаха да бягат на различни страни. В миг

пристанът опустя. Останаха само мистър и мисис Лафарж, които гледаха надолу, хванати за ръце, изпълнени с ужас.

Дъждът падаше върху обърнатото нагоре непознаваемо лице.

Ана не каза нищо, но започна да плаче.

— Хайде, Ана, да си вървим у дома. Ние вече нищо не можем да сторим — каза старецът.

Те слязоха в лодката и в мрака се върнаха по канала. Влязоха в дома си, запалиха малък огън и стоплиха ръцете си. Легнаха да спят един до друг, премръзнали и изнемощели, и слушаха как дъждът отново барабанеше по покрива.

— Ш-ш-шт — обади се Лафарж към полунощ. — Чу ли нещо?

— Не, нищо...

— Ще отида все пак да видя.

Той премина, опипвайки, тъмната стая и дълго почака пред външната врата, преди да я отвори.

Най-после я отвори широко и погледна навън.

Дъждът се изсипваше от черното небе върху пустия двор, пълнеше каналите, поливаше сините планини.

Той почака пет минути, после бавно затвори вратата с мокрите си ръце и я заключи.

НОЕМВРИ 2005

ПЪТНИЧЕСКИ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ

Много далечна изглеждаше новината, която собственикът на магазина за пътнически принадлежности чу тази вечер по радиото, новина, която променливите звукови лъчи бяха донесли чак от Земята. Собственикът мислеше, че това е просто невероятно.

На земята щеше да избухне война.

Той излезе навън да погледа небето.

Да, ето я там Земята на вечерния небосклон, догонваща залязващото зад планината слънце. Думите, чути по радиото, и тая зелена звезда бяха едно и също нещо.

— Не мога да повярвам — каза собственикът на магазина.

— Да, защото не сте там — каза отец Перегрин, който се бе отбил на приказки.

— Какво искате да кажете, отче?

— Така беше и през моите момчешки години — каза отец Перегрин. — Ние слушахме, че в Китай имало война, ала не можехме да повярваме. Китай беше толкова далеч! И че премного хора загивали там! Но за нас това беше нещо невъзможно. Дори и след като гледахме филми оттам, не можехме да повярваме. Така и сега. Земята — това е Китай. Толкова е далече, че просто не е за вярване. Нали не е тук... Не можеш да го докоснеш, не можеш дори да го видиш. Гледаш само някаква зелена светлинка. И на тая зелена светлинка да живеят два милиарда хора? Невероятно! Война! Но ние не чуваме експлозиите.

— Ще ги чуем — каза собственикът на магазина. — Аз все си мисля за всичките тия хора, които трябва да пристигнат на Марс през тази седмица. Какво казаха по радиото? В продължение на около месец тук щели да дойдат около сто хиляди души или нещо подобно. Какво ще стане с тях, ако избухне война?

— Навярно ще ги върнат. На Земята ще имат нужда от тях.

— Хм, да — каза собственикът. — Ще трябва още утре да изчистя стоката си от праха. Имам чувството, че всеки миг могат

просто да ми разграбят куфарите.

— Мислите ли, че всички от Марс ще поискат да се върнат на Земята, ако това наистина е Голямата война, която всички чакахме толкова години.

— Може и да ви се вижда смешно, отче, но аз мисля, че ние всички ще се върнем на Земята. Разбира се, ние дойдохме тук, за да се избавим от някои неща — от политика, от атомни бомби, от война, от влиятелни групи, от предразсъдъци, закони... Всичко това ми е известно. Но родината ни все пак е там. Скоро ще видите. Щом над Америка падне първата бомба и тукашните хора ще се позамислят. Много малко време са живели тук — някакви си две години. Друго нещо щеше да бъде, ако бяха прекарали тук четиридесет години; но техните роднини, родните им градове са там. Аз лично, така да се каже, вече не вярвам в Земята, за мен тя вече не може да има никаква полза. Аз мога и тук да си остана.

— Съмнявам се.

— Да, може би сте прав.

Те стояха на верандата и дълго наблюдаваха звездите. Най-послед отец Перегрин извади от джоба си пари и ги подаде на собственика на магазина.

— Знаете ли, няма да е зле да си взема един нов куфар. Старият е вече доста изтърган...

НОЕМВРИ 2005

МЪРТВИЯТ СЕЗОН

Сем Паркхил леко размахваше метлата, измитайки настрана синкавия марсиански пясък.

— Готово! — каза той. — Да, сър, погледнете, само погледнете — той показа с ръка. — Вижте тази фирма: Топли кренвирши при Сем! Красота, а, Елма?

— Да, Сем — потвърди неговата съпруга.

— Наистина каква промяна! Ако можеха да ме видят сега момчетата от Четвъртата експедиция! Слава богу, аз вече си започвам своя търговийка, а те все още се търкалят из войнишките палатки. Ние ще спечелим хиляди, Елма, хиляди!

Жена му го гледаше и мълчеше.

— Какво ли се е случило с капитан Уайлдър? — попита тя най-после. — Твоят началник, който убил онзи тип, дето искал да очисти останалите членове на експедицията, как се казваше?

— Онзи психопат ли? Спендър. Проклетият му чешит! А капитан Уайлдър... Казват, че отлетял с ракета към Юпитер. «Повишили» го.. Струва ми се, че Марс и на него му поразмъти мозъка. Не можеше да му се каже, ей богу! Щял да се върне от Юпитер и Плутон след двадесет години, ако има късмет. Това му е наградата, задето не може да си държи езика... А докато той умира там от студ, виж ме мене... и това местенце!

Две забравени шосета се срещаха тук и отново се разделяха, изчезваха в мрака. Тук, на този кръстопът, Сем Паркхил си издигна от алуминий това заведение, окъпано в бяла светлина и треперещо от рева на автоматичната радиола.

Сем се наведе да поправи ограждащия пътеката бордюр от стъклени парчета. Той бе натрошил стъклата на няколко вековни марсиански постройките в планината.

— Най-вкусните кренвирши на двете планети! Първият търговец на кренвирши на Марс! Лук, пипер и горчица — екстра качество! Не

можеш да кажеш, че не съм предприемчив. Тук са двете главни шосета, там е мъртвият град и до него рудниците. Камионите на 101-та Земна колония ще минават оттук двадесет и четири часа в денонощието. Е, избрал ли съм хубаво местенце, или не съм?

Жена му си разглеждаше ноктите.

— Мислиш ли, че тези десет хиляди нови ракети, натоварени с работници, ще успеят да кацнат на Марс?

— Няма да мине и месец — уверено каза той. — Но защо това ти се вижда тъй смешно?

— Нямам много доверие в земните хора — отвърна тя. — Ще повярвам само когато видя с очите си — тук, на Марс — тези десет хиляди ракети, натоварени със сто хиляди мексиканци и китайци.

— Клиенти... — той поразмисли върху тази дума. — Сто хиляди гладни клиенти!

— Да, ако няма атомна война — бавно произнесе жената, гледайки нагоре към небето. — Мислите за тия атомни бомби, не ме оставят да спя. Има ги вече толкова на Земята, че всичко може да се случи...

— Ах! — небрежно изсумтя Сем и продължи да мете. С крайчеца на окото си той зърна някакво синкаво блещукане. Нещо безшумно се носеше във въздуха зад него. Той чу гласа на жена си.

— Сем, търси те един твой приятел.

Сем се обърна и видя трептящата на вятъра маска.

— Значи пак идеш! — Сем вдигна метлата, готов за бой.

Маската кимна. Изрязана от синкаво стъкло, тя стърчеше над шия, под която се развяват одежди от тънка жълта коприна. От гънките на коприната се показваха две сребърни ръце, прозрачни като сито сребърни ръце. Вместо уста се виждаше прорез, от който се разнасяха мелодични звуци. Ръцете, маската и одеждите ту се издигаха нагоре, ту се спускаха надолу.

— Мистър Паркхил, аз пак дойдох, за да поговоря с вас — каза гласът изпод маската.

— Казах ти, струва ми се, че не искам да се мяркаш тъдява! — изкрещя Сем. — Махай се или ще пусна Заразата!

— Аз вече прихванах Заразата — отвърна гласът. — И съм един от малцината оцелели. Боледувах дълго време.

— Иди си горе в планините и си стой там, където ти е мястото! Защо идваш тук да ме безпокоиш? По никое време! И по два пъти на ден.

— Ние не искаме да ти сторим нищо лошо.

— Затова пък аз ще ви сторя! — каза Сем, като отстъпи назад. — Не обичам чужденците! Не обичам марсианците! Досега не бях виждал нито един... Това е нещо неестествено! Толкова години вече се криете някъде си и изведнъж връхлитате на мене. Оставете ме на мира!

— Но ние идваме по много важна работа — каза синкавата маска.

— Ако става въпрос за това място, то е мое. Аз построих тази лавка за кренвири със собствените си ръце.

— В известен смисъл, да, въпросът се отнася до мястото.

— Слушайте какво ще ви кажа — рече Сем. — Аз съм от Ню Йорк. Това е голям град, там има още десет милиона хора като мен. А от вас, марсианците, са останали само една-две дузини; вие нямате градове, бродите из планините, нямате власт, нямате закони; а ти идваш сега да ми натякваш за това място... Но знай, че старото трябва да отстъпи пред новото! Това е законът на «давай-взимай». Нека се разберем. Аз имам пистолет, ето го. Тая сутрин, когато ти си отиде, аз го извадих и го заредих.

— Ние, марсианците, сме телепатични — каза студено синкавата маска. — Ние имаме връзка с един от вашите градове отвъд мъртвото море. Слушахте ли радиото днес?

— Моето радио е повредено.

— Значи нищо не знаете. Има важна новина. Отнася се до Земята.

Сребърната ръка се раздвижи и в нея се появи бронзова тръба.

— Позволете да ви покажа това.

— Пистолет! — извика Сем Паркхил.

В същия миг той извади от кобура своя пистолет и почна да стреля по синкавия силует, по одеждите, по маската.

Маската за миг се задържа във въздуха. После коприната леко зашумя и гънка по гънка се свлече надолу като малка циркова шатра, на която са извадили подпорите; сребърните ръце задрънкаха по

каменната пътека, маската се отпусна на земята и безшумно се превърна в малка купчинка бели тъкани и кости.

Сем сякаш спря да диша.

Олюлявайки се, жена му стоеше над малката разхвърляна купчина.

— Това не е оръжие — каза тя, като се наведе и вдигна бронзовата тръба. — Това е някакво писмо, което е искал да ти покаже. Написано е по някаква картинна азбука, виж колко синкави змии! Аз не мога да го прочета. А ти?

— Не. Пък и какво ли може да има в тия марсиански пиктограми? Нищо. Хвърли ги! — Сем бързо се огледа. — Може да дойдат и други! Трябва да го скрием някъде. Донеси лопатата!

. — Какво ще правиш?

— Ще го заровя, какво друго?

— Не трябваше да го убиваш!

— Е, грешка. Бързай!

Тя мълчаливо му донесе лопатата...

Към осем часа Сем се върна и започна отново да мете площадката пред лавката. Жена му стоеше със скръстени ръце на вратата.

— Съжалявам, че се случи така — каза Сем. Той погледна жена си, после извърна очи настрана. — Сама видя, че това стана случайно. Игра на съдбата.

— Да — каза жена му.

— Видя ми се тъй страшен, когато извади оръжието.

— Какво оръжие?

— Но на мен така ми се стори! Съжалявам, съжалявам! Колко пъти трябва да го кажа?

— Шшт! — каза Елма, като сложи пръст на устните си. — Шшшт!

— Не ме е страх — каза той. — Не съм сам: цялата компания «Земни селища Инкорпорейтид» е зад мен. — Той изпуфтя. — Марсианците няма да посмеят...

— Виж там... — прекъсна го Елма.

Той погледна към мъртвото море. Изпусна метлата, наведе се и я взе; устата му беше отворена, от нея се отрони една малка капка плюнка и полетя във въздуха. Изведнъж той се разтрепера.

— Елма, Елма, Елма! — извика той.

— Ето ги, идат! — каза Елма.

По дъното на древното море като синкави призраци, като синкав дим се носеха цяла дузина високи марсиански пясъчни кораби, опънали синкави платна.

— Пясъчни кораби! Но тях вече ги няма, Елма, няма вече пясъчни кораби.

— И все пак тези, изглежда, са такива — каза Елма.

— Нали властта ги конфискува всичките! Разрушиха ги; само няколко от тях продадоха на търг. В цялата област единствен аз притежавам такъв кораб и знам как да го управлявам.

— Но с това вече се свърши.. — каза тя, като кимна към морето.

— Трябва да се махнем оттук, хайде!

— Защо? — бавно попита тя, гледайки с възторг към марсианските кораби.

— Те ще ме убият! Влизай в камиона, хайде!

Елма не се помръдна.

Той трябваше да я завлече насила зад лавката, където се намираха две машини: камионът, с който непрекъснато си бе служил доскоро, и старият марсиански пясъчен кораб, който на шега бе купил на един търг. През последните три седмици той бе превозвал с него разни стоки по гладкото пясъчно дъно. Моторът на камиона лежеше на земята: от два дни насам той се бе занимавал с неговия ремонт.

— Камионът, изглежда, нещо не е в ред. — каза Елма.

— Пясъчният кораб! Влизай!

— За да ме возиш ти, мене в това нещо? О, не!

— Хайде! Аз знам как.

Той я блъсна вътре, скочи зад нея, натисна кормилния лост и подстави кобалтовото платно на вечерния бриз.

Под ярките звезди синкавите марсиански кораби леко се плъзгаха по шепнещия пясък. Корабът на Сем не искаше да се помръдне от мястото си, но той си спомни за пясъчната котва и я изтегли.

— Готово!

И вятърът понесе пясъчния кораб по дъното на мъртвото море, над отдавна погребани кристали, край повалени колони, край изоставени пристани от мрамор и мед, край бели шахматни фигури на

мъртви градове, край пурпурни планински склонове — все по-далеч и по-далеч. Очертанията на марсианските кораби ставаха все по-малки, докато най-последно потеглиха след Сем.

— Добре им натърках носа, ей богу! — изкрещя Сем. — Ще докладвам в «Ракетната корпорация». Там ще ми дадат охрана! Бива си ме, не можах да ме пипнат!

— Те можеха да те спрат — уморено каза Елма. — Но просто не са искали да се разправят...

Той се засмя.

— Хайде-хайде! Защо им е потрябвало да ме пускат? Не, те не можах да ме настигнат и туйто!

— Не можах ли? — Елма кимна с глава някъде зад него.

Сем не се обърна. Лъхна го студен вятър. Боеше се да се обърне. Той почувствува нещо там, на седалото зад гърба си, нещо ефирно като дъха на човек в студена сутрин и синьо като плуващ в здрача дим на горящи хикорови пръчки, нещо, прилично на старинни бели дантели, на падащи снежинки, нещо, напомнящо есенна слана върху крехка блатиста трева.

Разнесе се звук, сякаш някъде се разби тънко стъкло: смях. И отново тишина. Той се обърна.

На кърмата близо до кормилния лост спокойно седеше млада жена. Ръцете ѝ бяха тънки като ледени висулки, очите ясни и големи като двете луни, светли, спокойни. Вятърът духаше срещу нея и тя вълнообразно се клатушкеше като отражение в студена вода; около крехкото ѝ тяло, също като струйки синкав дъжд, се спускаха копринени гънки.

— Върнете се назад! — каза тя.

— Не! — Сем трепереше, побиваха го леките тръпки на страха; трепереше като стършел, увиснал във въздуха, колебаеше се на границата между страха и омразата. — Махай се от моя кораб!

— Това не е ваш кораб — каза видението. — Той е стар като нашия свят. Плувал е по пясъчното дъно още преди десет хиляди години, когато моретата са се изпарили и пристаните опустели; а вие дойдохте и го взехте, откраднахте го. Сега обърнете кораба и се върнете при лавката на кръстопътя. Ние трябва да поговорим с вас. Случи се нещо много важно.

— Махай се от моя кораб! — извика Сем. Коженият кобур изскърца, когато извади пистолета си. Той внимателно се прицели. — Скачай, ще броя до три...

— Не! — извика девойката. — Аз няма да ти сторя нищо лошо. Нито пък другите. Ние дойдохме с добро.

— Едно — рече Сем.

— Сем! — каза Елма.

— Изслушайте ме — каза девойката.

— Две — решително каза Сем, намествайки ударника.

— Сем! — извика Елма.

— Три! — каза Сем.

— Ние само... — произнесе девойката. Пистолетът изгърмя.

Под слънчевата светлина се топи сняг, кристали се превръщат в пара, в нищо. Изпарения танцуват в пламъците и изчезват. Във вулканическия кратер се разпадат и загиват всички крехки неща. От изстрела, от огъня, от удара девойката се сви като ефирен шарф, стопи се като ледена статуетка. А това, което остана от нея — ледени парченца, снежинки, дим, — бе отнесено от вятъра. Седалото на кърмата остана празно.

Сем прибра пистолета си, без да погледне жена си.

— Сем — каза тя, след като цяла минута корабът се бе носил със свистене по пясъчното море, заляно от лунната светлина. — Сем, спри кораба!

Той се обърна към нея; лицето му беше бледно.

— Не, това не бива да се случва. След толкова години ти няма да ме оставиш!

Тя погледна ръката му, легнала върху дръжката на пистолета.

— Да, вярвам, че си способен на това — каза тя. — От тебе всичко може да се очаква.

Той завъртя глава, стиснал в ръка кормилния лост.

— Елма, не ставай глупава. Ей сега ще стигнем в града, там ще бъдем на сигурно място.

— Да-да — отвърна жена му, отпускаяки се равнодушна на дъното на кораба.

— Слушай, Елма!

— Няма какво да слушам, Сем.

— Елма!

Те минаваха край едно бяло шахматно градче; изпаднал в отчаяние, обхванат от гняв, Сем изпрати един след друг шест куршума, които се разбиха в кристалните кули. Градът се разпадна в душ от старинни стъкла и кварцови останки. Пръсна се на парчета, изчезна, сякаш беше изрязан от сапун. Сем се изсмя и стреля още веднъж. И ето че последната кула, последната шахматна фигурка се подпали, почервеня, превърна се в синкави сажди и се понесе нагоре към звездите.

— Аз ще ги науча тях! Ще им дам да се разберат!

— Научи ги, Сем, дай им да се разберат!

— Ето още един град! — Сем отново зареди пистолета си. — Виж само как ще го наредя!

А там, зад тях, устремно се носеха синкавите призрачни кораби, неумолимо растяха. Отначало той дори не ги виждаше. Чуваше само свистенето и извиващия се висок кръсък, сякаш стомана стържеше по пясъка: това бяха остриите като бръснач носове на пясъчните кораби, които пореха повърхността на морското дъно с развети червени и сини знаменца. На светлосивите кораби стояха тъмносини фигури; мъже с маски, мъже със сребристи лица, мъже със сини звезди вместо очи, с изковани от злато уши, мъже с отлети от метал бузи и осеяни с рубини устни, мъже със скръстени на гърди ръце — това бяха марсианци, които го преследваха..

Един, два, три... Сем броеше. Марсианските кораби плътно го заобикаляха.

— Елма, Елма, аз не мога да ги отблъсна всичките!

Елма не отговори, тя дори не се помръдна от мястото си.

Сем стреля с пистолета си осем пъти. Един от пясъчните кораби се разпадна на части, разпаднаха се платната, изумруденият корпус, бронзовата обвивка, луннобелият кормилен лост, както и всички отделни образи. Мъжете с маски, всички до един, се забиха в пясъка и над всеки един от тях избухна пламък, отначало оранжев, сетне огнен дим.

Но останалите кораби продължаваха да се приближават.

— Те са много повече, Елма — Ще ме убият!

Той изхвърли котвата. Ала напразно. Платното се сви надолу, нагъна се, въздъхна. Корабът спря. Вятърът спря. Всичко спря.

Изглежда, че целият Марс замря, когато величествените кораби на марсианците, обкръжили Сем, се надвесиха над него.

— Земни човече! — обади се един глас някъде отгоре. Една от сребристите маски се размърда, рубиновите устни проблясваха в такт с думите.

— Аз нищо не съм направил! — Сем гледаше окръжаващите го лица: бяха повече от сто. На Марс бяха останали много малко марсианци — всичко на всичко сто-сто и петдесет. И почти всички бяха тук сега, на дъното на мъртвото море, на своите възкръснали кораби, край мъртвите си шахматни градове, един от които току-що се беше разпаднал на парчета като крехка ваза, ударена от камък. Проблясваха сребристи маски.

— Всичко това беше едно недоразумение — умоляваше Сем, застанал въвн от своя кораб; жена му продължаваше да лежи като мъртва на дъното. — Аз пристигнах на Марс като всеки честен предприемчив бизнесмен. От останките на една катастрофирала ракета аз си построих най-хубавата лавка, която някога сте виждали — ей там, на онзи кръстопът — вие знаете къде. Трябва да признаете, че е добре изпипана! — Сем се засмя и се огледа. — Тогава значи се появи онзи марсианец — знам, че беше ваш приятел. Аз го убих наистина, но това беше нещастен случай. Аз не искам нищо друго, освен да притежавам лавка за кренвирши на Марс — първата, единствената и най-значителната! Разбирате ли? Щях да продавам най-хубавите, най-вкусните кренвирши на цялата планета, топли кренвирши, дявол да го вземе, с пиперки и лук, и студена оранжада.

Сребърните маски неподвижно блестяха под лунната светлина. Жълтите очи светеха над Сем. Той усети как стомахът му се стяга, сви се, превърна се в камък. Захвърли пистолета си на пясъка.

— Предавам се.

— Вземете си пистолета! — казаха марсианците в хор.

— Какво?

— Пистолета. — Над носа на синкав кораб се развя елмазена ръка. — Вземете го. Махнете го оттук!

Все още не вярващ на ушите си, Сем прибра пистолета си.

— А сега — продължи гласът — обърнете кораба си и се върнете при лавката си.

— Още сега ли?

— Да — каза гласът. — Ние няма да ви сторим нищо лошо. Вие избягахте, преди да успеем да ви обясним. Хайде, тръгвайте след нас!

Огромните кораби се обърнаха в обратна посока леко като лунни перушинки. Страничните платна тихо запляскаха във въздуха, сякаш аплодираха с ръце. Маските блестяха, обръщаха се, огряваха сенките.

— Елма! — Сем се претърколи в кораба. — Ставай, Елма. Връщаме се! — Той беше тъй развълнуван, че говореше почти неразбрано. — Те няма да ми сторят нищо лошо, няма да ме убият, Елма. Хайде, миличка, ставай!

— Какво... Какво? — Елма разсеяно се огледа и докато корабът се разгърна отново на вятъра, тя бавно, като насън, се надигна и тежко като торба с камъни се отпусна на седалото, без да каже нито дума повече.

Пясъкът се плъзгаше назад под кораба. След половин час те отново се намериха на кръстопътя, корабите се заковаха на място и всички излязоха от тях.

Пред Сем и Елма застана Вождът на марсианците: маската му, кована от полиран бронз, очите — бездънни черносини пролуки, устата — прорез, из който думите се разнасяха по вятъра.

— Подредете си лавката! — рече гласът. Във въздуха се метна ръка с брилянтна ръкавица. — Пригответе ястията, пригответе трапезата, пригответе чуждестранните вина, защото тази нощ е наистина велика нощ!

— Значи оставам тук? — заговори Сем. — Вие ми разрешавате да остана тук?

— Да.

— И не ми се сърдите?

Маската беше строга и груба, и безстрастна, и сляпа.

— Пригответе си вашето заведение — тихо каза гласът. — И вземете това.

— Какво е това?

Сем запремига над подадения му свитък от тънки сребърни листа, по които се виеха подобни на змии йероглифи.

— Това е дарителният документ за всички земи от сребърната планина до сините хълмове, от онова там мъртво море до далечните долини, изпълнени с лунни камъни и изумруди — рече Вождът.

— И всичко това е мое?

— Ваше.

— Сто хиляди квадратни мили?

— Ваши.

— Чуваш ли, Елма?

Елма седеше на земята, облегнала гръб на алуминиевата стена на лавката за топли кренвирши; очите ѝ бяха затворени.

— Но защо, защо... защо ми подарявате всичко това? — попита Сем, като се мъчеше да надзърне в металическите прорези на очите.

— Това още не е всичко. Вземете!

Появиха се още шест свитъка. Изброиха се на глас имената, обозначаващи другите територии.

— Но това е половината Марс! Аз притежавам половината Марс! — Сем стисна шумолящите свитъци, размаха ги пред Елма и избухна в безумен смях. — Елма, ти чу ли?

— Чух — каза Елма, гледайки нагоре към небето.

Тя сякаш очакваше да види нещо. И все повече се оживяваше.

— Благодаря, много ви благодаря — каза Сем на бронзовата маска.

— Тази нощ... Всичко ще стане още тази нощ! — каза маската. — Пригответе се! Вие трябва да бъдете готов!

— Добре. Ще бъда. А какво ще се случи... някаква изненада? Да не би ракетите от Земята да долетят месец по-рано, цял месец преди срока? Всичките досега хиляди ракети с преселниците — миньорите, работниците и техните жени, сто хиляди души? Няма ли да бъде чудесно, Елма? Ето, аз нали ти казвах! Казах ти, че онзи там град няма винаги да остане само с хиляда жители. Тук ще пристигнат още петдесет хиляди, след един месец — още сто хиляди, а до края на годината — пет милиона хора от Земята! И на най-оживената магистрала — пътя към рудниците — една единствена лавка, моята лавка за топли кренвирши!

Маската се носеше на вятъра.

— Ние ви оставяме. Пригответе се. Цялата тази земя е ваша.

В летящата лунна светлина древните кораби се обърнаха и се понесоха по вълнуващите се пясъци като металически листенца на старинно цвете, като сини перца, като огромни и безшумни кобалтови пеперуди. Маските блестяха, сияеха, докато и последната светлинка, последният синкав цвят изчезна сред хълмовете.

— Елма, защо постъпиха така? Защо не ме убиха? Нищо ли не знаят? Или пък не са с ума си? Елма, разбираш ли, Елма? — Той разтърси рамото ѝ. — Ами че притежавам половината Марс! Половината Марс е мой!

Тя наблюдаваше нощното небе и чакаше.

— Хайде — каза той, — ние трябва да подредим заведението, да приготвим всичко. Да кипнем кренвиршите, да опечем кифлите, да сварим лютивия сос, да обелим и нарежем лука, да разпределим подправките, да сгънем салфетките, да изчистим всичко, да не оставим никъде нито едно петънце! — Той се завъртя наоколо в танц; подскачайки весело от радост! — «О, колко съм щастлив... Да, сър, много съм щастлив!» — запя той доста фалшиво. — Това е моят щастлив ден!

Той работеше като луд: кипна кренвиршите, нарязва кифлите, накълца лука.

— Помисли си само какво каза онзи марсианец: изненада! Това може да значи само едно нещо, Елма!... Тези сто хиляди души пристигат преди срока, пристигат още тази нощ! Какъв наплив ще бъде при нас! Ще трябва да работим по цели нощи, всеки ден... тия туристи ще плъзнат навсякъде, ще искат да поразгледат наоколо, Елма. Ах, какви парички ще паднат! Добри парички... Помисли си само...

Той излезе навън и погледна нагоре към небето. Не видя нищо.

— Всяка минута може би... — каза той, като вдъхна радостно прохладния въздух, протегна се и се потупа по гърдите. — А-ах!

Елма мълчеше. Тя белеше картофи за пържене и не сваляше очи от небето.

Тъй измина половин час.

— Сем — каза тя. — Ето я. Погледни! Той погледна и видя.

Земята.

Пълна, зелена, като добре шлифован скъпоценен камък, над хълмовете се издигна Земята.

— Добрата стара Земя — нежно прошепна той. — Милата прекрасна стара Земя! Изпрати тук, при мен, твоите гладни и изнурени. Нещо... е, как беше онова стихотворение? Изпрати ми твоите гладни, стара Земя. Тук е Сем Паркхил, топлите кренвирши са готови, сосът се вари, всичко блести от чистота! Хайде, Земя, изпрати ми твоите ракети!

Той отиде настрана, за да се полюбува на своето творение. Ей го там — съвършено като току-що снесено яйце, на дъното на мъртвото море, единственият източник на светлина и топлина сред стотици мили гола пустиня. Като сърце, което бие самотно в някакво огромно черно тяло. И той почти се разплака от гордост.

— То наистина те кара да се почувствуващ смирен — каза той, вдишвайки миризмата на топли кренвирши, на парещи кифли, на сочно масло. — Заповядайте! — обърна се той към звездите. — Купувайте! Кой ще бъде пръв?

— Сем! — обади се Елма.

Горе, на черното небе, Земята изведнъж се преобрази.

Подпали се.

Една част от нея се разпадна на милиони парченца, сякаш някаква огромна мозайка се бе пръснала. За миг Земята горя със зловещи, дрипави пламъци, увеличавайки размера си три пъти, после се сви, смали се и изчезна.

— Какво беше това? — Сем гледаше към зеления пожар на небето.

— Земята — каза Елма, скръстила ръце.

— Това не е Земята! Не, това не може да бъде Земята! Невъзможно!

— Искаш да кажеш, че не може да бъде Земята? — каза Елма, гледайки към него. — Да, това вече не е Земята... Това ли искаш да кажеш?

— Не Земята, невъзможно... Това не беше Земята! — виеше Сем.

Той стоеше неподвижно, с отпуснати ръце, с отворена уста, с тъпо облепени очи.

— Сем! — извика го по име тя. За пръв път, от много дни насам очите ѝ се оживиха. — Сем!?

Той гледаше нагоре към небето.

— Какво пък... — каза тя и за минутка-две мълчаливо се огледа. После метна мократа кърпа върху ръката си. — Запали повече лампи, дай повече светлина, пусни грамофона, отвори вратите! И очаквай нова група посетители след... около милион години. Да-да, сър, гледай всичко да е готово!

Сем не се помръдваше.

— Ах, какво прекрасно местенце за топли кренвирши! — каза тя, после се пресегна, взе от чашата една клечка за зъби и я пъхна между предните си зъби. — Да ти кажа ли една тайна, Сем? — прошепна тя, като се наклони към него. — Изглежда, че сега започва мъртвият сезон...

НОЕМВРИ 2005

НАБЛЮДАТЕЛИТЕ

Тази нощ всички излязоха навън и гледаха нагоре към небето. Оставиха вечерята си, миенето на съдове, приготвяването за кино и излязоха на своите «сега вече не тъй нови» тераси и започнаха да наблюдават зелената звезда Земя. Това бе направено без никакво нарочно усилие: те постъпиха така, за да могат по-лесно да проумеят новините, които току-що бяха чули по радиото. Ето ги там, Земята и предстоящата война, и стотиците хиляди майки, баби, бащи, братя, лели, вуйчовци и братовчеди. Хората стояха на терасите и се опитваха да повярват в съществуването на Земята, така както някога се бяха опитвали да повярват в съществуването на Марс — една напълно противоположна задача. Всъщност Земята сега за тях все едно, че беше мъртва: те се бяха разделили с нея преди три или четири години. Разстоянието действуваше като анестезия, седемдесет милиона мили притъпяваха чувствата, приспиваха паметта, правеха Земята безлюдна, изличаваха миналото и позволяваха на тия хора тук да си гледат работата. Но сега, тази нощ, мъртвите бяха възкръснали, Земята отново стана обитавана, паметта се пробуди, изречени бяха милиони имена. Какво ли прави сега еди-кой си на Земята? А как ли е този, ами онзи? Хората на терасите се поглеждаха косо един-друг.

В девет часа Земята като че ли избухна, запали се, изгоря.

Хората по терасите издигнаха ръце, сякаш искаха да изгасят огъня.

Те чакаха.

Към полунощ пожарът беше потушен. Земята си стоеше на мястото. И по терасите като есенен вятър се понесоха въздишки.

— Отдавна не сме чули нищо за Хари.

— Той е добре.

— Трябва да изпратим вест на мама.

— Тя е жива и здрава.

— Сигурен ли си?

— Е, не се тревожи!

— Мислиш ли, че нищо не се е случило с нея?

— Разбира се, ела да си лягаме.

Ала никой не се помръдваше. Хората изнасяха късна вечеря в тъмните градинки пред къщите, слагаха храната върху сгъваеми масички и неохотно посягаха към нея докъм два часа през нощта, когато от Земята пристигна съобщение по светлинното радио. Като далечни светулки проблясваха мощните морзови знаци и те четяха:

АВСТРАЛИЙСКИЯТ КОНТИНЕНТ
ПРЕВЪРНАТ В ПРАХ ОТ НЕПРЕДВИДЕН
ВЗРИВ НА АТОМЕН СКЛАД. ЛОС АНДЖЕЛИЗ,
ЛОНДОН БОМБАРДИРАНИ. ВОЙНА. ВРЪЩАЙТЕ СЕ У
ДОМА, У ДОМА, У ДОМА.

Те ставаха от столовете.

Връщайте се, връщайте се, връщайте се!

— Чул ли си нещо от твоя брат тази година?

— Като че ли не знаеш: всяко писмо за Земята струва пет долара.
Не мога да пиша често.

Връщайте се!

— А пък аз се тревожа за Джейн. Помниш ли Джейн — моята малка сестричка?

Връщайте се!

В три часа, когато настъпи прохладно утро, собственикът на магазина за пътнически принадлежности вдигна глава. По улиците идеше цяла тълпа хора.

— Нарочно не затворих тая нощ. Какво ще обичате, мистър?

До разсъмване всичката стока беше разграбена.

ДЕКЕМВРИ 2005

БЕЗМЪЛВНИ ГРАДОВЕ

На брега на мъртвото марсианско море се разстиляше безмълвен малък град. Той беше пуст. Нямахме никакво движение. Самотни светлини горяха денонощно в магазините. Вратите им стояха широко отворени, сякаш хората бяха избягали, без да се сетят за ключовете. Върху телените подставки пред входовете на утихналите дрогерии шумоляха почернели от слънцето недокоснати списания, доставени преди месец от Земята.

Градът беше мъртъв. Леглата в него стояха празни и изстинали. Единственият звук беше бръмченето на електрическия ток в проводниците и динамомашините, които все още живееха от само себе си. Водата преливаше от забравените вани, течеше в жилищните стаи, заливаше терасите и малките градинки, напоявайки изоставените цветя. В затъмнените театрални зали се втвърдяваше залепената под много от столовете дъвка, по която все още личеха отпечатъците на зъби.

Отвъд града се намираще космодрумът. Острата миризма на изгоряло все още се чувствуваше там, откъдето последната ракета бе излетяла към Земята. Ако пуснете монета от десет цента в телескопа и го насочите към Земята, може би ще видите бушуващата там голяма война. Ще видите, да речем, как Ню Йорк полита във въздуха. А може би и Лондон, покрит с нов вид мъгла. И тогава може би ще ви стане ясно защо е изоставен този марсиански град. Бързо ли е бил евакуиран? Влезте в който и да било магазин, ударете клавишите на касата. Чекмеджето тутакси ще отскочи навън, пълно със святкаци, звънтящи монети. Да, там на Земята положението трябва да е твърде лошо...

По пустите улици на този град, подсвирквайки си тихичко, съсредоточено подритвайки пред себе си празна консервна кутия, се зададе висок слаб мъж. Тъмните му спокойни очи отразяваха неговата дълбока самота. Той мърдаше костеливите си ръце в джобовете, където

подрънкваха новички монети. От време на време подхвърляше по една монета на асфалта, усмихваше се въздържано и продължаваше да върви, ръсейки светли монети по пътя си.

Името му беше Уолтър Грип. Той притежаваше златна мина и усамотена къщурка горе в сините марсиански планини и през всеки две седмици слизаше в града да си търси съпруга — някоя спокойна, интелигентна жена. Но през всичките тия години винаги се бе връщал в къщи разочарован и все тъй самотен. А преди седмица, когато пристигна в града, се случи следното:

В този ден Уолтър Грип беше толкова изненадан, че се втурна в първия деликатесен магазин и си поръча троен сандвич с месо.

— Ей сега! — извика той с бяла кърпа на ръката.

Извади месо и хляб, изпечен предния ден, изчисти праха от масата, покани сам себе си да седне и яде, докато почувствува, че трябва да намери някоя дрогерия, където да си поръча чаша вода със сода бикарбонат. Собственикът, някой си Уолтър Грип, се оказа изумително учтив и за миг му приготви пенливата напитка!

После натъпка джобовете си с пари, каквито и колкото му попаднаха в ръцете. Натовари една количка с десетдоларови банкноти и се втурна да бяга като луд през града. Когато стигна в покрайнините, той изведнъж разбра колко глупаво е постъпил. За какво са му тези пари? Той закара десетдоларовите банкноти там, откъдето ги бе взел, извади от собственото си портмоне един долар и го пусна в касата за сандвичите, като прибави една четвъртинка за бакшиш.

Вечерта си направи удоволствието с топла турска баня, сочно филе, гарнирано с вкусен сос от гъби, вносен сух херес и ягоди във вино. Избра си нов син фланелен костюм и разкошна сива мека шапка, която някак смешно се клатушкаше върху продълговатата му глава. Пусна монета в автоматичната радиола; тя засвири «Нашата стара банда». Пусна петцентови монети в двадесет автомата из целия град. Тъжните звуци на «Нашата стара банда» изпълниха нощта и пустите улици, а той крачеше из тях висок, слаб, самотен, потропвайки леко с новите си обуца, пъхнал студените си ръце дълбоко в джобовете.

Но всичко това се случи миналата седмица. Оттогава спеше в една хубава къща на Марс авеню, ставаше в девет, изкъпваше се и лениво се отправяше към града да закуси с яйца и шунка. И всяка сутрин зареждаше в хладилника тонове месо, зеленчуци, банички с

лимонов крем — запасявайки се с продукти поне за десет години, докато ракетите се върнат от Земята. Ако въобще някога се върнат.

Тази вечер той се скиташе нагоре-надолу, разглеждаше восъчните жени — розови, красиви — в пъстрите витрини. И за първи път почувствува колко мъртъв беше градът. Наточи си чаша бира, бавно я изпи и тихичко си поплака.

— Да — каза той, — аз съм самичък.

Влезе в кино «Елит», искаше да види някой филм, за да отвлече мислите си от налегналата го самота. В залата беше пусто и глухо като в гробница; по огромния екран пълзяха сиви черни призраци. Той се разтрепери и побърза да напусне това обитавано от духове място.

Решил да се върне в къщи, той крачеше бързо, почти тичаше, по средата на една странична уличка, когато дочу, че някъде звъни телефон.

Ослуша се.

«Някъде звъни телефон.»

Той продължи да тича напред.

«Някой би трябвало да отговори» — лениво си помисли той.“

Седна накрай тротоара и бавно се наведе, за да извади някакво камъче от обувката си.

Изведнъж скочи на крака и извика:

— Някой! Боже мой, та това съм аз! Трескаво се заозърта. В коя къща? Ето в тази!

Той се втурна през една градинка нагоре по стълбите, влезе в къщата, в тъмния хол. Грабна слушалката.

— Ало! — извика той. Зззззззззззззззз.

— Ало, ало!

Бяха затворили телефона.

— Ало! — викаше той и удряше по апарата. — Идиот такъв! — наруга се той. — Седиш си там на тротоара, глупак такъв! Празна глава, тъпак! — Той стисна с ръце телефонния апарат. — Но хайде, позвъни още веднъж! Хайде!

Той не бе и помислил досега, че на Марс може да е останал някой друг освен него. През цялата изтекла седмица не бе видял

никого. И бе стигнал до заключението, че всички останали градове са така безлюдни като този.

Сега трепереше от вълнение, като гледаше този ужасен черен апарат. Автоматичната телефонна система свързваше всички градове на Марс. Те бяха тридесет... но от кой ли град бяха позвънили?

Той не знаеше.

Той чакаше. Отиде в чуждата кухня, извади малко замразени боровинки и ги изяде без охота.

— Нямаше никой на другия край на телефона — промърмори той. — Навярно някъде е паднал някой телефонен стълб и е предизвикал съединение.

Но нали бе чул щракане, което значеше, че на другия край някой бе затворил телефона.

Прекара останалата част на нощта в хола.

— И то не заради телефона — уверяваше се той. — Просто нямам какво друго да правя.

Той се заслуша в цъкането на часовника си.

— Тя няма да позвъни пак — каза си той. — Тя никога вече няма да набере номер, от който не са й отговорили. Навярно в този час тя вика други номера в града! А пък аз — седя тук... Но почакай! — Той се изсмя. — Защо непрекъснато казвам „тя“?

Той запремига.

— Това може да бъде и „той“, нали?

Сърцето му се поуспокои. Стана му студено и някак тъжно.

Тъй много му се искаше това да бъде „тя“.

Той излезе от къщата и застана посред улицата под дрезгавата светлина на ранното утро.

Ослуша се. Никакъв звук. Нито една птица. Нито един автомобил. Само сърцето му туптеше! Пулс — пауза — пулс. Лицето му се свиваше от напрежение. А вятърът тъй кротко, тъй нежно развяваше краищата на палтото му.

— Шшш! — прошепна той. — Слушай!

Бавно се олюля в кръг, обръщайки лице от една смълчана къща към друга.

„Тя ще набира номер след номер“ — помисли си той. — Трябва да е жена. Но защо? Само една жена ще продължава да вика различни номера. Един мъж не би направил това. Мъжът е самостоятелен. Нима

аз се опитах да телефонирам някому? Не! дори и през ум не ми е минавало. Това трябва да е жена. Непременно, ей богу!

Слушай!

Далече, някъде под звездите, зазвъня телефон.

Уолтър се затича. Спря се и се послуша. Тих звън. Изтича още няколко метра. Чуваше се по-ясно. Втурна се надолу по някаква алея. Още по-ясно! Отмина шест къщи, още шест. Все по-ясно! Спря пред една къща. Вратата беше заключена.

Вътре звънеше телефон.

— По дяволите! — Той раздруса бравата. Телефонът крещеше.

Грабна един стол от терасата, хвърли го през прозореца на гостната и скочи вътре след него.

Но още преди да докосне слушалката, телефонът утихна.

Тогавя тръгна от стая в стая, чупеше, огледала, свличаше пердета, ритна с крак кухненската печка.

Най-после изнемощял, той взе тънкия телефонен указател, който съдържаше всички телефонни абонати на Марс. Петдесет хиляди имена.

Започна с първото име.

Амелия Еймз. Нью Чикаго, сто мили отвъд мъртвото море. Набра нейния номер.

Никакъв отговор.

Вторият абонат живееше в Нью Нью Йорк, на пет хиляди мили, отвъд сините планини.

Никакъв отговор.

Последваха трети, четвърти, пети, шести, седми, осми... треперещите му пръсти с мъка задържаха слушалката.

Един женски глас отговори:

— Ало?

В отговор Уолтър закрещя:

— Ало, господи, ало!

— Това е запис — издекламира женският глас. — Мис Хелън Аразумян не е в къщи. Кажете какво ви трябва, вашите думи ще бъдат записани на лента, така че тя ще може да ви позвъни, когато се върне. Ало? Това е запис. Мис Аразумян не е в къщи. Кажете какво ви трябва...

Той остави слушалката. Устните му трепереха. Седна.

След като поразмисли, отново набра същия номер.

— Когато мис Хелън Аразумян се върне — каза той, — предайте й, че може да върви по дяволите!

Той позвъни на Марсианската телефонна централа, на телефонните станции в Ню Бостън, Аркадия и Рузвелт Сити, разсъждавайки, че там повече отвсякъде другаде би намерил хора, които се опитват да се свържат с някого; след това опита градските управления и някои други обществени учреждения в различни градове. Телефонира и на най-добрите хотели. Коя жена би устояла на изкушението да поживее в разкош!

Изведнъж той се спря, плесна силно с ръце и се изсмя. Разбира се! Провери в телефонния указател и набра чрез междуградската централа номера на най-големия козметичен салон в Ню Тексас Сити. Къде другаде би трябвало да търси жена, ако не в някой потънал в кадифе и блясък козметичен салон, където тя може да се мята от огледало на огледало, да маже лицето си с разни кремове и помади и да седи под електрическите сушилници.

Телефонът иззвъня. На другия край на жицата някой вдигна слушалката.

Един женски глас каза:

— Алооо!

— Ако и това е запис — заяви Уолтър Грип, — ще дойда там и ще разпердушина цялото ви заведение!

— Това не е запис — отвърна женският глас. — Ало! Ало, значи тук все пак има някой жив човек! Къде сте? — И тя нададе радостен вик.

Уолтър едва ли не припадна.

— Вие! — Той скочи на крака, очите му святкаха. — Боже мой, какво щастие! Как се казвате?

— Женевив Селзър! — Тя плачеше в слушалката. — О, господи, така се радвам да ви чуя гласа, който и да сте вие...

— Аз съм Уолтър Грип.

— Уолтър, здравейте, Уолтър!

— Здравейте, Женевив!

— Уолтър! Какво хубаво име! Уолтър, Уолтър!

— Благодаря.

— Но къде сте вие, Уолтър?

Какъв нежен, мил и сладък глас! Той притисна слушалката до ухото си, за да може тя да му нашепва сладките думи. Краката му се подкосиха. Бузите му пламнаха.

— Аз съм в Марлин Вилидж — каза той. — Аз... Ззззз.

— Ало? — извика той. Ззззз.

Той раздруса апарата. Нищо.

Някъде вятърът бе повалил някой стълб. Женевив Селзър бе изчезнала тъй внезапно, както се бе и появила. Той набра номера, ала апаратът остана ням.

— Нищо, сега вече знам къде е тя.

Уолтър изтича навън от къщата. Слънцето изгряваше, когато той със заден ход изкара спортната кола от гаража на непознатия стопанин, отрупа задната седалка с взети от къщата продукти и се понесе с осемдесет мили в час по шосето за Ню Тексас Сити. „Хиляда мили — помисли си той. — Потърпи, Женевив Селзър, скоро ще ми чуеш гласа!“

Вън от града Уолтър натискаше клаксона на всеки завой.

По залез слънце, след цял ден невъобразимо препускане с колата, той спря край пътя, изрита тесните си обувки, изтегна се на седалото и нахлузи скъпата си сива шапка върху уморените си очи. Духаше вятър; в припадналия здрач нежно блещукаха звездите. Наоколо се извисяваха марсианските планини, станали вече на милиони години. Звездното сияние блестеше над островърхите покриви на едно марсианско градче, не по-голямо от шахматна дъска, свило се сред синкавите хълмове.

Той лежеше, унесен някъде между действителността и съня. Прошепна: Женевив. После тихичко запя: О, Женевив скъпа Женевив... годините идват, годините си отиват Но Женевив, милата Женевив... На душата му стана топло. В ушите му звучеше нейният тих, нежен глас: Ало, о, ало, Уолтър! Това не е запис. Къде сте, Уолтър?

Той въздъхна и протегна ръце да я докосне под лунната светлина. Вятърът развяваше дълги черни коси, прекрасни коси. А устните ѝ — две червени ментови резенки. Бузите ѝ — току-що откъснати росни рози. Тялото ѝ като тънка лека мъгла, а нежният ѝ равен глас му напяваше песничка: О, Женевив, скъпа Женевив... годините идват, годините си отиват..." Той заспа.

Той стигна в Ню Тексас Сити към полунощ.

Спря колата пред козметичния салон „Де-лукс“ и извика.

Очакваше, че тя ей сега ще изтича навън, цялата напарфюмирана, засмяна. Ала нищо не се случи.

— Сигурно спи. — Той пристъпи към вратата. — Аз съм тук! — извика той. — Ало, Женевив!

Смълчаният град лежеше под светлината на двете луни. Някъде вятърът пляскаше по брезентов навес. Той блъсна стъклената врата и влезе вътре.

— Хей! — смутено се засмя той. — Не се крий! Аз зная че си тук!.

Той претърси всички кабинни.

Намери малка кърпичка на пода. Миризмата ѝ едва ли не го замая.

— Женевив! — извика той.

После тръгна с колата из пустите улици, ала нищо не видя.

— Ако това е някаква шега... Той намали ход.

— Почакай малко. Нашият разговор беше прекъснат! Може тя да е тръгнала за Марлин Вилидж, докато аз съм идвал насам? Навярно тя се е отправила по стария Морски път. И сме се разминали през деня. Откъде би могла тя да знае, че аз ще дойда тук? Аз не ѝ казах. И когато телефонът заглъхна, тя тъй се е уплашила, че е тръгнала към Марлин Вилидж да ме търси! А пък аз съм тук, боже мой, какъв съм идиот!

Той натисна клаксона и като куршум излетя вън от града.

Пътува цялата нощ. И си мислеше: „А какво, ако я няма в Марлин Вилидж?“

Не искаше да мисли за това. Тя трябва да бъде там. Той ще изтича към нея, ще я прегърне, може дори и да я целуне само веднъж по устните.

Женевив, скъпа Женевив! — засвири с уста той и натисна педала: сто мили на час.

Призори в Марлин Вилидж беше тихо. В магазините още горяха жълти светлини; в една автоматическа радиола, която бе свирила сто часа непрекъснато, най-последно щракна електрическият контакт и тя утихна; с това тишината стана пълна. Слънцето сгръваше улиците и безучастното небе.

Без да изключва фаровете, Уолтър зави с колата по Главната улица, като натискаше силно клаксона по шест пъти на всяка пресечка. Взираше се във фирмите на магазините. Лицето му беше бледо, уморено, ръцете му се плъзгаха по мокрия от пот волан.

— Женевив ! — извика той в пустата улица.

Вратата на един козметичен салон се отвори.

— Женевив! — Той спря колата и изтича през улицата.

Женевив Селзър стоеше на прага. В ръката си държеше отворена кутия с шоколадови бонбони. Пръстите ѝ, подпухнали и бледи, стискаха кутията. Лицето ѝ — което той видя, когато навлезе в кръга на светлината, беше дундесто и кръгло, очите ѝ приличаха на две огромни яйца, забодени в безформено бяло тесто. Краката ѝ — дебели като пънове, походката ѝ тежка, тромава. Косата ѝ — с неопределен кафяв цвят — беше правена и преправяна във формата на птиче гнездо. Устни нямаше; заместваше ги нарисувана шаблонна, мазна, червена уста, която ту възхитено се отваряше, ту уплашено се затваряше. Веждите ѝ бяха изскубани, личаха само две тънки като антена нишки.

Уолтър замря на място. Усмивката изчезна от лицето му. Той стоеше и я гледаше.

Тя изпусна кутията с бонбоните на тротоара.

— Вие ли сте... Женевив Селзър? — Ушите му бучаха.

— Вие ли сте Уолтър Гриф? — попита тя.

— Грип.

— Грип — поправи се тя.

— Здравейте — сдържано каза той.

— Здравейте! — Тя му стисна ръката. Пръстите ѝ лепнеха от шоколад.

— Е — каза Уолтър Грип.

— Какво? — попита Женевив.

— Аз просто казах: Е!

— А-а.

Стана девет часа. Те прекараха деня извън града. За вечеря той приготви филе миньон. Женевив не хареса месото, защото било много сурово. Уолтър реши да го попрепече още малко, но то се оказа много препечено или препържено, или нещо подобно. Той се засмя и каза:

— Хайде да отидем на кино!

Женевив каза: „Дадено“ и го хвана под ръка с лепкавите си от шоколад пръсти. Но тя искаше да гледат само филм от преди петдесет години, с Кларк Гейбл.

— Ох, той ще ме умори — кикотеше се тя. — Просто ще ме умори! А тебе?

Филмът свърши.

— Пусни го още веднъж! — заповяда тя.

— Същият ли? — попита той.

— Същият — отвърна тя.

Когато той се върна, тя се сгуши до него и го прегърна с лапите си.

— Ти не си напълно това, което очаквах, но все пак те бива... — призна му тя.

— Благодаря — каза той, като преглътна.

— Ах, този Гейбл! — каза тя, като го оципа по крака.

— О-ох! — каза той.

След филма те тръгнаха по безмълвните улици „на покупки“. Тя разби една витрина и нахлузи най-ярката рокля, която можа да намери. После изсипа цяло шише парфюм върху главата си и заприлича на мокро овчарско куче.

— На колко си години? — позаинтересува се той.

— Познай! — Тя го поведе по улицата. От нея капеше парфюм.

— Около трийсет — каза той.

— Ами! — студено каза тя. — Само на двайсет и седем, ако искаш да знаеш! — После извика: — Ето още една сладкарница! Честна дума, откакто започна тази бъркотия, аз живея като милионерка. Никога не съм обичала роднините си, те излязоха глупави. Отлетяха на Земята преди два месеца. Аз трябваше да замина с последната ракета, но предпочетох да остана. И знаеш ли защо?

— Защо?

— Защото всички се заяждаха с мен. Затова останах тук: да се обливам с парфюм по цял ден, да пия бира колкото си искам и да ям сладкиши, без да има кой да ми казва: „В това има премного калории!“ Ето защо съм тук!

— Да, ти си тук — Уолтър замижа.

— Става късно — каза тя, като го погледна.

— Да.

— Уморена съм — каза тя.

— Чудно. А пък на мене никак не ми се спи.

— О! — каза тя.

— Мога да стоя буден цялата нощ — продължи той. — Знаеш ли, в бара на Майк има хубава плоча. Ела, аз ще ти я изсвирия.

— Уморена съм. — Тя го стрелна с хитри, блестящи очи.

— А на мен ми няма нищо — отвърна той. — Странно наистина.

— Да се върнем в козметичния салон — предложи тя. — Искам да ти покажа нещо.

Тя го поведе през стъклената врата и се спря пред една голяма бяла кутия.

— Когато тръгнах от Тексас Сити — обясни му тя, — взех това нещо със себе си. — Тя развърза розовата панделка. — Помислих си: Е, нали аз съм единствената жена на Марс, а той е единственият мъж и...

Тя повдигна капака и извади няколко тънки шумолеци листове от къдрава розова хартия. После помилва това, което беше в кутията.

— Ето!

Уолтър Грип облещи очи.

— Какво е това? — попита той, започвайки да трепери.

— Нима не знаеш, глупчо? Виж, всичко е дантели, всичко е бяло и фино и...

— Наистина не знам какво е това.

— Венчална рокля, глупчо!

— Тъй ли? — Гласът му секна.

Той затвори очи. Нейният глас звучеше все тъй меко, спокойно и нежно, както тогава по телефона. Но когато отвори очи и я погледна...

Той отстъпи назад.

— Много е красива! — рече той.

— Нали?

— Женевив — той погледна към вратата.

— Да?

— Женевив, искам да ти кажа нещо.

— Да?

Тя се наклони към него; кръглото ѝ бяло лице лъхаше тежко на парфюм.

— Това, което искам да ти кажа, е... — продължи той.

— Какво?

— Сбогом!

И преди да успее да извика, той изхвъркна от салона и се намери в колата си.

Тя изтича навън и застана на края на тротоара, докато той подкарваше колата си.

— Уолтър Гриф, върни се веднага! — простена тя, като размаха ръце.

— Грип! — поправи я той.

— Грип! — извика тя.

Уолтър препускате с колата шест дни и шест нощи непрекъснато. Веднъж му се стори, че някъде зад него иде друга кола; той се разтрепери, изби го пот и свърна по друго шосе, пресичайки пустинните марсиански простори, покрай малки мъртви градове. Така препускате той цяла седмица и още един ден, докато се намери на десет хиляди мили далеч от Марлин Вилидж. Тогава влезе в едно градче — Хортвил Спрингз — с малки магазини, където можеше вечер да запали всички лампи, и с ресторанти, където можеше да седне и да си поръча вечеря. Той си живее там и досега, има си два хладилни склада, пълни с продукти за сто години, запас от пури за десет хиляди дни и прекрасно легло с мек дюшек.

И когато през тия дълги години от време на време позвънява телефонът — той не отговаря.

АПРИЛ 2026

ДЪЛГИТЕ ГОДИНИ

Когато по небето духаше вятър, той и неговото малко семейство седяха в каменната колиба и си топлеха ръцете над горящите дърва. Вятърът вълнуваше водите в канала и едва ли не събаряше звездите от небето, а мистър Хетъуей си седеше, доволен от живота, и говореше на жена си, а жена му му отговаряше; той разказваше на двете си дъщери и на сина си за старите времена на Земята, а те всички му отговаряха учтиво и на място.

Изминаха двадесет години от Голямата война. Марс представляваше огромно гробище. А какво е станало със Земята? По този въпрос размишляваха Хетъуей и неговото семейство през дългите марсиански нощи.

През тази нощ една от страшните марсиански бури се изви над ниските марсиански гробища, виеше над древните градове и събаряше до основи още новите пластмасови стени на построения от американците град, който се превръщаше в пясък, забравен и изоставен.

Но ето че бурята утихна. Времето се проясни и Хетъуей излезе да погледа Земята — зелена светлинка на ветровитото небе. Той вдигна ръка, сякаш искаше да подсили пламъка на някоя лампа под тавана на потънала в мрак стая. Погледна в далечината, над дъното на мъртвото море. „На цялата планета няма нито една друга Жива душа — помисли си той. — Само аз. И те“. Той погледна назад, вътре в каменната колиба.

Какво ли ставаше на Земята сега? С помощта на своя тридесетдвоймов телескоп той не бе забелязал никакви изменения в общия вид на Земята. „Е, нищо — помисли си той, — все ще издържа още двадесет години, ако бъда по-внимателен,“ Току-виж, че дошъл някой. Или изотвъд мъртвите морета, или от космоса, с ракета, прикрепена към някоя нишка от червен пламък.

— Ще отида да се поразходя — извика той към каменната къщурка.

— Добре — отвърна жена му.

Той тръгна бавно надолу между купища развалини.

— „Произведено в Ню Йорк“ — прочете той на едно парче метал. — И всичките тези неща от Земята ще се превърнат в прах дълго преди старите марсиански градове.

Той погледна нагоре към петдесетвековното марсианско градче, сгушено сред синкавите планини.

Стигна до едно усамотено марсианско гробище: малки шестоъгълни каменни плочи, изправени в редица по бруления от самотния вятър хълм.

Наведе глава и се вгледа в четири гроба, четири груби дървени кръстове с име на всеки от тях. В очите му се появиха сълзи. Те отдавна бяха пресъхнали.

— Прощавате ли ми за това, което направих? — обърна се той към кръстовете. — Бях много, много самотен. Вие ме разбирате, нали?

Той се върна при каменната колиба и преди да влезе вътре, още веднъж вдигна ръка над челото си и внимателно огледа небето.

— Ти все чакаш и чакаш, и гледаш — промърмори той. — И може би през някоя нощ...

На небето блещукаше малко червено огънче. Той отстъпи настрана от светлината, която излизаше през вратата.

— ... и гледаш още веднъж, и пак — прошепна той. Червеното огънче все още стоеше на мястото си.

— Снощи го нямаше там — прошепна той.

Препъна се и падна, после се изправи на крака, изтича зад къщурката, изтегли телескопа и го насочи към небето.

Минута по-късно — след като бе гледал дълго и съсредоточено към небето — той се появи на ниската врата на своя дом. Жената, двете дъщери и синът обърнаха глави към него. Най-послед той проговори.

— Имам добра новина — каза той. — Току-що разгледах небето. Насам лети ракета, за да ни откара у дома. Тя ще бъде тук рано сутринта.

Хетъуей сложи ръце на стола, отпусна глава в тях и тихичко заплака.

В три часа сутринта изгори всичко, което бе останало от Ню Ню Йорк.

Взе един факел, влезе в града, построен от пластмасови материали, и започна да подпалва стените ту тук, ту там, на всички страни. Градът разцъфтя в стихийни пламъци и светлини. Превърна се в огън, голям една квадратна миля, достатъчно силен, за да може да бъде забелязан от космоса. Той ще привлече ракетата при мистър Хетъуей и неговото семейство.

С разтуптяно от болка сърце той се завърна в колибата.

— Виждате ли? — Той издигна една прашна бутилка нагоре към светлината. — Аз запазих това вино специално за тази вечер. Знаех, че някой ден нас ще ни намерят! Да прием наздраве и да се повеселим!

Той напълни пет чаши.

— Да, измина много време — заговори той, като гледаше съсредоточено в чашата си. — Помните ли деня, когато избухна войната? Преди двайсет години и седем месеца. Всички ракети от Марс бяха извикани да се приберат на Земята. Тогава ти и аз, и децата — всички бяхме горе в планината, където се занимавахме с археология и изучавахме древните хирургически методи на марсианците. Помниш ли как насмалко щяхме да уморим от препускане нашите коне? И все пак пристигнахме тук с цяла седмица закъснение. Всички бяха заминали. Америка вече не съществуваше; и всички ракети бяха отлетели, без да дочакат закъснелите — помниш ли, помниш ли? После се оказа, че сме останали само ние! Боже мой, колко години минаха оттогава. Без вас не бих издържал тук досега. Без вас отдавна бих свършил със себе си. Но с вас чакането имаше смисъл. Да прием за наше здраве! — Той вдигна чашата си. — И за нашето дълго чакане заедно.

Той пи вино.

Жената, двете дъщери и синът поднесоха чаши към устните си. Виното потече по шиите и на четиримата.

Призори вятърът развяваше над морското дъно останалите от града големи черни меки фандаци. Пожарът беше утихнал, но целта беше постигната: червеното петно на небето ставаше все по-голямо.

От каменната колиба се носеше сочната приятна миризма на препечени джинджифилови питки. Когато Хетъуей влезе вътре, жена му слагаше на масата горещите тави с пресния хляб. Дъщерите

прилежно метяха голия каменен под с корави метли, а синът лъскаше сребърните прибори.

— Ще им поднесем богата закуска — засмя се Хетъуей. — Прременете се с най-хубавите си дрехи!

Той бързо се отправи през двора към огромния металически склад. Тук се намираше хладилната инсталация и малката електростанция; през тия години той ги бе поправил и възобновил с изкусните си, тънки и нервни пръсти тъй умело, както бе сторил с часовници, телефони и магнитофони през свободното си време. Складът бе пълен с правени от него неща, между които и някои съвършено непонятни механизми, чието предназначение сега и сам той не можеше да си обясни.

От дълбокия хладилник той извади заскрежени картофени кутии с фасул и ягоди от преди двадесет години. „Ставай, Лазаре!“ — помисли си той и измъкна едно замразено пиле.

Когато ракетата кацна, въздухът беше напоен с всякакви кулинарни миризми.

Хетъуей се спусна като момче надолу по склона. Спря се само веднъж от внезапна остра болка в гърдите. Седна на един камък да си поеме дъх, сетне тичешком измина цялото останало разстояние.

Застана сред нажежената мараня, излъчвана от огнената ракета. Отвори се илюминатор. Оттам погледна някакъв мъж.

Хетъуей дълго гледа изпод засенчените си очи; най-последно извика:

— Капитан Уайлдър!

— Кой е там? — попита капитан Уайлдър. Той скочи долу и остана дълго загледан в стария мъж. После протегна ръка.

— Боже мой, та това е Хетъуей!

— Да, аз съм.

Те внимателно се разглеждаха един друг.

— Хетъуей, от моя някогашен екипаж, от Четвъртата експедиция!

— Това беше отдавна, капитане.

— Много отдавна. Радвам се да ви видя.

— Остарях — простичко забеляза Хетъуей.

— И аз не съм вече млад. Двайсет години обикалях Юпитер, Сатурн, Нептун.

— Чух, че ви „повишили“, така да се каже, за да не се месите в колониалната политика по отношение на Марс. Старецът се огледа. — Вие сте пътували толкова дълго време, че навярно не знаете какво се е случило...

— Досещам се — отвърна Уайлдър. — Ние обиколихме Марс два пъти. И намерихме само още един друг човек. На десет хиляди мили отгук. Казва се Уолтър Грип. Предложихме му да дойде с нас, но той отказа. Когато го видяхме за последен път, той седеше на люлеещия се стол посред пътя, пушеше лула и ни махаше с ръка. Марс е просто мъртъв, не е останал дори един марсианец. А как е на Земята?

— Аз не зная повече от вас. Много нарядко ми се удава да хвана нещо по радиото от Земята, и то едва се чува. И всеки път на някакъв чужд език. А аз за съжаление съм учил само латински. Разбирам само някои отделни думи. Съдейки по всичко, по-голямата част от Земята е превърната в развалини. Но войната все още продължава. Ще се връщате ли там, капитане?

— Да. Разбира се, от любопитство. Там, в космоса, не можахме да установим никаква радиовръзка. Каквото и да се е случило, ние искаме да видим Земята.

— Ще ни вземете ли със себе си?

За миг капитанът се стъписа.

— Ах, да, разбира се, вие имате жена, спомням си. Това беше, кажи речи, преди двадесет и пет години, нали? Когато построиха първия град, вие напуснахте службата и я доведохте от Земята. Имахте и деца...

— Син и две дъщери.

— Да, спомням си. Тук ли са?

— Там горе, в нашата къщурка. Там ви чака всички вас хубава закуска. Ще заповядате ли?

— Това ще бъде чест за нас, мистър Хетъуей. — Капитан Уайлдър извика към ракетата: — Напуснете кораба!

Те тръгнаха нагоре по хълма — Хетъуей и капитан Уайлдър, а зад тях още двадесет мъже, екипажът на кораба; всички вдишваха дълбоко прохладния разреден утринен въздух.

— Помните ли Спендър, капитане?

— Никога не съм го забравял...

— Веднъж-дваж в годината на мене ми се случва да мина край неговия гроб. Изглежда че в края на краищата стана така, както той искаше. Той беше против нашето нахлуване тук и сега навярно е щастлив — всички си заминаха.

— А с онзи... как се казваше? Паркхил. Сем Паркхил. Какво стана с него?

— Отвори лавка за топли кренвирши.

— Тъкмо работа за него.

— А седмица по-късно избухна войната и той се върна на Земята. — Хетъуей изведнъж се хвана за сърцето и седна на един камък. — Прощавайте. Поразвълнувах се. Виждам ви пак... след толкова години. Ще почина малко.

Той почувствува колко бързо биеше сърцето му. Провери пулса. Лошо...

— С нас има лекар — рече Уайлдър. — Не се сърдете, Хетъуей, аз знам, че вие сам сте доктор, но все пак нека се посъветваме с нашия.

Извикаха лекаря.

— Сега ще мине — настояваше Хетъуей. — Това е от чакането, от вълнението. — Той се задъхваше. Устните му посиняха. — Знаете ли — каза той, когато лекарят допря стетоскопа до гърдите му, — като че ли всичките тия години съм живял само заради днешния ден. А днес, когато сте вече тук, дошли да ме отведете на Земята, аз съм напълно доволен, мога да си легна и да чакам края.

— Вземете това. — Лекарят му подаде една жълта таблетка. — По-добре да ви оставим да си починете.

— Празни работи. Ще поседя още малко и готово. Колко се радвам да ви видя всичките. Радвам се да чуя нови гласове.

— Действува ли вече таблетката?

— Отлично. Да вървим!

Те продължиха нагоре по хълма.

— Алис, я виж кой е тук! — Хетъуей се намръщи и сведе глава към вратата. — Алис, не чуваш ли?

Жена му се появи. След нея излязоха двете дъщери — високи, стройни, а зад тях застана още по-високият му син.

— Алис, помниш ли капитан Уайлдър?

Тя се подвоуми, погледна към Хетъуей, сякаш очакваше от него указания, после се усмихна.

— Но, разбира се, капитан Уайлдър.

— Спомням си, че вечеряхме заедно в деня преди моето отлитане за Юпитер, мисис Хетъуей.

Тя енергично му стисна ръката.

— Моите дъщери: Маргарит и Сюзън. Моят син Джон. Вие помните капитана, нали, деца?

Ръкуваха се сред смях и оживен разговор. Капитан Уайлдър подсмръкна във въздуха,

— Това да не са джинджифилови питки?

— Искате ли?

Всички се раздвижиха. Бързо-бързо бяха наредени сгъваеми градински маси, изнесоха се димящи ястия, появили се чинии, сребърни прибори, ленени салфетки. Капитан Уайлдър стоеше и дълго гледаше мисис Хетъуей, нейния син и двете ѝ безшумно движещи се високи дъщери. Той се взираше в лицата им, мяркащи се пред него, улавяше всяко движение на младежките им ръце, всяко изражение на гладките им, ненабръчкани лица. После седна на един стол, донесен от сина на мисис Хетъуей.

— На колко сте години, Джон?

— Двадесет и три — отговори синът.

Уайлдър разсеяно си играеше с приборите. Лицето му изведнъж пребледня. Седящият до него космонавт му прошепна:

— Капитан Уайлдър, това не може да бъде... — Синът отиде за още столове.

— Какво казахте, Уилямсън?

— Аз съм на четиридесет и три години, капитане. Преди двадесет години ходех на училище заедно с младия Джон Хетъуей. А той казва, че сега е на двадесет и три, но той само изглежда на толкова години. Това е нередно. Той би трябвало да бъде на четиридесет и две най-малко. Какво значи всичко това, сър?

— Не знам.

— Вие не изглеждате добре, сър.

— Не се чувствавам добре. Ами дъщерите: аз ги видях преди двадесет години, а те никак не са се променили, нито една бръчица. Ще ми направите ли една услуга, Уилямсън? Искам да свършите една работа. Ще ви кажа къде да отидете и какво да проверите. Към края на закуската се измъкнете незабелязано. Ще ви трябва само десетина

минути. Мястото не е далеч. Видях го от ракетата, когато се приземявахме.

— Моля, моля! — За какво разговаряте толкова сериозно? — Мисис Хетъуей бързо наливаше супа в техните чинии. — Усмехнете се де! Тук сме всички заедно, експедицията завърши и вие сте си почти у дома!

— Ах, разбира се — засмя се капитан Уайлдър. — А вие изглеждате тъй добре и тъй млада, мисис Хетъуей.

— Ах, тия мъже!

Той я наблюдаваше как се отдалечаваше с плавна походка; внимателно се взираше в порумения й лице, гладко и свежо като зряла ябълка. Тя звънко се смееше на всяка шега, чевръсто подаваше салата в малки чинийки, без да се спира дори да си поеме дъх. А кокалестият син и стройните дъщери бяха блестящо остроумни като баща си, разказваха за дългите години на своя усамотен живот, докато гордият Хетъуей одобрително кимаше с глава. Уилямсън се промъкна надолу по склона.

— Къде отива той? — попита Хетъуей.

— Да провери ракетата — отвърна Уайлдър. — И така, Хетъуей, на Юпитер няма нищо, нищо интересно за човека. Нито на Сатурн и Плутон.

Уайлдър говореше машинално, без да чува собствения си глас; той мислеше само за Уилямсън: как сега тича надолу, как скоро ще се върне и ще му каже какво е открил ..

— Благодаря.

Маргарит Хетъуей наливаше вода в чашата му. Подтикнат от внезапно желание, капитанът докосна ръката ѝ; Девојката посрещна това съвсем спокойно. Тялото ѝ беше топло, нежно.

Седнал срещу капитана, Хетъуей няколко пъти оставаше мълчалив и с болка на лице слагаше пръсти на гърдите си; после отново продължаваше да слуша умерения разговор и случайните гръмки възгласи, хвърляйки чести, загрижени погледи към Уайлдър, който дъвчеше питката си без особена охота.

Уилямсън се върна. Седна и мълчаливо почна да накусва яденето си, докато капитанът тихичко му прошепна настрана:

— Е?

— Намерих мястото, сър.

— И?

Уилямсън беше пребледнял. Той не сваляше очи от веселата компания. Дъщерите сдържано се усмихваха, докато синът разказваше някакъв анекдот.

Уилямсън каза:

— Отидох в гробищата.

— Там ли са четирите кръста?

— Четирите кръста са там, сър. Имената все още личат. Аз ги записах за по-сигурно. — Той започна да чете от едно бяло листче: — Алис, Маргарит, Сюзън и Джон Хетъуей. Починали от неизвестен вирус. Юли, 2007 година.

— Благодаря, Уилямсън! — Уайлдър затвори очи.

— Преди деветнадесет години, сър. — Ръцете на Уилямсън трепереха.

— Да.

— Но тогава кои са тези?

— Не знам.

— Какво ще правите сега?

— И това не знам.

— Ще кажем ли на другите?

— После. Продължавай да се храниш, сякаш нищо не се е случило.

— Вече не ми се яде, сър.

Закуската завърши с вино, донесено от ракетата. Хетъуей стана.

— За здравето на всички вас! Радвам се, че съм отново сред приятели. За здравето и на моята жена и деца... без които аз сам не бих издържал до днес. Благодарение само на тяхната доброта, на техните грижи аз можах да дочакам жив вашето пристигане.

Той поднесе чашата си към своето домочадие; те му отвърнаха със смутени погледи; а когато всички започнаха да пият, те сведоха съвсем очи.

Хетъуей изпи чашата си до дъно. Без да може дори да извика, той политна напред върху масата и се свлече на пода. Неколцина мъже му помогнаха да седне по-удобно. Лекарят се наведе над него и прислуша сърцето му. Уайлдър докосна доктора по рамото. Той погледна нагоре и поклати глава. Уайлдър коленичи и взе ръката на стареца.

— Уайлдър? — Гласът на Хетъуей едва се чуваше. — Развалих ви закуската.

— Глупости.

— Кажете сбогом на Алис и децата от мое име.

— Ей сега ще ги извикам.

— Не, не, недейте! — задъхано прошепна Хетъуей. — Те няма да разберат. И аз не бих искал те да разберат! По никакъв начин!

Уайлдър не се помръдна.

Хетъуей издъхна.

Уайлдър постоя дълго време при него. Най-сетне стана и се отдалечи от потресената група, която окръжаваше Хетъуей. Отиде при Алис Хетъуей, погледна я в лицето и каза:

— Вие знаете ли какво се случи?

— Нещо с моя мъж?

— Току-що почина от сърце. — Уайлдър я наблюдаваше внимателно.

— Много съжалявам — каза тя.

— А вие какво чувствувате? — попита той.

— Той не искаше ние да се чувствуваме огорчени. Казваше ни, че това все ще се случи някой ден и ни молеше да не плачем. Знаете ли, той дори не ни научи как да плачем. Не искаше да знаем как да вършим това. Казваше, че най-лошото нещо за човека, който знае как да бъде самотен и знае как да бъде тъжен, е да плаче. Ето защо ние не трябва да узнаем какво значи да плачем или да бъдем тъжни.

Уайлдър погледна ръцете ѝ, меки, топли ръце, красивите маникюрени нокти, тънките китки. Погледна нейната дълга, нежна, бяла шия и умните ѝ очи. Най-после каза:

— Мистър Хетъуей е извършил чудеса с вас и вашите деца,

— Вашите думи биха го зарадвали. Той много се гордееше с нас. След време дори забрави, че ни беше създал. Обикна ни и ни смяташе за същинска негова жена и негови деца. В известен смисъл ние наистина сме това.

— С вас на него му е било по-леко.

— Да, година след година ние все седяхме и разговаряхме. Той тъй много обичаше да разговаря. Обичаше нашата каменна къщичка и откритото огнище. Нищо не ни пречеше да се настаним в някоя модерна къща в града, ала на него повече му харесваше тук, където

можеше по свое желание да води ту примитивен, ту съвременен живот. Той ми разказваше всичко за своята лаборатория и за нещата, които създаваше там. Той инсталира високоговорители из онзи запустял американски град — там, долу. И щом натиснеш някакво копче — целият град се обливаше в светлина и започваше да шуми, сякаш в него живееха десет хиляди жители. Чуваше се бърмченето на самолети, на автомобили и човешки говор. Тогава той сядаше, запалваше пура и разговаряше с нас, а отдолу долиташе шумът на града. Понякога телефонът звънеше и записаният на лента глас искаше от мистър Хетъуей съвети по разни научни и хирургически въпроси и той отговаряше. С телефонния звън, с нас тук, с градския шум и пурата — мистър Хетъуей се чувствуваше напълно щастлив. Само едно нещо той не успя да направи — да ни накара да остареем. Той остаряваше с всеки изминат ден, ала ние оставахме все същите. На мен ми се струва, че това не го безпокоеше. Предполагам дори, че той сам искаше да бъде така.

— Ще го погребем долу, в гробището, където се намират другите четири кръста. Мисля, че това би отговаряло на неговото желание.

Тя леко сложи ръка на китката му.

— Уверена съм в това.

Капитанът се разпореди. Семейството тръгна след малката процесия надолу по хълма. Двама мъже носеха Хетъуей върху закрыта носилка. Те минаха покрай каменната колиба и покрай навеса, където Хетъуей преди много години бе започнал своята работа. Уайлдър се спря пред вратата на лабораторията.

Какво ли би било, питаше се той, да живееш на някоя планета с жена и три деца и един ден те да умрат и да те оставят сам, с вятъра, и тишината? Как би постъпил човек изпаднал в такова положение? Ще погребете мъртвите в гробището, ще постави кръстове; след това ще се върне в лабораторията и извиквайки на помощ силата на ума, паметта, сръчността на ръцете и изобретателността, ще почне да събира в едно, частица по частица, всичко, което е било негова жена, син, дъщери. Когато там долу лежи цял американски град, където могат да се намерят всички необходими материали, един извънредно умен човек може да създаде всичко, каквото пожелае.

Шумът от техните стъпки заглъхваше в пясъка. Когато стигнаха на гробището, двама мъже вече копаеха земята.

Те се върнаха при ракетата късно следобед.

Уилямсън кимна с глава към каменната колиба.

— А какво ще правим с тях?

— Не знам — рече капитанът.

— Няма ли да ги „изключите“?

— Да ги изключа? — Капитанът се поизненада. — Това не ми е минавало през ума.

— Но няма да ги вземете с нас, нали?

— Това би било безполезно.

— Значи искате да ги оставите тук такива, каквито са?

Капитанът подаде пистолета си на Уилямсън.

— Ако вие можете да сторите нещо, значи, че сте по-силен от мен!

След пет минути Уилямсън се върна в колибата целият потънал в пот.

— Ето, вземете си пистолета. Сега разбирам какво искате да кажете. Влязох вътре с пистолет в ръка. Една от дъщерите ми се усмихна. Усмихнаха ми се и другите. Жената ми предложи чаша чай. Боже мой, та това би било чисто и просто убийство!

Уайлдър кимна с глава.

— Такива съвършени създания няма да има вече никога. Те са направени да траят дълго време: десет, петдесет, двеста години. Да, те имат не по-малко право на... живот, отколкото вие и аз или който и да било от нас! — Той изтръска пепелта от лулата си. — А сега заемете местата си! Тръгваме на път. Този град все едно, че не съществува. Ние не ще имаме нужда от него.

Денят преваляше. Задуха студен вятър. Целият екипаж беше на борда. Капитанът все още се колебаеше. Уилямсън попита:

— Да не би да искате да се върнете и хм... да се сбогувате с тях?

Капитанът строго изгледа Уилямсън.

— Това не е ваша работа.

Уайлдър закричи нагоре срещу вятъра. Мъжете в ракетата видяха как неговият силует се появи пред вратата на каменната колиба. Видяха и сянката на жена. Видяха как капитанът ѝ стисна ръката.

След минута-две той тичешком се върна при ракетата.

Но щем, когато вятърът засвири над дъното на мъртвото море, над шестоъгълните плочи на гробището, над четирите стари кръста и

един нов, тогава в ниската каменна колиба светва огън; реве вятърът, издига се прахът, блестят студените звезди, а в тая къщичка четири фигури — една жена, две дъщери и син, поддържат огъня в огнището, без сами да знаят защо, разговарят и се смеят.

Нощ след нощ, година след година жената излиза от колибата, вдига ръце и дълго, дълго гледа нагоре към небето, към зелената светлина на Земята, без сама да знае защо върши това; после се връща в колибата и хвърля някое дръвче в огъня; а вятърът се усилва и мъртвото море продължава да бъде мъртво.

АВГУСТ 2026

ЩЕ ПАДНАТ ТИХИ ДЪЖДОВЕ

Във всекидневната говорещият часовник настойчиво запя: тик-так, седем часа, ставайте бързо, ставайте бързо, седем часа! — сякаш се страхуваше, че никой няма да го чуе. В утринната тишина къщата беше пуста. Часовникът продължаваше да пее, повтаряйки непрекъснато: седем и девет, време за закуска, седем и девет!

Кухненската печка дрезгаво въздъхна и изхвърли от нажежения си стомах осем идеално препечени филийки хляб, четири яйца на очи, шестнадесет парченца бекон, две чашки кафе и две чаши студено мляко.

— Днес в град Алендейл, щат Калифорния, е четвърти август, две хиляди двадесет и шеста година — произнесе друг глас от тавана на кухнята. Той повтори датата три пъти, за да се запомни по-добре. — Днес е рожденият ден на мистър Федърстоун. Годишнината от сватбата на Тилита. Трябва да се плати застраховката, а също и водата, газът, осветлението...

Някъде в стените щракаха релета, пред електрически очи се плъзгаха паметни ленти със записи.

Осем и една, тик-так, тик-так, осем и една минута, хайде на училище, хайде на работа, бързо, осем и една! Ала никакви врати не се блъскаха, по килимите не отекваха меките стъпки на гумени обувци. Вън валеше дъжд. Метеорологическата кутия в предния двор тихичко напяваше: „Дъжд, дъжд, отминавай! Дъждобрана не забравяй...“ Дъждът глухо барабанеше по покрива на запустялата къща.

Вън на двора гаражът иззвъня, отвори вратата си, зад която чакаше, готов за път, автомобилът. След няколко дълги минути вратата отново се затвори.

В осем и половина яйцата се набръчкаха, а препеченият хляб стана твърд като камък. Една алуминиева лопатка ги замече в умивалника; оттук силна струя гореща вода ги отвлече надолу в едно металическо отворстие, което ги смля напълно и ги отправи по канала

към далечното море. Мръсните чинии бяха спуснати в горещ умивалник, откъдето се показаха лъскави и сухи.

— Девет и петнадесет — пропя часовникът, — време за чистене.

От една дупка на стената наизскочиха дребни мишки роботи. Из всички стаи запълзяха малки, чевръсти животинчета чистачи, направени от гума и метал. Те се трупаха по креслата, въртяха наоколо косматите си валячета, разрошваха мъхестите влакна на килимите и тихичко изсмукваха скритите пращинки. След това като някакви тайнствени нашественици се втурнаха и изчезнаха в своите скривалища. Розовите им електрически очи потъмняха. Къщата беше изчистена.

Десет часа. Иззад завесата на дъжда се показва слънцето. Къщата се възправяше сама сред развалини и пепел. Това бе единствената оцеляла къща. Нощем разрушеният град излъчваше радиоактивно сияние, което можеше да се види от много мили наоколо.

Десет и петнадесет. Градинската пръскачка се завъртя, изхвърляйки нагоре златисти фонтани, които пълнеха свежия утринен въздух с бисерна роса. Водата се удряше в прозоречните стъкла, стичаше се по овъглената западна стена, чиято бяла боя беше съвсем изгоряла. Цялата западна фасада на къщата беше почерняла освен пет малки островчета. Тук — върху боята, се очертаваше фигура на мъж, който тика автоматична тревна косачка. Там — като на снимка, жена се е навела да бере цветя. Малко по-далеч — силуети, пирографирани сякаш на дърво в едно титаническо мигновение: малко момче с ръце издигнати нагоре, над него виси очертанието на подхвърлена топка; срещу момчето — едно момиченце, протегнало нагоре ръце да хване топката, която никога няма да падне.

Останали са само пет петна от боя — мъжът, жената, децата и топката. Всичко друго — тънък слой овъглен прах.

Тихият дъждец от пръскачката изпълваше градината с падащи светли искрици.

Колко добре тази къща бе опазила своя покой до този ден! Как предпазливо бе питала: „Кой е там? Парола!“ И не получила нужния отговор от самотните лисици и мяукащите котки, тя затваряше прозорците и спускаше щорите с ревността на стара мома, подтиквана от чувството за самосъхранение, граничещо с механическа психоза.

Тя, тоест къщата, изтръпваше при всеки шум. Докоснеше ли се някое врабче до прозореца, щорите силно изщракваха и уплашената птичка отлеташе надалеч! Никой, нито дори някоя птица не можеше да се приближи до къщата!

Къщата беше олтар с десет хиляди свещенослужители и прислужници — големи и малки; те служеха и прислужваха и в хор, и поотделно... Но боговете бяха изчезнали и религиозният обряд продължаваше безсмислено и безполезно.

Дванадесет по обяд.

Пред входната врата заквича разтреперано куче.

Вратата тутакси позна гласа на кучето и се отвори. Кучето, някога едро и сито, но сега кожа и кокали, цялото покрито със струпеи, се втурна вътре, оставяйки след себе си кални следи. Подир него заприпкаха сърдити мишки — сърдити, защото ги бяха обезпокоили, защото отново трябваше да чистят!

Тогава някакъв повехнал лист проникна в пролуката под вратата; изведнъж стенните панели се разтвориха и оттам наизскачаха металически плъхове. Нахалните пращинки, косми и хартийки бяха грабнати от миниатюрни стоманени челюсти и отнесени в скривалищата. Оттам по специална тръба се спуснаха в избата, в пламтящия стомах за смет, който се бе притаил в тъмния ъгъл като някакъв зловец Ваал.

Кучето тичаше нагоре-надолу, лаеше истерически пред всяка врата, докато най-после разбра — както отдавна бе разбрала и къщата, — че тук освен мъртвата тишина нямаше никой.

То подуши нещо и почна да драска по кухненската врата. Вътре, зад вратата, фурната печеше палачинки, които изпълваха цялата къща с апетитния мирис на загоряло и с аромата на кленов сироп.

Устата на кучето се напълни с лиги; то се сви пред вратата и продължаваше да души; в очите му засвяткаха пламъчета. После скочи, почна да тича в кръг, да си хапе опашката, завъртя се бясно и издъхна. То остана да лежи в гостната цял час.

Два часа — пропя гласът.

Усетили най-после едва доловимия дъх на разложено, цели пълчища мишки забръмчаха наоколо — леко и устремено, като сухи листа, подгонени от електрически вятър.

Два и петнадесет. Кучето беше изчезнало.

Долу в избата пещта за смет изведнъж пламна и горе през
комина вихрено се понесоха рой искри.

Два и тридесет и пет.

От стените на вътрешния двор отскочиха маси за игра на карти.
А картите като светкавичен душ се понесоха по местата си. Върху
дъбови подставки се появиха коктейли „Мартини“ и сандвичи с яйца.
Засвири музика.

Но масите останаха празни и картите — недокоснати.

В четири часа масите се свиха като огромни пеперуди и се
прибраха в панелните стени.

Четири и половина.

Стените на детската стая светнаха.

По тях се появиха животни: жълти жирафи, сини лъвове, розови
антилопи, лилави пантери, подскачащи в някаква кристална маса.
Стените бяха стъклени, възприемчиви към цветове и игра на
въображението. Скрити филмови ленти запълзяха по добре смазаните
с масло зъбчати колелца и стените оживяха. Подът на детската стая бе
изтъкан тъй, че да напомня развълнувана от вятъра ливада; по него
препускаха алуминиеви бръмбари и железни щурци, а в жежкия
неподвижен въздух, сред острата миризма на животински следи,
пърхаха пеперуди от тънки розови тъкани. Чуваше се звук — като от
огромен, развълнуван рояк жълти пчели сред тъмната празнота на
ковашки мех и лениво ръмжене на сит лъв. Чуваше се и тропотът на
копита, и шумоленето на освежаващ тропически дъжд, падащ по
изгорялата през лятото трева. Изведнъж стените се разтвориха,
превърнаха се в просторни, опърлени от слънцето поляни И в
бездънни нажежени небеса. Животните се пръснаха из трънливите
храсталаци и водопойни места. Беше часът на децата.

Пет часа. Ваната се напълни с бистра топла вода. Шест, седем,
осем часа. Съдовете за вечеря извършваха удивителни фокуси; в
кабинета нещо щракна и върху металическата поставка срещу
камината, където сега гореше приятен огън, изведнъж изникна
запалена пура с шапчица от мека сива пепел. Тя пушеше и чакаше.

Девет часа. Скрити топлопроводи стопляха леглата — нощем тук
ставаше хладно.

Девет и пет минути. От тавана на кабинета се обади глас:

— Мисис Маклилан, кое стихотворение искате да чуete тази вечер?

Къщата мълчеше. Най-после гласът каза:

— Тъй като вие не изказвате никакво желание, аз ще избира нещо наслуки.

Прозвуча тих музикален акомпанимент.

— Сара Тисдейл. Ако не се лъжа, вашето любимо...

*Ще паднат тихи дъждове и мирис на земя,
и лястовици ще кръжат със трепкащи крила.
Ще пеят жаби цяла нощ из топлите блатата,
и храстите ще зашумят, потънали в цветята.
И птички с огнени пера ще литнат на възбог —
ще чуруликат весело на някой стълб висок.
И никой нищичко не ще спомене за война —
забравена ще бъде тя, ненужна вещина...
И нито птица, ни дърво не ще пролей сълза,
ако човешкият род изчезне навсегда.
И пролетта... когато пак пристигне пролетта,
не ще познае, че от нас веч няма ни следа.*

Огънят догаряше в каменната камина, пурата се превърна в купчина пепел и падна в пепелника. Празните кресла стояха едно срещу друго между безмълвните стени и музиката продължаваше да свири.

В десет часа къщата започна да умира.

Задуха силен вятър. Клонът на едно падащо дърво се блъсна в кухненския прозорец. Шише с течност за чистене на петна се разби върху горящата печка. В миг цялата стая бе обхваната от пламъци!

— Пожар! — извика някакъв глас. Лампите запремигаха, от скритите в тавана помпи бликнаха струи вода.

Но запалителната течност се разля по линолеума, запълзя, промуши се под кухненската врата и ето че множество гласове подхванаха в хор:

— Пожар! Пожар! Пожар!

Къщата правеше опит да се спаси. Вратите плътно се затваряха, но прозорците се изпонапукаха от горещината и вятърът раздуха огъня.

Огънят със своите десетки милиарди сърдити искри се втурна с яростна безцеремонност от стая в стая и най-сетне се понесе нагоре по стълбището — къщата започна да отстъпва. От стените с писък наизлязоха суетливи водни плъхове, пръскаха наоколо вода и се връщаха тичешком за нови запаси. И стенните пръскачки заизливаха пороища изкуствен дъжд.

Ала късно. Някъде някаква помпа въздъхна тежко, сви рамене и замря. Престана дъждът, който се бореше с огъня. Изтече резервната вода, която през много-много дни бе пълнила ваните и мила съдовете.

Огънят пращеше нагоре по стълбите. В приемната зала той лакомо поглъщаше като деликатеси картините на Пикасо и Матис, облизваше маслените фигури и нежно схрускваше платната в черни стърготини.

Огънят вече се разполагаше в креватите, изправяше се по прозорците, пребоядисваше завесите.

Но ето че изведнъж се появи неочаквана помощ.

От капандурите на покрива надничаха невзрачните лица на работи, чиито уста-маркучи бълваха зелени химикали.

Огънят се постъписа, така както и един слон се стъписва при вида на мъртва змия. А тук, по пода, се мятаха двадесет змии, умъртвяващи огъня с хладна, отровна, зелена пяна.

Но огънят беше хитър. Той изпрати огнени езици нагоре, по външната стена, към покрива, където се намираха помпите. Последва експлозия! Електронният мозък, който управляваше, се пръсна в бронзови шрапнели по гредите.

Огънят се втурна назад, влезе във всеки килер и докосна окачените там дрехи.

Къщата изтръпна от ужас, потраквайки дъбовите си кости; оголеният ѝ скелет се гърчеше сред горещината; инсталационните жици — нейните нерви — се оголиха, сякаш някой хирург бе одрал кожата ѝ, за да накара червените вени и капиляри да потреперят в нажежения въздух. Помощ, помощ! Пожар! Бягайте, спасявайте се! Горещината чупеше огледалата като хрупкав зимен лед. А гласовете стенеха: „Пожар, пожар! Бягайте, спасявайте се!“ — като тъжна детска

песничка, която в дванадесет гласа, ту силно, ту тихо пееха умиращи деца, оставени в някоя гора сами, сами! Но гласовете почнаха да утихват един след друг, когато изолацията на електрическите жици се напукваше като нагорещени кестени. Един, два, три, четири, пет гласа замряха.

Подпали се и джунглата в детската стая. Зареваха сини лъвове, заподскачаха пурпурни жирафи. Пантерите се мятаха в кръг, непрекъснато променяйки цвета си, и десет милиона животни, спасявайки се от огъня, се втурваха към далечната клокочеща река.

Още десет гласа замряха. В последния миг, сред бученето на огнената лавина, все още можеше да се чуе хор от сподавени гласове, които продължаваха да съобщават колко е часът, да изпълняват музикални парчета, да помитат тревата в градинката с помощта на телеуправлявани косачки или в безумието си да поставят някой чадър пред и зад входната врата, която ту се отваряше, ту се затваряше — хиляди неща се случваха едновременно, като в някоя часовникарска работилница, където множество часовници един след друг трескаво отбелязват времето: миг на безумен хаос и все пак на някакво единство; песни, викове и последните мишки чистачки излитаха храбро от скривалището си, за да оберат и отнесат надалеч тази отвратителна пепел! А един глас с благородно пренебрежение към настъпилата суматоха високо рецитираше стихове в припламналия кабинет, докато не се превърнаха в пепел всички филмови ролки, разтопиха всички електропроводи и разпаднаха всички схеми.

Най-после огънят подкопа къщата, тя рухна на земята, изхвърляйки нагоре фонтани от искри и дим.

В кухнята миг преди да се посипе огненият дъжд от главни и горящи греди, печката с главозамайваща скорост приготвяше закуска: десет дузини яйца, шест самуна препечен хляб, двадесет дузини беконови резенки — и всичко това погълна огънят, заставяйки свистящата печка да работи още по-трескаво, истерически!

Грохот. Покривът се строполи върху кухнята и гостната, гостната върху сутерена, сутеренът — върху избата. Хладилници, кресла, филмови ролки, кревати, електрически съоръжения — всичко рухна и се превърна в куп овъглени скелети.

Дим и тишина. Огромно количество дим.

На изток бавно се показва зората. Само една стена остана да стърчи сред развалините. И от тази стена говореше последният самотен глас; слънцето вече осветяваше димящите развалини, а гласът все повтаряше:

— Днес е пети август 2026 година, днес е пети август 2026 година, днес е...

ОКТОМВРИ 2026

ИЗЛЕТ НА МАРС

Това предложение бе направено от мама — защо цялото семейство да не отиде за риба? Но всъщност тези думи не бяха на мама. Тимоти добре знаеше това. Това бяха думи на татко, но ето че вместо него ги изказа мама.

Татко, тътрейки крака из шумолящите марсиански камъчета, се съгласи. Тутакси се вдигна глъч и врява, в миг целият лагер бе опакован, всичко бе сложено в торби и кутии, мама си облече блуза; татко с треперещи ръце натъпка лулата си, без да откъсва очи от марсианското небе, а трите момчета с радостни викове наскочаха в моторната лодка — и от тримата само Тимоти непрекъснато наблюдаваше мама и татко.

Бащата натисна бутончето. Към небето се понесе силно бръмчене. Водата под кърмата се втурна назад, а моторната лодка се впусна напред под всеобщите викове: „Ура!“

Тимоти седеше на кърмата заедно с баща си, сложил тънките си пръсти върху неговата космата ръка. Той видя, как зад завоя на канала се скри разровената площадка, където бяха кацнали с малката семейна ракета след дългото пътуване от Земята. Спомни си нощта преди излитането, надпреварването, суматохата, ракетата, която баща му бе намерил някъде, и разговорите за ваканционните дни на Марс. Дълъг път, разбира се, за една лятна почивка, ала Тимоти не каза нищо главно заради по-малките си братя. Те пристигнаха благополучно на Марс и ето че най-напред — както вече бе уговорено — тръгнаха на риболов.

Лодката се понесе нагоре по канала... А в очите на бащата имаше някакво странно изражение, което Тимоти съвсем не можеше да разбере. Ярка светлина и някакво особено облекчение. Това изражение караше дълбоките му бръчки да се смеят, вместо да тъгуват.

Още един завой и изстиващата ракета се скри, изчезна.

— Дълго ли ще пътуваме?

Роберт плесна с ръка във водата — сякаш малка скарида подскочи във виолетовите вълни. Бащата въздъхна:

— Милион години.

— Еха-а! — възкликна Роберт.

— Погледнете, деца. — Майката повдигна дългата си мека ръка. — Един мъртъв град.

С трескаво любопитство те се взираха в мъртвия град, а той лежеше безжизнен на брега само за тях и дремеше под жаркото безмълвно лято, създадено на Марс от изкусен марсиански метеоролог.

А бащата гледаше с такова изражение на лицето, сякаш се радваше, че градът беше мъртъв.

Градът представляваше хаотично разпръснати розови отломки, заспали на едно пясъчно възвишение, няколко повалени колони, изоставено, самотно светилище, и пак — пясък, цели мили пясък. И нищо друго. Бяла пустиня около канала, синя пустиня над него.

Изведнъж от брега излетя птица. Така хвърлен камък се понася над синьо блато, удря се в дълбоката вода, потъва, изчезва.

Бащата дори се поуплаши, когато я видя.

— Помислих, че е ракета.

Тимоти се взираше в дълбокото небе океан, опитвайки се да види Земята, и войната, и разрушените градове, и хората, които се убиваха един друг, откакто се бе запомнил. Ала нищо не видя. Войната беше тъй далечна и абстрактна, като две мухи, биещи се до смърт под високия купол на огромна, безмълвна катедрала. И също така безсмислена.

Уилям Томас изтри потта от челото си и с вълнение почувствува върху ръката си докосването на момчешки пръсти — леки като пипала на паяк.

Той погледна сина си с усмивка.

— Е, как се чувствуваш, Тими?

— Чудесно, татко.

Тимоти все още не можеше напълно да разбере какво ставаше в този огромен възрастен механизъм, който седеше до него. В този човек с огромен, изгорял и олющен от слънцето орлов нос, с топли, яносини очи, напомнящи мраморните топчета, с които си бе играл след училище, през лятото там на Земята, и с дълги масивни като колони крака в широки излетни панталони.

— А какво гледаш тъй дълго, тате?

— Търсех земната логика, здравия смисъл, разумното управление, мира и отговорността.

— И... намери ли ги?

— Не. Не ги намерих. Тях вече ги няма на Земята. И може би няма да ги има там никога пак. Може би ние сме се лъгали, че те някога изобщо са били там.

— Какво?

— Виж, виж, една риба! — показва бащата.

Трите момчета дружно закрепяха с тънките си гласове и лодката се наклони на една страна, когато те се струпаха накуп и протегнаха надолу тънките си шии. Те охкаха и ахкаха... До тях доплува една сребриста пръстенообразна риба, която се извиваше и в миг се свиваше също като зеница, налитайки на всяка попаднала във водата трошичка.

Бащата я гледаше.

— Също като войната — тихо произнесе той. — Войната плува наоколо, вижда храна, свива се. Миг... и Земята вече я няма...

— Уилям! — извика майката.

— Прощавай — каза бащата.

Те седяха мълчаливо, а под тях устремно се носеше студената стъклена вода на канала. Наоколо се чуваше само бръмченето на мотора, ромоленето на водата и полъхът на нажежения от слънцето въздух.

— А кога ще видим марсианци? — извика Майкъл.

— Скоро — отвърна бащата. — Може би още довечера.

— Но марсианците отдавна са измрели — каза майката.

— Не, не са измрели — тутакси възрази бащата. — Аз ще ви покажа неколцина марсианци, наистина!

Тимоти се намръщи, ала нищо не каза. Сега всичко изглеждаше някак странно. И ваканцията, и риболовът, и тия погледи, които възрастните си разменяха.

А неговите братя вече се вираха изпод дланите си към двуметровите каменни стени на канала, очаквайки да видят марсианци.

— А как изглеждат те? — попита Майкъл.

— Ще ги познаеш, когато ги видиш — засмя се някак смутено бащата и Тимоти забеляза как бузата му конвулсивно потръпва.

Майката беше стройна и нежна, златистата ѝ коса лежеше като корона на главата ѝ, а очите ѝ имаха цвета на дълбоката прохладна вода на канала, някъде на сянка, почти пурпурни, с едва забележими янтарни петънца. Можеше да се види как в очите ѝ плават нейните мисли — като риби: едни светли, други тъмни, едни бързи, подвижни, други бавни и спокойни, а понякога — например когато тя гледа към небето, там, където е Земята — в очите ѝ няма нищо, само техния цвят... Тя седеше на носа на лодката, с една ръка отпусната на борда, другата — в скута на тъмосините ѝ панталони: ивицата на меката ѝ загоряла шия се прекъсваше там, където яката на блузата ѝ се разтваряше като бяло цвете.

През цялото време тя се взираше напред, искаше да види какво има там и като не може да открие нищо определено, обърна се назад към мъжа си; в неговите очи тя видя отражението на това, което се намираше пред тях, и понеже към това отражение той прибавяше и нещо от себе си — своята твърда решителност, нейното лице се успокои и тя отново се обърна напред, разбрала изведнъж какво трябва да търси.

Тимоти също гледаше. Но той виждаше само правата линия на виолетовия канал сред широки, равни долини и ниски размити хълмове. Линията се губеше някъде покрай хоризонта и каналът се протягаше все по-далеч и по-далеч, през градове, които ако ги раздрусаш — биха забръмчали като бръмбари в някой изсъхнал череп. Сто, двеста градове, сънуващи летни сънища — жарки денем и прохладни нощем.

Те бяха прелетели милиони километри заради този излет — да отидат за риба. Ала на ракетата имаше и оръжие. Нали това беше само излет, екскурзия!? И защо е всичката тази храна — достатъчна за много-много години, която бяха заровили недалеч от ракетата? Излет! Само че зад този излет се крие не радостна усмивка, а нещо сериозно, твърдо и дори страшно. Тимоти съвсем не можеше да си обясни, а братята му нехаят — какво ли може да занимава момчета на десет и осем години?

— Но къде са марсианците? Глупаци такива! — Роберт отпусна клинообразната си брадичка на ръце и се загледа в канала.

Бащата имаше малко атомно радио, носеше го на китката на ръката си. То беше стар модел: трябваше да го допреш до ухото си и

тогава то започваше да вибрира, да пее или да говори нещо. Сега бащата слушаше, а лицето му приличаше на един от тези марсиански градове — мрачно, изтощено, безжизнено.

После той го даде на майката да послуша. Устните ѝ се разтвориха.

— Какво... — започна Тимоти своя въпрос, ала не довърши.

Защото в този миг те бяха раздрусани и зашеметени от две последователни експлозии, последвани от няколко по-слаби сътресения.

Бащата вдигна глава и тутакси увеличи скоростта. Лодката се разтърси, подскочи и запляска светкавично по водата. Това стресна Роберт, а Майкъл нададе викове на уплаха и възторг; притиснал се о майчините си нозе, той гледаше как пред самия му нос летят бързи водни струйки.

Намалявайки скоростта, бащата рязко извърна лодката; те се плъзнаха по малък страничен канал към един полуразрушен каменен пристан, където миришеше на раци. Лодката се блъсна тъй силно в пристана, че всички политнаха напред, ала никой не се нарани; бащата вече се бе обърнал назад и гледаше дали по повърхността на водата не са останали бразди, които биха могли да издадат скривалището им. По гладкия канал се гонеха дълги вълни, обливаха крайбрежните камъчета, отскачаха назад, пресрещаха се една друга и заиграваха дружно под слънчевите лъчи. Всичко беше наред.

Бащата се заслушваше. Ослушваха се и другите.

Дишането на бащата глухо отекваше под навеса на кея, сякаш юмруци се удряха о влажните каменни стени. Котешките очи на майката гледаха в полумрака към бащата, питайки го какво ще стане сега.

Бащата дълбоко и с облекчение въздъхна, после се изсмя сам на себе си.

— Това е нашата ракета! А пък аз се уплаших... Разбира се, че е ракетата.

— Какво, какво се е случило, татко? — попита Майкъл.

— О, ние просто си унищожихме ракетата и нищо повече — каза Тимоти, стараяйки се да говори равнодушно. — Слушал съм и за други ракети да експлодират... Това се случи и с нашата.

— А защо унищожихме нашата ракета? — попита Майкъл. — А, татко?

— Това е част от играта, глупчо! — каза Тимоти.

— Играта? — Майкъл и Роберт много обичаха тази дума.

— Татко направи така, че тя да експлодира и никой да не узнае къде сме кацнали и къде сме се дянали! Ако някой поиска да ни намери, ясно?

— А, значи тайна...

— Уплаших се от собствената си ракета — призна бащата пред майката. — Нерви! Смешно е дори да се помисли, че тук някога може да се появи друга ракета. Освен може би ракетата на Едуард и жена му — ако те успеят да се доберат до Марс.

Той отново сложи на ухото си малкия приемник. След две минути ръката му се отпусна надолу като някакъв парцал.

— Всичко свърши най-после — каза той на майката. — Станцията на атомните лъчи току-що престана да работи. Другите станции на Земята отдавна замлъкнаха. През последните няколко години бяха останали само две-три. Сега в ефира цари пълна тишина. И вероятно така ще бъде дълго време...

— Колко дълго? — попита Роберт.

— Може би, може би... вашите правнуци отново ще чуят радиото — отговори бащата. Той остана да седи отпуснат и неговите деца почувстваха това, което той чувствуваше: смирение, отчаяние, поражение.

Най-после той отново изкара лодката сред канала и те продължиха пътя си.

Свечеряваше се. Слънцето вече клонеше към залез; пред тях се простираха редица мъртви градове.

Бащата говореше много тихо и нежно на синовете си. По-рано той често биваше сух, затворен, непристъпен, но сега — те чувствуваха това — той сякаш ги милваше с думите си.

— Майкъл, избери си един град.

— Какво, татко?

— Избери си град, синко. Който и да е от тези градове пред нас.

— Добре — каза Майкъл. — Но как да го избира?

— Избери този, който ти харесва най-много. И ти, Роберт, и ти, Тим. Изберете си по един град според вашия вкус.

— Аз искам град, където да има марсианци — каза Майкъл.

— Ще има марсианци — отвърна бащата. — Обещавам ти. — Устните му говореха на децата, но очите — на майката.

За двацет минути те минаха покрай шест града. Бащата вече не спомена нищо за експлозията; сега за него най-важното нещо на света като че ли беше да развеселява синовете си, да ги прави щастливи.

Майкъл си хареса още първия град, но другите не одобриха избора му под предлог, че бързите решения не били много удачни. Никой не хареса втория град. Това беше селище на преселници от Земята, с къщи от дървен материал, който вече се разпадаше. Тимоти хареса третия град, защото беше голям. Четвъртият и петият се оказаха много малки, затова пък шестият извика възторг у всички, дори и у майката, която се присъедини към всеобщите: „...Ето!“, „Чудесно!“, „Това се казва град!“

Тук се бяха опазили цели около петдесет-шестдесет големи сгради, улиците, макар и прашни, бяха павирани. Два-три стари центробежни фонтана все още пулсираха влага на площадите и техните подскачащи струйки бяха единствената проява на живот в целия град.

— Това е за нас! — извикаха всички.

Бащата прекара лодката до кея и скочи на брега.

— Ето че пристигнахме! Всичко това е наше. Отсега нататък ще живеем тук.

— Отсега нататък? — Майкъл се учуди. Той стана на крака, погледна към града, сетне обърна лице натам, където бяха оставили ракетата. — Ами ракетата? Ами Минесота?

— Ето — каза бащата. — Той допря малкото радио до русата глава на момчето. — Слушай!

Майкъл заслуша.

— Нищо не чувам — каза той.

— Вярно. Нищо. Нищо не е останало. Никакъв Минеаполис, никаква ракета, никаква Земя.

Майкъл поразмисли малко над това страшно откровение и тихичко заплака.

— Почакай, Майкъл — тутакси заговори бащата. — В замяна на всичко това аз ти давам много повече...

— Какво? — Любопитството задържа сълзите му, но Майкъл беше готов тутаки да заплаче отново, ако по-нататъшните откровения на баща му се окажат тъй обезпокоителни като първите.

— Подарявам ти този град, Майк. Той е твой.

— Мой?

— Твой, на Роберт и на Тимоти, ваш собствен град; на тримата.

Тимоти излезе от лодката.

— Гледайте, момчета, всичко това е наше! Всичко! Той играеше играта наравно с баща си, играеше великолепно, с цялата си душа! После, когато всичко се свърши, той може и да отиде някъде настрана за десетина минути и тихичко да си поплаче. Но сега всичко беше все още игра, игра на „семеен излет“ и той трябваше да играе заедно с братчетата си.

Майкъл и Роберт скочиха на брега. Те помогнаха на майка си да излезе от лодката.

— Внимавайте за сестричката — каза бащата, но едва по-късно момчетата разбраха тези негови думи.

Те забързаха към големия розовокаменен град, разговаряйки шепнешком помежду си, защото в мъртвите градове ти се иска да говориш шепнешком, да гледаш как слънцето залязва.

— След пет-шест дни — каза тихичко бащата — аз ще отида там, където оставихме нашата ракета, ще прибера продуктите, които скрихме сред развалините и ще ги донеса тук. Ще потърся също и Едуард с жена му и дъщерите.

— Дъщери? — попита Тимоти. — Колко дъщери?

— Четири.

— Някой ден ще си имаме известни неприятности — бавно поклати глава майката.

— Момичета! — Майкъл направи гримаса, която, напомни физиономията на каменна марсианска статуя. — Момичета...

— И те ли ще пристигнат с ракета?

— Да. Ако успеят. Семейните ракети са направени за полети до Луната, а не за Марс. Ние просто имахме късмет...

— А ти откъде взе ракетата? — шепнешком попита Тимоти, докато другите две момчета тичаха напред.

— Бях я скрил. Криех я цели двадесет години, Тим. Криех я и се надявах, че никога не ще трябва да си послужи с нея. Може би

трябваше да я предам на властите, когато войната започна, но аз през цялото време си мислех за Марс...

— И за излета...

— Точно така. — Но между нас да си остане. Когато видях, че на Земята настъпва край на всичко — а аз чаках до последната минута! — започнах да се стягам за път. Бърт Едуард също имаше скрит космически кораб, но ние решихме, че е по-добре да отлетим поотделно, в случай че някой се опита да ни свали.

— А защо хвърли ракетата във въздуха, татко?

— За да не можем да се върнем никога! И ако някои от тези лоши хора някога успеят да стъпят на Марс, да не могат да разберат, че ние сме тук.

— Затова ли гледаш нагоре през цялото време?

— Да. Глупава работа. Никой никога няма да тръгне да ни гони. Няма и с какво. Аз просто съм прекалено предпазлив, това е.

Майкъл се върна тичешком.

— Татко, наистина ли това е наш град?

— Цялата тая планета принадлежи на нас, момчета. Цялата, открай докрай...

И те стояха — крале на хълмове и предпланини. Най-първите от главните, управители на всички видими пространства, непогрешими монарси и президенти и се опитваха да проумеят какво значи да владееш цял един свят и колко голям е всъщност този свят.

В разредената марсианска атмосфера бързо се спусна нощта. Бащата остави семейството на площада до пулсиращия фонтан, отиде долу при лодката и скоро се върна, носейки в ръце цял куп книги.

Той ги струпва сред един запустял двор и ги запали. Те седяха в кръг около огъня, за да се стоплят, и се смееха. Тимоти гледеше как буквите подскачаха като изплашени зверчета, когато пламъците ги прегръщаха. Хартията се набръчкваше като старческа кожа и пламъците обкръжаваха легиони букви и думи:

„Правителствени облигации. Търговска статистика, 1999 година. Религиозни предразсъдъци, есе. Науката за военно снабдяване. Проблеми на Панамериканското единство. Борсови известия за 3 юли 1998 година. Военни новини...“

Бащата нарочно бе донесъл тези книги именно за тази цел. И ето сега той с удоволствие ги хвърляше в огъня една подир друга и

говореше на децата си за тяхното значение.

— Време е да ви обясня някои неща. Мисля, че не съм бил прав да крия от вас всичко това. Не знам дали ще ме разберете, но аз трябва да говоря, дори и ако до вас стигне само една малка част от това, което ще ви кажа.

Той хвърли в огъня куп хартия.

— Аз изгарям един начин на живот — същият този начин на живот, който сега се премахва от лицето на Земята. Простете ми, ако говоря като политическо лице, но аз все пак съм бивш щатски губернатор. Аз бях честен човек и затова ме мразеха. Животът на Земята не може да се устрои така, че да постигне нещо наистина добро. Науката бързо ни изпревари и хората се загубиха в джунглата на машините; като деца те се увлякоха да правят хубави неща, остроумни приспособления, вертолети, ракети... Обръщаха повече внимание на това, което не трябва — непрекъснато измисляха все нови и нови машини, вместо да се учат как да управляват и използват тези машини. Войните ставаха все по-разрушителни, докато най-сетне погубиха, убиха Земята. Ето какво означава утихналото радио. Ето от какво избягахме. Ние имахме късмет... Нашата беше последната ракета. Време е да узнаете, че ние съвсем не дойдохме тук да ловим риба. Аз все отлагах да ви кажа това... Земята вече не съществува. Ще минат векове, преди да се възобновят междупланетните съобщения — ако те изобщо някога се възобновят. Но този начин на живот доказва своята неоснователност и сам се погуби. Вие сте млади. Аз ще ви повтарям това всеки ден, докато вие не проумеете...

Той млъкна, за да хвърли в огъня още книги. — Сега сме сами. Ние и още неколцина други, които ще кацнат тук след ден-два. Достатъчно, за да почнем отначало. Достатъчно, за да сложим кръст на всичко, което беше на Земята, и да тръгнем по нов път...

Огънят избухна изведнъж, сякаш искаше да подчертае неговите думи. И всички книги бяха изгорени освен една. Всичките закони и вярвания на Земята се превърнаха в купчина гореща пепел, която скоро щеше да бъде разнесена от вятъра.

Тимоти погледна последната хартия, която бащата хвърли в огъня. Картата на света... Тя се набръчка, нагъна се и — хоп! — отлетя във въздуха като горяща, черна пеперуда. Тимоти се обърна настрана.

— А сега ще ви покажа марсианците — каза бащата. — Хайде ставайте! И ти, Алис! Той я хвана за ръка.

Майкъл високо се разплака, бащата го взе и понесе на ръце; те минаха покрай развалините и се отправиха надолу към канала.

Каналът. Тук утре или в други ден ще пристигнат с лодка техните бъдещи жени — весели малки момиченца, с баща си и майка си.

Нощта се спусна наоколо; припламнаха звезди. Ала Тимоти не можа да намери Земята. Тя бе залязла. Това го накара да се позамисли...

Сред развалините изписка нощна птица. Бащата отново заговори:

— Ние с майка ви ще се опитаме да ви учим. Надявам се, че ще успеем... Ние преживяхме и научихме много неща. Ние запланувахме този излет преди много години, още преди вие да се родите. Дори и да нямаше война, ние навярно пак щяхме да дойдем на Марс, да живеем тук по своему, да си създадем свой начин на живот. Щеше да мине може би още един век, преди Марс да бъде отровен от земната цивилизация. Но сега, разбира се...

Те стигнаха при канала. Той беше дълъг, прав, прохладен и в неговата влажна повърхност се отразяваше нощта.

— Винаги съм искал да видя марсианци — каза Майкъл. — Къде са те, татко? Нали обеща...

— Ето ги — отвърна бащата. Той вдигна Майкъл на рамото си и посочи право надолу.

Марсианци! Тимоти се разтрепера.

Да, марсианците бяха там... В канала... отразени в неговите гладки води. Тимоти, Майкъл, Роберт и мама и татко...

Дълго и безмълвно от ромолящата вода нагоре към тях гледаха марсианците.

Източник: <http://bezmonitor.com>

Издание:

Рей Бредбъри. Марсиански хроники

„Народна младеж“, издателство на ЦК на ДКМС, София, 1977

Редактор: Дочка Русева

Художник: Анри Кулев

Художествен редактор: Мариана Белопитова

Технически редактор: Маргарита Воденичарова

Коректор: Мария Бозева

Превод от английски. Второ издание. Л.Г. V. Тематичен
№4001060300/1–1977 г.

Дадена за набор на 27.X.1976 г. Подписана за печат на 13.I.1977
г.

Излязла от печат на 13.II.1977 г. Формат 60X84/16. Поръчка №45.

Печатни коли 14,50. Издателски коли 13,53.

Цена на книжното тяло 0,61 лева. Цена 0,66 лева.

„Народна младеж“ — издателство на ЦК на ДКМС

Държавна печатница „Тодор Димитров“, София, 1977

Ray Bradbury. The Martian Chronicles

Bantam Books, New York, 1962

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.